

MARGARET
ATWOODOVÁ

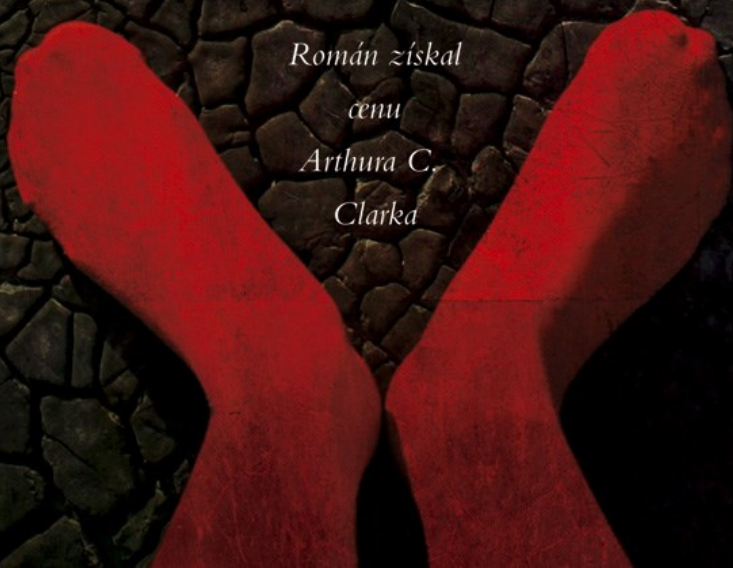
PŘÍBĚH
SLUŽEBNICE

Román získal

cenu

Arthur C.

Clarka

zadní strana přebalu:

Antiutopie *Příběh služebnice*, která patří k vrcholům tvorby Margaret Atwoodové a opět prokazuje autorčino úsilí ověřit schopnost hrdinek přežít navzdory nejzoufalejší situaci, se dočkala nominace mezi šestici kandidátů Bookerovy ceny 1986 a o rok později vybojovala Cenu Arthura C. Clarka. Do filmové podoby s Natashou Richardsonovou v hlavní roli román roku 1990 převedl režisér Volker Schlöndorff podle scénáře Harolda Pintera.

PŘÍBĚH SLUŽEBNICE

MARGARET
ATWOODOVÁ

Přeložila Veronika Lásková

Vydalo nakladatelství BB/art s.r.o.

Ve spolupráci s nakladatelstvím Jirí Buchal – BB/art v roce 2008

Bořivojova 75, Praha 3

Copyright © 1985 by O. W. Toad Limited

All rights reserved.

Z anglického originálu *The Handmaid's Tale*

(Published by Vintage 1996)

přeložila © 2008 Veronika Lásková

Redakce textu: Petr Matoušek

Jazyková korektura: Ludmila Böhmová

Grafická úprava obálky: © 2008 Jan Matoška

Tisk: CENTA, spol. s r. o., Vídeňská 113, Brno

První vydání v českém jazyce

ISBN 978-80-7381-412-0

Mary Websterové a Perrymu Millerovi

Když Ráchel viděla, že Jákobovi nerodí, žárlila na svou sestru a naléhala na Jákoba: „Dej mi syny! Nedáš-li, umřu.“

Jákob vzplanul proti Ráchel hněvem a okřikl ji: „Což mohu za to, že Bůh odpírá plod tvému životu?“

Odvětila: „Tu je má služebnice Bilha; vejdi k ní! Porodí na má kolena, a tak i já budu mít z ní syny.“

První Mojžíšova 30, 1-3

Avšak jsa již vyčerpán tím, jak jsem po mnoho let předkládal marné, jalové, snilkovské myšlenky a dávno se vzdal naděje na úspěch, připadl jsem naštěstí na tento návrh...

Jonathan Swift, Skromný návrh

V poušti není žádný nápis: „Nepojíš kamení.“

Přísloví z učení súří

PŘEDMLUVA

Na jaře roku 1984 jsem začala psát knihu, která se původně nejmenovala Příběh služebnice. Psala jsem ji rukou, většinou do žlutého poznámkového bloku, načež jsem své téměř nečitelné škrábanice přepisovala na půjčeném psacím stroji s německou klávesnicí.

Klávesnice stroje byla německá, jelikož jsem tehdy žila v Západním Berlíně, který byl stále ještě obklopený berlínskou zdí: sovětská říše stála dosud pevně na nohou a do jejího zhroucení zbývalo dalších pět let. Každou neděli prováděly východoněmecké stíhačky hlasité přelety, aby nám připomněly, jak jsou blízko. Navštívila jsem tenkrát několik zemí za železnou oponou – Československo, Východní Německo –, kde jsem zažila onu ostražitost a neustálý pocit, že vás někdo sleduje, odmlky a náhlé odbočky od tématu i to, jak si lidé sdělovali informace kradmo a v náznacích, a to vše mělo vliv na moje psaní. Podobně na mě zapůsobily změny v užívání budov. Tohle kdysi patřilo těm a těm... ale pak zmizeli. Podobné příběhy jsem slyšela často.

Jelikož jsem se narodila roku 1939 a začala si uvědomovat svět kolem sebe během 2. světové války, bylo mi jasné, že každý zavedený pořádek může ze dne na den vzít zasně. Změna dokáže nastat rychlostí blesku. Na pocit, že tohle se u nás nemůže stát, nelze spoléhat: kdekoli se může stát cokoli, nastanou-li příhodné okolnosti. Do roku 1984 jsem se svému románu asi rok nebo dva vyhýbala. Připadalo mi to jako riskantní podnik. Měla jsem hodně načteno v oblasti science fiction, spekulativních románů, utopií i dystopií, které jsem hltala od střední školy v padesátých letech, ale nikdy jsem nic podobného nenapsala. Dokážu to? Byla to forma plná nástrah, ať už jde o tendenci k poučování, sklouzávání k alegorii nebo nedostatek věrohodnosti. Pokud jsem měla vytvořit imaginární zahradu, chtěla jsem, aby

ropuchy v ní byly skutečné. Jedním z pravidel, která jsem si stanovila, bylo nevkládat do knihy žádné události, které by se už dřív nepříhodyly v oné „noční můře“ historie, jak ji nazývá James Joyce, a žádné technické prostředky, jež by nebyly v současnosti dostupné. Takže žádné fantastické přístroje, vybájené zákony ani vymyšlená zvěrstva. Bůh se skrývá v detailech, jak se říká. A totéž platí i o ďáblu.

V roce 1984 se výchozí premisa zdála – i mně samotné – dost přitažená za vlasy. Podaří se mi přesvědčit čtenáře, že Spojené státy americké zažily státní převrat, který proměnil původně liberální demokracii v doslovně uvažující teokratickou diktaturu? V knize už neexistuje Ústava ani Kongres: Republika Gileád spočívá na puritánských kořenech ze sedmnáctého století, které se vždycky skrývaly pod povrchem moderní Ameriky, jež nám připadala tak důvěrně známá.

Bezprostřední místo děje se nachází ve městě Cambridge v Massachusetts, kde sídlí Harvardská univerzita, dnes přední liberální vzdělávací instituce, která však kdysi bývala puritánským teologickým seminářem. Gileádská tajná služba sídlí ve Widenerově knihovně, mezi jejímiž regály jsem strávila mnoho hodin bádáním o svých novoanglických předcích, ale také o salemských čarodějnických procesech. Urazilo by někoho, kdyby se harvardská zeď používala k vystavování těl popravených? (Časem se ukázalo, že ano.)

V románu dochází k rychlému úbytku populace vlivem jedů v životním prostředí, a schopnost přivést na svět zdravé děti se stává nedostatkovým zbožím. (V dnešním skutečném světě se podle posledních studií ukazuje, že například v Číně prudce klesá plodnost mužů.) V totalitních režimech – a ostatně v každé ostře hierarchizované společnosti – si vládnoucí vrstva činí monopol na všechny cenné statky, a tak si elita gileádského režimu nechává přidělovat plodné ženy jako služebnice. Jejich počínání má svůj biblický předobraz ve vyprávění o Jákobovi, jeho dvou manželkách jménem Ráchel a Lea a jejich dvou služebnicích. Jeden muž, čtyři ženy, dvanáct synů – jenže služebnice nemají na své syny žádný nárok. Ti náleží vždy pouze příslušné manželce.

A od toho se odvíjí náš příběh.

~

Když jsem s psaním Příběhu služebnice začínala, nazýval se můj román podle hlavní hrdinky – Fredova. Její jméno je odvozeno od mužského křestního jména Fred, k němuž se pojí přípona „-ova“ označující vlastnictví: v angličtině „of“ (v originále zní původní název Offred), ve francouzštině „de“, v němčině „von“. Podobný význam má třeba přípona „son“ v některých anglických příjmeních typu Williamson. V originále navíc toto jméno skrývá ještě jeden možný význam: „offered“, tedy „předložená k oběti“.

Lidé se mě často ptají, proč se v knize nikdy nedozvíme pravé jméno ústřední postavy. A já jim na to odpovídám, že v dějinách si přece tolik lidí nechalo změnit jméno, případně se jejich jména prostě vytratila. Někteří čtenáři si dovodili, že se Offred původně jmenovala June, protože ze všech jmen šeptaných v noclehárně/tělocvičně jde o jediné, které se už v textu víckrát neobjeví. Sama jsem to tak nezamýšlela, ale ta domněnka sedí, takže ji čtenáři mohou klidně přijmout za svou, pokud se jim zamlouvá.

Někdy během psaní se název knihy změnil na Příběh služebnice, částečně jako pocta Chaucerovým Povídkám canterburským, ale také jako odkaz k pohádkám a lidovým vyprávěním: příběh líčený hlavní postavou má – pro budoucí a vzdálené čtenáře – nádech čehosi neuvěřitelného, fantastického, podobně jako vyprávění všech, kdo přežili děsivé události.

V průběhu následujících let byl Příběh služebnice přeložen do více než čtyřiceti jazyků a vzal na sebe řadu dalších podob. V roce 1989 byl na jeho motivy natočen film a později došlo k inscenaci opery, ba dokonce baletu. V současnosti podle něj vzniká grafický román. A v dubnu 2017 se stal námětem televizního seriálu společnosti MGM/Hulu.

V tomto seriálu se na okamžik objevím i já. Jde o scénu, kdy dochází k vymývání mozků nově naverbovaných služebnic v jakémsi rekvalifikačním zařízení zvaném Červené středisko. Každá z nich se tam musí vzdát své dřívější identity, musí poznat své místo a

povinnosti a pochopit, že sice nemá žádná skutečná práva, ale pokud se podřídí, bude se těšit jisté ochraně, a především musí sama o sobě nabýt dostatečně špatné mínění, aby se smířila s přiděleným osudem a nesnažila se vzbouřit či utéct.

Služebnice sedí v kruhu a „tety“, vyzbrojené elektrickými paralyzátory, je nutí účastnit se rituálu, který se teď jmenuje „usvědčení běhny“ (třebaže v roce 1984 jsem ho tak nenazvala) a při němž jedna z žen vypráví, jak se v době dospívání stala obětí hromadného znásilnění. Její chyba, to ona je nalákala – skandují ostatní služebnice.

Přestože to byl „jen televizní seriál“ a seděly tam pouze herečky, které se pak o přestávce chichotaly u kávy, a i já jsem vše „dělala jenom jako“, běhal mi z toho výjevu dlouho mráz po zádech. Až příliš se podobal tolika skutečným okamžikům z historie. Ano, ženy se opravdu spolčují proti jiným ženám. Ano, jsou schopny svalovat vinu na jiné, aby se samy vykroutily – to je v dnešní době zcela veřejně patrné na sociálních sítích, které umožňují hromadné útočení. Ano, s chutí se ujmou pozic, z nichž mohou ovládat jiné ženy, dokonce i – nebo snad obzvlášť – v režimu, kde mají ženy jako celek jen mizivý vliv. Veškerá moc je totiž relativní a v těžkých časech se i sebemenší síla počítá jako lepší než žádná. Některé z dozírajících tet jsou upřímně přesvědčené a věří, že dělají všechno pro dobro služebnic – alespoň ta děvčata nemusejí jít odklízet toxický odpad, a navíc je v tomto krásném novém světě už nikdo neznásilní, tedy přinejmenším ne doslova, ne někdo cizí. Jiné tety jsou ovšem sadistky. Další zase pouhé oportunistky. A dokážou se chopit některých proklamovaných cílů feministického hnutí z roku 1984, jako byla kampaň proti pornografii či snaha o větší bezpečnost před sexuálními útočníky – a uzpůsobit je k svému prospěchu. Jak říkám, takový je život.

Což mě přivádí ke třem dotazům, které mi čtenáři často kladou.

Zaprvé, je Příběh služebnice feministická kniha? Máte-li na mysli ideologický traktát, v němž jsou všechny ženy andělské bytosti, případně natolik vězí v roli obětí, že ani nedokážou dělat mravní rozhodnutí, tak odpověď zní ne. Myslíte-li naopak román, v němž jsou

ženy prostě lidskými tvory – s celou pestrou paletou různých charakterů a chování, kterou to obnáší –, jsou zároveň zajímavé a důležité a vše, co se s nimi děje, je klíčové pro téma, strukturu a zápletku knihy, pak odpovím ano. V tomto smyslu jsou moje knihy vskutku „feministické“.

Proč říkám zajímavé a důležité? Protože ženy jsou i ve skutečném životě zajímavé a důležité. Nejsou jen dodatečným nápadem přírody, nehrají druhé housle v osudu lidstva a každá společnost to vždy dobře věděla. Bez žen schopných rodit děti lidské populace vymírají. Proto se hromadné znásilňování a vraždění žen, dívek a dětí odjakživa používalo jako zbraň v genocidních konfliktech i jiných taženích, jež měla za cíl podrobit či vykořisťovat určité skupiny obyvatel. Zabijte jejich nemluvňata a nahraďte je svými, jako to dělají kočky; přinutěte ženy rodit děti, které pak nezvládnou vychovat, anebo jim je rovnou vezměte pro vlastní účely, ukradněte jim je – to jsou odvěké, po celém světě rozšířené pohnutky. Každý represivní režim se vždy vyznačoval snahou ovládat ženy a děti. Ať už to byl Napoleon, který posílal mladé chlapce bez mrknutí oka do první linie, otrokáři anebo věčně se objevující obchodníci s lidmi – u všech jde o projevy téže motivace. Pokud někdo prosazuje vynucené porody, měli bychom se ho ptát: Cui bono? Kdo z toho má prospěch? Někdy je to tenhle sektor, jindy zase jiný. Ale vždycky nějaký.

Druhá otázka, kterou mi lidé často kladou, zní: je Příběh služebnice protináboženský? Opět přijde na to, co tím míníte. Pravda, v mém příběhu se chopí moci skupina autoritářských mužů a pokusí se znovu nastolit extrémní podobu patriarchy, v němž ženy (podobně jako americké otrokyně v devatenáctém století) mají zakázáno číst. Kromě toho nesmějí samy hospodařit s penězi nebo chodit do práce, na rozdíl od některých biblických žen. Režim používá biblické symboly, což by bezpochyby činil každý autoritářský režim, který by se Ameriky zmocnil: nebyli by to komunisté ani muslimové.

Cudné oděvy, jež nosí gileádské ženy, jsou odvozeny od západní náboženské ikonografie – manželky nosí modrou jako symbol čistoty, podle Panny Marie, služebnice zase červenou jako krev při porodu, ale

také podle Máří Magdaleny. Kromě toho je červená lépe vidět, kdyby se některá náhodou pokusila o útěk. Manželky mužů, kteří stojí ve společenské hierarchii na nižších příčkách, se nazývají ekonománželky a nosí pruhované šaty. Musím se přiznat, že inspiraci pro čepce zakrývající obličej jsem našla nejen u některých vrcholně viktoriánských oděvů a u jeptišek, ale především na etiketě čistícího prostředku značky Old Dutch ze čtyřicátých let, kde byla vyobrazena žena se zakrytou tváří, jež mi v dětství naháněla hrůzu. Mnozí totalitní vládcí používali oblečení – ať už zakázané nebo vynucené – jako nástroj k ovládnutí a identifikaci svých občanů: stačí si vzpomenout na žluté hvězdy za nacistů nebo purpurové pláště ve starém Římě; a mnozí vládli pod záminkou náboženství. Pronásledování kacířů je pak přece mnohem snazší.

V knize se dominantní „náboženství“ snaží vytlačit všechna odlišná učení a nám známé církve likviduje. Jako bolševici potírali menševiky, aby se zbavili politické konkurence, tak i jednotlivé frakce vládnoucí gileádské kasty mezi sebou bojovaly na život a na smrt a katolíci a baptisté se v románu stávají cílem pronásledování a vyhlazování. Kvakeři se stáhli do ilegality a organizují únikovou cestu do Kanady, což by myslím udělali i ve skutečnosti. I sama Fredova má vlastní verzi Modlitby Páně a odmítá uvěřit, že tenhle režim vychází z vůle spravedlivého a milosrdného Boha. V dnešním skutečném světě některé náboženské skupiny stojí v čele hnutí usilujících o ochranu zranitelných skupin, mimo jiné i žen.

Knihy tedy není protináboženská. Je proti zneužívání náboženství jako záminky k tyranii – a to je něco docela jiného.

Je Příběh služebnice proročskou knihou? To je třetí otázka, kterou dostávám – vlastně stále častěji v době, kdy se v americké společnosti ujímají moci jisté síly a začínají uzákonovat věci, jež prosazovaly už v roce 1984, kdy jsem román psala. Ne, o proroctví nejde, neboť předpovídat budoucnost snad ani nelze – vždycky se najde příliš mnoho proměnných a nepředvídatelných možností. Řekněme, že je to spíš antiproroctví. Jestliže se taková budoucnost dá podrobně popsat,

tak se snad nikdy ve skutečnosti neodehraje. Ale to už je přání otcem myšlenky, a na to rovněž nelze spoléhat.

V Příběhu služebnice se sbíhá tolik různých vláken: masové popravy, zákony na omezení marnotratnosti, pálení knih, nacistický program Lebensborn, krádeže dětí organizované argentinskými generály, dějiny otroctví, historie americké polygamie... byl by to dlouhý seznam.

Je tu však ještě jedna literární forma, o které jsem se dosud nezmínila: literatura svědectví. Fredova zaznamenává svůj příběh, jak nejlépe dovede, a pak jej ukryje v naději, že její vyprávění časem někdo objeví, někdo natolik svobodný, aby ho pochopil a mohl šířit dál. Je to výraz naděje: každý zaznamenaný příběh implicitně počítá s budoucím čtenářem. Robinson Crusoe si píše deník. Stejně tak Samuel Pepys, který zaznamenal Velký požár Londýna. A právě tak i mnozí lidé, kteří žili v době černé smrti, přestože jejich vyprávění mnohdy náhle umlká. A totéž dělal i Roméo Dallaire, který líčil rwandskou genocidu i lhostejnost světa vůči ní. A stejně se zachovala i Anna Franková ve své skrýši.

Vyprávění Fredovy se dostává ke čtenářům dvojitým způsobem: jednak v závěru knihy na budoucí konferenci historiků, kteří sice mohou svobodně číst, ale neprojevují vždy takovou empatii, jakou bychom si přáli; a pak samozřejmě ke každému jednotlivému čtenáři mého románu v kterékoli době. To jsou ti skuteční „čtenáři“, oni „vážení čtenáři“, pro něž každý spisovatel píše. A z mnohých „vážených čtenářů“ se časem také stanou spisovatelé. Tak přece my spisovatelé vždycky začínáme: tím, že čteme. Že zaslechneme hlas, který k nám promlouvá z knihy.

Po nedávných amerických volbách se leckde šíří strach a úzkost. Lidé se obávají o základní občanské svobody, ale i o řadu práv, která si ženy vydobýly v uplynulých desetiletích, ne-li staletích. V tomto ovzduší rozdělené společnosti, kde se zdá, že nenávisť k různým skupinám nabírá na síle a extremisté nejrůznějších barev otevřeně pohrdají demokratickými institucemi, zůstává jedna věc jistá: že někdo – a domnívám se, že takových lidí bude řada – někde zapisuje, co se

děje, tak jak to sám prožívá. Anebo si vše pamatuje a zaznamená to později, bude-li to ještě možné.

Dojde časem na potlačování a skrývání takových svědectví? Objeví je pak kdosi po staletích v dutině stěny starého domu?

Doufejme, že tak daleko to nedospěje. Pevně věřím, že ne.

Margaret Atwoodová

únor 2017

(Předmluva do ebooku převzata z vydání Argo 2017.)

I.
NOC

KAPITOLA PRVNÍ

Spaly jsme v bývalé tělocvičně. Podlahu tvořily lakované parkety s namalovanými kruhy a čarami pro hry, které se tu kdysi hrály, na stěnách byly stále ještě zavěšené obruče na košíkovou, ale sítě z nich zmizely. Podél celé místnosti se táhla galerie pro diváky a já měla tušení, jakýsi mdlý dojem, že cítím ostrý zápach potu smíšený se sladkým závanem žvýkaček a parfémů přihlížejících dívek v plstěných sukních, jak jsem je znala z fotografií, později v krátkých sukýnkách, pak v teplákách a nakonec s jednou náušnicí a ježatými vlasy se zelenými pruhy. Taky se tu konaly zábavy; ještě se tu vznášela hudba, palimpsest neslyšných zvuků, jeden styl přes druhý, spodní proud bicích, bezútešné kvílení, květinové girlandy z toaletního papíru, lepenkoví čerti, otáčecí zrcadlová koule, z níž na tančící páry dopadal světelný sníh.

Místnost byla nasáklá dávným sexem a osamělostí a pak ještě očekáváním čehosi, co nemělo tvar ani jméno. Vzpomínám si na tu touhu po něčem, co bylo vždy na spadnutí, a nikdy to potom nebylo ono, když jsme na sobě tu a tam ucítily v pase něčí ruku, buď tady, nebo vzadu na parkovišti, případně v místnosti, kde hrála televize se ztlumeným zvukem a kde jen obraz mihotavě ozařoval vlnící se těla.

Toužily jsme po budoucnosti. Kde jsme se to jen naučily, odkud se v nás vzalo to nadání k nenasytnosti? Muselo být ve vzduchu – a stále ještě v něm viselo jako vzpomínka, když jsme se pokoušely usnout na vojenských lehátkách postavených do řady a v dostatečných rozestupech, abychom si nemohly povídat. Dali nám flanelové, jakoby dětské povlečení a staré erární deky, ještě s nápisem US. Pečlivě jsme si složily oblečení a položily je na stoličku u paty lehátka. Světlo se ztlumilo, ale nezhaslo. Teta Sára s tetou Elizabeth držely hlídku, na koženém pásku zavěšený elektrický poháněč.

Ale žádné pušky ani pistole, ani jim se nedaly bezpečně svěřit střelné zbraně. Ty byly určeny pouze pro strážce, speciálně vybrané z řad andělů. Strážce nesměly dovnitř budovy, pokud je někdo nepřivolal, a my zase nesměly ven, jen dvakrát denně na procházku, kdy jsme chodily ve dvojicích kolem dokola fotbalového hřiště, které teď bylo ohrazené pletivem s ostnatým drátem. Andělé stáli za ním zády k nám. Šel z nich strach, ale i něco jiného. Kéž by se na nás aspoň podívali! Kéž bychom s nimi mohly promluvit! Měly bychom něco na výměnu, říkaly jsme si, mohli bychom spolu uzavřít dohodu, obchod, pořád ještě máme svoje těla. Tak jsme fantazírovaly.

Naučily jsme se šeptat téměř neslyšně. V pološeru jsme mohly natáhnout ruku, když se tety nedívaly, a dotknout se té vedle sebe. Naučily jsme se vleže odezírat ze rtů, hlavu otočenou na stranu a pohled upřený na sousedčina ústa. Tak jsme si z lehátka na lehátko posílaly jména:

Alma. Janine. Dolores. Moira. June.

II.

NÁKUPY

KAPITOLA DRUHÁ

Židle, stůl, lampa. Nahoře na bílém stropě reliéf ve tvaru věnce a v jeho středu prázdný prostor, přeštukovaný, připomínající místo na obličejích po vyloupenutém oku. Nejspíš tam býval lustr. Odstranili všechno, na co se dá přivázat lano.

Okno, dva bílé závěsy. Pod oknem lavice s polštářkem na sezení. Když se okno pootevře – dá se jenom pootevřít –, proudí dovnitř vzduch a závěsy se pohybují. Můžu sedět na židli nebo na lavici pod oknem s rukama v klíně a dívat se na to. Oknem pronikají také sluneční paprsky a dopadají na podlahu z úzkých, dokonale vyleštěných parket. Cítím leštěnku. Na podlaze je oválný kobereček ze spletených hadrů. To je něco pro ně: lidové umění, archaické předměty, které vyrábějí ženy ve volném čase z věcí, jež se už k ničemu nehodí. Návrat k tradičním hodnotám. Nic nepříjde nazmar. Já nepřícházím nazmar. Tak proč mám pocit zmaru?

Na stěně nad židlí visí obrázek, zarámovaný, ale bez skla: akvarel květin, modrých kosatců. Květiny jsou zatím povolené. Jestlipak má každá z nás stejný obrázek, stejnou židli, stejné bílé závěsy? Fasují se někde?

Představujte si, že jste na vojně, radila nám teta Lydie.

Postel. Pro jednoho, se středně tvrdou matrací, pokrytá huňatým bílým přehozem. V téhle posteli se jenom spí – anebo nespí. Snažím se moc nepřemýšlet. Stejně jako všechno ostatní musejí být teď i myšlenky na příděl. Je hodně věcí, na které bude lepší nemyslet. Přemýšlení může člověku snížit šance, a já mám v úmyslu vydržet. Vím, proč obrázek modrých kosatců není zasklený, proč se okno dá jen pootevřít a proč je z nerozbitného skla. Nemají strach, že utečeme. Daleko bychom se stejně nedostaly. Jde jim spíš o ty jiné úniky, které si člověk může zajistit sám, má-li k dispozici něco ostrého.

Tak. Nebýt těchto detailů, mohla by to klidně být ložnice pro méně vzácné návštěvy v internátní škole, nebo pokoj v penzionu ze starých časů, určený pro dámy s omezenými možnostmi. To jsme teď my. Naše možnosti byly omezeny, pokud nějaké možnosti ještě vůbec máme.

Ale židle, sluneční svit, květiny: to se nesmí opomíjet. Jsem naživu, žiju, dýchám, natahuju rozevřenou dlaň ke slunci. Nejsem tu vězeň, ale privilegovaná osoba, jak říkávala teta Lydie, která měla v oblíbě bud' – anebo.

~

Zvoní zvon, který odměřuje čas. Čas tady odměřuje zvuk zvonů, tak jako kdysi v kláštorech. Stejně jako v kláštorech je tu i velmi málo zrcadel.

Vstanu ze židle a moje nohy v červených střevících bez podpatku, které mi nemají kazit páteř a nehodí se k tancování, vstoupí do sluneční záře. Na posteli leží červené rukavice. Zvednu je a natáhnu si je na ruce, jeden prst po druhém. Všechno kromě chlopní, které mi zakrývají tvář, je červené: barva krve, jež nás definuje. Sukně mi sahá po kotníky, mohutná, nabraná do plochého sedla, které se táhne přes prsa, i rukávy mám nabírané. Bílé chlopně kolem tváře tvoří rovněž součást povinné výstroje: nosíme je, abychom neviděly, a zároveň abychom nebyly viděny. Červená mi nikdy neslušela, není to moje barva. Vezmu si nákupní košík a zavěším si ho přes ruku.

Dveře do pokoje – ne mého pokoje, odmítám mu tak říkat – nejsou zamčené. Vlastně ani nejdou pořádně zavřít. Vyjdu ven do elegantní haly, jejímž středem se táhne mdle růžový běhoun. Ukazuje mi cestu jako pěšina v lese, jako koberec pro státní návštěvy.

Koberec zatáčí, vine se po hlavním schodišti a já jdu s ním, jednu ruku na zábradlí, které kdysi bývalo stromem, než ho v jiném století vysoustružili a vyleštili do teplého lesku. Pozdně viktoriánský je tenhle dům, postavený pro početnou, bohatou rodinu. V hale jsou staré pendlovky, které přidělují čas, a pak dveře do mateřsky působícího salonu laděného dohněda a plného náznaků. Sedací souprava, ale já tu nikdy nesedávám, jen stojím nebo klečím. Na konci haly, nad

vstupními dveřmi, je půlkruhové okénko z barevného skla: červené a modré květiny.

Zbylo tu jedno zrcadlo, na stěně haly. Když natočím hlavu tak, aby bílé chlopně, jež mi rámuje obličej, namířily můj průzor k němu, zahlédnu cestou ze schodů to kulaté, vypouklé nástěnné zrcadlo jako rybí oko a v něm sebe v červené pláštěnce, jak se nořím do chvilkové nepozornosti, která se rovná ohrožení. Sestra namočená v krvi.

Pod schody stojí věšák na klobouky a deštníky z ohýbaného dřeva, na němž se dlouhé zaoblené tyče jemně stáčejí do háků jako rozvírající se listy kapradí. Visí na něm několik deštníků: černý pro velitele, modrý pro jeho manželku a pak jeden určený mně. Červený. Nechám červený deštník viset, protože oknem vidím, že venku svítí slunce. Přemyslím, jestli je velitelova manželka v obýváku. Jestli je v sedací soupravě. Někdy ji slyším, jak přechází sem a tam, napřed těžký krok a pak lehký, doprovázený dopady její hole na mdle růžový koberec.

~

Kráčím halou podél dveří do salonu a dveří do jídelny, otevřu dveře na konci chodby a vejdu do kuchyně. Tady už není cítit leštění. U kuchyňského stolu s deskou pokrytou odučeným bílým emailem stojí Rita. Má na sobě obvyklé martovské šaty bledě zelené barvy, jakou kdysi nosívali chirurgové. Střih mají stejný jako ty moje, jen bez bílých chlopní a závoje, a je přes ně přehozená zástěra. Závoj si Rita bere, jen když jde ven, ale nikdo se příliš nestará o to, jestli někdo uvidí nějaké martě do tváře. Rukávy vyhrnuté po loket jí odhalují hnědé paže. Chystá se péct chleba; hází bochníky na desku k závěrečnému dokynutí a vytvarování.

Rita mě vidí a kývne, ale těžko říct, zda na pozdrav, nebo jestli mě prostě jen bere na vědomí. Otře si zamoučené ruce do zástěry a zašatrá v zásuvce po bloku přidělových lístků. Zamračeně vytrhne tři papírky a podá mi je. Kdyby se usmála, měla by docela laskavou tvář. Ale to zamračení není míněno osobně: nelíbí se jí červené šaty a to, co představují. Třeba se bojí, že ode mě chytne něco jako nemoc nebo smůlu.

Někdy poslouchám za dveřmi, což bych dřív nikdy neudělala. Nezdržuju se za nimi dlouho, protože nechci, aby mě nachytali. Jednou jsem však slyšela, jak Rita říká Coře, že by se k tomuhle nesnížila.

Nikdo se tě neptá, opáčila Cora. A co bys asi dělala ty, kdyby na to přišlo?

Jela bych do kolonií, řekla Rita. Mají na vybranou.

Jo, s neženami, abys chtěla hlady a kdovíco ještě? ozvala se Cora. To bych tě chtěla vidět.

Loupaly hrách – i přes téměř zavřené dveře jsem slyšela, jak tvrdé kuličky zvonivě dopadají do kovové mísy. Slyšela jsem Ritu, jak zabručela nebo vzdychla, na protest, nebo možná na souhlas.

A vůbec, dělají to kvůli nám všem, pokračovala Cora, tak se to aspoň říká. Kdybych si nenechala podvázat vejcovody, mohlo to potkat i mě, bejt o deset let mladší. Není to zase tak hrozný. Moc se nepředřou.

Jsem radši, že to dělá ona, a ne já, prohlásila Rita a já otevřela dveře. Ve tvářích měly výraz žen, když vás za zády pomlouvají a uvědomují si, že jste je slyšeli: rozpačité, ale zároveň trochu vyzývavý, jako kdyby na to měly právo. Ten den na mě Cora byla milejší a Rita mrzutější než obvykle.

Dnes bych navzdory Ritině nepřístupné tváři a sevřeným rtům měla chuť zůstat tady v kuchyni. Odněkud z domu by mohla přijít Cora s láhví citronového oleje a prachovkou v ruce, Rita by udělala kávu – v domech velitelů je pořád k mání opravdová káva –, sesedly bychom se kolem Ritina kuchyňského stolu, který jí nepatří o nic víc než ten v mém pokoji mně, a vykládaly bychom si o různých těžkostech a bolestech, o nemocích, o našich nohách a zádech a o nejrůznějších zlomyslnostech, které nám naše těla jako zlobivé děti dovedou natropit. Pokyvovaly bychom hlavou do rytmu ostatních hlasů a naznačovaly tím: ano, to moc dobře známe. Vyměňovaly bychom si zkušenosti z kurýrování a navzájem se překonávaly ve výčtu tělesných neduhů, jemně bychom si stěžovaly a naše hlasy by zněly tiše, mollově a žalostně jako vrkání holubů v okapu. *To já dobře znám*, říkaly bychom. Anebo bychom užily ten divný výraz, který člověk ještě občas slychá

od starších lidí: *Mluvíš mi z duše*, jako kdyby hlas skutečně přicházel odkudsi z jiných světů. Což by vlastně mohla být pravda. Což je pravda.

Jak jsem takovými řečmi dřív pohrdala! Teď po nich toužím. Aspoň je to řeč. Něco na způsob výměny.

Nebo bychom probíraly klepy. Marty leccos vědí, baví se spolu a předávají si dům od domu nepotvrzené informace. Stejně jako já určitě poslouchají za dveřmi a mají oči všude. Občas jsem je při tom zaslechla, zachytila jsem útržky jejich důvěrných hovorů. *Narodilo se mrtvý*. Nebo: *Probodla ji pletací jehlicí, rovnou do břicha. Nejspíš se užírala žárlivostí*. Nebo mučivě tajemně: *Udělala to štětkou na záchod. Šlo to jako po másle, i když bys asi řekla, že to musel cejtít. Asi byl úplně namol, ale nakonec na to stejně přišli*.

Nebo bych Ritě pomohla s chlebem, ponořila bych ruce do toho měkkého, vzdorujícího tepla, které tolik připomíná lidské tělo. Strašně toužím se něčeho dotknout, něčeho jiného, než je látka nebo dřevo. Toužím spáchat dotek.

Ale i kdybych o to třeba poprosila, i kdybych natolik porušila dekorum, Rita by to nedovolila. Měla by strach. Marty by se s námi neměly bratříčkovat.

Slovo bratříčkovat nemá protějšek v ženském rodě, upozornil mě jednou Luke. Muselo by se říct *sestříčkovat*. Rád mluvil o takových drobnostech. O etymologii, o zvláštním užití slov. Vždycky jsem si ho dobírala, jaký je pedant.

Přebírám lístky z Ritiny natažené ruky. Jsou na nich obrázky věcí, za které se dají vyměnit: dvanáct vajec, kus sýra, hnědá věc, která má představovat plátek masa. Dávám si je do kapsy na zip, kterou mám na rukávu, kde mám také uložený průkaz.

„Řekni jim, ať ti daj čerstvý vejce,“ připomíná mi. „Ne jako minule. Jo, a ať je to kuře, ne slepice. Pověz jim, pro koho to je, tak ať si daj bacha.“

„Dobře,“ slibuju. Neusmívám se. Proč ji navádět k přátelství?

KAPITOLA TŘETÍ

Odcházím z domu zadními dveřmi do zahrady, která je rozlehlá a upravená: uprostřed trávník, vrba plačící jehnědy, kolem dokola jsou záhony, kde teď uvadají narcisy a tulipány rozevírají kalíšky přetékané barvou. Tulipány jsou červené, u stonku až tmavě rudé; jako kdyby je někdo řízl a teď se v těch místech začínaly hojit.

Tahle zahrada je královstvím velitelovy manželky. Přes nerozbitné sklo svého okna jsem ji často pozorovala, jak tu klečí na polštářku, světle modrý závoj přehozený přes široký zahradnický klobouk, vedle sebe košík s nůžkami a kusy drátu, aby se květiny držely zpříma. Náročné kopání obstarává strážný přidělený veliteli, kterému velitelova manželka udílí pokyny a ukazuje holí. Hodně manželek má podobnou zahradu, aby mohly něco řídit, udržovat a opečovávat.

Také jsem kdysi mívala zahradu. Vzpomínám si na vůni rozryté hlíny, na buclaté tvary cibulek v dlani, na plnost a suché šustění semínek mezi prsty. Čas při tom ubíhal mnohem rychleji. Někdy si velitelova žena nechá vynést ven židli a jen tak ve své zahradě sedí. Zdá se, že to působí jako mír.

Teď tu není a já začínám uvažovat, kde může být: nerada bych na ni narazila nečekaně. Možná šije v salonu, levou nohu položenou na stoličce kvůli artritidě. Nebo plete šálu pro anděly v prvních liniích. Nechce se mi věřit, že andělé potřebují takové šály – ty, které vyrábí velitelova žena, jsou rozhodně příliš nazdobené. Nepoužívá obyčejný vzorek s hvězdičkami a křížky jako většina ostatních manželek, ten se jí zdá málo náročný. Na okrajích jejích šál pochodují jedle nebo orlí, případně toporné postavičky: chlapeček a holčička, chlapeček a holčička. Nejsou to šály pro dospělé muže, ale pro děti.

Někdy si říkám, že ty šály andělům vůbec neposílají, ale vypárou je a smotají znovu v klubka příze, aby se z nich dalo zase něco uplést. Možná ta práce slouží jenom k tomu, aby se manželky nějak zabavily a získaly pocit, že jsou užitečné. Přesto velitelově manželce tohle pletení závidím. Je dobré mít malé, snadno dosažitelné cíle.

Co závidí ona mně?

Nemluví se mnou, pokud vyloženě nemusí. Jsem pro ni výčitka – a nutnost.

~

Poprvé jsme stanuly tváří v tvář před pěti týdny, když mě sem přidělili. Strážný z předchozího umístění mě přivedl ke vstupním dveřím. V prvních dnech smíme chodit hlavním vchodem, ale pak už musíme používat zadní. Ještě se všechno úplně neustálilo, je příliš brzy, a nikdo přesně neví, jaké je naše postavení. Časem se začne chodit buď vždycky hlavním, nebo vždycky zadním vchodem.

Teta Lydie prohlašovala, že bojuje za hlavní vchod. Vaše postavení je čestné, říkala.

Strážný za mě zazvonil, ale dveře se otevřely dřív, než mohl někdo zvonění zaslechnout a přispěchat. Musela číhat za nimi. Myslela jsem, že nám otevře nějaká marta, ale byla to ona, nezaměnitelná v dlouhých šmolkově modrých šatech.

Tak ty jsi ta nová, pronesla. Neustoupila stranou, abych mohla projít, ale stála ve dveřích a blokovala vstup. Chtěla mi dát na srozuměnou, že bez jejího svolení dovnitř nesmím. V dnešní době se lidé handrkují i o takové prkotiny.

Ano, přikývla jsem.

Nechte to na verandě. To patřilo strážnému, který mi nesl tašku. Byla to nepříliš velká, červená vinylová taška. Měla jsem ještě jednu, se zimním pláštěm a teplejšími šaty, ale ta měla dorazit později.

Strážný položil zavazadlo na zem a zasalutoval. Vzápětí jsem za sebou zaslechla jeho kroky, jak odchází po chodníku, pak klapnutí branky – a náhle mě přepadl pocit, jako by ode mě někdo odtáhl ochrannou ruku. Na prahu nového domu si člověk připadá osaměle.

Čekala, až auto nastartuje a odjede. Nedívala jsem se jí do tváře, ale tam, kam jsem dohlédla se sklopenou hlavou: na silný modrý pas, levou ruku spočívající na slonovinové rukojeti hole, velké diamanty na prsteníku, který jistě býval pěkný a byl stále pěstěný, nehet na konci řady nateklých kloubů zapilovaný do jemně zaoblené špičky. Jako by se ten prst ironicky usmíval, jako by si z ní tropil posměch.

Tak snad abys šla dál, řekla. Otočila se ke mně zády a belhala se halou. Zavří za sebou.

Zvedla jsem červenou tašku a položila ji dovnitř, o což jí nepochybně šlo, a zavřela jsem dveře. Byla jsem zticha. Teta Lydie říkala, že nejlepší je odpovídat jen na přímé otázky. Snažte se do nich vcítit, nabádala nás s rukama prosebně sepjatýma, s tím svým nervózním a naléhavým úsměvem. Není to pro ně jednoduché.

Tudy, pokynula mi velitelova manželka. Když jsem vešla do salonu, seděla už na židli, levou nohu položenou na stoličce s vyšivaným polštářkem, růže v košíku. Pletení měla odložené na zemi vedle židle, jehlice zapíchnuté do vlny.

Stála jsem před ní s rukama složenýma na bříše. Tak, vydechla. Držela cigaretu. Vložila si ji do úst a při zapalování sevřela rty. Jejich tenounkou linku lemovaly svislé drážky, jaké bývaly vidět v reklamách na kosmetiku. Zapalovač měl barvu slonoviny. Ty cigarety koupila určitě na černém trhu, napadlo mě, a to mi dodalo naději. I teď, kdy už neexistují skutečné peníze, přece jen funguje černý trh. Černý trh bude existovat vždycky, vždycky se dá něco vyměňovat. Takže je to žena, která si může dovolit porušovat pravidla. Ale co můžu nabídnout k výměně já?

Toužebně jsem pohlédla na cigaretu. Pro mě jsou cigarety stejně jako alkohol a káva zakázané.

Takže ten starý, jak se jen jmenuje, se na nic nezmohl, poznamenala.

Ne, paní, řekla jsem.

Z hrdla se jí vydral zvuk, který připomínal smích, a pak zakašlala. To má teda smůlu, ucedila. Tohle je tvoje druhé umístění, ne?

Třetí, paní, řekla jsem.

Takže to s tebou vypadá taky bledě, ucedila a znovu se kašlavě zasmála. Můžeš se posadit. Nezvykej si na to, ale tentokrát můžeš.

Posadila jsem se na okraj jednoho křesla s tuhým opěradlem. Nechtěla jsem se příliš rozhlížet po místnosti, poněvadž jsem nechtěla budít dojem, že ji neposlouchám; mramorová krbová římsa s kyticemi vpravo a zrcadlo nad ní se proto smrskly na stíny v koutcích mých očí. Později budu mít hromadu času si je prohlédnout.

Její tvář se teď nacházela ve stejné rovině jako moje. Měla jsem pocit, že ji odněkud znám – nebo na ní aspoň bylo něco povědomého. Zpod závoje jí vykukovaly vlasy. Byly stále ještě blond. Tehdy jsem si myslela, že si je možná odbarvuje, ale teď vím, že jsou opravdu blond. Obočí měla vytrhané do uzounkých obloučků, které jí dodávaly výraz neustálého překvapení, rozhořčení nebo zvědavosti, jaký mívají vylekané děti, ale víčka pod nimi vypadala unaveně. Ne tak její oči, které měly neměnnou, nesmlouvavě modrou barvu letní oblohy za poledního žáru; onu modrou, která člověka vykazuje do patřičných mezí. Její nos musel být kdysi roztomilý, jak se říkalo, ale teď byl na její tvář příliš malý. Obličej neměla tučný, jen velký. Od koutků úst se jí táhly dolů dvě rýhy – brada mezi nimi byla sevřená jako pěst.

Chci tě vidat co nejméně, prohlásila. Počítám, že ty mě taky.

Neodpověděla jsem, protože souhlas by působil urážlivě, a nesouhlas zase jako odporování.

Vím, že nejsi hloupá, pokračovala. Nadechla se a vyfoukla kouř. Četla jsem tvůj spis. Pokud jde o mě, chápu to jako obchodní transakci. Ale když mi někdo dělá problémy, dělám je i já jemu. Rozumíš?

Ano, paní, přikývla jsem.

Neříkej mi *paní*, ozvala se popuzeně. Nejsi marta.

Neptala jsem se, jak ji mám tedy oslovovat, protože mi bylo jasné, že doufá, že nebudu mít příležitost oslovovat ji vůbec nijak. Byla jsem zklamaná. Tenkrát jsem z ní chtěla mít starší sestru, mateřskou bytost: někoho, kdo by mě chápal a chránil mě. Manželka v mém předchozím umístění trávila většinu času v ložnici a marty si šuškal, že pije. Přála jsem si, aby tahle byla jiná. Chtěla jsem mít pocit, že bych ji na jiném

místě a v jiné době – v jiném životě – měla ráda, ale už teď mi bylo jasné, že bych ji ráda neměla a ona mě jakbysmet.

Zamáčkla nedokouřenou cigaretu v malém šnekovitém popelníku na stolku vedle židle. Udělala to rozhodně, jediným bodnutím a zatlačením, a nikoli řadou elegantních ťuknutí, jak to ráda dělávala většina ostatních paniček.

A pokud jde o mého manžela, řekla, je to zkrátka můj manžel. Chci, aby v tomhle směru bylo naprosto jasno. Dokud nás smrt nerozdělí. Napořád.

Ano, paní, přikývla jsem – znovu jsem se zapomněla. Dřív existovaly panenky, které mluvily, když jim člověk zatahal vzadu za šňůrku – napadlo mě, že mluvím jako ony, monotónním hlasem panenky. Nejspíš měla sto chutí vlepit mi facku. Můžou nás bít, najde se k tomu v Písmu precedens. Ale žádným nástrojem. Jenom rukou.

To je jedna z věcí, za které jsme bojovaly, poznamenala velitelova manželka a sjela pohledem na své prsty s naběhlými klouby, ověčené diamanty, a já si náhle vzpomněla, odkud ji znám.

Poprvé jsem ji viděla v televizi, když mi bylo osm nebo devět let. Bylo to v neděli ráno, to matka vždycky dlouho vospávala, zato já vstala brzy, šla jsem k televizi v její pracovně a přepínala kanály, jestli někde nedávají kreslené pohádky. Když jsem žádnou nemohla najít, sledovala jsem chvíli pořad Hodina evangelia pro malé dušičky, kde se vyprávěly příběhy z bible pro děti a zpívaly se zbožné písně. Jedna z vystupujících žen se jmenovala Serena Joy. Zpívala hlavní soprán. Byla to drobná, popelavě světlá blondýna s tupým nosíkem a obrovskými modrými očima, které při zpěvu obracela v sloup. Dovedla se usmívat a plakat zároveň, po tváři jí vždy půvabně stékalo pár slziček jako na povel, když jí hlas stoupal k nejvyšším tónům, rozechvěle a nenuceně. Teprve později se dala na jiné věci.

Žena, která přede mnou seděla, byla Serena Joy. Nebo jí kdysi bývala. Bylo to tedy horší, než jsem předpokládala.

KAPITOLA ČTVRTÁ

Kráčím po šterkové cestičce, která rozděluje zadní trávník se stejnou úhledností jako pěšinka ve vlasech. V noci přšelo: tráva po obou stranách je mokrá a ve vzduchu je cítit vlhkost. Tu a tam jsou vidět žížaly, důkaz plodnosti půdy, jak se polomrtvé zachytily na slunci, pružné a růžové jako rty.

Otvírám bílou plaňkovou branku a pokračuju podél předního trávníku ke vstupní bráně. Na příjezdové cestě umývá jeden ze strážných přidělených k našemu domu auto. To znamená, že velitel je doma, zdržuje se ve svých soukromých prostorách, které se rozkládají za jídelnou a kde zřejmě tráví většinu času.

Je to whirlwind, velmi drahé auto: lepší než chariot a mnohem lepší než bachratý a praktický behemoth. Je samozřejmě černé, v barvě symbolizující prestiž nebo pohřební vůz, dlouhé a uhlazené. Šofér ho láskyplně hladí jelenicí. Aspoň něco se nezměnilo, způsob, jakým muži laskají dobrá auta.

Má na sobě uniformu stráží, ale čepici má bodře posunutou na stranu a rukávy vyhrnuté po lokty, takže jsou mu vidět opálená předloktí s tečkami tmavých chlupů. Z koutku úst mu visí cigareta, důkaz toho, že i on má na černém trhu co nabídnout.

Vím, jak se ten muž jmenuje: *Nick*. Vím to, protože jsem slyšela, jak se o něm baví Rita s Corou, a jednou jsem zaslechla, jak na něj mluví velitel: Nicku, dnes nebudu potřebovat auto.

Bydlí tady v domě, za garáží. Nízké postavení: nedostal přidělenou ženu, ani jednu. Není z vyšších kruhů: nějaká chyba, nedostatek konexí. Ale dělá, jako by to nevěděl, nebo jako by mu to bylo jedno. Chová se příliš nenuceně, není dost úslužný. Možná je hloupý, ale já si to nemyslím. To něčím zavání, říkalo se dřív, anebo dokonce: to smrdí

malérem. Nepatřičnost jako zápach. Proti své vůli přemýšlím, čím je asi cítit. Určitě nesmrdí; spíš voní opálenou kůží, vlhkou na slunci, s povlakem kouře. Povzdychnu si a nadechnu se.

Zahledí se na mě a všimne si, jak si ho prohlížím. Má francouzský obličej, štíhlý, rozmarný, samé plochy a úhly, s vráskami podél úst, když se usmívá. Naposled potáhne z cigarety, odhodí ji na cestu a zašlápne ji. Začne si pískat. A pak mrkne.

Sklopím hlavu a otočím se, aby mi bílé chlopně zakryly tvář, a jdu dál. Zariskoval, ale proč? Co kdybych ho udala?

Možná chtěl být jenom milý. Třeba zachytil můj výraz a špatně si ho vyložil. Ve skutečnosti jsem toužila po jeho cigaretě.

Možná to byla zkouška, aby zjistil, jak budu reagovat.

Možná je to Oko.

~

Otevřu branku a zavřu ji za sebou, dívám se na cestu, neohlížím se po něm. Chodník je z červených kostek. To je krajina, na kterou se zaměřuju: pole obdélníků, jemně zvlněných v místech, kde se země pod nimi vlivem desetiletí zimních mrazů vyboulila. Barva kostek je letitá, a přitom čerstvá a jasná. Chodníky jsou teď mnohem čistší než dřív.

Kráčím na roh a čekám. Dřív mi čekání moc nešlo. I ti, kdo jen stojí a čekají, mají užitek, recitovala teta Lydie. Musely jsme se ten citát naučit nazpaměť. Taky říkala: Ne všechny to zvládnete až do konce. Některé z vás padnou na skalnatou půdu nebo do trní. Jiné nezapustí hluboko kořeny. Měla na bradě mateřské znaménko, které se jí při mluvení pohybovalo nahoru a dolů. Představujte si, že jste semínka, radila nám, a v tu chvíli nasadila vemlouvavý, spiklenecký tón, jakým dřív mluvily k dětem učitelky na hodinách baletu, když říkaly: Teď dáme ruce nahoru a budeme dělat, že jsme stromy.

Stojím na rohu a dělám, že jsem strom.

~

Po chodníku směrem ke mně kráčí červená postava s bílými chlopněmi kolem tváře, moje dvojče, bezvýrazná žena v červeném s košíkem v

ruce. Přejde ke mně a pohlédneme si vzájemně do tváře skrz tunel bílé látky, ve kterém jsme uzavřené. Je to ona.

„Požehnaný buď plod,“ pronáší náš obvyklý pozdrav.

„Kéž ho Pán otevře,“ odpovídám jako obvykle. Otočíme se a kráčíme společně podél velkolepých, prostorných domů ke středu města. Smíme chodit jen po dvojicích. Prý to je v zájmu naší bezpečnosti, ale je to nesmysl: už tak jsme chráněné ažaž. Ve skutečnosti je to na mě nasazená špionka, a já na ni. Jestli některá z nás proklouzne sítí kvůli něčemu, co se seběhne během našich každodenních vycházek, ponese za to ta druhá odpovědnost.

Tato žena je mou partnerkou dva týdny. Nevím, co se stalo s tou předchozí. Jednoho dne prostě nepřišla, a tahle ji nahradila. Na tyhle věci se člověk nesmí ptát, protože odpovědi nebývají takové, jaké by chtěl slyšet. A beztak by se odpovědi nedočkal.

Tahle je trochu baculatější než já. Má hnědé oči. Jmenuje se Glenova, jenže to je asi tak všechno, co o ní vím. Kráčí cudně s hlavou sklopenou, ruce v červených rukavicích sepnuté před sebou, drobnými krůčky jako cvičené prase na zadních nožkách. Nikdy při našich vycházkách neřekla nic, co by nebylo přísně ortodoxní, ale to já ostatně také ne. Možná opravdu věří, možná je to služebnice nejen podle jména. Nemůžu si dovolit riskovat.

„Slyšela jsem, že válka pokračuje úspěšně,“ nadhodí.

„Budiž chvála,“ odpovídám.

„Pán nám seslal hezké počasí.“

„A my ho s radostí přijímáme.“

„Od včerejška porazili další vzbouřence.“

„Budiž chvála,“ říkám. Neptám se jí, odkud to ví. „Co byli zač?“

„Baptisti. Měli pevnost v Modrých horách. Vykouřili je.“

„Budiž chvála.“

Někdy si přeju, aby už konečně zmlkla a nechala mě v klidu jít. Přesto hltám zprávy všeho druhu, ať jsou třeba vymyšlené, přece musejí něco znamenat.

Došly jsme k prvnímu zátarasu, který vypadá jako zábrana u výkopu na silnici nebo u opravy kanalizace: dřevěný kříž se žluto-černými

pruhy a červený osmiúhelník, který znamená STŮJ. U brány visí několik luceren, zhasnutých, protože není noc. Víím, že nad námi jsou na sloupech telefonního vedení připevněné reflektory pro mimořádné situace a ve strážních budkách po obou stranách silnice hlídkují muži se samopaly. Reflektory ani strážní budky nevidím, protože mám kolem obličejů chlopně. Prostě víím, že tam jsou.

Za zátarasem na nás v úzké brance čekají dva muži v zelených uniformách Strážců víry s odznáčky na ramenou a na baretech: dva zkřížené meče nad bílým trojúhelníkem. Strážci nejsou skuteční vojáci. Jsou určeni k rutinním hlídkám a podřadným úkolům, jako je třeba rytí na zahrádkách manželek jejich velitelů, a jsou buď hloupí, staří, postižení nebo velmi mladí, pokud to ovšem nejsou přestrojené Oči.

Tihle dva jsou ještě mladíci: jeden knírek je ještě řídký, jedna tvář dosud uhrovaná. Jejich mládí působí dojemně, ale víím, že mě to nesmí zmást. Ti nejmladší bývají často nejnebezpečnější, nejfanatičtější a nejzbrkleji mačkají spoušť. Ještě nevědí, co je to existence v čase. Člověk na ně musí pomalu.

Minulý týden zastřelili ženu, přesně v těchhle místech. Byla to marta. Nervózně šátrala v šatech po průkazu a oni usoudili, že chce odpálit bombu. Mysleli si, že je to přestrojený muž. Nestalo by se to poprvé.

Rita s Corou ji znaly. Slyšela jsem, jak se o tom v kuchyni baví.

Dělaj svou práci, řekla Cora. Staraj se o naši bezpečnost.

Nejbezpečnější je mrtvola, prohlásila zlostně Rita. Nikomu nic neudělala. Neměli důvod ji zastřelit.

Byla to nehoda, namítla Cora.

Houby, zabručela Rita. Nic není nehoda ani náhoda. Slyšela jsem ji, jak ve dřezu mlátí hrnci.

No, aspoň si každej rozmyslí, než půjde vyhodit tenhle dům do povětří.

Ale stejně, pokračovala Rita. Byla to pracantka. Je to ošklivá smrt.

Umím si představit horší, řekla Cora. Tahle to měla rychle za sebou.

Když to tak bereš, zahučela Rita. Já bych radši měla víc času. Abych si dala věci do pořádku.

Dva mladí strážci nám salutují třemi prsty zdviženými k okraji baretů. Takových projevů úcty se nám dostává. Mají se k nám chovat uctivě vzhledem k povaze naší služby.

Ukážeme jim průkazy, které máme uložené v kapsách na zip v širokých rukávech, oni si je prohlédnou a dají do nich razítko. Jeden z nich jde k strážní budce vpravo zadat naše čísla do Kompubrány.

Když mi ten s broskvovým knírkem vrací průkaz, předkloní se, aby se mi podíval do tváře. Zdvihnu trochu hlavu, abych mu pomohla, pohlédneme si do očí a on se začervená. Má podlouhlý a truchlivý obličej jako ovce, ale velké psí oči, jako kokršpaněl nebo teriér. Jeho plet' je bledá a nezdravě jemná jako kůže pod strupem. A stejně mám chuť položit na ni ruku, na tu odhalenou tvář. On se odvrátí jako první.

Je to událost, drobné porušení pravidel, tak nicotné, že ho nikdo nezaznamená, ale podobné chvíle jsou pro mě jako odměna, jako bonbony, které jsem si jako malá střádala vzadu v šuplíku. Takové okamžiky představují možnosti, malé špehýrky.

Co kdybych sem přišla v noci, až bude mít službu sám – i když na takovou samotu pochopitelně nemá nárok –, a dovolila mu víc než jen pohled za bílé chlopně? Co kdybych ze sebe svlékla svůj červený rubáš a předvedla se mu, jim, v nejasném světle luceren? Něco takového si musejí občas představovat, když tu tak donekonečna postávají u tohohle zátarasu, kudy nikdy neprojde nikdo jiný než Velitelé věrných v dlouhých černých předoucích limuzínách, případně jejich modře oděné manželky a dcery v bílých závojích, poslušně cupitající na likvidaci nebo modlitební sezení, jejich zasmušilé zelené marty nebo tu a tam porodní vůz, popřípadě červené služebnice, krácející pěšky. A čas od času i černá dodávka, která má na boku namalované okřídlené bílé oko. Skla dodávek jsou kouřová a muži na předních sedadlech mají tmavé brýle: dvojí zatemnění.

Dodávky jezdí výrazně tišeji než ostatní auta. Když projíždějí kolem, odvracíme oči. Pokud se zevnitř ozývají zvuky, snažíme se je neposlouchat. Ničí srdce není dokonalé.

Když černá dodávka dojede k zátarasu, strážci ji odmávnou bez zastavení. Neriskovali by nahlížení dovnitř, prohledávání ani pochybnosti o průjezdním povolení. Ať už si myslí cokoli.

Jestli vůbec myslí – to člověk napohled nepozná.

Ale nejspíš neuvažují o věcech, jako je oblečení pohozené na trávníku. Pokud ve skrytu duše zatouží po polibku, musí jim zároveň na mysli vytanout představa rozsvícených reflektorů a výstřelů z pušky. Myslí proto raději na plnění svých povinností a na případné povýšení mezi anděly, možná i na povolení oženit se a pak – pokud získají dostatečnou moc a dožijí se požadovaného věku –, na přidělení vlastní služebnice.

~

Ten s knírkem nám otevře úzkou branku pro pěší a ustoupí uctivě stranou, abychom mohly projít. Když odcházíme, vím, že se za námi dívají ti dva muži, kteří se ještě nesmějí dotknout ženy. Dotýkají se nás tedy očima a já schválně kroutím boky a cítím přitom, jak se na mně mohutná červená sukňe houpá. Jako když na někoho za plotem uděláte dlouhý nos nebo dráždíte psa kostí přímo před čumákem, a já se stydím, protože tihle dva za nic nemůžou, jsou příliš mladí.

Pak mi dojde, že se vlastně nestydím. Vychutnávám si tu moc, moc kosti vystavené před psím čenichem, pasivní, ale hmatatelnou. Doufám, že se jim při pohledu na nás postaví a budou se muset otírat o natřené zátarasy. A v noci potom budou na svém vojenském lůžku trpět. Nemají se teď na čem vybit, jen sami na sobě, a to je svatokrádež. Už neexistují žádné časopisy, žádná videa ani náhražky – jenom já a můj stín, co se od nich zrovna vzdalujeme, a oni stojí v pozoru u zátarasů a nespouštějí oči z našich mizejících siluet.

KAPITOLA PÁTÁ

Kráčím ulicí ve dvojím provedení. Už jsme sice opustily čtvrt' velitelů, ale ulici stále lemují honosné domy. Před jedním z nich seká strážce trávník. Travníky jsou upravené, fasády půvabné a dobře udržované: připomínají krásné fotografie, jaké otiskovaly časopisy o bydlení, zahradě a interiéru. Stejná liduprázdnost, stejně ospalá atmosféra. Ulice málem připomíná muzeum nebo uličku ve skanzenu. Stejně jako na těch fotografiích, v muzeích a ve skanzenech nejsou ani tady žádné děti.

Toto je srdce Gileádu, kam válka nemůže proniknout jinak než na televizní obrazovce. Nevíme jistě, kde přesně končí, protože hranice se mění podle jednotlivých útoků a protiútoků; toto je však jeho nehybné centrum. Republika Gileád nezná hranic, říkávala teta Lydie. Gileád je ve vašem nitru.

Dřív tady žili lékaři, právníci a univerzitní profesori. Právníci už neexistují a univerzita je zavřená.

Někdy jsme sem s Lukem chodili na procházku. Povídali jsme si o tom, že si také jednou koupíme takový dům, velký starý dům, a zrekonstruujeme ho. Budeme mít zahradu a v ní houpačky pro děti. Budeme mít děti. I když jsme věděli, že na to nejspíš nikdy nebudeme mít, byl to námět k hovoru, zábava na neděli. Teď mi připadá, jako by takhle svoboda už téměř neměla žádnou váhu.

~

Zatočíme za roh na hlavní ulici, kde je přece jen trochu živo. Projíždějí po ní auta, většinou černá, občas šedá a hnědá. Vykračují si tu další ženy s košíky, některé v červeném, jiné v bledě zelené barvě mart, další v laciných, ošuntělých šatech s červeno-modro-zelenými pruhy, které jsou vyhrazeny ženám chudších mužů. Říká se jim ekonomanzelky.

Tyto ženy se nespecializují na jednotlivé funkce, musejí dělat všechno, tedy pokud jsou toho schopny. Někdy je vidět i ženu celou v černém, vdovu. Dřív jich bývalo víc, ale zdá se, že jich ubývá.

Manželky velitelů na chodnicích vidět nejsou. Jenom v autech.

Tady jsou chodníky betonové. Jako malá jsem si dávala pozor, abych nešlápla na prasklinu. Vzpomínám na svoje nohy na těchto chodnicích za starých časů i na to, co jsem na nich měla obuté. Někdy kecky na běhání se změkčenou podrážkou, větracími otvory a hvězdičkami ze světélkující látky, která ve tmě odrážela světlo, přestože v noci jsem nikdy běhat nechodila a ve dne vždycky jen po frekventovaných ulicích.

Tehdy ženy nebyly chráněné.

Pamatuju si na pravidla, která sice nebyla nikde sepsaná, ale každá žena je znala: neotvírat cizím lidem, i když tvrdí, že jsou od policie. Ať napřed prostrčí průkaz pode dveřmi. Nezastavovat na silnici motoristům předstírajícím, že mají poruchu. Zamknout dvířka a pokračovat v jízdě. Když někdo zahvízdá, neotáčet se. Nechodit večer sama pro prádlo.

Vzpomínám na prádelny. A na to, co jsem měla na sobě, když jsem chodila s prádlem: šortky, džíny, tepláky. Co jsem tam nosila: vlastní oblečení, vlastní prášek, peníze, které jsem si vlastnoručně vydělala. Vzpomínám na tu moc, kterou jsem měla nad vlastním životem.

Teď kráčíme po téže ulici v červených dvojicích a nikdo na nás nepokřikuje sprostě, nikdo na nás nemluví, natož aby se nás dotýkal. Nikdo nehvízdá.

Existují dva druhy svobody, vysvětlovala nám teta Lydie. Svoboda k něčemu a svoboda od něčeho. V dobách anarchie existovala svoboda k něčemu. Teď jste získaly svobodu od něčeho. Nepodceňujte ji.

~

Před námi vpravo je obchod, kam si chodíme objednávat šaty. Někdy se jim říká hábity, což je přiléhavý výraz. Ani řeholní hábity se nemění. Nad vchodem visí velký dřevěný štít ve tvaru zlaté lilie – jmenuje se to tady Polní lilie. Pod lilií jsou vidět přemalovaná písmena, to když

rozhodli, že i názvy obchodů pro nás představují přílišné pokušení. Ted' se všechno označuje jenom obrázky.

Dřív tady bývalo kino. Chodili sem hodně studenti: vždycky na jaře se tu konal festival Humphreyho Bogarta a hráli filmy s Lauren Bacallovou a Katherine Hepburnovou, samostatnými ženami, které se rozhodovaly samy za sebe. Nosily halenky na zapínání vpředu, jež naznačovalo možnosti slova *rozepnout*. Tyto ženy se mohly rozepnout – anebo nemusely. Podle všeho měly na vybranou. I my jsme si tenkrát zřejmě mohly vybírat. Byli jsme skomírající společnost, která se vyznačovala příliš velkou svobodou volby, vysvětlovala teta Lydie.

Už ani nevím, kdy ten festival zrušili. Nejspíš jsem už byla dospělá. Takže jsem si ničeho nevšimla.

Nejdeme do Lilií, ale odbočíme naproti do vedlejší ulice. Naší první zastávkou je další obchod s dřevěným štítem: jsou tam namalovaná tři vejce, včela a kráva. Říká se mu Mléko a strdí. Vytvořila se tu fronta a my čekáme ve dvojicích, až na nás přijde řada. Vidím, že dnes mají pomeranče. Od té doby, co Střední Ameriku získali Libert'ané, nejsou pomeranče k dostání: mají je jen někdy. Z Kalifornie se sem pomeranče kvůli válce nedostanou a na Floridu není spolehnutí, když jsou zablokované silnice nebo když někdo vyhodí do povětří koleje. Dívám se na ty pomeranče a mám na ně strašnou chuť. Ale nevzala jsem si na ně lístky. Řeknu o nich Ritě, až se vrátím. Bude mít radost. Bude to aspoň malý úspěch, jestli se mi podaří zařídit pomeranče.

Kdo přijde na řadu, podá lístky dvěma mužům v uniformě strážců, kteří stojí za pultem. Nikdo toho moc nenamluví, ale šumí to tu jako v úle a ženy kradmo otáčejí hlavu: tady na nákupech může člověk potkat někoho známého ze starých časů nebo z Červeného střediska. Stačí zahlédnout známou tvář, a je to jako povzbuzení. Kéž bych tak spatřila Moiru – aspoň na okamžik – a přesvědčila se, že je ještě naživu! Dnes je těžko představitelné mít přítelkyni.

Glenova vedle mě se však nerozhlíží. Možná už nikoho nezná. Možná už všechny zmizely, tedy všechny ženy, které dřív znala. Anebo třeba nechce, aby ji tu někdo viděl. Stojí tiše s hlavou sklopenou.

Jak tak čekáme ve zdvojené frontě, otevrou se dveře a dovnitř vejdou další dvě ženy, obě v červených šatech a s bílými chlopněmi služebnic. Jedna je nápadně těhotná, břicho se jí pod volnými šaty triumfálně vydouvá. Zástup v obchodě se zavlní, zašumí a vydechne. Proti své vůli okatě otáčíme hlavu, abychom lépe viděly: prsty nás svrbí, jak bychom se jí chtěly dotknout. Její přítomnost na nás působí jako kouzlo, jako objekt touhy a závisti, a my na ni lačně hledíme. Je jako vlajka na vrcholu hory, která nám ukazuje, čeho je ještě možné dosáhnout: i my se ještě můžeme zachránit.

Ženy v obchodě si šeptají, mluví téměř nahlas, tak velké tu panuje vzrušení.

„Kdo to je?“ slyším za sebou.

„Waynova. Ne. Warrenova.“

„Předvádí se,“ zasyčí někdo. A má pravdu. Žena v tomhle stupni těhotenství nemusí chodit ven, nemusí chodit nakupovat. Pravidelná denní procházka pro ni není povinná, aby si šetřila břišní svalstvo. Musí provádět jen cvičení na podlaze a dechové cviky. Mohla klidně zůstat doma. Navíc je pro ni venku nebezpečno, před obchodem na ni určitě čeká strážce. Teď když je nositelkou života, vyžaduje zvláštní ochranu. Mohl by na ni dopadnout hněv závistivců, takové případy už se staly. Všechny děti jsou teď chtěné, ale ne každý jim přeje.

Ale možná se pro procházku rozhodla čistě z rozmaru, a v této fázi bývají vůči rozmarům shovívaví, pokud za sebou služebnice nemá žádný potrat. Anebo patří k těm, které říkají *jen mi naložte, já to vydržím*, zkrátka mučednice. Když zvedne hlavu, aby se porozhlédla, zahlédnu na chvíli její obličej. Hlas za mnou měl pravdu. Přišla se ukázat. Celá září, tváře růžové, užívá si každičkou vteřinu.

„Ticho!“ okřikne nás jeden ze strážců za pultem a my zmlkne jako školačky.

Dostaly jsme se s Glenovou k pultu. Odevzdáme lístky a jeden ze strážců zadá jejich čísla do Kompučtečky, zatímco druhý nám podává zboží: mléko a vejce. Vložíme si je do košíku a vyjdeme ven kolem těhotné ženy a její společnice, která vedle ní vypadá uboze a svraštěle jako my ostatní. Břicho těhotné je jako obrovský plod. *Obrovitánský*,

říkávali jsme jako děti. Má na něm položené ruce, jako by ho chtěla chránit, nebo jako by z něj něco čerpala: teplo a sílu.

Když procházím kolem, podívá se mi zpřímá do tváře a já náhle vím, kdo to je. Byly jsme spolu v Červeném středisku, patřila k mazánkům tety Lydie. Nikdy jsem ji moc nemusela. Za starých časů se jmenovala Janine.

Janine se na mě zadívá a pak se jí v koutcích úst mihne náznak úšklebku. Sjede pohledem na moje ploché břicho pod červenými šaty a chlopně jí zakryjí tvář. Vidím už jen kousek jejího čela a narůžovělou špičku nosu.

~

Nyní jdeme do Všelikého těla, kde visí na řetězech velký dřevěný štít v podobě vepřové flákoty. Tady téměř žádná fronta není, protože maso je drahé a ani velitelé si ho nemůžou dopřávat každý den. Glenova však dostane plátek hovězího, tenhle týden už podruhé. Řeknu to martám: takové věci se vždycky rády dovídají. Živě se zajímají o chod ostatních domácností a podobné klípky jim poskytují důvod k hrdošti či nespokojenosti.

Beru si kuře, zabalené do voskovaného papíru a ovázané provázkem. Umělohmotné obaly se už málokdy vidí. Vzpomínám si na nekonečné haldy igelitových tašek v supermarketech – nechtělo se mi je vyhazovat a ukládala jsem je pod dřez, až se jich tam nakupilo moc a při otevření dvířek linky se vyvalily ven a rozsypaly po podlaze. Luke se na mě proto zlobil. Čas od času šel a všechny je vyházel.

Mohla by do některé strčit hlavu, zlobil se. Víš přece, jak si děti hrajou. To by neudělala, odpovídala jsem. Už je na to velká. (Nebo už má rozum, anebo štěstí.) Ale vždycky mě z toho zamrazilo a vyčítala jsem si, že tak riskuju. Byla to pravda, brala jsem spoustu věcí jako samozřejmost – tehdy jsem důvěřovala osudu. Budu je dávat do horní skříňky, slibovala jsem. Nedávej je nikam, říkal on. Nikdy je na nic nepoužijeme. Na odpadky, namítala jsem. On na to, že...

Ted' ne, tady ne. Před lidmi ne. Otáčím se a prohlížím si svou siluetu ve skleněné výloze. Už jsme vyšly z obchodu, jsme zpátky na ulici.

Blíží se k nám skupina lidí. Jsou to turisté, vypadají na Japonce, možná obchodní delegace na prohlídce pamětihodností nebo na cestě za místním folklorem. Jsou drobní a pečlivě vystrojení, každý má na krku fotoaparát a na tváři úsměv. Rozhlížejí se živě kolem, naklánějí hlavu na stranu jako vrabci a už ta jejich veselost působí agresivně – nemůžu se ubránit a civím na ně. Už dlouho jsem na ženách neviděla tak krátké sukně. Sahají jim těsně pod kolena a nohy z nich vyčnívají v tenkých punčocháčích téměř nahé, křiklavé, obuté do střevíců s vysokými podpatky, které obemykají kotníky jako jemné mučicí nástroje. Ženy na těch bodcích balancují jako na chůdách, záda mají v pase prohnutá a zadek vystrčený. Jsou prostovlasé a dávají na odiv vlasy se vši černotou a sexualitou. Červená rtěnka jim rámuje vlhkou prohlubeň úst jako čmáranice na stěnách toalet za starých časů.

Zarazím se v chůzi. I Glenova se zastaví a já cítím, že ani ona od těch žen nemůže odtrhnout oči. Fascinují nás a zároveň odpuzují. Připadají nám neoblečené. Tak rychle dokázali změnit naše smýšlení.

Pak si uvědomím: i já jsem se takhle oblékala. To byla svoboda.

Říkalo se tomu *západní styl*.

Japonští turisté se k nám se švitořením blíží a my příliš pozdě odvracíme hlavu: spatřili naši tvář.

Mají s sebou tlumočnicka, v standardním modrém obleku a kravatě s červeným vzorem, v klopě odznak s okřídleným okem. Teď se odděluje od skupiny a přistupuje k nám, zastoupí nám cestu. Turisté se shluknou za ním a jeden z nich zdvihne fotoaparát.

„Promiňte,“ oslovuje nás celkem zdvořile tlumočnicka. „Ptají se, jestli si vás můžou vyfotit.“

Sklopím oči k chodníku a zavrtím hlavou: *ne*. Oni vidí jen bílé chlopně a kousíček obličej, bradu a část úst. Oči *ne*. Vím, že se nesmím na tlumočnicka dívat zpřímá. Většina tlumočnicků jsou příslušníci Očí, nebo se to aspoň říká.

Zároveň vím, že nesmím říct *ano*. Cudnost znamená neviditelnost, poučovala nás teta Lydie. Na to nikdy nezapomínejte. Když vás někdo

vidí – *vidí* –, je to – hlas se jí přitom chvěl –, jako kdyby do vás proniknul. Děvčata, musíte být neproniknutelná. Říkala nám děvčata.

I Glenova vedle mě mlčí. Dlaně v červených rukavicích si zabořila do rukávů.

Tlumočník se obrátí ke skupině a staccatově k nim švitoří. Ví, co jim asi říká, znám ty jejich obvyklé řeči. Vykládá jim, že zdejší ženy dodržují jiné zvyky, a že když na ně někdo hledí přes objektiv, je to pro ně jako zhanobení.

Koukám pod sebe na chodník, uhranutá nohama těch žen. Jedna z nich má sandály a jsou jí vidět nehty nalakované na růžovo. Vzpomínám si na vůni laku na nehty, jak se krabatil, když si člověk nanesl příliš brzy druhou vrstvu, vybavuju si saténové tření průsvitných punčocháčů na kůži i pocit v palcích u nohou, když je váha celého těla tlačila do střevců. Žena s nalakovanými nehty přešlápne. Cítím její boty na svých chodidlech. Z vůně laku na nehty se mi sbíhají sliny.

„Promiňte,“ žádá nás tlumočník znovu o pozornost. Přikývnu, jako že ho slyším.

„Ptá se, jestli jste šťastné,“ tlumočí. Dovedu si tu jejich zvědavost představit: *Jsou šťastné? Jak můžou být šťastné?* Cítím, jak se do nás zabodávají jejich bystré tmavé oči, jak se k nám naklánějí, aby jim neunikla naše odpověď, hlavně ženy, ale i muži: jsme tajemné, zakázané, a tudíž zajímavé.

Glenova mlčí. Chvilí je ticho. Někdy je však riskantní zůstat zticha.

„Ano, jsme moc šťastné,“ mumlám. Musím přece něco říct. Co jiného můžu říct?

KAPITOLA ŠESTÁ

Asi jeden blok za Všelickým tělem se Glenova zastaví, jako by si nebyla jistá, kudy dál. Máme dvě možnosti. Buď se vrátíme nejkratší cestou, anebo to vezmeme dlouhou oklikou. Už víme, kudy půjdeme, protože takhle chodíme vždycky.

„Chtěla bych to vzít kolem kostela,“ pronese Glenova jakoby zbožně.

„Dobře,“ přikývnu, přestože vím stejně dobře jako ona, o co jí ve skutečnosti jde.

Kráčíme klidně. Svítí slunce a obloha je posetá načechranými obláčky, které vypadají jako bezhlavé ovce. Kvůli chlopním, těm našim klapkám na oči, nemůžeme pořádně vzhlédnout, nemůžeme se pořádně podívat na oblohu, na nic. Ale občas se nám to podaří, vždycky jen nakrátko, trhnutím hlavy nahoru a dolů, na stranu a zpátky. Naučily jsme se prohlížet si svět útržkovitě.

Napravo, kdybychom tam směly jít, je ulice vedoucí dolů k řece. Stojí tam úschovna loděk, kde se dřív skladovaly veslice, a pár mostů, stromy rostoucí na zelených březích, kde se dalo posedět a pozorovat vodu, a mladí muži s vyhrnutými rukávy, kteří se v slunečním svitu opírali do vesel ve snaze předhonorit soupeře. Po cestě k řece se jde kolem bývalých studentských kolejí, teď používaných k jinému účelu, s pohádkovými věžičkami v bílé, zlaté a modré barvě. Když vzpomínáme na minulost, vybíráme si jen krásné věci. Chceme věřit, že takové bylo všechno.

Tím směrem je také fotbalový stadion, kde teď probíhají mužské likvidace. A fotbalové zápasy. Ty zatím nezrušili.

Teď už nechodím k řece ani přes mosty. Ani na metro, přestože se v těch místech nachází stanice. Tam my nesmíme, hlídají tam strážci,

poněvadž nemáme žádný úřední důvod scházet po těch schodech na nástupiště a projíždět vlakem pod řekou do města. Proč bychom jezdily odsud tam? Určitě bychom měly za lubem něco nekalého – a oni to dobře vědí.

Kostel je malý, jeden z prvních, které tu před staletími postavili. Už se nepoužívá, je z něj muzeum. Uvnitř jsou k vidění obrazy žen v dlouhých zasmušilých šatech, vlasy zakryté bílými čepci, a dále výjevy vzpřímených mužů v tmavém a bez úsměvu. Naši předkové. Vstup je zdarma.

My však nejdeme dovnitř. Stojíme na cestičce a díváme se na hřbitov. Jsou tu ještě staré náhrobní kameny s rozpadajícími se reliéfy věnců, lebek a zkřížených hnátů, *memento mori*, andělícci s knedlíkovitými tvářičkami, držící v ruce okřídlené přesýpací hodiny, abychom nezapomínali na plynutí času, který odměřuje naši smrtelnost; z posledního století pak urny a smuteční vrby určené k truchlení.

S náhrobními kameny ani s kostelem nic neudělali. Takto vzdálená historie je neuráží.

Glenova má skloněnou hlavu, jako by se modlila. To dělá pokaždé. Možná tu někoho má, říkám si, i ona myslí na někoho konkrétního: na muže, na dítě. Ale nechce se mi tomu úplně věřit. Připadá mi jako žena, jejíž každé gesto je na odiv, spíš hraje, než by doopravdy jednala. Možná to dělá proto, aby vypadala dobře. Chce z toho vytřískat co nejvíc.

Jenže tak se přece musím jevit i já jí. Je to snad jinak?

Teď se obracíme zády ke kostelu a máme před sebou to, na co jsme se ve skutečnosti přišly podívat: Zeď.

I Zeď je stará stovky let, nebo každopádně nejmíň sto. Stejně jako chodníky se skládá z červených cihel a kdysi musela být sice prostá, ale působivá. Teď u bran hlídkují stráže a nahoře na kovových sloupech visí ošklivé pátrací reflektory, dole je natažený ostnatý drát a nahoře v betonu jsou zalité skleněné střepy.

Těmi branami nikdo dobrovolně nevchází. Ochranná opatření jsou tu kvůli těm, kdo by se chtěli dostat ven, přestože ve skutečnosti by

bylo téměř nemožné proniknout přes poplašný systém až k samotné Zdi.

Vedle hlavní brány visí za krk šest nových těl, ruce mají svázané před sebou, bezvládnou hlavu zahalenou v bílém pytli a nachýlenou na stranu. Ráno se zřejmě konala mužská likvidace. Neslyšela jsem zvony. Nejspíš už je ani nevnímám.

Zastavujeme současně jako na povel a hledíme na ta těla. Nevadí, že se díváme. Očekává se to od nás; proto je sem pověsili. Někdy je tu nechávají vystavené několik dní, než přijde další várka, aby je vidělo co nejvíc lidí.

Jsou pověšeni na hácích. Ty háky zatloukli do zdiva právě za tímto účelem. Nejsou plně obsazené. Vypadají jako náhražky pro bezruké. Nebo jako ocelové otazníky, umístěné hlavou dolů a vychýlené na stranu.

Nejhorší jsou ty pytly na jejich hlavách, horší, než by byly odhalené tváře. Ti muži tak vypadají jako panenky, kterým dosud nikdo nenamaloval obličej – jako strašáci, kterými ve skutečnosti jsou, protože mají zastrašovat. Jako kdyby ty hlavy byly pytly naplněné nějakou beztvarou látkou, moukou nebo těstem. Strašná je očividná tíha těch hlav, ta netečnost, s níž je k sobě stahuje zemská tíže, a už v nich není život, který by je držel zpříma. Ty hlavy jsou nuly.

Ale když se člověk dívá pozorně jako teď my, zahlédne pod bílou látkou obrysy tváří jako šedé stíny. Jsou to hlavy sněhuláků, s uhlíky místo očí a vpadlým mrkvovým nosem. Ty hlavy roztávají.

Na jednom pytli je však krev, jež prosákla bílou látkou v místech, kde musela být ústa. Vznikla tak nová ústa, drobná a červená jako ta, která malují děti ve školce štětcem. Tak si dítě představuje úsměv. Na tenhle krvavý úsměv se nakonec upíná naše pozornost. Přece jen to nejsou sněhuláci.

Muži mají na sobě bílé pláště, jaké dřív nosívali lékaři nebo vědci. Doktoři a vědci nejsou jediní, likvidují se i další, ale dnes ráno se zaměřili právě na ně. Každý má na krku pověšenou ceduli, na které stojí, za co byl popraven: kresba lidského plodu. Takže to byli doktoři ze starých časů, když tyhle věci byly ještě legální. Říkalo se jim

andělíčkáři – nebo to bylo jinak? Teď je dopadli pomocí nemocničních kartoték, anebo – což je pravděpodobnější, protože většina nemocnic všechny záznamy zničila, jakmile se ukázalo, k čemu se schyluje – je někdo udal. Možná bývalá sestra nebo dvojice sester, jelikož svědectví jedné ženy se už neuznává jako věrohodné, anebo jiný lékař ve snaze zachránit si vlastní kůži; případně někdo z obviněných, kdo ukázal na svého nepřítele či jen tak namátkou, v zoufalém pokusu zůstat naživu. Jenže ne vždycky se udavačům uděluje milost.

Tihle muži jsou prý cosi jako váleční zločinci. Neomlouvá je, že to, co dělali, bylo tehdy v souladu se zákonem: jejich zločin má zpětnou platnost. Dopustili se zverstev a musejí být exemplárně potrestáni. Ačkoli je to skoro zbytečné. Žádná žena, která je při smyslech, by se dnes nepokoušela bránit narození dítěte, pokud by vůbec měla to štěstí a počala.

Máme k těmhle tělům pociťovat opovržení a nenávisť. Nic takového však necítím. Tahle těla visící na Zdi jsou cestovatelé v čase, anachronismus. Dostala se k nám z minulosti.

Necítím k nim nic. Cítím něco, co cítit nesmím. Cítím částečně úlevu, protože žádný z nich není Luke. Luke nebyl doktor. Není.

~

Dívám se na ten jediný červený úsměv. Červená barva toho úsměvu je stejná jako červeň tulipánů v zahradě Sereny Joy na spodku květů, které se začínají hojit. Barva je stejná, ale jinak tu není žádná souvislost. Tulipány nejsou krvavé tulipány, červené úsměvy nejsou květy, jedno se k druhému nevyjadřuje. Tulipán není důvodem k nevěře v oběšence – a naopak. Každá věc je platná a existuje sama o sobě. Musím si klestit cestu polem takových platných předmětů, den co den a všemi možnými způsoby. Dávám si velkou práci, abych podobné jemnosti rozlišovala. Potřebuju je rozlišovat. Musím mít v hlavě úplně jasno.

~

Cítím, jak se žena vedle mě chvěje. Pláče? Na koho tím chce zapůsobit? Nemůžu si dovolit to zjišťovat. Uvědomuju si, že mám ruce sevřené na držadle košíku. Nedám najevo nic.

Všední, vysvětlovala teta Lydie, je něco, na co jste zvyklé. Teď vám to možná všední nepřipadá, ale časem bude. Zevšední to.

III.
NOC

KAPITOLA SEDMÁ

Noc patří mně, je to můj vlastní čas, s nímž si můžu dělat, co chci, pokud jsem potichu. Pokud se nehýbu. Pokud ležím bez hnutí. Existuje rozdíl mezi slovesy *ležet a položit*. Být položen je vždycky trpné. Muži dřív říkali o ženě: Tu bych položil. Ale to všechno jsou pouhé spekulace. Vlastně nevím, co muži dřív říkali. Mohla jsem se spolehnout jen na jejich slova.

A tak ležím v pokoji přímo pod štukovým okem na stropě, za bílými závěsy, pod peřinou, úhledně složená jako ona, krůček stranou ze svého vlastního času. Mimo čas. Jenže tohle je čas, a já neexistuju mimo něj.

Noc je však můj volný čas. Kam bych tak šla?

~

Někam, kde je příjemně.

Moira se uvelebila na kraji mé postele se zkříženýma nohama, kotník na koleni, na sobě fialové lacláče, jednu rozhoupanou náušnici, zlatý nehet, který nosila jen proto, aby vypadala výstředně, cigaretu v buclatých prstech se zažloutlými konečky. Pojd' me na pivo.

Sypeš mi popel do postele, upozornila jsem ji.

Kdyby sis ji ustlala, bylo by po problému, odsekla Moira.

Za půl hodiny, povídám. Měla jsem druhý den odevzdat nějakou práci. Co to bylo? Psychologie, angličtina, ekonomie. Takové předměty jsme tenkrát studovaly. Na podlaze pokoje se válely otevřené knihy hřbetem nahoru, bez ladu a skladu.

Pojd' hned, naléhala Moira. Nemusíš se malovat jako já. O čem píšeš? Já nedávno napsala práci o znásilnění partnerem.

Znásilnění partnerem, zopakovala jsem. To zní jako termín z obchodního práva.

Ha ha, zabručela Moira. Vem si kabát.

Pak ho vzala sama a mrskla ho po mně. Půjčím si od tebe búra, jo?

~

Nebo někde v parku s mámou. Kolik mi bylo? Mrzlo, z úst nám šla pára, stromy byly holé, obloha šedá, dvě kachny na rybníce, neutěšený výjev. Drobky v kapse pod mými prsty. To je ono. Řekla, že půjdeme krmit kačeny.

Ale byly tam ženy, které pálily knihy, kvůli tomu tam ve skutečnosti šla. Aby se viděla s kamarádkami. Lhala mi, sobota měla patřit mně. Trucovitě jsem se od ní odvrátila a vydala se ke kachnám, ale oheň mě přivábil zpátky.

Mezi ženami bylo i pár mužů a nepálily se knihy, ale časopisy. Nejspíš je polili benzinem, protože plameny šlehalo vysoko, a pak začali přikládat z krabic po troškách další. Někteří skandovali hesla a kolem se shromáždili zvědavci.

Ve tváři měli šťastný výraz, téměř extatický. Takovou moc má oheň. I mámina tvář, obvykle bledá a vyhublá, byla teď zčervenala a radostná jako vánoční pohlednice. Vzpomínám si ještě na jednu ženu, velkou paní v pletené oranžové čepici se šmouhou od sazí na tváři.

Chceš si taky hodit, maličká? zeptala se mě. Kolik mi to bylo?

Jen ať ten škvár shoří, chichotala se. Může? Obrátila se tázavě na matku.

Jestli chce, odpověděla máma. Měla ve zvyku mluvit o mně s ostatními, jako bych tam nebyla.

Paní mi podala jeden časopis. Byla na něm hezká slečna bez šatů, přivázaná řetězem za ruce ke stropu. Podívala jsem se na ni se zájmem. Neděsilo mě to. Myslela jsem, že se houpe jako Tarzan na liáně, jak jsem to viděla v televizi.

Ať se na to *nedívá*, ozvala se máma. No tak, povídá mi, hod' to tam, honem!

Hodila jsem časopis do plamenů. Síla ohně mu rozvlnila stránky: vzlétly z něj velké papírové vločky, vznášely se ve vzduchu a přitom hořely, části ženských těl se mi před očima ve vzduchu měnily v černý popel.

Ale co pak, co bylo pak?

Vím, že jsem ztratila pojem o čase.

Museli mi dát injekci, prášky, něco takového. Nemohla jsem přece být tak dlouho mimo sama od sebe. Prodělala jste šok, vysvětlili mi.

Vzpamatovala jsem se v řevu a zmatku, jako v rozbouřeném příboji. Pamatuju si, že jsem byla docela klidná. Pamatuju si, že jsem křičela, nebo jsem měla pocit, že křičím, i když to možná byl jenom šepot: *Kde je? Co jste s ní udělali?*

Venku nebyla noc ani den – jenom mihotání. Po nějaké době se opět objevily židle, pak postel a časem okno.

Je v dobrých rukou, oznámili mi. U lidí, kteří jsou způsobilí. Vy nejste způsobilá, ale jistě pro ni chcete jen to nejlepší. Nebo snad ne?

Ukázali mi její fotografii, jak stojí venku na trávníku, obličej neproniknutelný ovál. Vlasy měla vyčesané. Za ruku ji držela žena, kterou jsem neznala. Máma sahala té druhé jenom po loket.

Vy jste ji zabili! vykřikla jsem. Vypadala jako anděl, vážná, kompaktní, vzdušná.

Měla na sobě šaty, které jsem nikdy neviděla, bílé a sahající až na zem.

~

Ráda bych věřila, že je to příběh, který jsem si vymyslela. Potřebuju tomu věřit. Musím tomu věřit. Ti, kdo dokážou věřit, že podobné věci jsou pouhé příběhy, mají větší šanci.

Ale jestliže to vyprávím jako příběh, pak můžu zároveň ovlivnit, jak to skončí. Příběh skončí a začne skutečný život. Budu moct začít tam, kde jsem přestala.

Tohle není příběh, který vyprávím.

A zároveň je to příběh, který vyprávím v duchu tak, jak probíhá.

Vyprávím ho, nepíšu, protože nemám čím psát a psaní je tak jako tak zakázané. Ale jestli je to příběh, odehrávající se třeba byt' jen v mojí hlavě, pak ho musím někomu vyprávět. Člověk nevypráví příběhy jen sám sobě. Vždycky existuje někdo druhý.

I když tu nikdo není.

Příběh je jako dopis. *Milý Ty*, to bude oslovení. Jenom ty, člověče beze jména. Kdyby totiž *ty* mělo jméno, přešlo by rázem do světa

faktů, který je nebezpečnější, riskantnější: kdoví, jakou bys tam měl šanci na přežití? Budu říkat *ty, ty*, jako v nějaké staré písničce o lásce. *Ty* se může týkat více lidí.

Ty může označovat kohokoli.

Řeknu ti, že mi nehrozí bezprostřední nebezpečí.

Budu dělat, že mě slyšíš.

Ale k ničemu to není, protože vím, že mě neslyšíš.

IV.
ČEKÁRNA

KAPITOLA OSMÁ

Dobré počasí se drží. Je to skoro jako kdysi v červnu, kdy jsme vytahovaly letní šaty a sandály a vyrážely na zmrzlinu. Na Zdi visí nová těla. Jedno patří knězi, pořád ještě v černé sutaně. Oblékli mu ji na proces, ale jinak už je kněží přestali nosit od doby, kdy poprvé vypukly sektářské boje – v sutaně by byli příliš nápadní. Druzí dva mají na krku pověšenou fialovou ceduli: ZRADA POHLAVÍ. Ještě na sobě mají strážcovskou uniformu. Nejspíš je někde nacytali, ale kde? V kasárnách ve sprše? Těžko říct. Sněhulák s rudým úsměvem je pryč.

„Měly bychom se vrátit,“ říkám Glenově. Vždycky to řeknu já. Někdy mám pocit, že kdybych to neřekla, zůstala by tam civět navěky. Truchlí, nebo se pase? Pořád to nedokážu určit.

Beze slova se otočí jako na obrtlíku, jako by fungovala na hlasové ovládání, jako by v sobě měla naolejovaná kolečka, jako by stála na hrací skřínce. Nesnáším ty její půvabné pohyby. Nesnáším její pokornou hlavu, skloněnou jako před silným větrem. Vždyť je bezvětří.

Odcházíme od Zdi a vracíme se v teplé sluneční záři stejnou cestou.

„Je krásný májový den,“ ozve se Glenova. Spíš cítím než vidím, jak obrací hlavu ke mně a čeká na odpověď.

„Ano,“ přikývnu. „Budiž chvála,“ dodávám automaticky. Májový den, *Mayday* – to přece býval za starých časů nouzový signál, v jedné z těch válek, co jsme se o nich učili ve škole. Vždycky se mi pletly, ale daly se rozlišit podle letadel, pokud člověk dával trochu pozor. Ale o *Mayday* mi řekl až Luke. *Mayday, Mayday*, hlásili piloti zasažených letadel a námořní kapitáni – používalo se to i na lodích? Lodě možná volaly SOS. Škoda že si to nemůžu zjistit. Mělo to něco společného s Beethovenem, s vítězstvím v jedné z těch válek.

Viš, z čeho to pochází? ptal se Luke. *Mayday*?

Ne, přiznala jsem. Je to zvláštní slovo pro takový signál, ne?

Noviny a káva v neděli ráno, než se narodila. Tehdy ještě vycházely noviny. Četli jsme je v posteli.

Je to z francouzštiny, poučil mě. *M'aidez.*

Pomozte mi.

~

Blíží se k nám malý pohřební průvod: tři ženy, přes čepec mají přehozený černý průsvitný závoj. Jedna ekonomanzelka a dvě další, snad její přítelkyně. Jejich pruhované šaty vypadají obnošeně, stejně jako jejich tváře. Jednou, až přijdou lepší časy, říkala teta Lydie, už žádná žena nebude muset být ekonomanzelkou.

Ta první je pozůstalá, matka. Nese malou černou sklenici. Podle velikosti sklenice se pozná, jak bylo staré, když v ní odumřelo, když odplynulo vstříc smrti. Dva nebo tři měsíce, ještě moc maličké, aby se dalo určit, zda to bylo dítě, nebo nedítě. Starší a ty, co umřou při porodu, mají rakve.

Když procházejí kolem, uctivě se zastavíme. Přemýšlím, zda Glenova cítí totéž co já: bodavou bolest v břiše. Klademe si ruce na srdce, abychom těm cizím ženám daly najevo, že s jejich ztrátou soucítíme. Ta první se na nás pod závojem zaškaredí. Další žena z průvodu se odvrátí a odplivne si na chodník. Ekonomanzelky nás nemají v lásce.

~

Projdeme kolem obchodů a dojdeme zpátky k zátarasům, kde nás nechají projít. Pokračujeme dál podél liduprázdně vyhlížejících domů a trávníků beze stopy plevelu. Na rohu poblíž domu, kam jsem přidělená, se Glenova zastaví a obrátí se ke mně.

„Pod Jeho okem,“ říká. Patříčné rozloučení.

„Pod Jeho okem,“ odpovídám a ona mi lehce pokývne. Váhá, jako by chtěla ještě něco dodat, ale pak se otočí a odchází pryč. Sleduju ji. Je jako můj odraz v zrcadle, od kterého se vzdaluju.

Na příjezdové cestě Nick opět leští whirlwind. Tentokrát se věnuje chromovému kování na zadních dveřích. Položím ruku v rukavici na západku branky, otevřu ji a pak zatlačím zpátky. Branka za mnou

zaklapne. Tulipány podél trávníku jsou červenější než kdy předtím, otvírají se, už to nejsou vinné skleničky, ale přímo kalichy – derou se nahoru, ale proč? Jsou tak jako tak prázdné. Až zestárnou, obrátí se naruby a pak pomalu explodují, okvětní lístky se z nich vysypou jako střepy.

Nick vzhlédne a začne si pískat. Pak prohodí: „Příjemná procházka?“

Přikývnu, ale neodpovím. Neměl by se se mnou dávat do řeči. Někteří to samozřejmě zkoušejí, varovala nás teta Lydie. Všichni lidé jsou slabí. Všichni lidé jako tráva, opravila jsem ji v duchu. Nemůžou si pomoci, říkala. Bůh je tak stvořil, ale vás ne. Vás stvořil jinak. Musíte si samy stanovit hranice. Později se dočkáte vděku.

Na zahradě za domem sedí velitelova manželka na židli, kterou si přinesla. Serena Joy, takové uhozené jméno. Zní to jako název nějakého tužidla na vlasy, které se dřív prodávalo. *Serena Joy*, stálo by na láhvi nad siluetou ženské hlavy na růžovém oválném pozadí s lasturovitým zlatým okrajem. Proč si vybrala zrovna tohle, když měla na výběr všechna možná jména? Serena Joy nikdy nebylo její pravé jméno, dokonce ani za starých časů. Ve skutečnosti se jmenovala Pam. Četla jsem to v jednom časopise, kde o ní vyšel článek: musel to být *Time* nebo *Newsweek*. Tehdy už nezpívala, ale přednášela. To jí šlo výborně. Vykládala o posvátnosti domova a o tom, jak by se ženy měly držet doma a neměly chodit do práce. Přitom sama se doma nedržela, místo toho jezdila přednášet, ale toto své selhání prezentovala jako osobní oběť pro dobro celku.

Zhruba v té době se jí někdo pokusil zastřelit, a netrefil se; zahynula místo ní její sekretářka, která stála hned za ní. Pak jí zase někdo nastražil do auta bombu, ale vybuchla příliš brzy. Říkalo se, že si ji tam dala sama, aby vzbudila u lidí soucit. To už muselo jít do tuhého.

Někdy jsme ji s Lukem sledovali ve večerních zprávách. V županu, se šláftruňkem. Pozorovali jsme její nalakované vlasy a hysterii, její slzy, které pořád uměla spustit podle potřeby, až se jí na tvářích dělaly černé šmouhy od řasenky. Tou dobou se víc malovala. Připadala nám

legrační. Nebo aspoň Lukovi. Já jsem však smích jenom předstírala. Ve skutečnosti mě trochu děsila. Myslela to vážně.

Teď už neřeční. Došla jí řeč. Je doma, ale očividně jí to nevyhovuje. Jak teď asi zuří, když sama musí dělat to, o čem kázala.

Dívá se na tulipány. Hůlku má položenou vedle sebe v trávě. Je ke mně natočená z profilu, jak zaznamenávám letným postranním pohledem, když procházím kolem. Nebylo by dobré na ni civět. Už to dávno není dokonalý profil jako ze žurnálu – obličej se jí propadá do sebe a připomíná mi města postavená na ponorných řekách, kde přes noc zmizí celé ulice a domy v bažině, nebo hornická města, která se zhroutnou do štol. Něco takového se jí asi přihodilo, když si uvědomila skutečnou podobu toho, co nás čeká a nemine.

Neotočí hlavu. Nedá nijak najevo, že mě vidí, přestože cítím, že o mě ví. Poznám to, její vědomí je jako zápach – jako něco zkyslého, jako zkažené mléko.

Nemusíte si dávat pozor ani tak na manžely, zdůrazňovala teta Lydie, jako spíš na manželky. Musíte se vždycky snažit představit si, jak jim asi je. Dá rozum, že vás budou nesnášet. Je to přirozené. Zkuste se do nich vcítit. Teta Lydie si vždycky myslela, jak se umí dobře vcítit do ostatních. Snažte se je litovat. Odpusťte jim, neboť nevědí, co činí. Opět ten roztřesený úsměv, jako žebračka, krátkozraké pomrkávání, oči za brýlemi se zlatými obroučkami obrácené vzhůru nad třídu, jako by se zeleně vymalovaný strop učebny otevíral a přes rozvody a potrubí k nám sestupoval sám Bůh na obláčku z růžového pudru. Musíte si uvědomit, že jsou to poražené ženy. Nedokázaly...

Tady se jí zlomil hlas a nastalo ticho, v němž jsem zaslechl povzdech, hromadný povzdech žen kolem mě. Nebylo by rozumné v těchto odmlkách hlučet nebo se vrtět: teta Lydie sice vypadala zasněně, ale vnímala každíčký záchvěv. Proto byl slyšet pouze povzdech.

Budoucnost máte ve svých rukou, zakončila. Zvedla k nám dlaně v starodávném gestu, které znamenalo zároveň obět i pozvání k objetí či smíření. Ve svých rukou, opakovala a hleděla na vlastní ruce, jako by ji k tomu inspirovaly. Byly prázdné. To naše ruce měly být plné, plné budoucnosti – sice neviditelné, zato hmatatelné.

Kráčím kolem domu k zadním dveřím, otevřu je, vejdu, položím košík na kuchyňský stůl. Stůl je vydrhnutý, mouka zametená. Dnešní chléb, čerstvě upečený, chladne na plechu. Kuchyň voní droždím a vítá mě nostalgickou vůní. Připomíná mi jiné kuchyně, které kdysi bývaly moje. Voní matkami, i když moje matka chleba nepekla. Voní po mně za starých časů, když jsem byla matkou.

Je to zrádná vůně a vím, že ji musím z mysli vypudit.

Rita sedí u stolu, škrábe a krájí mrkev. Je to stará mrkev, tlustá, z loňské sklizně, uchráněná před zubem času ve spíži. Raná karotka, jemná a bledá, dozraje až za několik týdnů. Nůž, kterým krájí, je ostrý a lesklý, vypadá lákavě. Chtěla bych mít taky takový.

Rita nechá krájení, vstane a takřka dychtivě vyndává z košíku balíčky. Těší se, až uvidí, co jsem přinesla, i když se při otvírání balíčků vždycky mračí: nic, co donesu, jí není úplně vhod. Myslí si, že by to pořídila líp. Raději by chodila na nákupy sama a kupovala přesně to, co chce – závidí mi tu procházku. V tomhle domě si všichni navzájem něco závidíme.

„Mají pomeranče,“ říkám. „V Mléku a strdí. Ještě jich tam pár zbylo.“ Nabízím jí tu informaci jako obětinu. Chci se zavděčit. Viděla jsem ty pomeranče už včera, ale nezminila jsem se o nich; včera byla moc mrzutá. „Mohla bych je zítra koupit, když mi na ně dáš lístky.“ Podám jí kuře. Dneska chtěla plátek hovězího, jenže to neměli.

Rita bručí, nedává najevo radost ani souhlas. Rozmyslí si to, naznačuje tím svým zabručením, až se jí bude chtít. Rozváže provázek na kuřeti a rozbalí voskovaný papír. Dlouhne do něj, zatahá opeřence za křídlo, strčí prst do jeho útrob a vytahuje droby. Kuře tu leží bez hlavy a bez nohou, s husí kůží, jako by mu bylo zima.

„Dneska máš koupel,“ připomíná mi Rita, aniž mi věnuje pohled.

Ze zadního kumbálu, kde se ukládají smetáky a mopy, vejde do kuchyně Cora. „Kuře,“ pronese téměř radostně.

„Šlachovitý,“ brblá Rita, „ale bude nám muset stačit.“

„Nic jiného vlastně ani neměli,“ hájím se. Rita mě ignoruje.

„Já bych řekla, že je dost velký,“ namítne Cora. Zastává se mě? Dívám se na ni, jestli se mám usmát – ale ne, jde jí jenom o jídlo. Je mladší než Rita. Sluneční paprsky, které dopadají šikmo z okna na západní straně, jí ozařují vlasy s pěšinkou a stažené dozadu. Musela být ještě nedávno hezká. V uších má drobné doličky, kde jí zarostly dírky po náušnicích.

„Velký,“ ozve se Rita, „ale kostnatý. Musíš si vždycky pořádně říct,“ školí mě a poprvé se na mě pořádně podívá. „Nejsi jen tak někdo.“ Má na mysli hodnost velitele. Ale v jiném smyslu, v jejím smyslu, si myslí, že jsem jen tak někdo. Je jí přes šedesát, už má ve všem jasno.

Jde ke dřezu, zběžně si umyje ruce a osuší si je do utěrky. Utěrka je bílá s modrými pruhy. Utěrky jsou stejné jako dřív. Někdy mě tyhle záblesky normálnosti přepadnou nečekaně, ze zálohy. Všední, obyčejné věci fungují jako připomínka, jako nakopnutí. Vidím utěrku vytrženou z kontextu a tajím dech. Pro někoho se v jistém smyslu mnoho nezměnilo.

„Kdo připraví koupel?“ ptá se Rita Cory, ne mě. „Já se musím pustit do toho kuřete.“

„Udělám to pak,“ slibuje Cora, „nejdřív utřu prach.“

„No hlavně aby to bylo,“ ucedí Rita.

Mluví o mně, jako bych tu nebyla. Pro ně jsem jen domácí práce, jedna z mnoha povinností.

~

Už smím odejít. Vezmu si košík, projdu kuchyňskými dveřmi a dál chodbou k pendlovkám. Dveře do salonu jsou zavřené. Půlkruhovým okénkem proniká slunce a maluje na podlaze barevné skvrny: červené a modré, fialové. Krátce do nich vkročím, natahuju ruce: plní se mi světelnými květy. Pak se vydám po schodech nahoru a moje tvář, vzdálená, bílá a pokřivená, se ocitne zarámovaná v zrcadle na chodbě, které se nadouvá jako oko pod tlakem. Nechám se vést bledě růžovým běhounem horní chodbou zpátky do pokoje.

~

V chodbě u dveří do pokoje, kde bydlím, někdo postává. V chodbě je šero. Je to muž, stojí zády ke mně a hledí do pokoje, tmavá silueta proti světlu. Teď vidím, že je to velitel – nemá tady co pohledávat. Zaslechne mě přicházet, otočí se, zaváhá, pak vykročí kupředu. Ke mně. Porušuje zvyklosti – co já vím?

Zastavím se, on váhá, nevidím mu do tváře, dívá se na mě, co mi chce? Pak se znovu pohne kupředu, ustoupí stranou, aby se mě nedotkl, skloní hlavu, a je pryč.

Něco mi dal najevo, ale co? Jako vlajka neznámé země, zahlédnutá na okamžik nad oblinou kopce, to může znamenat útok, může to znamenat vyjednávání nebo vytyčení nějaké hranice, něčího území. Signály, které si mezi sebou vysílají zvířata: přivřená modrá víčka, sklopené uši, zježené peří. Záblesk obnažených zubů, co si sakra myslí, že dělá? Nikdo ho při tom neviděl. Doufám. Přestoupil hranice? Byl v mém pokoji?

Řekla jsem *můj*.

KAPITOLA DEVÁTÁ

Tak tedy *můj* pokoj. Nakonec musím mít nějaký prostor, který můžu nazvat svým, dokonce i v téhle době.

Čekám ve svém pokoji, který je v tuto chvíli čekárnou. Když jdu spát, stává se ložnicí. Závěsy se nepřestávají vlnit v slabém vánku, slunce venku stále svítí, byť ne přímo do okna. Posunulo se na západ. Snažím se nevyprávět příběhy, nebo aspoň ne tenhle.

~

V tomhle pokoji bydlel někdo přede mnou. Někdo jako já, nebo tomu aspoň chci věřit.

Přišla jsem na to tři dny poté, co jsem se sem nastěhovala.

Měla jsem spoustu času. Rozhodla jsem se tuhle místnost prozkoumat. Ne ve spěchu, jako se prohlíží hotelový pokoj, kdy nečekáme žádné překvapení, jen otvíráme a zavíráme zásuvky ve stole, nahlédneme do skříně, rozbalíme malinké mýdlo, mačkáme polštáře. Budu ještě někdy spát v hotelu? Jak jsem ty pokoje promarnila, a s nimi svobodu, kdy na mě nikdo neviděl.

Pronajatou svobodu.

Ta odpoledne, kdy Luke stále prchal před svou ženou, kdy jsem pro něj byla ještě nereálná. Předtím, než jsme se vzali a já se stala skutečnou. Vždycky jsem dorazila jako první a ubytovala se. Nebylo to tolikrát, ale teď mi to připadá jako celé desetiletí, jako celá éra; vybavuju si, co jsem měla na sobě, každou halenku, každou šálu. Přecházela jsem z kouta do kouta, čekala na něj, zapnula televizi a zase ji vypnula, ťukla si za uši trochu parfému, jmenoval se Opium. Prodávali ho v červenozlatém čínském flakonu.

Byla jsem nervózní. Jak jsem si mohla být jistá, že mě miluje? Možná jsem pro něj jen bokovka. Proč jsme vůbec říkali *jen*? Ale

tenkrát si muži a ženy jeden druhého zkoušeli nezávazně jako šaty, a co jim nepadlo, nechali být.

Pak se ozvalo zaklepání – s úlevou a touhou jsem šla otevřít. Byl tak chvilkový, tak kondenzovaný. A přece se zdálo, že nemá konce. Leželi jsme pak spolu v té odpolední posteli v objetí a všechno jsme probírali. Možné i nemožné. Co by se dalo podniknout? Mysleli jsme si, jaké máme problémy. Jak jsme mohli vědět, že jsme šťastní?

Ale teď se mi stýská i po těch pokojích, i po těch příšerných obrazech na stěnách – po těch krajinách s podzimním listím nebo tajícím sněhem v listnatých lesích, po ženách v dobových krojích s tvářemi jako porcelánové panenky i s jejich honzíky a slunečníky, po klaunech se smutnýma očima či po mísách s ovocem, které napohled vypadalo tuhé a křídovité. Čisté ručníky připravené k zplundrování, vyzývavě se šklebící odpadkové koše, zvoucí k bezstarostnému odhazování smetí. Bezstarostnému. Připadala jsem si v těch pokojích bezstarostně. Stačilo zvednout telefon, a objevilo se na tácu vybrané jídlo. Určitě nezdravé, a pítí jakbysmet. V nočním stolku bývala bible, pořízená na náklady dobročinné společnosti, přestože ji tu nejspíš téměř nikdo neotevřel. Ležely tam i pohlednice se záběry hotelu, člověk je mohl popsat a poslat, komu chtěl. Teď se to zdá tak nemožné – jako holý výmysl.

Tak. Prozkoumala jsem tedy pokoj, ale ne v chvatu jako ten hotelový, který bych promarnila. Nechtěla jsem to udělat celé najednou, chtěla jsem, aby mi zkoumání nějaký čas vydrželo. Rozdělila jsem si místnost v duchu na několik částí a každý den jsem si dovolila prohledat jednu. Vždycky jsem ji pak propátrala co nejdůkladněji: nerovnosti omítky pod tapetou, škrábance v malbě pod oknem a na parapetu pod svrchním nátěrem, skvrny na matraci, neboť jsem zašla až tak daleko, že jsem z postele nadzvedla peřinu a prostěradlo a odložila je stranou, ale vždycky jenom trošku, abych je mohla zase rychle vrátit na místo, kdyby někdo vešel.

Skvrny na matraci. Jako sušené okvětní lístky. Ne čerstvé. Stará láska – v tomhle pokoji teď jiná ani být nemůže.

Když jsem to spatřila, tu stopu zanechanou po lásce nebo něčem podobném, co se odehrává mezi dvěma lidmi – konečně touha, konečně dotek, ti dva jsou už teď možná staří nebo po smrti –, znovu jsem postel ustlala a lehla si na ni. Civěla jsem nad sebe na slepé štukové oko na stropě. Chtěla jsem vedle sebe cítit Luka. Mívám tyhle záchvaty minulosti a cítím při nich slabost, jako by se mi přes hlavu přelila vlna. Někdy to málem není k vydržení. Co můžu dělat, co můžu dělat, bědovala jsem v duchu. Nedá se dělat nic. I ti, kdo jen stojí a čekají, mají užitek. Nebo leží a čekají. Víím, proč je okno z nerozbitného skla a proč dali pryč lustr. Chtěla jsem cítit Luka vedle sebe, ale nebylo tu místo.

~

Skříň jsem si nechala na třetí den. Napřed jsem si důkladně prohlédla dveře, zvenku i zevnitř, a pak stěny s bronzovými háčky – jak mohli přehlédnout ty háčky? Proč je neodstranili? Jsou moc nízko? Ale stejně, stačila by přece punčocha. A tyč s umělohmotnými ramínky, na kterých visí moje šaty, červená vlněná kápě pro chladné dny a šál. Klekla jsem si, abych prozkoumala dno, a tam to bylo – drobná písmena, která vypadala docela čerstvě a která kdosi vyškrábal špendlíkem nebo možná jen nehtem do rohu, kam dopadal nejhlubší stín: *Nolite te bastardes carborundorum*.

Nevěděla jsem, co to znamená, ani jakou řečí je to psáno. Napadlo mě, že by to mohla být latina, ale latinsky jsem neuměla. Byla to však zpráva, písemná, a už proto zakázaná, a nikdo ji dosud neobjevil. Jen já, a mně byla koneckonců určená. Byla určená té, která sem přijde po ní.

Dělá mi dobře přemítat nad tou zprávou. Dělá mi dobře myslet si, že takhle komunikuju s tou neznámou ženou. Neboť je neznámá – a i kdybych ji znala, nikdo mi o ní neřekl. Dělá mi dobře vědět, že její zakázaný vzkaz se dostal až ke mně, alespoň k jednomu člověku, že ho vyplavily vlny na stěnu mé skříně a já ho otevřela a přečetla si ho. Někdy si ta slova pro sebe přeříkávám. Je to moje malá radost. Když myslím na tu, která je sem vyryta, představuju si ji jako ženu svého věku, možná o něco mladší. Představuju si ji jako Moiru, když jsme

chodily na vysokou a ona bydlela na koleji vedle mě: osobitou, čilou sportovkyni na kole nebo s batohem na výlety. Byla pihovatá, řekla bych; neuctivá a vynalézavá.

Přemyslím, co byla (nebo je) zač a co se s ní stalo.

V den, kdy jsem zprávu našla, jsem to zkusila na Ritu.

Kdo byla ta žena, co bydlela v mém pokoji? zeptala jsem se. Bydlela přede mnou v pokoji vůbec nějaká žena? Bylo dost dobře možné, že takhle se ničeho nedopátrám.

Která? ozvala se. Řekla to nabručeným, nedůvěřivým tónem, ale tak se mnou koneckonců mluví vždycky.

Takže jich bylo víc. Některé nevydržely do konce období předepsaného pro jedno umístění, tedy dva roky. Některé z nějakého důvodu poslali pryč předčasně. Nebo je možná nikdo neposlal – prostě zmizely?

Ta čiperná. Zkusila jsem to. Pihovatá.

Tys ji znala? zeptala se Rita ještě nedůvěřivěji než obvykle.

Znávala jsem ji, zalhala jsem. Doslechla jsem se, že tu byla.

Rita na to skočila. Ví, že musí existovat šeptanda, nějaké neoficiální informace.

Nedopadlo to s ní, řekla.

V jakém smyslu? zeptala jsem se a pokusila se o co nejneutrálnější tón.

Rita však sevřela rty. Jsem tu jako dítě, některé věci se mi zkrátka nesmějí říkat. Co oči nevidí, to srdce nebolí, poznamenala by asi.

KAPITOLA DESÁTÁ

Někdy si v duchu zpívám; něco žalostného, truchlivého, presbyteriánského:

*Tvá vzácná milost, šťastný den,
je spasen lidský vrak!*

*Já ztracený byl nalezen,
slepému vrácen zrak.*

Nevím, jestli jsou ta slova správně. Už si nevzpomínám. Teď už se takové písně na veřejnosti zpívat nesmějí, hlavně pokud se v nich vyskytují slova jako *volný*. Považují se za příliš nebezpečné. Patří zakázaným sektám.

*Jsem tak sama, lásko,
Jsem tak sama, lásko,
Jsem tak sama, že mě to umoří.*

Takové jsou taky zakázané. Pamatuju si tuhle písničku ze staré matčiny kazety – měla i starý praskající magnetofon, na kterém se daly přehrávat. Pouštěla ji, když přišly na návštěvu její kamarádky a trochu spolu popily.

Nezpívám si takhle často. Bolí mě z toho v krku.

V tomhle domě nebývá slyšet hudba, tedy kromě té, co hrají v televizi. Rita si sice někdy brouká, když hněte těsto nebo škrábe brambory, jenže pokaždé beze slov a bez nápěvu, nevyzpytatelně. A ze salonu se občas ozve slabě Serenin hlas, z desky natočené před lety a

teď přehrávané potichu, aby ji nikdo nenachytil, jak při pletení poslouchá a vzpomíná na svou bývalou a nyní odebranou slávu: *Aleluja*.

~

Na tuhle roční dobu je nezvykle teplo. Domy, jako je tehle, se na slunci rozpálí, protože nemají dostatečnou izolaci. Vzduch kolem mě je nehybný navzdory slabému proudění, které jako dech povívá závěsy. Ráda bych otevřela okno dokořán. Brzy si budeme smět vzít letní šaty.

Letní šaty visí dosud nevybalené ve skříni: jsou dvoje, z čisté bavlny, lepší než ty laciné syntetické, ačkoli i tak se v nich člověk v dusném červencovém a srpnovém počasí potí. Zato se nemusíte bát, že se spálíte, zdůrazňovala teta Lydie. Jen si vzpomeňte, co ženy předváděly za scény. Natíraly se olejem jako maso na roštu a promenovaly se na veřejnosti, na ulici s nahými zády i rameny, s odhalenými nohama, dokonce bez punčoch, není divu, že se tehdy stávaly takové věci. Označení *věci* používala vždycky, když něco bylo příliš nevkusné, nechutné či strašné, aby to vyslovila. Úspěšný život byl podle ní ten, v němž nedocházelo k *věcem*, z něhož byly *věci* vyloučeny. Slušným ženám se takové *věci* nestávají. A vůbec to není zdravé pro pleť, ženská je pak vrásčitá jako scvrklé jablko. Asi zapomněla, že my už se o pleť starat nesmíme.

V parku, pokračovala teta Lydie, polehávaly na dekách, někdy i s muži, a přitom se dala do pláče, přímo před námi, všem na očích.

Dělám, co můžu, vzlykla. Snažím se vám nabídnout tu nejlepší šanci. Zamžikala, světlo na ni bylo příliš silné, ústa se jí třásla u předních zubů, které trochu vyčnívaly, až bylo vidět, jak jsou přerostlé a zažloutlé, a já si vybavila chciplé myši, které jsme občas nacházeli přede dveřmi, když jsme žili v domku všichni tři, vlastně čtyři i s kočkou, která nám tyhle obětní dary přinášela.

Teta Lydie si zakryla dlaněmi ústa mrtvého hlodavce. Po chvíli je opět odhalila. Chtělo se mi taky brečet, protože mi ty mrtvolky připomněla. Kdyby z nich aspoň předtím půlku nesežrala, stěžoval si Luke.

Nemyslete si, že to mám jednoduché, posteskla si teta Lydie.

~

Moira vtrhne ke mně do pokoje, džínovou bundu hodí na podlahu. Nemáš cigára? ptá se.

V kabelce, povídám. Ale nemám sirky.

Moira se mi hrabe v kabelce. Měla by sis ty krámy trochu probrat, říká. Pořádám děvkovskou nákupní párty.

Cože? vytřeštím na ni oči. Nemá cenu zkoušet se učit, Moira to nedovolí, je jako kočka, která si vleze na rozevřenou knížku, když se člověk snaží číst.

Rozumíš, jako když se prodává kosmetika, jenže já budu prodávat děvkovský prádlo. Krajkový spodňáry, podvazky a tak. Podprdy, co ti nadzdvihnou kozy. Našla můj zapalovač, zapaluje si cigaretu, kterou mi vylovila z kabelky. Chceš taky? Hodí mi krabičku, opravdu velkorysé gesto vzhledem k tomu, že jsou moje.

Tak teda dík, odseknu kysele. Seš cvok. Jaks na to prosím tě přišla?

To víš, musím si nějak vydělat na školu, vysvětluje Moira. Mám konexe. Jedna matčina známá. V lepších čtvrtích je to teď hit, jakmile se jim začnou dělat stařecký pihy, myslej si, že musej vyřadit konkurenci ze hry. To máš teďka samej sex shop a kdovíco ještě.

Chechtám se. Vždycky mě rozesměje.

Ale tady? namítám. Kdo přijde? Kdo to potřebuje?

Na učení není nikdy moc brzo, prohlásí. No tak, bude to super. Všechny se počuráme smíchy.

~

Tak jsme tehdy žily? Ale žily jsme přece jako obvykle. Každý tak většinou žije. Ať už obvykle znamená cokoli. Teď je obvyklé dokonce i tohle.

Žily jsme jako obvykle, to znamená, že jsme leccos ignorovaly. Ignorování není totéž co ignorance, vyžaduje úsilí.

Nic se nezmění naráz: v postupně se ohřívající koupeli se člověk uvaří, aniž si toho všimne. Jistě, tu a tam se objevovaly zprávy v novinách, mrtvoly nalezené v příkopech nebo v lesích, umlácené k smrti nebo zmrzačené, *poškozené*, jak se tehdy říkalo, jenže to se

týkalo jiných žen – a muži, kteří to spáchali, byli jiní muži. Nikdy to nebyli muži, které jsme znaly my. Ty zprávy v novinách nám připadaly jako sen, zlý sen, který se zdá někomu jinému. To je hrůza, říkávaly jsme, a byla to opravdu hrůza, ale nedalo se tomu uvěřit. Ty historky byly příliš melodramatické, obsahovaly rozměr, který byl našemu životu cizí.

My jsme byli lidé, o nichž se v novinách nepíše. Obývali jsme bílá místa na okraji stránek. Měli jsme tak větší svobodu.

Žili jsme v mezerách mezi zprávami.

~

Zdola z příjezdové cesty je slyšet, jak startuje auto. Tohle je klidná čtvrt' se slabým provozem, takže podobné zvuky bývají slyšet vždycky velmi zřetelně: motor auta, sekačka na trávu, zastřihávání keřů, bouchnutí dveřmi. Člověk by zřetelně slyšel výkřik nebo výstřel, kdyby tu něco takového zaznělo. Někdy jsou v dálce slyšet sirény.

Přejdou k oknu a usednou na lavici, která je na pohodlné sezení příliš úzká. Leží na ní tvrdý polštářek s vyšitým hranatým nápisem VÍRA, obklopeným liliovým věncem. VÍRA je bledě modrá a lístky lilí zašle zelené. Je to polštářek, který se kdysi používal na jiném místě, opotřeboval se, ale ne dost na to, aby ho vyhodili. Nějak ho přehlédli.

Dovedu se celé minuty, desítky minut dívat na ta písmena: VÍRA. To je to jediné, co mi dali ke čtení. Kdyby mě při tom nachytali, počítalo by se to? Já jsem sem přece ten polštářek nedala.

Motor vrčí a já se nakloním k oknu, tvář zahalenou bílým závěsem, jako by to byl závoj. Je poloprůsvitný, takže je přes něj vidět. Když přitisknu čelo na okenní tabulku a nakouknu dolů, vidím zadní polovinu whirlwindu. Nikdo tam není, ale po chvíli spatřím Nicka, jak kráčí k zadním dvířkům, otvírá je a stojí v pozoru vedle nich. Čepici má teď rovně a rukávy srolované a zapnuté. Nevidím mu do tváře, protože je přímo pode mnou.

Teď vychází velitel. Zhlédnu ho z té výšky jenom na okamžik, zkrlesně, jak kráčí k vozu. Nemá na hlavě klobouk, takže nemíří na žádnou formální akci. Má šedivé vlasy. Stříbrné, dalo by se říct, kdyby

se člověku zachtělo být vlídný. Nemám chuť být vlídná. Ten předchozí byl plešatý, takže teď jsem na tom asi líp.

Kdybych mohla z okna plivnout nebo něco hodit, třeba ten polštářek, možná bych ho trefila.

~

Já a Moira, igelitové sáčky naplněné vodou. Vodní bomby se jim říkalo. Nakláníme se z okna mého pokoje na koleji a házíme je na hlavu klukům pod námi. Byl to Moirin nápad. O co se tehdy snažili? Vyšplhat po žebříku, něco po nás chtěli. Naše spodní prádlo.

Ta kolej bývala kdysi smíšená, na jedněch záchodech na našem patře byly ještě pisoáry. Ale v době, kdy jsem tam začala bydlet já, už rozmístili muže a ženy zpátky do původních budov.

Velitel se shýbne, nastoupí do auta, zmizí a Nick za ním zavře dvířka. Za chvíli auto vycouvá příjezdovou cestou na ulici a ztratí se za živým plotem.

Měla bych k tomu muži cítit nenávisť. Víím, že bych měla, ale já cítím něco jiného. Cítím něco komplikovanějšího. Nevím, jak to nazvat. Láska to není.

KAPITOLA JEDENÁCTÁ

Včera dopoledne jsem šla k doktorovi. Totiž odvedl mě tam strážce, jeden z těch s červenou páskou na paži, kteří mají podobné věci na starosti. Jeli jsme červeným autem, on vpředu, já vzadu. Nejelo se mnou žádné dvojče; tyhle záležitosti podnikám sólo.

Vodí mě k doktorovi jednou měsíčně na kontrolu: moč, hormony, výtěr na rakovinu, krevní testy – totéž jako dřív, až na to, že teď je to povinné.

Doktor má ordinaci v moderní kancelářské budově. Vyjedeme nahoru výtahem, mlčky, strážce stojí proti mně. Na lesklé černé stěně výtahu se odráží jeho zátylek. Když přijdeme k ordinaci, vejdu dovnitř a on čeká venku na chodbě s ostatními strážci, na jedné ze židlí, které jsou tam pro ně vyhrazené.

Uvnitř v čekárně sedí další ženy, tři z nich v červeném: tenhle doktor je specialista. Nenápadně se po sobě díváme a měříme si navzájem břicha: má některá štěstí? Asistent zadá naše jména a čísla průkazů do Kompudoku, aby si ověřil, že jsme opravdu ty, za něž se vydáváme. Je to asi čtyřicetiletý, vysoký chlap s jizvou táhnoucí se napříč tváří; píše vsedě a ruce má na klávesnici příliš velké, v pouzdře na rameni mu navíc překáží pistole.

Když zaslechnu svoje jméno, vejdu do ordinace. Je to stejně bílá, nevýrazná místnost jako čekárna, až na skládací zástěnu s červenou látkou nataženou na rámu, na které je namalované zlaté oko, pod nímž ční meč s ovinutými hady jako nějaká rukojeť. Ti hadi a meč jsou pozůstatky symboliky převzaté ze starých časů.

Když naplním lahvičku, kterou mi připravili na malé toaletě, svléknu se za zástěnou a nechám šaty složené na židli. Nahá si pak lehnu na vyšetřovací křeslo potažené chladným a šustivým papírem. Je

tam i látkové prostěradlo, kterým si zakryju tělo. Ze stropu visí další látka, jež mi končí nad krkem. To proto, aby mi doktor neviděl do tváře. Zabývá se pouhým torzem.

Když jsem nachystaná, natáhnu ruku, zašátrám po páčce na pravé straně křesla a stisknu ji. Někde se ozve zvonek, ale já ho neslyším. Asi po minutě se otevrou dveře, někdo vejde a je slyšet jeho dech. Nemá na mě mluvit, pokud to není nezbytně nutné. Ale tenhle doktor je výřečný.

„Tak jakpak se máme?“ ptá se. Tenhle řečový tik mu asi zůstal ze starých časů. Cítím, jak se ze mě zvedá látka a v průvanu mi naskakuje husí kůže. Vklouzne do mě studený prst v gumové rukavici namazaný gelem, šťourá ve mně a dloube. Pak vyleze, vnikne do mě znovu a jinak a zase zmizí.

„Jste v pořádku,“ brumlá doktor jakoby pro sebe. „Nic vás nebolí, má milá?“ Říká mi *má milá*.

„Ne.“

Teď mi zase prsty prohmatávají prsa, zkoumají vyzrálost, pátrají po hnilobě. Dech se přibližuje, cítím vyčpělý kouř, vodu po holení, tabákový prach ve vlasech. A pak hlas, tichounký a těsně vedle mé hlavy: to je on, ten hrbol na látkové cloně.

„Mohl bych vám pomoci,“ ozve se šeptem.

„Cože?“

„Pšššt,“ šeptá. „Mohl bych vám pomoci. Už jsem některým pomohl.“

„Pomoci?“ šeptám tiše jako on. „Jak?“ Ví něco, viděl Luka, našel ho a může mi ho nějak vrátit?

„Jak asi?“ ševelí stále tichounce, jako by sotva dýchal. Je to jeho ruka, co mi přejíždí nahoru po stehně? Sundal si rukavici.

„Dveře jsou zamčené. Nikdo sem nepřijde. Nikdo se nedozví, že to není jeho.“

Zvedá clonu. Spodní část tváře mu zakrývá bílá rouška, to je předpis. Dvě hnědé oči, nos, hlava s hnědými vlasy. Dal mi ruku mezi nohy. „Tihle staří se už většinou na nic nezmůžou,“ říká. „Nebo jsou sterilní.“

Musím málem zalapat po dechu: vyslovil zakázané slovo. *Sterilní*. Teď už neexistují sterilní muži, alespoň ne oficiálně. Existují výhradně neplodné a jalové ženy, tak praví zákon.

„Spousta žen to tak dělá,“ pokračuje. „Chcete přece mít dítě, nebo ne?“

„Ano,“ přikývnu. Je to pravda a neptám se proč, protože vím. *Dej mi syny! Nedáš-li, umřu*. Dá se to vykládat různě.

„Teď je vhodný čas,“ dodává. „Dnes nebo zítra by to šlo. Proč si nechat ujít takovou příležitost? Byla by to jen chvilka, má milá.“ Takhle možná dřív říkal svojí ženě – nebo jí tak říká pořád, ale spíš to považuje za obecné označení. Všechny jsme teď jeho *milé*.

Váhám. Nabízí se mi, nabízí mi svoje služby, na vlastní riziko.

„Mrzí mě, co s vámi dělají,“ mumlá. Myslí to upřímně, z upřímného soucitu, a přece si to užívá, soucit nesoucit. Oči má zvlhlé účastí, jeho ruka po mně přejíždí, nervózně a netrpělivě.

„Je to moc riskantní,“ namítám. „Nejde to. Nemůžu.“ Je za to trest smrti. Ale museli by člověka nachytat a mít k tomu dva svědky. Jaká je pravděpodobnost, že jsou tu štěnice, že někdo číhá za dveřmi?

Jeho ruka se zarazí. „Rozmyslete si to,“ říká. „Viděl jsem vaši kartu. Moc času vám nezbývá. Ale je to váš život.“

„Díky,“ zašeptám. Musím zanechat dojem, že jsem se neurazila, že jsem vůči jeho návrhu otevřená. Odtahuje ruku téměř líně, pomalu, protože pokud jde o něj, není to poslední slovo. Mohl by zfalšovat testy, nahlásit, že mám rakovinu nebo že jsem neplodná, a odvezli by mě do kolonií s ostatními neženami. Nic z toho sice nebylo vyřčeno, ale vědomí jeho moci stále visí ve vzduchu, když mě hladí po stehně a mizí za látkovou clonou.

„Tak zase za měsíc,“ připomíná.

Oblékám se za zástěnou. Ruce se mi třesou. Proč jsem tak vyděšená? Nepřekročila jsem žádnou hranici, nikomu jsem se nesvěřila, neudělala jsem nic riskantního, jsem v bezpečí. Děsí mě ta možnost volby. Cesta ven. Spása.

KAPITOLA DVANÁCTÁ

Koupelna je hned vedle ložnice. Tapety mají vzorek s modrými pomněnkami a podobně laděné jsou i závěsy. Je tam modrá předložka před vanou, modrý plyšový přehoz na poklopu toalety; jediné, co tu chybí z dřívějších časů, je panenka ukrývající pod sukní náhradní roli toaletního papíru. Až na to, že odstranili zrcadlo nad umyvadlem a nahradili ho plechovým oválem, ve dveřích chybí zámek a pochopitelně zmizely všechny žiletky. Zpočátku docházelo v koupelnách k incidentům: občas se někdo pořezal nebo utopil. Než se jim podařilo vychytat všechny mouchy. Cora sedí venku na chodbě na židli a hlídá, aby nikdo jiný dovnitř nevkročil. V koupelně, ve vaně jste zranitelné, říkala teta Lydie. Nevysvětlila, co by se nám mohlo stát.

Koupel je předpis, ale i luxus. Už jen to, že si můžu sundat těžké bílé chlopně a závoj, že můžu znovu cítit svoje vlasy a dotýkat se jich, pro mě znamená luxus. Vlasy mám teď dlouhé, nezastřižené. Vlasy musejí být dlouhé, ale zakryté. Teta Lydie nás poučovala: svatý Pavel píše, že to musí být buď tak, nebo vyholit. Pak následoval ten její zadržovaný, hýkavý smích, jako kdyby to byl vtip.

Cora napustila vanu. Kouří se z ní jako z polévkové mísy. Svlékám si zbývající oblečení: svrchní šaty, bílé kombiné a spodničku, červené punčochy a volné bavlněné spodky. V těsných kalhotkách se zapaří rozkrok, říkala Moira. To teta Lydie by nikdy nepoužila výraz jako *zapařený rozkrok*. *Nehygienické*, oznámila by. Chtěla, aby všechno bylo velice hygienické.

Vlastní nahota už mi připadá divná. Mé tělo mi přijde zastaralé. Opravdu jsem dřív na pláži nosila plavky? Jistě, a ani jsem nad tím nepřemýšlela – promenovala jsem se v nich mezi muži a bylo mi jedno, že mi jsou vidět nohy, paže, stehna a záda, že se na ně můžou ostatní

dívat. *Hanba, necudnost*. Vyhýbám se pohledu na své tělo, ani ne proto, že by to byla hanba nebo necudnost, ale spíš proto, že ho nechci vidět. Nechci se dívat na to, co mě tak bezvýhradně předurčuje.

~

Stoupnu si do vany, lehnu si, nechám se obklopit. Voda je hebká jako ruce. Zavírám oči, a náhle je tu se mnou, bez varování, asi to způsobila vůně mýdla. Zabořím tvář do jejích jemných vlásků vzadu na krku a vdechuju ji: dětský pudr, umyté tělíčko a šampon s nepatrným podtónem moči. Když se koupu, bývá takhle maličká. Dostavuje se ke mně pokaždé v jiném věku. Podle toho poznám, že ve skutečnosti není duch. Kdyby byla duch, byla by pořád stejně stará.

Jednou, když jí bylo jedenáct měsíců, těsně předtím, než začala chodit, mi ji v supermarketu nějaká žena ukradla z vozíku. Byla sobota, a to jsme s Lukem jezdili na pravidelný velký nákup, protože jsme oba přes týden chodili do práce. Seděla na dětském sedátku, kterými tehdy bývaly vybavené vozíky v supermarketech, s otvory pro nohy. Byla spokojená a já se k ní otočila zády, myslím, že to bylo v uličce s krmením pro kočky; Luke byl někde stranou, nejspíš u pultu s masem. Rád vybíral, jaké maso budeme přes týden jíst. Vysvětloval, že muži potřebují maso víc než ženy, že to prý není pověra a on není pitomec, jsou na to studie. Lišíme se, říkal. Tvrdil to s oblibou, jako bych se snažila dokázat, že jsme stejní. Většinou to však pronášel před mou matkou. Rád si ji dobíral.

Slyšela jsem, jak se dala do pláče. Otočila jsem se a viděla, jak mizí uličkou v náručí nějaké cizí ženské. Vykřikla jsem – a zastavili ji. Mohlo jí být něco kolem pětaticeti. Brečela a říkala, že je to její dítě, že jí ho Pán daroval, dal jí znamení. Bylo mi jí líto. Vedoucí prodejny se mi omluvil a personál ji zadržel, než přijela policie.

Je to jenom blázen, prohlásil Luke.

Tehdy jsem si myslela, že jde o ojedinělý případ.

~

Vytrácí se, nedokážu si ji u sebe udržet, už je pryč. Možná ji opravdu vnímám jako ducha, ducha mrtvé holčičky, která umřela v pěti letech.

Pamatuju se na naše společné fotografie, jež jsem kdysi mívala, jak ji držím v náruči: klasický postoj matky s děťátkem, uzamčený pro jistotu v rámečku. Za zavřenými víčky si představuju sebe, jak teď vypadám, jak sedím u vytažené zásuvky nebo u otevřené bedny ve sklepě, kde jsou složené dětské oblečky, v obálce pramínek vlasů odstřižený, když jí byly dva, světlý až doběla. Později jí ztmavly.

Teď už nic z toho nemám, oblečky ani vlasy. Přemýšlím, kampak se to všechno asi podělo. Vyrabovali to, vyházeli, odvezli. Zkonfiskovali.

Naučila jsem se obejít bez řady věcí. Pokud vlastníte mnoho věcí, vysvětlovala teta Lydie, jste příliš vázané na tento hmotný svět a zapomínáte na duchovní hodnoty. Musíte si pěstovat chudobu ducha. Blahoslavení tiší. Už nedodala nic o tom, že dostanou zemi za dědictví.

Ležím obklopená vodou vedle otevřené zásuvky, která neexistuje, a myslím na holčičku, která neumřela v pěti letech – stále existuje, jak doufám, i když ne pro mě. Existuju já pro ni? Jsem obrázek někde v temném koutě její mysli?

Určitě jí řekli, že jsem umřela. To jim přišlo nejvhodnější. Asi si mysleli, že se tak snáz přizpůsobí.

~

Teď je jí osm. Dopočítala jsem si čas, o který jsem přišla, vím, kolik ho uplynulo. Měli pravdu: je snazší brát to, jako kdyby zemřela. Pak nemusím doufat, anebo vynakládat marné úsilí. Jak říkala teta Lydie, proč tlouct hlavou do zdi? Občas se vyjadřovala dost názorně.

~

„Nemám čas vysedávat tady celý den,“ ozve se Cořin hlas za dveřmi. Je to pravda. Nemá nic celého. Nesmím ji připravovat o čas. Mydlím se, třu se kartáčkem a kouskem pemzy na obrušování ztvrdlé kůže. Takové puritánské pomůcky nám dávají. Chci být dokonale čistá, dezinfikovaná, bez jediné bakterie, jako měsíční krajina. Dnes večer už se nebudu moct umýt, ani celý další den. Mohlo by to narušit proces, připomínají, tak proč riskovat?

V téhle pozici nemůžu přehlédnout malé tetování na svém kotníku. Čtyři cifry a oko, číslo průkazu naruby. Má to zaručit, že se mi nikdy

nepodaří se zcela vypařit. Jsem příliš důležitá, příliš vzácný zdroj. Jsem národní bohatství.

Vytáhnu špunt, osuším se, obléknu si červený froté župan. Dnešní šaty tu nechám, Cora je sebere a odnese na vyprání. Když dojdu zpátky do pokoje, znovu se obléknu. Bílý závoj není na večer nutný, protože nejdu ven. Tady v domě všichni moji tvář znají. Musím si však vzít červený šátek přes mokré vlasy, přes svou nevyholenou hlavu. Kde jsem jen viděla ten film o ženách, které klečely na náměstí, někdo je držel a odpadávaly jim chomáče vlasů? Čím se provinily? Muselo to být dávno, protože už si nevzpomínám.

Cora mi přináší na podnose večeři. Než vstoupí, zaklepe na dveře. To se mi na ní líbí. Znamená to, že mi v jejich očích ještě zbývá kousek toho, čemu se říkávalo soukromí.

„Díky,“ řeknu, vezmu si od ní podnos, a ona se na mě dokonce usměje, ale pak se mlčky otočí. Když jsme spolu samy, stydí se.

Položím jídlo na bíle nalakovaný stolek a přitáhnu si k němu židli. Zvednu z podnosu víko. Přepečené kuřecí stehno. Lepší než krvavé, což je druhý způsob, jak mi ho servírují. Rita umí dát nevoli najevo. Pečená brambora, zelené fazolky, salát. Hruškový kompot jako dezert. Není to špatné jídlo, i když bez chuti. Zdravá strava. Musíte mít dost vitamínů a minerálů, vysvětlovala teta Lydie upejpavě. Musíte být důstojné nádoby. Ale žádnou kávu ani čaj, natož alkohol. Jsou na to studie. Na tácu je i papírový ubrousek jako v kantýně.

Myslím na ostatní, ty, kteří jsou vně. Tady jsme v srdci země a já si žiju jako v bavlnce, buďme za to Pánu opravdu vděčné, říkávala teta Lydie – nebo to bylo chvalme Pána? A tak se pouštím do jídla. Dnes večer nemám hlad. Je mi špatně od žaludku. Jenže nemám kam jídlo schovat, žádné kytky v květináči tu nejsou a záchod nechci riskovat. Jsem nervózní, v tom to vězí. Nemohla bych to nechat na talíři a poprosit Coru, aby o tom pomlčela? Žvýkám a polykám, žvýkám a polykám a cítím přitom, jak se potím. Jídlo se mi v žaludku roluje do jediné kuličky, zmuchlané koule mokrého kartonu.

Dole v jídelně jsou jistě na mahagonovém stole zapálené svíčky, bílý ubrus, stříbrné příbory, květiny, štíhlé skleničky naplněné vínem.

Ozývá se cinkání příborů o porcelán, jemné cinknutí, jak žena odkládá se sotva postřehnutelným povzdechem vidličku a nechává obsah talíře nedotčený. Možná řekne, že nemá hlad. Možná neřekne nic. Když něco řekne, reaguje na to on nějak? A když nic neřekne, všimne si toho? Přemyslím, jak docílí toho, aby si jí všimal. Musí to být těžké.

~

Na okraji talíře je hrudka másla. Odtrhnu růžek ubrousku a zabalím ji do něj, odnesu ji do skříně a vložím do špičky pravého střevíce z náhradního páru, jak mám ve zvyku. Pak zmuchlám zbytek ubrousku – nikdo se určitě nebude namáhat ho narovnávat a kontrolovat, jestli je celý. Máslo použiju později. Dnes večer by nebylo dobré být cítit po másle.

~

Čekám. Dávám se dohromady. Musím teď dát sama sebe dohromady, jako se skládá skládačka. To, co musím předložit, je stvořené, ne zrozené.

V.

ODPOLEDNÍ KLID

KAPITOLA TŘINÁCTÁ

Mám volný čas. To je jedna z věcí, na kterou mě nepřipravili: to množství nenaplněného času, dlouhé prázdné vsuvky. Čas jako bílý šum. Kdybych mohla aspoň vyšítat. Tkát, plést, nějak zaměstnat ruce. Mám chuť na cigaretu. Vzpomínám si, jak jsem chodila do galerie prohlížet si obrazy z devatenáctého století: tu jejich posedlost harémy. Desítky výjevů z harémů – kypré ženy hovící si na divanu, na hlavě turban nebo sametový fez, ovívané pavím ocasem a na pozadí střežené eunuchem. Studie nehybných těl, díla mužů, kteří v těch komnatách nikdy nebyli. Ty obrazy měly působit eroticky a tehdy jsem je tak vnímala, ale teď chápu, o co v nich ve skutečnosti šlo. Byly to obrazy zavěšeného pohybu, studie čekání, nepoužívaných předmětů. Byly to obrazy nudy.

Ale možná nuda působí eroticky, když ji ženy podstupují kvůli mužům.

~

Čekám umytá, vykartáčovaná, nakrmená jako prase před výstavou. Někdy v osmdesátých letech vymysleli prasečí míče, určené pro vepře vykrmované v kotcích. Byly to velké barevné míče a prasata je rypákem koulela sem a tam. Chovatelé říkali, že to zkvalitňuje tonus masa – a prasata byla zvědavá, líbilo se jim, že mají o čem přemýšlet.

Četla jsem o tom v *Úvodu do psychologie*; tohle a pak kapitolu o krysách v kleci, které si samy od sebe způsobovaly elektrickou ránu, aby si ukrátily dlouhou chvíli. A pak ještě o holubech vycvičených tak, aby zobákem zmáčkli tlačítko, načež se objevilo zrnko kukuřice. Byli rozdělení do tří skupin: první dostali jedno zrnko za každé zmáčknutí, druzí ho obdrželi za každé druhé zmáčknutí a třetí namátkou. Když jim zřízenec přestal dodávat zrní, první skupina to dost rychle vzdala,

druhá o něco později. Třetí skupina se nevzdala nikdy. Radši by se uzobali k smrti, než by toho nechali. Kdoví, které zmáčknutí zabere?

Škoda že nemám prasečí míč.

~

Lehnu si na tkaný kobereček. Vždycky můžete cvičit, nabádala nás teta Lydie. Několikrát denně, když máte čas. Paže pěkně podél těla, pokrčít kolena, nadzdvihnout pánev, páteř přitisknout k podlaze. Podsadit pánev. A znovu. Nádech, zadržet dech, počítat do pěti, výdech. Děly jsme to v bývalé dílně na pracovní vyučování, z níž odstranili šicí stroje, pračky a sušičky – sborově, vleže na japonských rohožích na hudbu z baletu *Les Sylphides*. Ta mi teď zní v hlavě, když zdvihám bedra, podsazuju pánev a dýchám. Za zavřenými víčky vidím bílé tanečnický, jak se půvabně míhají mezi stromy a nohy se jim třepotají jako křídla polapených ptáků.

~

Odpoledne od tří do čtyř jsme si v tělocvičně chodily na hodinu lehnout. Tety tomu říkaly chvíle odpočinku a rozjímání. Myslela jsem si, že to dělají proto, aby měly taky nějaký čas pro sebe; vím, že ty, co zrovna neměly službu, chodily do sborovny na kafe, ať už se tím myslelo cokoli. Teď si však myslím, že i tahle forma odpočinku byla součástí naší přípravy. Abychom si zvykly na nenaplňný čas.

Šlofiček, říkala tomu teta Lydie tím svým upejpavým tónem.

Zvláštní je, že jsme si potřebovaly odpočinout. Řada z nás usnula. Bývaly jsme tam často unavené. Myslím, že nám dávaly do jídla nějaké prášky na uklidnění. Ale třeba se pletu. Třeba to dělalo to prostředí. Po prvotním šoku, když se s ním člověk vyrovnal, bylo lepší chovat se letargicky. Mohly jsme se utěšovat tím, že šetříme síly.

Byla jsem ve středisku asi tři týdny, když přišla Moira. Přivedly ji do tělocvičny jako obvykle dvě tety, během odpoledního klidu. Měla na sobě ještě svoje oblečení, džíny a modrou mikinu – vlasy měla nakrátko, módě navzdory jako vždycky –, takže jsem ji okamžitě poznala. I ona si mě všimla, ale odvrátila se: už věděla, co je a co není bezpečné. Na levé tváři měla podlitinu, která nabírala fialový nádech.

Tety ji dovedly k volnému lehátku, kde už čekaly připravené červené šaty. Svlékla se a začala se mlčky znovu oblékat, zatímco tety stály u paty lůžka a my ostatní ji sledovaly zpod přivřených víček. Když se sklonila, viděla jsem, jak jí páteř tvoří na zádech vybouleniny.

Několik dní jsem neměla možnost s ní promluvit – jen jsme se na sebe dívaly a vyměňovaly si letmé pohledy jako usrknutí. Věděly jsme, že přátelství vyvolává podezření, a ve frontě v jídelně a o přestávkách na chodbě jsme se jedna druhé vyhýbaly. Čtvrtého dne se však ocitla vedle mě na vycházce, když jsme chodily po dvojicích kolem fotbalového hřiště. Bílé chlopně se začaly nosit až po absolvování kurzu, měly jsme zatím jen šátky na hlavě, takže jsme si mohly povídat, pokud jsme zůstaly potichu a neotáčely se po sobě. Tety kráčely v čele a na konci průvodu, a tak jediné nebezpečí hrozilo od ostatních. Některé skutečně věřily a mohly nás udat.

To je ale cvokárna, zasyčela Moira.

Jsem tak ráda, že tě zase vidím, vydechla jsem.

Kde si můžeme promluvit? zeptala se Moira.

Na záchodech, zašeptala jsem. Sleduj hodiny. V půl třetí, poslední kabinka.

To bylo všechno, co jsme si stačily říct.

Teď, když je tu Moira, cítím se bezpečněji. Když zvedneme ruku, můžeme jít na záchod, i když máme denní limit: poznamenávají si nás do tabulky. Sleduju kulaté elektrické hodiny vpředu nad zelenou tabulí. V půl třetí zrovna probíhá svědectví. Kromě tety Lydie je tu i teta Helena, protože svědectví je něco mimořádného. Teta Helena je vypasená, kdysi řídila pobočku Ligy hubnutí v Iowě. Na svědectví je expert.

Na řadě je Janine: vykládá nám, jak ji ve čtrnácti hromadně znásilnili a jak šla na potrat. Už nám to vyprávěla minulý týden. Připadalo nám, jako by na to byla skoro pyšná. Možná si to celé vymyslela. Při svědectví je jistější si něco vymyslet než tvrdit, že nemáte, co byste na sebe prozradily. Ale jelikož je to Janine, bude to zřejmě víceméně pravda.

Ale čím to byla chyba? ptá se teta Helena a zdvihá buclatý ukazováček.

Její chyba, její chyba, její chyba, skandujeme jednohlasně.

Kdo je nalákal? Teta Helena září, má z nás radost.

Ona, ona, ona.

Proč Bůh dopustil, aby se něco tak strašného stalo?

Aby ji naučil. Aby ji naučil. Aby ji naučil.

Minulý týden se Janine rozplakala. Teta Helena ji přiměla kleknout si před třídu, ruce za zády, abychom na ni všechny viděly – na její zarudlý obličej i na nudle u nosu.

Vybavuju si ty její nevýrazně světlé vlasy, řasy tak vybledlé, že to skoro vypadalo, jako by žádné neměla, jako když někomu ožehne řasy požár. Spálené oči. Vypadala odporně: slabá, zkroucená, flekatá a růžová jako čerstvě narozená myš. Žádná z nás by takhle nikdy nechtěla vypadat. Přestože jsme věděly, jak jí asi je, v ten okamžik jsme jí opovrhovaly.

Ubrečená, ubrečená, ubrečená!

Myslely jsme to vážně, to je na tom hrozné.

Kdysi jsem o sobě mívala dobré mínění – ale v tu chvíli ne.

To bylo minulý týden. Tenhle týden Janine nečeká, až se jí začneme posmívat. Byla to moje chyba, přiznává. Byla to moje chyba. Já jsem je nalákala. Zasloužila jsem si tu bolest.

Výborně, Janine, příkyvuje teta Lydie. Všichni by si z tebe měli vzít příklad.

Musím počkat, až to skončí, a teprve potom zvednout ruku. Někdy, když se člověk přihlásí v nevhodnou chvíli, mu nedovolí odejít. A pokud zrovna opravdu potřebuje, není to žádná legrace. Včera se Dolores počurala. Dvě tety ji vzaly v podpaží a odtáhly ze třídy. Odpoledne s námi nešla na vycházku, ale večer byla zpátky na svém lehátku. Celou noc jsme ji slyšely sténat.

Co jí udělaly? posílaly jsme si šeptem z lůžka na lůžko.

Nevím.

Nevědomost je ještě horší.

Zvednu ruku, teta Lydie přikývne. Vstanu a vytratím se na chodbu tak nenápadně, jak dovedu. Před dveřmi na záchody drží hlídku teta Elizabeth. Kývne, čímž mi dává znamení, že smím dovnitř.

Tohle bývaly chlapecké záchody. I sem dali místo zrcadel plechové ovály, zato mušle jsou pořád na svém místě na stěně, bílý email s nažloutlými skvrnami. Působí tu divně, jako dětské rakve. Znovu žasnu nad nahotou mužského světa: sprchy otevřené, tělo vystavené pohledům a srovnávání, veřejné předvádění intimních partií. K čemu je to dobré? Jakou uklidňující funkci to plní? Předložení odznaku – rače se všichni podívat, všechno je jaksepatří, jsem jeden z vás. Proč si ženy nemusejí jedna před druhou dokazovat, že jsou ženy? Je to určitá forma rozepínání, rutina otevřeného poklopce, stejně ledabylá. Psí očichávání.

Budova střední školy je stará, kabinky se záchody jsou dřevěné, nebo spíš dřevotřískové. Vejdu do druhé od konce a zavřu za sebou. Ve dveřích už samozřejmě není zámek. V dřevěné přepážce vzadu u stěny je ve výšce pasu dírka, upomínka na dávné vandalství nebo dědictví po šmírákovi ze starých časů. Všichni ve středisku o té dírce ve dřevu vědí, všichni kromě tet.

Bojím se, že jdu pozdě, protože mě zdrželo Janinino svědectví: možná tu Moira už byla a musela se vrátit. Nedávají člověku moc času. Opatrně nakouknu pod dřevěnou přepážku a zahlédnu pár červených bot. Ale jak poznám, kdo to je?

Přikládám ústa k dírce. Moiro? šeptám.

Jsi to ty? odpovídá.

Ano, vydechnu. Zmocňuje se mě úleva.

Panebože, já bych si dala cigáro, povzdychne si Moira.

Já taky.

Připadám si nesmyslně šťastná.

~

Propadám se do svého těla jako do močálu, do slatiny, jejíž hloubku si uvědomuju jenom já. Zrádný terén, moje výsostné území. Stávám se zemí, k níž přikládám ucho, abych si poslechla zvěsti o budoucnosti. Každé bodnutí, každé bolestné syknutí, vlnky odlupující se kůže, naběhlá a scvrklá tkáň, rozpouštění masa – to jsou znamení, to jsou

věci, o nichž musím vědět. Každý měsíc čekám, zda se dostaví krev, a s obavami, protože to znamená selhání. Zase jsem selhala, nenaplnila jsem očekávání druhých, z nichž se stala i moje očekávání.

Dřív jsem své tělo vnímala jako nástroj – k dosahování požitků, jako dopravní prostředek nebo k prosazení vlastní vůle. Mohla jsem ho používat k běhu, mačkání různých tlačítek, k uskutečňování záměrů. Mělo to své meze, ale mé tělo bylo ohebné, pevné, bylo se mnou zajedno.

Teď je tkáň uspořádaná jinak. Jsem oblak kondenzovaný kolem onoho nejdůležitějšího předmětu ve tvaru hrušky, který je tvrdý, skutečnější než já sama a září červeně skrze svůj průsvitný obal. Uvnitř zeje prostor obrovský jako noční obloha a vyhlíží stejně temně a zakřiveně, ačkoli je spíš černo-červený než černý. Nadouvají se v něm drobnouka světýlka, jiskří, praskají a svašťují se, nesčetná jako hvězdy. Každé čtyři týdny tu vychází měsíc, obrovský, kulatý a těžký, zjevuje se jako znamení. Přichází, zastavuje se, pokračuje dál a mizí z dohledu, a já vidím, jak ke mně putuje beznaděj jako hladomor. Znovu a znovu se cítím tak prázdná. Slyším svoje srdce, úder za úderem, slané a červené, jak bez ustání odpočítává čas.

~

Jsem v našem prvním bytě, v ložnici. Stojím před skříní s posuvnými dveřmi. Víím, že kolem mě je prázdno, všechen nábytek je pryč, podlaha je holá, není tu ani koberec, a přesto je skřín plná šatů. Nikdy dřív jsem je neviděla. Možná patří Lukově ženě, s níž jsem se nikdy nesetkala: znám jenom fotky a hlas v telefonu pozdě večer v době před rozvodem, kdy k nám volala, plakala a vyčítala. Vlastně ne, je to moje oblečení. Potřebuju šaty, potřebuju něco na sebe. Vytahuju šaty, černé, modré, fialové, saka, sukně – ale nic z toho se mi nehodí, nic mi nepadne, jsou buď moc velké, nebo moc malé.

Luke stojí za mnou – otočím se, abych na něj viděla. Nedívá se na mě, oči má upřené na podlahu, kde se mu o nohy otírá kočka a žalostně mňouká. Chce žrádlo, ale kde máme vzít žrádlo, když je byt prázdný?

Luku, promluvím na něj. Neodpovídá. Možná mě neslyší. Pak mi dochází, že možná není naživu.

Běžím s ní, držím ji za ruku, táhnu ji, vláčím kapradím, je pořád rozespálá kvůli tomu prášku, který jsem jí dala, aby se nerozbrečela nebo neřekla něco, co by nás prozradilo, a vůbec neví, kde se to ocitla. Terén je nerovný, jsou tu kameny, uschlé větve, cítíme zápach vlhké hlíny a spadaneho listí; nedokáže běžet dost rychle, sama bych byla rychlejší, běhám dobře. Teď pláče, má strach, vzala bych ji do náruče, ale je moc těžká. Mám na sobě pohorky a říkám si, že až se dostaneme k vodě, budu je muset shodit. Co když bude moc studená, zvládne to uplavat? A co proud? S tímhle jsme nepočítali. *Tiše*, napomínám ji zlostně. Představuju si, jak se topí, a to pomýšlení mě zpomaluje. Pak se za námi ozvou výstřely – ne hlasitě, ne jako rachejtle, ale ostře a křupavě, jako když se odlomí suchá větev. Zní to divně, nikdy nic nezní tak, jak si to představujeme, a já slyším někoho křičet *K zemi!*, je to skutečný hlas, nebo hlas v mé hlavě, nebo můj vlastní, hlasitý?

Stáhnou ji k zemi a zalehnu ji, abych ji chránila, abych ji kryla. *Tiše*, šeptám znovu, tvář mám mokrou od potu nebo od slz, připadám si klidná, jako bych se vznášela, jako bych už nevládla svým tělem; těsně před očima mám list, červený, předčasně vybarvený, je na něm znát každícká světlá žilka. Je to ta nejkrásnější věc, jakou jsem kdy v životě viděla. Trochu povolím, nechci ji zadusit, a tak se raději kolem ní obtočím a přiložím jí dlaň na ústa. Ozývá se dech a tlukot mého srdce, jako bušení na vrata domu uprostřed noci, když si člověk myslí, že se mu nemůže nic stát. *Neboj, jsem tady*, šeptám, *prosím, bud' zticha*, ale jak to po ní můžu chtít? Je ještě moc malá, je pozdě, oddělují nás, někdo mě drží za ruce, vtom okraje ztmavnou a zůstává jen okénko, úplně maličké jako opačný konec dalekohledu, jako okénko na starodávném vánočním přání, kde venku je noc a led a uvnitř svíčka, rozsvícený stromek a rodina, slyším dokonce zvony, rolničky na saních, z rádia povědomou hudbu, jenže tím oknem vidím sice zmenšeně, ale velmi zřetelně, jak mi mizí mezi stromy, které už žloutnou a červenají, jak ke mně natahuje ruce, jak ji odnášejí pryč.

Probudí mě zvonek – a pak Cora, když mi klepe na dveře. Posadím se na koberečku a utírám si rukávem mokrý obličej. Tenhle sen je ze všech nejhorší.

VI.
DOMÁCNOST

KAPITOLA ČTRNÁCTÁ

Když dozní zvonek, sejdu po schodech, jako letmý nalezenec ve skleněném oku, které visí v hale na stěně. Hodiny tikají a kyvadlo odměřuje čas – moje nohy v upravených červených střevících odpočítávají cestu dolů.

Dveře do salonu jsou dokořán. Vejdu dovnitř: nikdo jiný tu ještě není. Nesednu si. Zaujmu své místo vkleče u židle se stoličkou, kam brzy usedne jako královna Serena Joy, opřená o hůl. Možná se mi opře rukou o rameno, aby udržela rovnováhu, jako bych byla kus nábytku. Už to několikrát udělala.

Salonu se dřív říkávalo jídelna a pak obývací. Nebo je to možná hovorna jako v klášteře. Teď se to tu však oficiálně jmenuje salon se sedací soupravou, kde si někteří smejí i sednout. Ostatní pouze stojí. V tuto chvíli hraje držení těla důležitou roli: drobné nepohodlí je poučné.

Salon je tlumená a symetrická místnost – takový tvar mívají peníze, když se zmrazí. Peníze tímhle pokojem protékaly nejspíš celé roky jako nějakou podzemní jeskyní, tvrdly a okorávaly jako krápníky. Němě se ukazují jednotlivé plochy: temně růžový samet zatažených závěsů, lesk soupravy židlí z osmnáctého století, huňatý čínský koberec na podlaze s broskvově růžovými pivoňkami, tichý jak kravský jazyk, jemná kůže na velitelově židli, třpyt mosazi na truhle vedle ní.

Koberec je pravý. Některé věci v téhle místnosti jsou originály, jiné repliky. Například dva obrazy rozvěšené po stranách krbu, portréty žen. Obě mají na sobě tmavé šaty, jaké se nosily ve staré církvi, ale až později. Ty obrazy jsou možná pravé. Podezírám Serenu Joy, že je koupila, když si uvědomila, že bude muset zaměřit svou energii na něco přesvědčivě domácího, a měla v úmyslu vydávat je za své předky. Anebo možná už byly v tomhle domě, když ho velitel koupil. Takováhle věci se člověk nedoví. Každopádně tu ty portréty visí, záda i

ústa ztuhlá, prsa stažená, kůži popelavou, a střeží místnost svýma přimhouřenýma očima.

Mezi nimi je na krbové římse oválné zrcadlo, lemované dvěma páry stříbrných svící, mezi nimiž stojí bílý porcelánový amorek s paží obtočenou kolem šije beránka. Vkus Sereny Joy představuje zvláštní směsici: nesmlouvavý chtíč po kvalitě i jemné sentimentální touhy. Na obou koncích římse jsou vystavené sušené kytice a ve váze na leštěném vykládaném stolku vedle pohovky čerstvé narcisy.

Místnost je cítit citronovým olejem, těžkým sametem, vadnoucími narcisy, zbytky vůní z vaření, které sem pronikly z kuchyně nebo jídelny, a parfémem Sereny Joy: Lilie z údolí. Parfém je luxus, takže musí mít nějaký soukromý zdroj. Nasávám ho a říkám si, že bych z něj měla mít radost. Je to vůně dospívajících dívek, dáreků, které děti nosily maminkám ke Dni matek; vůně bílých bavlněných ponožek a bílých bavlněných spodniček, prachovek, nevinnosti ženského těla dosud nevydaného ochlupení a krvi. Dělá se mi z ní trochu nevolno, jako kdybych seděla v zavřeném autě v horkém, dusném počasí se starší ženou s příliš napudrovaným obličejem. Takový je tenhle salon navzdory vši své eleganci.

Mám chuť tady něco ukrást. Mám chuť si odtud něco odnést: zakroucený popelník, stříbrnou krabičku na léky z krbové římse nebo aspoň sušenou květinu. Ukryla bych si ji do kapsy na zip v rukávu, nechala bych ji tam, dokud tenhle večer neskončí, a pak bych ji schovala do skrýše ve svém pokoji, pod postel, do boty nebo do otvoru v tvrdém vyšívaném polštářku s nápisem VÍRA. Pak bych ji čas od času vytáhla a kochala se. Měla bych pocit moci.

Ale ten pocit by byl iluzorní a příliš riskantní. Nechávám ruce, kde jsou, složené v klíně. Kolena mám u sebe, sedím si na patách. Hlavu skloněnou. V ústech cítím chuť zubní pasty: falešná máta a sádra.

Čekám, až se sejdou všichni členové domácnosti. *Domácnost*: to jsme my. Velitel je hlava domácnosti. Patří mu tahle domácnost i dům. Patří mu, dokud nás smrt nerozdělí.

Patřit, náležet, ležet.

Jako první přichází Cora a za ní Rita, utírá si ruce do zástěry. I je přivolał zvonek, nesnášejí to, mají dost jiných věcí na práci, například mytí nádobí. Ale musejí tu být, všichni tu musejí být, obřad si to žádá. Všichni si to musíme nějak odsedět.

Rita se na mě zaškaredí, protáhne se kolem a postaví se za mě. Je to moje chyba, že tu musí marnit čas. Tedy ne moje, ale mého těla, jestli je v tom nějaký rozdíl. I velitel se musí řídit jeho rozmary.

Pak vejde Nick, kývne na nás tři a rozhlédne se po místnosti. Také on zaujme místo za mnou. Je tak blízko, že se špičkou boty dotýká mé nohy. Dělá to schválně? Ať tak či tak, dotýkáme se přes dvojí vrstvu obuvi. Cítím, jak mi bota měkne, proudí do ní krev, prohřívá se a mění se v mou kůži. Lehce posouvám nohu a odtahuju se.

„Mohl by sebou hodit,“ ozve se Cora.

„No, nejen on,“ směje se Nick a posune nohu, takže se mě znovu dotýká. Nikdo to pod záhyby mé sukně nevidí. Vrtím se, je tu horko, ze zatuchlého parfému se mi stále trochu zvedá žaludek. Odtahuju chodidlo.

Slyšíme přicházet Serenu Joy, nejdřív na schodech, pak v chodbě, tlumené ťukání hůlky na koberci i dupání zdravé nohy. Belhá se dveřmi dovnitř, letmo na nás pohlédne, počítá, ale nevidí. Kývne na Nicka, stále mlčky. Má na sobě jedny ze svých nejlepších šatů, nebesky modré s bílou výšivkou podél okrajů závoje: květiny a mřížkování. I ve svém věku má ještě potřebu věncit se květinami. Už ti k ničemu nejsou, říkám jí v duchu s nehybnou tváří, málo platné, už jsi zvadlá. Květy jsou pohlavní orgány rostliny. Četla jsem to někde, kdysi dávno.

Přistoupí k židli se stoličkou, otočí se, klesne a neohrabaně dosedne. Levou nohu si položí na stoličku a šátrá v kapse na rukávu. Slyším šustění, pak cvaknutí zapalovače, cítím horký kouř, vdechuju ho.

„Pozdě jako obvykle,“ posteskně si. Neodpovídáme. Ozve se rachocení, jak šátrá po konferenčním stolku, pak cvaknutí a rozhučí se televize.

Mužský sbor se zelenavě žlutou pletí – barva by potřebovala vyladit – zpívá: „Pojďme do kostela v hlubokém lese.“ *Pojďme, pojďme,*

pojdme, pojdme, přizvukují basy. Serena přepíná program. Vlny, klikaté barevné čáry, zkreslený zvuk: to je satelitní vysílání montrealské televize, které je rušené. Objeví se seriózní kazatel se zářivýma tmavýma očima, naklání se k nám zpoza stolu. Poslední dobou připomínají spíš byznysmeny. Serena mu dá pár vteřin a přepíná dál.

Několik hluchých kanálů a pak zprávy. Tohle hledala. Opře se a zhluboka se nadechne. Já se naopak předkloním jako dítě, které smělo zůstat déle vzhůru s dospělými. Tohle je jediná výhoda večerů před obřadem: smím se dívat na zprávy. Zdá se to být v téhle domácnosti nevyřčeným pravidlem – my vždycky přijdeme včas, on vždycky pozdě, Serena nám vždycky dovolí dívat se na zprávy.

Jsou, jaké jsou: kdoví, jestli je něco z toho pravda? Možná jsou to staré záběry, možná jsou upravené. Přesto je sleduju a doufám, že se mi podaří číst mezi řádky. Každé zprávy jsou teď lepší než žádné.

Nejprve zprávy z fronty. Vlastně neexistuje žádná fronta: zdá se, že se válčí na mnoha místech najednou.

Pohled seshora na zalesněné kopce, stromy jsou nezdravě žluté. Taky by mohla vyladit ty barvy. Jsme v Appalačském pohoří, líčí komentátor, kde Čtvrtá divize Andělů apokalypsy vykuřuje hnízdo baptistických partyzánů a ze vzduchu je podporuje 21. prapor Andělů světla. Vidíme dva černé vrtulníky se stříbrnými křídly namalovanými na bocích. Pod nimi exploduje hlouček stromů.

Teď detailní záběr zajatce s neoholenou, špinavou tváří, obklopeného dvěma anděly v úpravných černých uniformách. Zajatec přijímá od jednoho z nich cigaretu a vkládá si ji spoutanýma rukama neobratně do úst. Na tváři se mu mihne křivý úšklebek. Hlasatel něco říká, ale já ho neslyším: dívám se tomu muži do očí a snažím se uhodnout, co se mu honí hlavou. Ví, že ho zabírá kamera: je ten úšklebek výrazem vzdoru, nebo rezignace? Stydí se, že ho chytili?

Ukazují nám samá vítězství, nikdy porážky. Kdo by chtěl slyšet špatné zprávy?

Možná je to herec.

Teď se znovu objevuje moderátor. Promlouvá k nám velmi laskavě, otcovsky: hledí na nás z obrazovky a s opálenou tváří, bílými vlasy, upřímnýma očima ověncenýma moudrými vráskami budí dojem ideálního dědečka. To, co nám sděluje, je přece pro naše dobro, naznačuje jeho nehybný úsměv. Všechno bude brzy v pořádku. Zaručeně. Bude mír. Musíte nám důvěřovat. Musíte jít hezky do postele jako hodné děti.

Říká nám, čemu toužíme věřit. Působí velmi přesvědčivě.

Bojuju s ním. Je jako vysloužilá filmová hvězda, napadne mě, s umělým chrupem a po plastické operaci. Zároveň se k němu nakláním jako hypnotizovaná. Kéž by to tak byla pravda. Kéž bych tomu mohla věřit.

Sděluje nám, že tým Očí odhalil díky nasazenému informátorovi tajnou špionážní kliku. Pašovali vzácné národní bohatství přes hranici do Kanady.

„Bylo zadrženo pět členů heretické sekty kvakerů,“ pronáší s mírným úsměvem, „a očekávají se další zatčení.“

Na obrazovce se objeví dva kvakeři, muž a žena. Vypadají vyděšeně, ale snaží se zachovat si před kamerou jistou důstojnost. Muž má na čele velkou tmavou skvrnu a žena má stržený závoj, takže jí vlasy v pramenech padají do obličeje. Oběma je kolem padesátky.

Teď vidíme nějaké město, opět seshora. Tohle býval Detroit. Na pozadí komentáře se ozývá dunění děl. Z mrakodrapů stoupají sloupy kouře.

„Přesídlení Děti Chámových pokračuje podle plánu,“ vysvětluje uklidňující růžolící stařec, když se znovu objeví na obrazovce. „Tři tisíce jich dorazily tento týden do Národní domoviny 1 a další dva tisíce jsou na cestě.“ Jak dokážou přepravit najednou tolik lidí? To tam vypravují vlaky, autobusy? Žádné záběry nám neukazují. Národní domovina 1 se nachází v Severní Dakotě. Bůhví, co si tam počnou, až se tam dostanou. Teoreticky by měli obdělávat zemi.

Serena Joy už má zprávu dost. Netrpělivě zmáčkne tlačítko na dálkovém ovládacím a objeví se stárnoucí basbaryton s tvářemi jako splasklá vemena. Zpívá píseň *Šeptaná naděje*. Serena ho vypne.

Čekáme. Hodiny v hale tikají, Serena si zapaluje další cigaretu, já nastupuju do auta. Je sobotní ráno, září, máme ještě auto. Ostatní je už museli prodat. Nejmenuju se Fredova, mám jiné jméno, které teď nikdo nepoužívá, protože je to zakázané. Chlácholím sama sebe, že na tom nesejde, jméno je jako telefonní číslo, užitečné jenom pro ostatní – ale vím, že to není pravda, záleží na tom. Uchovávám si vzpomínku na to jméno jako něco tajného, jako poklad, který jednou přijdu znovu vykopat. Vnímám to jméno, jako by bylo pohřbené. To jméno má kolem sebe auru jako amulet, čaromocný předmět, který se dochoval z nepředstavitelně vzdálených dob. V noci ležím na své úzké posteli se zavřenýma očima a to jméno se mi vznáší pod víčky, i když ne nadosah, a světélkuje ve tmě.

Je zářijové sobotní ráno, mám své zářivé jméno. Holčička, která je teď po smrti, sedí na zadním sedadle se svými dvěma nejoblíbenějšími panenkami a plyšovým králíčkem, který už je věkem a láskou olýsalý. Zním každičký detail. Jsou to sentimentální detaily, ale nedokážu si pomoci. Jenže nesmím na toho králíčka tolik myslet, nesmím se rozplakat tady na čínském koberci, kde vdechuju kouř, který vychází Sereně z plic. Teď ne, tady ne, plakat můžu později.

Myslela si, že jedeme na výlet, takže vzadu vedle ní opravdu vezeme piknikový košík s jídlem, vejce natvrdo, termosku a podobně. Nechtěli jsme, aby věděla, že odjíždíme nadobro, nechtěli jsme, aby omylem něco prozradila, kdyby nás zastavili. Nechtěli jsme na ni vložit břímě naší pravdy.

Měla jsem na sobě pohorky a ona kecky. Na tkaničkách kecek byl srdíčkový vzorek, červený, fialový, růžový a žlutý. Na září bylo dost teplo a některé listy už zlátly. Luke řídil, já seděla vedle něj, slunce svítilo, obloha byla modrá, domy, které jsme míjeli, vypadaly útěšně a obyčejně, každý dům za námi mizel do minulosti a hroutil se v jediném okamžiku, jako kdyby nikdy neexistoval, protože už jsem ho víckrát neměla spatřit, nebo jsem si to aspoň myslela.

Nemáme s sebou téměř nic, nechceme vypadat, jako že odjíždíme někam daleko nebo natrvalo. Máme zfalšované pasy se zárukou, které za to stály. Nemohli jsme pochopitelně zaplatit penězi ani převést

částku na Kompúčet: použili jsme jiné cennosti, nějaké šperky po mé babičce, sbírku známek, kterou Luke zdědil po strýci. Takové věci se dají v jiných zemích vyměnit za peníze. Když dorazíme na hranice, budeme předstírat, že jedeme jen na jednodenní výlet: falešná víza mají jednodenní platnost. Předtím jí dám prášek na spaní, aby přejezd hranic prospala. Tak nás neprozradí. Člověk nemůže po dítěti chtít, aby přesvědčivě lhalo.

A navíc nechci, aby se bála, aby vycítila strach, který mi teď stahuje vnitřnosti, přejíždí mi po páteři a napíná mě tak, že bych jistě praskla, kdyby se mě někdo dotkl. Každý semafor je mučení. Přespíme v motelu nebo spíš v autě na nějaké vedlejší silnici, aby nám nikdo nekladl podezřívavé otázky. Hranici překročíme ráno, přejedeme jednoduše přes most, jako kdybychom zajížděli do supermarketu.

Najíždíme na dálnici, míříme na sever, není moc velký provoz. Od začátku války je benzin drahý a je ho nedostatek. Za městem zastavíme na první kontrole. Chtějí jen vidět řidičák, Luke to zvládá dobře. Řidičák se shoduje s pasem: na to jsme pamatovali.

Když vyjedeme zpátky na silnici, stiskne mi ruku a letmo se na mě podívá. Jsi bledá jako stěna, poznamená.

Sama si tak připadám: bílá, plochá, studená. Připadám si průhledná. Určitě mě prokouknou. A co je horší, jak se vůbec dokážu držet Luka a jí, když jsem tak bílá a plochá? Mám dojem, že ze mě mnoho nezbývá, že mi proklouznou pod rukama, že jsem jako dým a rozplynu se jim před očima jako fata morgana. *Nesmíš takhle uvažovat*, řekla by Moira. *Když budeš takhle uvažovat, tak to jedině přivoláš.*

Hlavu vzhůru, povzbuzuje mě Luke. Jede teď zbytečně rychle. Adrenalin mu stoupl do hlavy. Začal si prozpěvovat. Vstávej, je nádherný ráno, zpívá.

Dělá mi starost i ten jeho zpěv. Varovali nás, že nesmíme vypadat moc šťastně.

KAPITOLA PATNÁCTÁ

Velitel klepe na dveře. Zaklepání je předepsané: salon má být výsostným územím Sereny Joy, a on ji musí před vstupem požádat o svolení. Ráda ho nechává čekat. Je to drobnost, ale v téhle domácnosti drobnosti znamenají mnoho. Dnes si však nemůže Serena Joy dopřát ani to, protože než se stačí ozvat, vkráčí velitel dovnitř. Možná jen zapomněl na protokol, možná to dělá úmyslně. Kdoví, co mu u stříbrem prostřeně večeře řekla? Nebo neřekla.

Velitel má na sobě černou uniformu, v níž vypadá jako hlídač z muzea. Muž jednou nohou v důchodu, srdečný, ale ostražitý, který neví, co s časem. Ale jen na první pohled. Vzápětí už vypadá jako ředitel banky někde na Středozápadě se stříbrnými, pečlivě učenými rovnými vlasy, rozvážným postojem a mírně shrbenými rameny. A pak je tu jeho knír, rovněž stříbrný, a ta brada, která se opravdu nedá přehlédnout. Když se člověk dostane až k té bradě, začne se její majitel podobat chlápkuvi z reklamy na vodku, jaké za starých časů vycházely ve společenských časopisech.

Chová se mírumilovně. Má velké ruce s tlustými prsty a hrabivými palci, modré oči jsou nesdílné, zdánlivě nezáludné. Přejíždí nás pohledem, jako by dělal inventuru. Jedna klečící žena v červeném, jedna sedící v modrém, dvě v zeleném a osamělý muž s ostře řezanými rysy v pozadí. Daří se mu nasadit zmatený výraz, jako by se divil, kde jsme se tu všichni vzali. Jako bychom byli něco, co zdědil, cosi na způsob viktoriánských měchových varhan, a on ještě neví, jak s námi naloží. Jakou máme cenu.

Kývne neurčitě směrem k Sereně Joy, která však nevydá hlásku. Přistoupí k velké kožené židli, která je tu pro něj vyhrazena, vytáhne z kapsy klíček a zašátrá po truhle s mosazným kovááním a koženým

pláštěm, která stojí na stolku vedle jeho židle. Vloží klíč, otevře ji, vytáhne z ní bibli, obyčejné vydání v černé vazbě se zlatou ořízkou. Bible se uchovává pod zámkem, jako lidé dřív skladovali pod zámkem čaj, aby ho služebnictvo nekradlo. Je to nebezpečná věc: kdoví, co bychom s ní provedli, kdybychom na ni vztáhli ruku? Může nám z ní předčítat, ale sami si v ní číst nesmíme. Otáčíme k němu hlavu v očekávání, přichází naše pohádka na dobrou noc.

Velitel před našimi zraky usedne a dá si nohu přes nohu. Záložky jsou připravené. Otevře knihu. Mírně si odkašle, jako by byl nervózní.

„Mohl bych dostat sklenici vody?“ optá se do ticha. „Prosím.“

Jedna z nich, buď Cora, nebo Rita, opustí za mnou své místo v živém obraze a odchází do kuchyně. Velitel sedí se sklopenýma očima. Pak si vzdychne, vytáhne z kapsy u saka brýle na čtení se zlatými obroučkami a nasadí si je. Teď vypadá jako švec ze staré knížky pohádek. To má vážně nekonečnou zásobu převleků za dobrotivé postavy?

Sledujeme ho: každý centimetr, každé zachvění.

~

Být mužem sledovaným ženami, to musí být strašně divný pocit. Mít kolem sebe ženy, které se na něj neustále dívají. Které si říkají: Co teď asi udělá? Které ucuknou, kdykoli se pohne, i kdyby to byl zcela neškodný pohyb, třeba když sahá po popelníku. Které si ho měří. Které si říkají: Tohle nezvládne, na to nestačí, jenže nakonec bude muset stačit, jako by byl kus oděvu, který vyšel z módy nebo je ošuntělý, a člověk si ho přesto musí obléct, protože nic jiného není k mání.

Ženy, které si ho oblékají, zkoušejí, testují, a on si zase obléká je jako ponožku na nohu, na ten svůj pahýl, svůj pátý, citlivý palec, své tykadlo, své jemné šnečí oko na stopce, které vyčnívá, natahuje se, ucukává a stahuje se zpátky do sebe, když se ho člověk špatně dotkne, znovu se zvětšuje, na špičce se trochu vyboulí, sune se dopředu jako po listu až do nich, dychtivě vidět. Tak nabývá zraku, touto cestou do temnoty tvořené ženami, ženou, která vidí ve tmě, zatímco on se slepě sune kupředu.

A ona ho sleduje zevnitř. Všechny ho sledujeme. To je ostatně to jediné, co je nám skutečně dopřáno, a není to jen tak: kdyby klopýtl, selhal nebo zemřel, co by s námi bylo? Není divu, že je jako skořápka, jejíž tvrdý svršek dodává tvar měkké dužnině uvnitř. To je ovšem pouhé přání. Sleduju ho už nějakou dobu, a nikdy jsem na něm nespatriła žádnou známku změkčilosti.

Ale dávej si pozor, veliteli, varuju ho v duchu. Sleduju tě. Jeden nešikovný pohyb, a je po mně.

Ale stejně, musí to být peklo, být mužem v takovéhle situaci.

Musí to být docela fajn.

Musí to být peklo.

Musí to být dost poklidné.

~

Voda dorazila, velitel se napije. „Díky.“ Cora odšustí zpátky na místo.

Velitel se odmlčí, sklopí oči, přejíždí jimi stránku. Dává si načas, jako by nás nevnímá. Je jako muž, který si pohrává se steakem za prosklenou stěnou restaurace a dělá, že nevidí pohledy, které ho sledují z hladové tmy sotva metr od jeho lokte. Lehce se k němu nakláníme, jako železné piliny k jeho magnetu. Má něco, co my nemáme, má slovo. Jak jsme jím kdysi mrhali.

Velitel začne číst, viditelně nerad. Moc mu to nejde. Nebo se možná jenom nudí.

Je to stejný příběh, stejné příběhy jako vždycky. Hospodin promlouvá k Adamovi, Hospodin promlouvá k Noemu. *Plod'te se a množte se a naplňte zemi.* Pak přichází ta otřepaná historka o Ráchel a Lee, kterou do nás hustili ve středisku. *Dej mi syny! Nedáš-li, umřu. Což mohu za to, že Bůh odpírá plod tvému životu? Tu je má služebnice Bilha. Porodí na má kolena, a tak i já budu mít z ní syny.* A tak dále, a tak dále. Četli nám to každý den při snídani, když jsme seděly ve školní jídelně a cpaly se ovesnou kaší se smetanou a přírodním cukrem. Dostáváte to nejlepší, abyste věděly, připomněla nám teta Lydie. Zuří válka, potraviny jsou na příděl. Jste rozmazlené holky, zamrkala na nás, jako by napomínala kotě. Zlobivá kočička. K obědu nám předčítali blahoslavenství. Blaze tomu, blaze tamtomu. Pouštěly to z desky, četl

to mužský hlas. *Blaze chudým v duchu, neboť jejich je království nebeské. Blaze milosrdným. Blaze tichým. Blaze mlčícím.* Věděla jsem, že tohle si vymysleli, věděla jsem, že si něco přidali a něco zase vynechali, ale neměla jsem možnost si to ověřit. *Blaze těm, kdo pláčou, neboť oni budou potěšeni.*

Nikdo neřekl kdy.

Když dostaneme moučník, hruškový kompot se skořicí jako vždycky, podívám se na hodiny a ohlížím se po Moire, která sedává o dva stoly dál. Už je pryč. Zvednu ruku a dostanu svolení odejít. Neděláme to často a vždycky si vybíráme jinou denní dobu.

Na záchodech jdu jako obvykle do předposlední kabinky.

Jsi tam? šeptám.

Osobně a v celý kráse, odpovídá Moira stejně tiše.

Víš něco? ptám se jí.

Nic moc. Musím se odsud dostat, už mi z toho hrabe.

Zmocní se mě panika. Neblbni, Moiro, nezkoušej to. Ne sama.

Budu simulovat. Pošlou pro mě sanitku, viděla jsem to.

Dostaneš se jenom do nemocnice.

Aspoň to bude změna. Nebudu muset poslouchat tu starou krávu.

Přijdou na to.

Jen se neboj, jsem v tom dost dobrá. Jednou na střední jsem přestala jíst vitamin C a dostala jsem kurděje. V první fázi to nepoznají. No, a pak ho zase začneš jíst, a seš v pohodě. Budu někam schovávat ty vitaminy, co nám dávají.

Moiro, nedělej to.

Nedokázala jsem snést představu, že tu nebude se mnou. Pro mě.

Pošlou s tebou sanitkou dva chlapy. Jen si to představ. Musej být nadržžený, kristepane, vždyť si ani nesměj strčit ruce do kapes, takže je možný –

Vy tam! Už jste tam dost dlouho! zavolala na nás ode dveří teta Elizabeth. Vstala jsem a spláchla. V dírci ve stěně se objevily dva Moiriny prsty. Víc se jich tam prostrčit nedalo. Rychle jsem se jich dotkla a stiskla je. A pustila.

„A Lea řekla: Bůh mi dal mzdu za to, že jsem svému muži dala svou služku,“ odříkává velitel. Nechá knihu sklapnout. Ozve se vyčerpaný zvuk, jako když se v dálce samy od sebe zabouchnou polstrované dveře: puf. Ten zvuk vypovídá o jemnosti tenkých cibulovitých listů, jak by je člověk cítil v prstech. Jsou měkké a suché jako růžový pudrový papír, který se kdysi prodával v sešitcích na odstranění lesku z nosu v obchodech se svíčkami a mýdly nejrůznějších tvarů: mušle, houby. Jsou jako cigaretový papír. Jako okvětní lístky.

Velitel chvíli sedí se zavřenýma očima, jako by ho to zmohlo. Přepíná se. Má spoustu povinností.

Serena se rozplakala. Slyším ji za zády. Není to poprvé. Dělá to pokaždé večer před obřadem. Snaží se být potichu. Chce si před námi zachovat důstojnost. Čalounění a koberce ji tlumí, ale i tak ji zřetelně slyšíme. To napětí mezi nedostatkem sebeovládání a její velkou snahou potlačit pláč je strašné. Je to jako prdnutí v kostele. Jako vždycky cítím nutkání se rozesmát, ale ne proto, že je mi to k smíchu. Rozprostírá se nad námi závan jejího pláče, a my děláme, že o něm nemáme vůbec tušení.

Velitel otevře oči, všimne si toho, zamračí se, přestane si všímat. „Teď se na chvíli v tichosti pomodlíme,“ prohlásí. „Poprosíme o požehnání a zdar při veškerém našem konání.“

Skloním hlavu a zavřu oči. Poslouchám zatajený dech, téměř neslyšné zajíkáni, chvění za mými zády. Jak mě asi nenávidí, pomyslím si.

~

Tiše se modlím: *Nolite te bastardes carborundorum*. Nechci vědět, co to znamená, ale zní to přijatelně a musí to stačit, protože nevím, co jiného bych Bohu říkala. Aspoň ne teď. Momentálně ne, jak se dřív říkalo. Předě mnou se vznáší vyškrapaný nápis na stěně skříně, který tam zanechala neznámá žena s Moirinou tváří. Viděla jsem, jak ji dva andělé odnášejí na nosítkách do sanitky.

Co je jí? zeptala jsem se bez hlesu ženy vedle sebe. Neškodná otázka pro každého kromě úplných fanatiků.

Horečka, odpovídají její rty. Prý zánět slepého střeva.

Toho dne jsem večeřela karbanátky s bramborovou kaší. Můj stůl stál hned u okna, takže jsem měla výhled ven až k vjezdu do objektu. Viděla jsem, jak se sanitka vrací, tentokrát bez houkaček. Jeden z andělů vyskočil a promluvil se stráží. Stráž odešla do budovy, sanitka zůstala zaparkovaná – anděl se natočil zády k nám, jak to mají naučené. Z budovy vyšly se stráží dvě tety. Obešly sanitku a stanuly u zadních dveří. Vyvlekly Moiru ven, táhly ji brankou a po schodech nahoru až ke dveřím, každá ji držela ze strany v podpaží. Špatně se jí šlo. Přestala jsem jíst, nemohla jsem polykat – tou dobou jsme už všechny na mé straně stolu zíraly ven z okna. Sklo bylo nazelenalé a pokryté pletivem, jaké se tehdy dávalo na okenní tabulky. Teta Lydie křikla: Hled'te si jídla! Přistoupila k oknu a stáhla roletu.

Moiru odvedli do místnosti, kde dřív bývaly laborky. Do téhle místnosti žádná z nás nechodila dobrovolně. Nemohla pak týden udělat krok, nohy se jí nevešly do bot, jak byly nateklé. Při prvním přestupku se vždycky zaměřovali na chodidla. Používali ocelové kabely, na konci roztrpené. Potom přišly na řadu ruce. Bylo jim jedno, co člověku udělají s nohama nebo s rukama, i kdyby to mělo trvalé následky. Nezapomínejte, upozorňovala teta Lydie. Pro naše účely nejsou vaše končetiny nezbytně zapotřebí.

Moira ležela na posteli jako odstrašující příklad. Neměla to zkoušet, ne s anděly, šeptala Alma z vedlejší postele. Musely jsme ji na hodiny nosit. Kradly jsme pro ni v jídelně sáčky cukru a v noci je k ní z lehátka na lehátko pašovaly. Nejspíš nepotřebovala cukr, ale to bylo to jediné, co se tu dalo ukrást. Darovat.

Stále se modlím, ale vidím teď před sebou Moiriny nohy, jak vypadaly, když ji tehdy přinesli. Vůbec už nepřipomínaly nohy. Vypadaly jako nohy utopence, nateklé a bez kostí, až na tu barvu. Vypadaly jako něčí plíce.

Ach Bože, modlím se. *Nolite te bastardes carborundorum.*

Tohle jsi chtěla říct?

Velitel si odkašle. Tím nám dává najevo, že podle jeho názoru je načase ukončit modlitbu. „Neboť oči Hospodinovy obzírají celou zemi, takže se mohou vzchopit ti, jejichž srdce je cele při něm,“ pronáší.

To je závěrečná znělka. Vstane. Jsme propuštěni.

KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ

Obřad probíhá jako obvykle.

Ležím na zádech zcela oblečená, až na zdraví prospěšné bílé bavlněné spodky. Kdybych otevřela oči, spatřila bych velká bílá nebesa nad Sereninou obrovskou postelí v koloniálním stylu se čtyřmi sloupky, visící nad námi jako prověšený oblak posetý kapičkami stříbrného deště, které by se při bližším ohledání proměnily v kytičky se čtyřmi okvětními lístky. Neviděla bych koberec, jenž je bílý, ani závěsy s větvičkovým vzorem a toaletní stolek s kartáčem se stříbrnou rukojetí a sadou zrcadel – pouze ta nebesa, která dokážou vzdušností své látky a hlubokým prohnutím navodit jak pocit éteričnosti, tak pocit tíže.

Nebo lodní plachtu. Břichaté plachty, říkali básníci. Jako by loď pohánělo kupředu vyduté břicho.

Obklopuje nás oblak Lilie z údolí, chladivý, téměř mrazivý. Z tohoto pokoje vymizelo všechno teplo.

Nade mnou směrem k čelu postele sedí rozložená Serena Joy. Má roztažené nohy a já ležím mezi nimi, hlavu na jejím břiše, týl na její stydké kosti, vedle sebe její stehna. I ona je zcela oblečená.

Paže mám zdvižené – ona mě za ně drží, jsme ruku v ruce. Má to symbolizovat, že tvoříme jedno tělo, jednu bytost. Ve skutečnosti to znamená, že má celý proces pod kontrolou, a tudíž i jeho výsledek. Jestli nějaký bude. Prsteny na její levé ruce se mi zarývají do prstů. Možná je to pomsta, možná ne.

Červenou sukni mám vykasanou do pasu, ale ani o kus výš. Pod ní mě velitel šuká. Šuká jen dolní část mého těla. Neříkám tomu „milování“, protože do milování to má daleko. Ani „kopulace“ by nebylo přesné označení, protože to by zahrnovalo dva lidi, a tohoto

aktu se účastní jenom jeden. Ani „znásilnění“ to nevystihuje: neděje se tu nic, k čemu bych nedala souhlas. Neměla jsem moc na vybranou, ale trochu přece – a vybrala jsem si tohle.

Proto ležím bez hnutí a představuju si neviděná nebesa nad sebou. Vzpomínám na to, co královna Viktorie radila dceři. *Zavři oči a mysli na Anglii.* Jenže tohle není Anglie. Mohl by sebou hodit.

Možná jsem zešílela, a tohle je nějaký nový druh léčby.

Kéž by to byla pravda: pak bych se mohla hned uzdravit a tohle by skončilo.

Serena Joy mi svírá ruce, jako by šukal ji, a ne mě, jako by jí to působilo buď slast, nebo bolest, a velitel šuká pravidelným rytmem na dvě doby, jako když kape kohoutek. Je zabraný do myšlenek jako muž, který si ve sprše nevědomky pobrukuje; jako muž, který myslí na jiné věci. Je to, jako kdyby byl duchem někde jinde, čekal na vyvrcholení a bubnoval mezitím prsty do stolu. Teď se do jeho rytmu vkrádá netrpělivost. Ale není to snad erotický sen každého muže, mít dvě ženy najednou? Aspoň se to říkalo. Prý je to vzrušující.

To, co se v téhle místnosti pod Sereninými stříbrnými nebesy odehrává, není vzrušující. Nemá to nic společného s vášní, láskou, romantikou ani jinými pojmy, které kdysi dráždily naši představivost. Nemá to nic společného s pohlavní touhou, alespoň pro mě, a už vůbec ne pro Serenu. Vzrušení a orgasmus se už nepovažují za nutné, byly by pouze příznakem frivolnosti, jako podvazky nebo falešné pihy: bylo by to nadbytečné rozptýlení pro lehkomyšlné. Zastaralé. Teď mi připadá divné, že ženy tomu kdysi věnovaly tolik času a energie, že o těch věcech četly, přemýšlely, dělaly si kvůli nim starosti a psaly o nich. Jsou přece tak očividně rekreační.

Jenže tohle není rekreace, dokonce ani pro velitele. Tohle je vážná věc. I velitel plní svou povinnost.

Kdybych trochu pootevřela oči, viděla bych ho: jeho ne úplně nepříjemný obličej visící nad mým trupem, pár pramínek stříbrných vlasů možná spadlých do čela, jak je zabraný do své vnitřní cesty, do cesty na ono místo, k němuž pospíchá a které se mu jako ve snu

vzdaluje stejnou rychlostí, jakou se k němu on blíží. Viděla bych jeho otevřené oči.

Měla bych lepší pocit, kdyby byl pohlednější?

Aspoň je lepší než ten předchozí, který páchl jako kostelní šatna v zimě, jako ústa, když se vám zubař začne hrabat v zubech, jako nosní dírka. Velitel je cítit spíše po kuličkách proti molům, anebo že by to byla nějaká seabemrská voda po holení? Proč musí mít na sobě tu pitomou uniformu? Ale líbilo by se mi snad jeho bílé, chlupaté a syrové tělo víc?

Líbání mezi námi není dovoleno. Díky tomu je to snesitelnější.

Člověk se od toho může odpoutat. Může to popisovat.

Konečně dosahuje vyvrcholení a Serena Joy, která zadržovala dech, vydechne a zasténá jakoby úlevou. Velitel, který se opíral o lokty, aby se nedotýkal našich spojených těl, si na nás nedovolí klesnout. Chvilí odpočívá, pak se odtáhne, ustoupí a zapne se. Kývne, pak se otočí, odejde z místnosti a zavře za sebou dveře s přehnanou pečlivostí, jako bychom obě byly jeho churavá matka. Je na tom něco legračního, ale neodvažuju se smát.

Serena Joy pouští moje ruce. „Už můžeš vstát,“ říká. „Vstaň a běž pryč.“ Správně by mě měla nechat odpočinout s nohama pokrčenýma o polštář, aby se zvýšily šance. Měl by to pro ni být čas tichého rozjímání, ale nemá na to náladu. V jejím hlase je znát odpor, jako by ji moje tělo pošpinilo, jako by se jí z něj dělalo špatně. Vymotám se z jejího těla a vstanu – velitelova šťáva mi stéká po stehnech. Než se odvrátím, vidím, jak si upravuje modrou sukni a tiskne nohy k sobě. Zůstává ležet na posteli a civí na nebesa nad sebou, strnulá a rovná jako socha.

Pro kterou z nás je to horší: pro mě, nebo pro ni?

KAPITOLA SEDMNÁCTÁ

Po návratu do svého pokoje dělám toto:

Svléknu se a vezmu si noční košili.

Jdu si pro kousek másla, který jsem si po večeři ukryla do špičky pravé boty. Ve skříni je příliš teplo, máslo je rozteklé. Hodně se ho vsáklo do ubrousku, ve kterém bylo zabalené. Teď budu mít máslo v botě. Není to poprvé, protože vždycky když dostanu máslo, nebo třeba jen margarín, dávám si ho takhle trochu stranou. Zítra vytrů většinu másla z výstelky boty toaletním papírem.

Rozetřu si máslo na obličej a vmasíruju si ho do kůže. Krémy na obličej a na ruce už nejsou k dostání, alespoň ne pro nás. Takové věci se považují za marnivost. Jsme nádoby, čili důležité jsou pouze vnitřky našich těl. Vnějšík může klidně ztuhnout a sraštět se jako ořechová skořápka, na tom jim nesejde. Tenhle zákaz krémů nařídily dekretem manželky. Nechtějí, abychom vypadaly přitažlivě. Už takhle je to pro ně nepřijemné.

Trik s máslem jsem se naučila ve Středisku Ráchel a Ley. Říkaly jsme mu Červené středisko, protože tam bylo tolik červené. Moje předchůdkyně v tomhle pokoji – moje pihovatá a rozesmátá přítelkyně – to jistě dělala také, tedy to natírání máslem. Děláme to všechny.

Dokud to děláme, dokud si máslem natíráme pleť, aby zůstala jemná, uchováваме si víru, že se odsud jednou dostaneme, že se nás bude znovu někdo s láskou nebo touhou dotýkat. Provádíme vlastní, soukromé obřady.

Máslo je mastné, žlukne a budu smrdět jako uleželý sýr, ale aspoň je to přírodní, jak se říkávalo.

To jsme dopadly.

Ležím na své úzké posteli namaštěná jako topinka. Nemůžu usnout. V pološeru hledím nahoru na slepé štukové oko uprostřed stropu, které na oplátku zírá na mě, i když nevidí. Nefouká žádný vánek, moje bílé závěsy teď připomínají gázové obvazy, jak tu tak bezvládně visí a mihotají se v auře strážního reflektoru, který v noci ozařuje dům. Nebo je to měsíc?

Odhruu peřinu, opatrně vstanu a neslyšně kráčím bosá v noční košili k oknu jako dítě, které se chce podívat. Stříbrná měsíční zář. Obloha je jasná, ale kvůli reflektoru špatně rozeznatelná – ale ano, po zastíněné obloze skutečně pluje měsíc, nový odštěpek starobylé skály, kouzelná luna, jako bohyně, jako mrknutí. Měsíc je kámen a obloha je plná smrtícího železa, ale panečku, stejně je to krása.

Strašně bych chtěla, aby tu se mnou teď byl Luke. Chci, aby mě někdo objímal a šeptal mé jméno. Chci, aby si mě někdo cenil tak, jak teď ceněná nejsem; chci být víc než jen cenná. Opakuju si své dřívější jméno, připomínám si, co všechno jsem kdysi směla, jak mě ostatní vnímali.

Mám chuť něco ukrást.

~

Na chodbě svítí noční světlo, ten dlouhý prostor naplňuje narůžovělá záře. Kráčím, opatrně pokládám jednu nohu a pak druhou na běhoun, bez vrzání jako po mechu v lese, plížím se spícím domem a srdce mi buší jako o závod. Nemám tu co pohledávat. Tohle je přísně zakázané.

Když sestupuju podél rybího oka na stěně haly, zahlédnu svou bílou siluetu, tělo zahalené ve stanu, vlasy splývající po zádech jako hřiva, oči lesklé. To se mi zamlouvá. Dělán něco sama od sebe. Aktivně, v činném rodě. Mám chuť ukrást z kuchyně nůž, ale necítím se na to.

Přicházím k salonu. Dveře jsou dokořán, vklouznu dovnitř a nechám je trochu pootevřené. Dřevěná podlaha vrzne, ale copak je někdo na doslech? Stojím v místnosti a nechávám si panenky rozšířit jako kočka nebo sova. Nozdry mi plní vyvanulý parfém a prach ulpělý na látce. Štěrbinami mezi zataženými závěsy slabě proniká světelný opar od pátracího reflektoru za oknem, kde nepochybně hlídají dva muži – viděla jsem seshora zpoza svých závěsů jejich tmavé siluety, nebo spíš

výřezy. Teď vidím kontury, odlesky: od zrcadla, od podstavců lamp, od váz, od pohovky, která se tu rýsuje jako mrak při setmění.

Co bych tak sebrala? Něco, co nebudou postrádat. Kouzelnou květinu z půlnočního lesa. Povadlý narcis, ne ten ze sušené kytice. Narcisy brzy vyhodí, už začínají smrdět. Spolu se zatuchlým Sereniným kouřem a zápachem jejího pletení.

Šátrám, najdu stolec, pokračuju po něm. Ozve se cinknutí, asi jsem do něčeho vrazila. Nahmatám narcisy, na zasychajících krajích křehké a u stonků schlíplé, prsty jeden květ odštípnu, někde si ho vylisuju. Pod matrací. Nechám ho tam pro ženu, která přijde po mně a vypátrá ho.

Ale v místnosti za mnou někdo je.

Slyším kroky, stejně tiché jako moje, zavržení na tomtěž prkně. Dveře se za mnou zavřou s tichým cvaknutím, růžové světlo zmizí. Strnu: bílá barva byla chyba. Jsem jako sníh v měsíčním světle, dokonce i ve tmě.

Pak šepot: „Nekřič. Nemusíš se bát.“

Jako kdybych chtěla křičet, jako bych se nemusela bát. Otočím se: silueta, nic víc, matný odlesk lícní kosti, dočista bezbarvý.

Přistupuje ke mně. Nick.

„Co tu děláš?“

Neodpovím. Ani on tu nemá co pohledávat, tady a se mnou, nesmí mě prozradit. A já jeho také ne; na chvíli jsme jako dvě zrcadla. Vezme mě za paži, přitáhne si mě k sobě, cítím jeho ústa na svých – co jiného může vzejít z takového odpirání? Beze slova. Oba se chvějeme, jak moc bych chtěla. V Serenině salonu se sušenými květinami, na čínském koberci, jeho štíhlé tělo. Muže, kterého vůbec neznám. Bylo by to jako výkřik, jako kdybych někoho zastřelila. Ruka mi sjíždí dolů: co třeba takhle, mohla bych to rozepnout a pak... Ale je to příliš nebezpečné, on to ví, odstrkujeme jeden druhého, ale ne moc daleko. Příliš důvěry, příliš velké riziko, už jsme toho spáchali příliš.

„Hledal jsem tě,“ šeptá a dív mi nefuní do ucha. Chci se k němu natáhnout, ochutnat jeho kůži, cítím, jak po něm prahnu. Prsty se mu pohybují a pátrají po mé paži pod noční košilí, jako by jeho ruka neposlouchala rozum. Je tak příjemné cítit něčí dotek, tak roztoužený

dotek, být tak roztoužená. Luku, ty bys to uznal, ty bys to pochopil. Jsi to ty, jen v jiném těle.

Houby.

„Proč?“ ptám se. Copak je na tom tak špatně, že by tolik riskoval a proklouzl v noci za mnou do pokoje? Před očima mám muže pověšené na háku na Zdi. Podlamují se mi kolena. Musím pryč, zpátky na schody, než se úplně roztavím. Jeho ruka teď spočívá na mém rameni, bez hnutí, těžká, tlačí mě k zemi jako horké olovo. Kvůli tomu mám umřít? Jsem zbabělá, děším se představy bolesti.

„Požádal mě o to,“ vysvětluje Nick. „Chce, abys za ním přišla. Do pracovny.“

„Cože?“ podívám se. Určitě je řeč o veliteli. Abych za ním přišla? Co tím myslí? Copak už si mě neužil dost?

„Zítřa,“ dodává téměř neslyšně. V temném salonu se od sebe pomalu vzdalujeme, jako by nás k sobě přitahovala nějaká síla, proud, a přitom nás od sebe stejně silné paže zase odtahovaly.

Najdu dveře, kliku, prsty na chladném porcelánu, otevřu. Na víc se nezmůžu.

VII.
NOC

KAPITOLA OSMNÁCTÁ

Ležím v posteli a pořád se třesu. Když se navlhčí okraj skleničky a přejeje se po něm prstem, vydá to zvuk. Přesně tak se teď cítím: jako to zvučící sklo. Cítím se jako slovo *roztržítit*. Chci s někým být.

~

Ležíme v posteli s Lukem, jeho ruka spočívá na mém zaobleném břiše. Jsme spolu v posteli všichni tři, ona ve mně kope a převrací se. Za oknem je bouřka, proto je vzhůru – i nenarozené děti slyší, spí, lekají se i v tom uklidňujícím tepu srdce, který je obklopuje jako příboj. Docela blízko udeří blesk, Lukovy oči na okamžik zbělají.

Nebojím se. Jsme bdělí, teď se spustil déšť. Začneme velmi pomalu a opatrně.

Kdybych si myslela, že už se to nikdy nestane, umřela bych.

Ale není to pravda, nikdo neumře na nedostatek sexu. Umíráme spíš na nedostatek lásky. Tady není nikdo, koho bych mohla milovat; všichni lidé, které bych mohla milovat, jsou po smrti nebo bůhví kde. Kde jsou a jak se teď jmenují? Možná že nejsou nikde, tak jako já pro ně. I já jsem pohřešovaná.

Občas vídám jejich tváře ve tmě. Mihotají se jako ikony ve starých cizích katedrálách ve světle svíček – svíček, které si člověk zapaluje, aby se u nich modlil, klečel s čelem na dřevěné obrubni, v naději na odpověď. Dokážu je vyvolat, ale jsou to jenom preludy, které zase zmizí. Můžu za to, že toužím po skutečném těle, které bych tak ráda sevřela v náručí? Bez toho jsem i já netělesná. Můžu naslouchat tlukotu vlastního srdce na pérech matrace, můžu se pohladit ve tmě pod bílou peřinou, ale jsem stejně vyschlá a bílá, tvrdá a zrnitá, jako kdybych prohrábla misku suché rýže. Je to jako sníh. Je na tom něco neživého, něco opuštěného. Jsem jako místnost, kde se kdysi něco odehrávalo,

ale teď už nic – jen na podlaze se jako prach povaluje pyl z býlí rostoucího za oknem.

~

Řeknu, čemu věřím.

Věřím, že Luke leží tváří k zemi v mlázi, v houštině kapradí, kde se loňské hnědé stélky válí pod čerstvě rozvitými, zelenými rostlinkami; nebo možná v přízemním bolehlavu, i když na červené bobule je ještě brzy. Tedy to, co z něj zbylo: vlasy, kosti, vlněná kostkovaná košile se zeleno-černým vzorem, kožený pásek, pracovní boty. Vím přesně, co měl na sobě. Vybavuju si jeho oblečení stejně zřetelně jako litografii nebo barevnou reklamu ze starého časopisu, ale už ne jeho tvář, tu nevidím tak dobře. Jeho tvář se začíná vytrácet, možná proto, že byla proměnlivá, že se na ní střídaly různé výrazy, na rozdíl od jeho oblečení.

Modlím se, aby ten otvor, možná dva nebo tři (těch výstřelů bylo víc, těsně za sebou), modlím se, aby aspoň jeden z nich vedl čistě, spolehlivě a definitivně lebkou, těmi místy, kde jsou uloženy všechny obrázky, takže nastal jediný záblesk tmy nebo bolesti, doufám, že ne moc ostré, jako když se řekne *buch* – jenom jeden a pak ticho.

Tomu věřím.

A současně věřím, že Luke sedí někde v obdélníku z šedého betonu, na nějaké římse nebo okraji něčeho – židle nebo postele. Bůhví, co má na sobě. Bůhví, co mu navlékli. Ostatně Bůh není jediný, kdo to ví, takže by se to možná dalo nějak zjistit. Už rok se neholil, ale občas, když se jim zachce, mu ostříhají vlasy, prý kvůli vším. Ne, jinak: jestli mu kvůli vším stříhají vlasy, tak mu stříhají i vousy. To je logické.

Každopádně to nedělají pořádně, vlasy má neupravené, vzadu na krku mu vyskákaly červené pupínky, ale to jistě není to nejhorší – vypadá o deset, dvacet let starší, je shrbený jako stařec, váčky pod očima, na tvářích mu popraskaly fialové žilky a na levé tváři má jizvu, ne, ránu, ještě se nezacelila, nedávno to bylo roztržené maso, má barvu jako tulipány u stonků. Tělo se tak snadno poškodí, tak snadno zlikviduje, tvoří ho jen voda a chemikálie, je sotva víc než medúza usychající na písku.

Bolí ho každý pohyb rukou, každý pohyb těla. Neví, z čeho je obviněný. V tom je ta potíže. Musí existovat nějaké obvinění. Proč by ho tu jinak drželi, proč by byl ještě naživu? Musí vědět něco, co je zajímavé. Neumím si to představit. Neumím si představit, že by jim to ještě neřekl, ať je to, co je to. Já bych to řekla.

Obklopuje ho zápach, jeho vlastní zápach, pach zvířete vmáčknutého do špinavé klece. Představuju si ho, jak odpočívá, protože nic jiného bych nesnesla, stejně jako si neumím představit nic pod úrovní jeho límce, nad pouty. Nechci si představovat, co provedli s jeho tělem. Má na sobě boty? Nemá, a podlaha je studená a vlhká. Ví, že jsem tady, naživu, že na něj pořád myslím? Musím tomu věřit. Člověk s omezenými možnostmi musí věřit ledasčemu. Teď spoléhám na přenos myšlenek, vibrace v éteru a podobné pitomosti. Dřív jsem na to nikdy nevěřila.

Taky věřím, že ho nakonec vůbec nechtyli, že to dokázal, doběhl ke břehu a přeplaval řeku, překročil hranici, vydrápal se s drkotajícími zuby na protější břeh nebo na ostrov; našel si cestu k nejbližší chalupě, pustili ho dovnitř, napřed nedůvěřivě, ale když pak pochopili, o koho jde, chovali se k němu přátelsky, neudali by ho. Možná to byli kvakeři. Propašují ho do vnitrozemí, dům od domu, žena mu uvaří kávu a dá mu nějaké manželovo oblečení. Představuju si to oblečení. Utěšuje mě, když ho můžu teple obléct.

Navázal kontakt s ostatními, musí přece existovat nějaký odboj, exilová vláda. Někdo tam musí být a o všechno se starat. Věřím v odboj, stejně jako věřím, že nemůže existovat světlo bez stínu, nebo spíš stín, neexistuje-li zároveň světlo. Musí existovat odboj – odkud by se jinak brali všichni ti zločinci v televizi?

Každou chvíli od něj může přijít zpráva. Přijde tím nejméně očekávaným způsobem, od nejméně pravděpodobného člověka, od někoho, do koho bych to vůbec neřekla. Bude ukrytá pod talířem na podnose s večeří? Nebo mi ji někdo vsune nenápadně do dlaně, až budu odevzdávat lístky přes pult u Všelikého těla?

V té zprávě bude stát, že musím být trpělivá: dřív nebo později mě odsud dostane, najdeme i ji, ať ji poslali kamkoli. Bude si nás

pamatovat a budeme zase všichni tři pohromadě. Mezitím musím vydržet, chránit se pro budoucnost. To, co se mi stalo, co se mi teď děje, mu vůbec nebude vadit, miluje mě i tak, ví, že to není moje chyba. I to v té zprávě bude napsané. Tahle zpráva, která možná nikdy nepřijde, mě drží při životě. Věřím v ni.

Věci, kterým věřím, se sice navzájem vylučují, ale jedna z nich musí být pravda. Já však věřím ve všechny, ve všechny tři verze Luka zároveň. Tahle neslučitelná víra mi v tuto chvíli připadá jako jediný způsob, jak vůbec něčemu věřit. Ať už je pravda jakákoli, budu na ni připravená.

I to je jedna z věcí, kterým věřím. Možná že to tak vůbec není.

Na jednom z náhrobních kamenů na hřbitově u nejstaršího kostela je vytesaná kotva a přesýpací hodiny se slovy: *V naději*.

V naději. Proč ten nápis umístili nad pochovaného člověka? Má mít naději mrtvola, nebo ti, co zůstali naživu?

Má Luke naději?

VIII.
ZROZENÍ

KAPITOLA DEVATENÁCTÁ

Zdá se mi, že jsem vzhůru.

Zdá se mi, že vstávám z postele a kráčím pokojem – ne tímhle pokojem –, že vycházím ze dveří – ne z těchto dveří. Jsem doma, v jednom ze svých domovů, a ona mi utíká naproti v zelené noční košilce se slunečnicí na prsou, je bosá a já ji zvedám, cítím, jak se kolem mě obtáčejí její ruce a nohy, a dávám se do pláče, protože v tu chvíli si uvědomím, že nejsem vzhůru. Jsem zpátky v téhle posteli a snažím se probudit, probouzím se a sedím na kraji postele, dovnitř vchází má matka s podnosem a ptá se mě, jestli je mi už líp. Když jsem jako malá stonala, musela si brát z práce volno. Ale ani tentokrát nejsem vzhůru.

Po těchto snech se skutečně probudím a vím, že jsem doopravdy vzhůru, protože na stropě je věnec a závěsy na okně visí jako bílé vlasy utopence. Připadám si zdrogovaná. Zamyslím se nad tím: možná mi dávají nějaké prášky. Možná že život, o kterém jsem se domnívala, že ho vedu, je paranoidní iluze.

Žádná naděje. Víím, kde jsem a kdo jsem a kolikátého je. Podle toho se to pozná – jsem při smyslech. Smysly jsou cenný majetek: strážím si je chamtivě, jako dřív lidé chamtili po penězích. Šetřím si je, abych jich měla dost, až přijde čas.

~

Skrz závěsy prochází šedí, mlhavé světlo, dnes není příliš jasno. Vstanu z postele, jdu k oknu, kleknu si na parapet s tvrdým polštářkem s nápisem VÍRA a vyhlížím ven. Není tam nic k vidění.

Přemýšlím, co se stalo se zbylými dvěma polštářky. Původně musely být tři. Kam dali NADĚJI a LÁSKU? Serena Joy je pořádná. Nevyhodila by nic, co není úplně opotřebené. Jeden pro Ritu, druhý pro Coru?

Zazvoní zvonek, vstala jsem dřív, a tak jsem napřed. Oblékám se a nedívám se pod sebe.

~

Sedím na židli a uvažuji o slově *židle*. V různých jazycích se jí říká tisíci různými způsoby, které nemají mezi sebou nic společného.

Takové myšlenky mi pomáhají, abych se dala dohromady.

Přede mnou leží podnos a na podnose sklenice jablečného džusu, vitaminová tableta, lžice, talíř s třemi hnědými topinkami, mistička s medem a další talířek s držákem na vajíčko, který připomíná ženský trup se sukni. Pod sukni je druhé vejce, aby nevychladlo. Držák na vejce je z bílého porcelánu s modrým proužkem.

První vejce je bílé. Trochu držák posunu, takže teď stojí v mdlém světle, které sem proniká oknem a dopadá se střídavou intenzitou na podnos. Skořápka vajíčka je hladká, ale zároveň zrnitá, slunce tu ohraničuje droboulinké oblázky vápníku jako krátery na povrchu Měsíce. Je to neúrodná krajina, a přitom dokonalá; je to poušť, do jaké odcházeli světci, aby je nerozptylovala hojnost. Tak podle mě musí vypadat Bůh: jako vejce. Život na Měsíci možná není na povrchu, ale uvnitř.

Vejce teď svítí, jako by vyzařovalo vlastní energii. Pohled na vajíčko mi skýtá intenzivní požitek.

Slunce mizí a vejce bledne.

Vyndám vejce z držáku a chvíli ho v prstech ohmatávám. Je teplé. Ženy kdysi nosily taková vejce v záhradě, aby se vylíhla. Musel to být příjemný pocit.

Život smrsknutý na minimum. Čerpám potěšení z vejce. Radosti lze spočítat na prstech jedné ruky. Ale možná mám právě takhle reagovat. Když mám vejce, co víc bych ještě mohla chtít?

U ženy s omezenými možnostmi se touha po životě upíná na zvláštní předměty. Přála bych si mít něco živého: ptáka nebo třeba kočku. Něco důvěrného. Cokoli důvěrného. V nouzi by mi stačila i krysa, ale ani na to nemám šanci. Tenhle dům je příliš čistý.

Odkrojím lžičkou vršek vajíčka a pouštím se do jeho obsahu.

Právě když jím druhé vejce, zaslechnu sirénu: napřed v dálce, jak se proplétá mezi vzosnými domy a zastřiženými trávníky směrem k nám, slabý zvuk připomínající bzučení hmyzu, a pak se přiblíží, rozevře se jako zvukový květ do tvaru trubky. Tahle houkačka je provolání. Odložím lžíci, srdce mi tluče čím dál rychleji, znovu popojdu k oknu: bude modrá a nejede pro mě? Ale už ji vidím, jak se vynořuje zpoza rohu, blíží se ulicí, zastavuje před domem, pořád kvílí, a je červená. Radostná zvěst, v poslední době dost vzácná. Nechám druhé vejce nedojedené, spěchám do skříně pro pláštěnku a už slyším kroky na schodech a vzrušené hlasy.

„Honem,“ pobízí mě Cora, „nebude tu čekat celej den!“ Pomáhá mi nasadit pláštěnku, dokonce se usmívá.

Skoro utíkám chodbou, schody sježu jako na lyžích, vstupní dveře jsou dokořán, dnes jimi můžu projít, stojí u nich stráž a salutuje. Spustil se déšť, mrholení, vzduch naplňuje těhotná vůně hlíny a trávy.

Červený porodní vůz čeká na příjezdové cestě. Zadní dveře jsou otevřené a já se soukám dovnitř. Na podlaze je červený koberec a v oknech zatažené červené záclonky. Uvnitř už sedí tři ženy na lavici, která se táhne podél stěn. Stráž zavře, zamkne dvojité dveře a vyšplhá na přední sedadlo vedle řidiče – přes sklo potažené drátěnou mřížkou vidíme oběma zezadu do týla. S trhnutím se rozjíždíme a nad hlavou nám ječí siréna: z cesty, z cesty!

„Kdo je to?“ ptám se ženy sedící vedle mě; do ucha nebo do míst, kde může mít pod bílým závojem ucho. Musím skoro křičet, aby mě přes ten rámus slyšela.

„Warrenova!“ huláká mi v odpověď. Bezděky mě vezme za ruku a stiskne ji, zrovna když se dodávka naklání v zatáčce. Otočí se ke mně a vidím jí do obličeje – koulejí se jí po tvářích slzy, ale slzy čeho? Závisti? Zklamání? Ale kdepak, směje se, objímá mě, i když ji vůbec neznám, tiskne mě v náručí, má pod červeným hábitem velká prsa, utírá si obličej do rukávu. Dnes si můžeme dělat, co se nám zlíbí.

Totíž ne: má to své meze.

Naproti nám je další lavice, jedna žena se na ní modlí se zavřenýma očima a dlaněmi přes ústa. Nebo se možná nemodlí. Možná si hryže nehty. Možná se pokouší uklidnit. To třetí žena už klidná je. Sedí se založenýma rukama a lehce se usmívá. Houkačka nepřestává kvílet. Dřív to býval zvuk signalizující smrt, doprovázející sanitky nebo hasiče. Možná i dnes bude poslem smrti. Brzy se to dozvíme. Co Warrenova porodí? Dítě, jak všichni doufáme? Nebo něco jiného: nedítě se zakrslou hlavičkou nebo psím čumákem, se dvěma tělíčky, s dírou v srdci či bez rukou, anebo se srostlými prsty na rukou i na nohou? To nikdo neví. Kdysi se to poznalo, byly na to přístroje, ale teď je to zakázané. A k čemu by to komu bylo? Nechat si je vzít není možné, a ať je to cokoli, musí se to donosit.

Pravděpodobnost je jedna ku čtyřem, jak jsme se učily ve středisku. Ovzduší začalo být kdysi příliš plné chemikálií, paprsků, záření, voda se začala hemžit toxickými molekulami – vyčištění toho všeho trvá roky a mezitím se nám ty věci plíží do těla, přichytávají se k našim tukovým buňkám. Kdoví, i naše maso je možná znečištěné, špinavé jako pláž zamořená ropnou skvrnou, která znamená jistou smrt pro pobřežní ptactvo a nenarozená mláďata. Možná že kdyby nás sežral sup, chcípl by. Možná ve tmě svítíme jako starodávné hodinky. Jako brouk hrobařík.

Občas se při pomýšlení na sebe a na své tělo nedokážu ubránit představě kostry – jak mě asi vidí elektronový mikroskop. Kolébka života tvořená kostmi – a uvnitř samá rizika, poškozené proteiny, zničené krystaly rozeklané jako sklo. Ženy braly léky, pilulky, muži postříkovali stromy, krávy žraly trávu, a všechny ty kombinované chcanky stékaly do řek. Nemluvě o jaderných elektrárnách, jež vybuchly při zemětřesení v Kalifornii, a o zmutovaném kmenu syfilidy, na který žádná ušlechtilá plíseň nezabírala. Některé si za to mohly samy: nechaly si zašít vaječníky ovčím střívkem nebo zjizvit chemikáliemi. Jak mohly, zvolala teta Lydie, jak jen mohly něco takového udělat?! Jezábely! Pohrdly Božími dary! lomila rukama.

Berete na sebe obrovské riziko, pokračovala teta Lydie, ale jste vojsko v první linii, pochodujete jako předvoj do nebezpečných končin.

Čím větší nebezpečí, tím větší sláva. Sepnula ruce, rozzářená naší domnělou odvahou. Klopily jsme oči na lavice. Projít si tím vším, a pak porodit zmetek: to nebyla zrovna pěkná představa. Nevěděly jsme přesně, co se stane s dětmi, které neprojdou, které prohlásí za neděti. Věděly jsme však, že je okamžitě někam odklidí.

~

Nemělo to jen jednu příčinu, vysvětluje teta Lydie. Stojí před třídou ve svých khaki šatech, v ruce ukazovátko. Na tabuli, kde se dřív věšela mapa, teď visí graf porodnosti na tisíc obyvatel zpracovaný za řadu let: je to prudký svah, klesající pod hranici populační stagnace a níž a níž.

Jistě, některé ženy si myslely, že nás žádná budoucnost nečeká, že nastane konec světa. Používaly to jako výmluvu, zamračí se teta Lydie. Tvrdily, že nemá smysl plodit děti. Tetě Lydie se zúžily nozdry: taková prohnanosť! Byly to líné ženy, říká. Byly to coury.

Na mojí lavici jsou do dřeva vyryté monogramy a data. Monogramy jsou někdy po dvou a mezi nimi se objevuje slovo *miluje*. *J. H. miluje B. P 1954. O. R. miluje L. T.* Připadají mi jako nápisy vytesané do stěn jeskyní nebo namalované směsí sazí a živočišného tuku, jak jsem o tom kdysi četla. Připadají mi neskutečně prastaré. Deska lavice je ze světlého dřeva, svažuje se a napravo má opěrku na ruku, o kterou se člověk může zapřít při psaní – perem, na papír. Dovnitř do lavice si člověk mohl něco odložit: učebnice, sešity. Tyhle zvyky ze starých časů mi teď připadají marnotratné, téměř dekadentní, nemravné jako orgie v barbarských režimech. *M. miluje G., 1972.* Tenhle nápis, vytvořený opakovaným rytím tužkou do měkkého laku lavice, má v sobě patos všech zaniklých civilizací. Je jako otisk ruky v kameni. Ten, kdo ho vytvořil, tu kdysi byl.

Nejsou tu žádná data z poloviny osmdesátých let. Tahle škola musela být mezi těmi, které tehdy zavřeli pro nedostatek dětí.

Dělaly se chyby, připouští teta Lydie. A my je nehodláme opakovat. Mluví zbožným, blahosklonným tónem jako člověk, jehož povinností je sdělovat nám nepříjemné věci v našem vlastním zájmu. Mám chuť ji uškrtit. Skoro vzápětí si ten nápad vyháním z hlavy.

Aby něco bylo ceněné, připomíná, musí to být vzácné a těžko dostupné. Chceme, abyste byla ceněná, děvčata. Ráda se odmlčuje a každou odmlku si v ústech vychutnává. Představujte si, že jste perly. My sedíme v řadách, oči sklopené, a jí se z nás morálně sbíhají sliny. Může si nás definovat, jak chce, musíme její přívlastky snášet.

Myslím na perly. Perly jsou ztuhlé plivance ústřic. Řeknu to potom Moirě, jestli budu mít příležitost.

My už vás tady uhladíme do správného tvaru, pronáší teta Lydie s očividným uspokojením.

~

Dodávka zastaví, zadní dveře se otevřou, strážný nás žene ven. Před vchodem stojí další strážce, přes rameno takový ten krátký samopal. Řadíme se v drobném dešti do fronty před vchodem, hlídač nám salutuje. O kus dál na kruhové příjezdové cestě parkuje velká sanitka, která vozí přístroje a lékaře. Všimnu si jednoho z nich, jak se dívá z okna sanitky. Přemýšlím, co tam asi při tom čekání dělají. Nejspíš hrají karty nebo si čtou, prostě se zabývají nějakou mužskou činností. Většinu času nejsou vůbec zapotřebí – dovnitř smějí, jenom když není zbytí.

Dřív to chodilo jinak, dřív to celé řídili. To byla ostuda, pohoršuje se teta Lydie. Hanba. Zrovna nám pustila film natočený v porodnici za starých časů: těhotná žena napojená dráty na přístroj, všude po těle elektrody, takže vypadá jako porouchaný robot, v paži kapačku. Nějaký muž jí svítí baterkou mezi nohy, kde je vyholená, stala se z ní pouhá neopeřená dívenka, vedle táč s lesklými sterilizovanými skalpely, všichni mají na ústech roušky. Spolupracující pacientka. Kdysi ženám dávali prášky, vyvolávali porod, rozřezávali je a zase zašivali. Ale to už je minulost. Teď se jim nedávají ani anestetika. Teta Elizabeth zastávala názor, že je to tak pro dítě lepší, a neopomněla dodat: *Velice rozmnožím tvé trápení i bolesti těhotenství; syny budeš rodit v utrpení.* To jsme poslouchaly při obědě nad sendviči z celozrnného chleba s hlávkovým salátem.

Kráčím nahoru po schodišti, širokém schodišti s kamennými urnami po obou stranách – velitel Warrenovy musí být výše postavený než ten

náš –, a slyším další houkačku. Objevuje se modrý porodní vůz pro manželky. Bude tam Serena Joy, přijíždí se vši parádou. Nemají tam lavice, ale skutečná sedadla s polstrováním. Sedí po směru jízdy a nejsou schované za záclonkami. Vědí, kam jedou.

Možná tu už Serena Joy někdy byla na návštěvě. Možná jí spolu s dalšími manželkami předvedli Warrenovu, někdejší uříkanou krávu Janine, aby okoukly její břicho, třeba si na něj i sáhly a poblahopřály manželce. Silná holka, dobré svaly. Nemá v rodině žádný záznam o dioxinech z chemických zbraní, zkontrolovali jsme si to, opatrnosti není nikdy nazbyt. Některá laskavější možná nabídne: Nedala by sis sušenku, holčičko?

Kdepak, rozmazlíš ji, příliš cukru jim škodí.

No, ta troška snad neublíží, Mildred, projednou.

A protivná Janine: Ano, paní. Můžu, prosím?

Taková způsobně vychovaná, ne jako některé, co si jen odbudou svou práci a hotovo. Je skoro jako naše dcera, dalo by se říct. Patří do rodiny. Veselé paničkovské chichotání. To stačí, děvče, můžeš jít zpátky do pokoje.

A po jejím odchodu: Jsou to všechno coury, ale co naplat, nemůžeme si vybírat. Musíme brát, co je, vidíte, holky? nechala se slyšet velitelova manželka.

No jo, ale když ty máš takové *štěstí*. Vždyť některé nejsou ani čistotné. Ani se neusmějou, jen věčně vysedávají v pokoji, nemyjou si vlasy, ten zápach! Musím na ni posílat marty, musí ji prakticky narvat do vany, člověk aby ji skoro uplácel nebo jí hrozil, aby se vykoukala.

Já jsem musela s tou mojí zavést přísná opatření, a teď zas nechce pořádně večeřet; jo, a pokud jde o tamto, ani ň, a přitom nikdy nevynecháme. To ta tvoje, ta ti dělá čest. Teď už to může být každou chvíli, musíš být celá napjatá, má břicho jako balon, vsadím se, že už se nemůžeš dočkat.

Dá si ještě někdo čaj? mění hostitelka skromně téma.

Dovedu si to představit.

A co asi dělá Janine nahoře v pokoji? Sedí a ještě cítí v puse chuť cukru, olizuje si rty. Cíví z okna. Nadechuje se a vydechuje. Hladí si nateklá prsa. V hlavě má prázdno.

KAPITOLA DVACÁTÁ

Hlavní schodiště je širší než u nás a po obou stranách má zakroucené zábradlí. Seshora slyším skandování žen, které už jsou na místě. Jdeme v řadě za sebou nahoru po schodech a dáváme pozor, abychom si jedna druhé nepřišláply lem šatů. Vlevo jsou otevřené dveře do jídelny, kde vidím dlouhý stůl s bílým ubrusem a občerstvením: šunka, sýr, pomeranče – mají pomeranče! – a čerstvě upečený chléb a koláče. My dostaneme později jenom mléko a sendviče na podnose. Ony tu však mají zásobník s kávou i láhve vína – proč by se manželky nemohly v takový velký den trochu povyrazit? Nejdřív si však musejí počkat na výsledek a teprve pak začnou chlemtat. Shromáždily se v salonu na opačné straně schodiště a povzbuzují manželku onoho šťastlivce Warrena. Je to drobná, hubená žena, leží na podlaze v bílé bavlněné noční košili, prokvétající vlasy rozhozené na koberci jako padlí; masírují jí malinké břicho, jako kdyby měla sama za chvíli родit.

Velitele není samozřejmě nikde vidět. Je tam, kam muži při takových příležitostech obvykle chodívají: v nějaké skrýši. Možná přemýšlí, kdy asi přijde oznámení o jeho povýšení, jestli všechno dobře dopadne. Teď se ho určitě dočká.

Warrenova je v panské ložnici, což je přiléhavý název: tam, kde velitel se svou manželkou den co den uléhají. Sedí na jejich obří manželské posteli, opřená o polštáře. Je to Janine, nafouklá, ale zmenšená, odříznutá od svého starého jména. Má na sobě bílé bavlněné kombiné vyhrnuté nad stehna, dlouhé vlasy v barvě smetáku má stažené a svázané dozadu, aby nepřekážely. Oči má pevně zavřené, takhle na mě působí skoro sympaticky. Je to koneckonců jedna z nás, a co si kdy přála jiného než vést co nejpříjemnější život? Co jsme si kdo

přál jiného? Háček je v tom *co nej*. Za daných okolností se nemá špatně.

Dvě ženy, které neznám, u ní stojí každá z jedné strany a drží ji za ruce, nebo ona je. Třetí jí zvedá košili, lije jí dětský olejíček na mohylu břicha a roztírá ho směrem dolů. U jejích nohou stojí teta Elizabeth v khaki šatech s vojenskými náprsními kapsami – to ona nás měla na rodinnou výchovu. Teď ji sice vidím jenom z profilu, ale vím, že je to ona; ten vyčnívající nos a výrazná, přísná brada. Vedle ní stojí porodní stolička se dvěma sedadly, z nichž jedno se zvedá nad druhé jako trůn. Neposadí na ni rodičku dřív, než přijde čas. Leží tu připravené deky, vanička na koupání a mísa s ledem, který bude Janine cucat.

Ostatní ženy sedí se zkříženými nohama na koberci – je jich tu spousta, mají tu být všechny z našeho obvodu. Musí jich být celkem dvacet pět nebo třicet. Ne každý velitel má svou služebnici: některé z jejich manželek mají děti. Jak říká heslo: *Od každé podle jejích schopností, každému podle jeho potřeb*. Recitovaly jsme to třikrát, vždycky po moučníku. Bylo to z bible, nebo se to aspoň tvrdilo. Zase svatý Pavel, Skutky apoštolů.

Patříte k přechodné generaci, vysvětlovala teta Lydie. Pro vás je to nejtěžší. Uvědomujeme si, jaké oběti se od vás očekávají. Je to těžké, když vám muži spílají. Pro ty, co přijdou po vás, už to bude snazší. Budou ke svým povinnostem přistupovat s ochotou.

Neřekla: Protože nebudou mít vůbec žádné vzpomínky na to, jak se žilo dřív.

Řekla: Protože nebudou chtít to, co nemůžou mít.

~

Jednou týdně nám pouštěli film, vždycky po obědě před odpoledním klidem. Seděly jsme na podlaze učebny domácích prací, každá na své šedivé podložce, a čekaly jsme, až teta Helena s tetou Lydií dobojují s projektorem. Pokud jsme měly štěstí, neběžel film vzhůru nohama. Připomínalo mi to hodiny zeměpisu, když jsem asi tak před tisíci lety chodila na střední školu, při kterých nám promítali videa o ostatních světadílech: ženy v dlouhých sukních nebo laciných bavlněných šatech s potiskem, jak nosí otáčky dříví, koše či plastová vědra s vodou od

nějaké řeky. Z plátna na nás vyděšeně pošilhávaly děti zavěšené v šátku nebo síťovém vaku, neboť si uvědomovaly, že ten přístroj se skleněným okem jim něco dělá, jenže nevěděly co. Ty filmy působily útešně a trochu nudně. Chtělo se mi při nich spát, dokonce i když se na plátně objevili muži s obnaženými svaly, kteří mlátili primitivními motykami a lopatami do ztvrdlé hlíny a odhazovali kamení. Měla jsem radši filmy s tancem, kde se zpívalo, nosily se obřadní masky a všelijakými artefakty se vyluzovala hudba: pírký, mosaznými knoflíky, lasturami, bubínky. Ráda jsem ty lidi sledovala, když byli šťastní, a ne když se trápili hladem, když se vyhublí a k smrti udřením mořili nějakým jednoduchým úkonem, jako bylo třeba kopání studně nebo zavlažování půdy – při problémech, které civilizované národy dávno vyřešily. Přemítala jsem o tom, že by jim někdo měl prostě věnovat potřebnou techniku, ať ji používají.

Takové filmy nám teta Lydie nepouštěla.

Zato nám někdy pustila starý pornofilm ze sedmdesátých nebo osmdesátých let. Klečící ženy, které měly v puse penis, popřípadě hlaveň pušky, ženy spoutané provazem či řetězem anebo s psím obojkem na krku, ženy visící ze stromu či hlavou dolů, nahé a s roztaženými nohama, ženy, které někdo znásilňoval, bil, zabíjel. Jednou jsme se musely dívat, jak nějakou ženu pomaloučku rozčtvrtili, prsty a ňadra jí odstříhali zahradnickými nůžkami, rozřízli jí břicho a vytáhli střeva.

Zvažte, jaké jsou alternativy, nabádala nás teta Lydie. Vidíte, jak to dřív chodilo? Takhle tenkrát smýšleli o ženách. Hlas se jí chvíle rozhořčením.

Moira pak říkala, že to bylo jenom jako, že to natočili s figurínami, ale dalo se to těžko poznat.

Někdy jsme se však dívaly na filmy, kterým teta Lydie říkala dokumenty o neženách. Představte si, prohlašovala, jak plýtvaly časem, když mohly dělat něco užitečného. Tenkrát neženy vždycky plýtvaly časem. Povzbuzovali je k tomu. Vláda je za to dokonce platila. Uvědomte si, že některé jejich myšlenky byly celkem rozumné, pokračovala teta Lydie samolibě autoritativním tónem člověka, který si

může dovolit druhé soudit. Dokonce i dnes bychom jim musely některé ty nápady odpustit. Ovšem jen některé, na to pozor, prohlásila upejpvavě a zahrozila nám zdviženým ukazováčkem. Ale byly to bezbožnice, a v tom je ten zásadní rozdíl, nemám pravdu?

Sedím na své podložce s rukama v klíně a teta Lydie ustoupí stranou od plátna, zhasne světlo a já vítám, jestli se můžu ve tmě nenápadně natáhnout k ženě sedící vpravo ode mě a zašeptat jí do ucha. Co jí pošeptám? Zeptám se: Neviděla jsi Moiru? Protože ji od rána nikdo neviděl, nebyla ani u snídaně. Ale přestože je zhasnuto, není v učebně dostatečná tma, a tak upínám svou pozornost k obrázkům, které tu kvůli nám běží. U těchto filmů na rozdíl od porna nepouštějí zvuk. Tam naopak chtějí, abychom slyšely výkřiky, hekání a ječení, které má vyjadřovat krajní slast, anebo bolest, případně obojí najednou, zatímco teď nechťejí, abychom slyšely, co říkají neženy.

Napřed přichází titulek a nějaká jména, začerněná na pásce uhlem, abychom je nemohly přečíst, a pak spatřím svou matku. Zamlada, jinak, než si ji pamatuju, taková nejspíš byla, než jsem se narodila. Má na sobě oblečení, které bylo podle tety Lydie pro tehdejší neženy typické: džíny s laclem, pod nimi zeleno-fialovou kostkovanou košili a na nohou tenisky; něco podobného dřív nosila Moira a kdysi dávno i já. Vlasy má zavnuté do slézového šátku s uzlem vzadu. Její tvář působí mladistvě, je velmi vážná, ba hezká. Už jsem zapomněla, že moje matka byla kdysi tak hezká a nadšená. Kráčí ve skupině ostatních, podobně oblečených žen a drží v ruce hůl – ne, je to tyč, na které je z jedné strany připevněný transparent. Záběr se posouvá nahoru a my vidíme pestrobarevný nápis, zřejmě na prostěradle: PRYČ S DOBOU TEMNA! Tohle nezačernili, přestože bychom správně neměly nic číst. Ženy kolem mě se nadechnou, místností proběhne šum, jako když vítr rozvlní trávu. Zapomněli na to, prošlo nám něco nedovoleného? Anebo to máme vidět, má nám to připomenout staré časy, kdy nebylo bezpečno?

Za nimi se objeví další transparenty a kamera je stručně zaznamenaná: SVOBODA VOLBY. KAŽDÉ DÍTĚ – CHTĚNÉ DÍTĚ. VRAŤTE NÁM NAŠE TĚLA! MYSLÍTE SI, ŽE ŽENA PATŘÍ KE

KUCHYŇSKÉMU STOLU? Pod posledním nápisem je znázorněné ženské tělo ležící na stole, jak z něj odkapává krev.

Teď moje matka kráčí kupředu, usmívá se, všechny postupují vpřed a zdvihají pěsti do výše. Záběr se posouvá na oblohu, kam stoupají stovky balonků s plandajícími provázky: červené balonky s namalovaným kruhem, který má na sobě stopku jako jablko, a tu stopku tvoří kříž. Dole na zemi mezitím moje matka splynula s davem a už ji nevidím.

~

Měla jsem tě v sedmatřiceti, vyprávěla mi matka. Bylo to riskantní, mohla jsi bejt postižená nebo tak něco. Byla jsi naprosto chtěný dítě, a leckdo mi to dával pěkně sežrat. Moje nejstarší kámoška Tricia Foremanová mě obvinila, že jsem zpátečnice, co podporuje porodnost, kráva jedna. Řekla bych, že prostě záviděla. Některý byly celkem v pohodě. Ale když jsem byla v šestém měsíci, začly mi posílat různé články o tom, jak po pětatřiceti stoupá riziko vrozených vad. Přesně tohle jsem fakt potřebovala. A kecy o tom, jak těžký je vychovávat dítě sama. Řekla jsem jim, ať jdou do prdele. V porodnici mi do karty napsali „starší primipara“, nachytala jsem je při tom. Takhle ti říkaj, když máš první dítě po třicítce, *po třicítce*, panebože. Prdlajs, povídám jim, biologicky mi je dvaadvacet, na dlouhou trať bych vás všechny strčila do kapsy. Mohla bych mít trojčata, a vypochoďovat odsud dřív, než vy se vyhrabete z postele.

Když to líčila, vystrkovala přitom bradu. Tak si ji pamatuju, s bradou bojovně vystrčenou, před sebou na kuchyňském stole panáka – ne mladou, nadšenou a hezkou jako v tom filmu, ale šlachovitou, prchlivou, postarší ženskou, která nikomu nedovolí předbíhat ve frontě u pokladny. Ráda k nám zašla na skleničku, když jsme s Lukem chystali večeri, a vykládala nám, co se jí na jejím životě nelíbí, načež vždycky přešla k tomu, co se jí nelíbí na životě, který vedeme my. Tou dobou už pochopitelně zešedivěla. Odmítala si vlasy barvit. Proč si na něco hrát, hájila se. A proč bych to vůbec dělala, nepotřebuju kolem sebe mužskýho, k čemu jsou dobrý než na těch deset vteřin, kdy vyrobějí polovinu dítěte. Mužskej je jenom prostředkem, co ženský

slouží k výrobě dalších ženskejch. Ne že by tvůj táta nebyl fajn chlap, o to nic, ale na otcovství prostě neměl. Ne že bych to od něj čekala. Udělej, co máš, a pak syp, řekla jsem mu, slušně vydělávám a můžu si dovolit jesle. A tak odjel na pobřeží a posílal přání k Vánocům. Ale měl krásný modrý oči. Jenže i když jsou fajn, něco jim stejně vždycky chybí. Jako by byli věčně myšlenkama jinde, jako by si nemohli vzpomenout, co jsou vlastně zač. Zíraj moc na oblohu. Ztrácej kontakt se svejma nohama. S ženskýma se nedaj srovnávat, až na to, že dovedou líp spravovat auta a hrát fotbal; přesně tohle je potřeba pro pokrok lidstva, žejo?

Tyhle řeči vedla dokonce i před Lukem. Jemu to nevadilo, škádlil ji tím, že ze sebe dělal machistu – tvrdil, že ženy nejsou schopné abstraktního myšlení, a ona si dala dalšího panáka a šklebila se na něj.

Prase šovinistický, nadávala mu.

Ta je ale divná, mrkl na mě Luke a matka se zatvářila lstivě, neřkuli lišácky.

Mám na to právo, ohradila se. Jsem už dost stará, užila jsem si svoje, takže si můžu dovolit bejt divná. Zato tobě ještě teče mlíko po bradě. Měla jsem říct spíš „sele šovinistický“.

No a ty, říkala mně, ty seš jenom fyzikální reakce. Marná naděje. Historie mi promine.

Jenže tyhle věci říkala až po třetí skleničce.

Vy mladí si ničeho nevážíte, brblala. Nevíte, čím jsme si musely projít, abyste mohli bejt tam, kde jste. Jen se na něj podívej, jak krájí mrkev. Copak nevíš, kolik ženskejch životů, kolik ženskejch *těl* musely převálcovat tanky, abysme toho dosáhly?

Mě vaření baví, ozval se Luke. Dělán to rád.

Rád nerad, odsekla matka, mně se nemusíš omlouvat. Dřív by ti taková zábava neprošla. Řekli by, že seš buzerant.

Ale mami, napomenula jsem ji. Nebudeme se přece hádat kvůli hloupostem.

Hloupostem? zopakovala trpce. Ty tomu říkáš *hlouposti*? Ty asi nic nechápeš. Vůbec nechápeš, o čem mluvím.

Někdy se dala do pláče. Byla jsem tak sama, vzlykala. Vůbec si nedokážete představit, jak jsem byla sama. A to jsem měla kamarádky, měla jsem celkem štěstí, ale stejně jsem byla sama.

V něčem jsem matku obdivovala, i když to s ní nikdy nebylo lehké. Měla jsem pocit, že toho ode mě očekává příliš. Předpokládala, že ospravedlním její život i rozhodnutí, která udělala. Nechtěla jsem žít podle jejích představ. Nechtěla jsem být vzorné dítě, vtělení jejích myšlenek. Kdysi jsme se kvůli tomu hádaly. Mnou svůj život neomlouvej, vmetla jsem jí jednou do tváře.

Chci ji zpátky. Chci všechno zpátky tak, jak to bylo. Ale tohle chtění nemá žádný význam.

KAPITOLA DVACÁTÁ PRVNÍ

Je tu horko a hrozný hluk. Kolem mě se ozývají hlasy žen, tiché skandování, které je na mě po dlouhých dnech ticha příliš hlasité. V koutě pokoje leží krví potřísněné prostěradlo, zmačkané a odhozené poté, co jí praskla voda. Všimla jsem si ho až teď.

V pokoji to navíc páchne a je tu těžký vzduch, měli by otevřít okno. Zápach vychází z našich těl, je to organický zápach potu se stopou železa od krve na prostěradle, a pak ještě živočišnější zápach, který musí vycházet od Janine – je to zápach doupat, obydlených jeskyní, zápach kostkované deky na posteli, na které kdysi rodila kočka, než jsme ji dali vykastrovat. Zápach lůna.

„Nadechnout, nadechnout,“ skandujeme, jak nás to naučili. „Zadržet, zadržet. Vydechnout, vydechnout.“ Skandujeme nejdřív na šest dob. Na šest dob nadechnout, na šest zadržet, na šest vydechnout. Janine se zavřenýma očima se snaží ovládnout dýchání. Teta Elizabeth jí nahmatává kontrakce.

Teď je Janine neklidná, chce se jí chodit. Dvě ženy jí pomáhají vstát z postele a podpírají ji z obou stran, když přechází sem a tam. Pak přichází kontrakce, a ona se přikrčí. Jedna z žen poklekne a masíruje jí záda. Tohle nám jde dobře, absolvovaly jsme na to kurzy. Poznávám Glenovu, mou partnerku z nákupů, sedí dvě místa ode mě. Tiché skandování nás obepíná jako membrána.

Přichází marta s podnosem: džbán ovocné šťávy z prášku, asi s příchutí hroznů, a komín papírových kalíšků. Položí ho na koberec před skandující ženy. Glenova nalévá, aniž propásne jedinou dobu, a kalíšky se začnou posílat.

Dostanu do ruky jeden z nich, nakloním se, abych ho poslala dál, a žena vedle mě mi zašeptá do ucha: „Hledáš někoho?“

„Moiru,“ odpovím stejně tiše. „Tmavovlasá, pihovatá.“

„Ne,“ vrtí hlavou žena. „Neznám ji, nebyla se mnou ve středisku, neviděla jsem ji na nákupech. Ale podívám se ti.“

„A ty?“ ptám se.

„Almu,“ zaševelí. „Jak se jmenuješ doopravdy?“

Chci jí říct, že se mnou byla ve středisku nějaká Alma. Chci jí prozradit i své jméno, ale teta Elizabeth zvedne hlavu a rozhlíží se po místnosti, nejspíš zaslechla ve skandování cizorodý rytmus, takže už není čas. Někdy se při porodu podaří leccos zjistit. Ale ptát se na Luka by nemělo smysl. Určitě není tam, kde by na něj některá z těchto žen mohla narazit.

Skandování pokračuje, začíná se na mě přenášet. Je to dřina, když se má člověk soustředit. Ztotožnit se se svým tělem, jak připomíná teta Elizabeth. Už začínám v břiše cítit slabé bolesti a prsy mi těžknou. Janine vyhekne, něco mezi slabým výkřikem a zasténáním.

„Dostává se do přechodné fáze,“ vysvětluje teta Elizabeth.

Jedna z pomocnic otírá Janine čelo vlhkým hadrem. Janine se teď potí, pramínky vlasů jí vyklouzávají z gumičky a místy se jí lepí na čelo a na krk. Její tělo je vlhké, nasáklé, lesklé.

„Zhluboka dýchat! Zhluboka dýchat!“ skandujeme.

„Chci ven,“ ozve se Janine. „Chci se projít. Je mi dobře. Potřebuju si odskočit.“

Všechny víme, že se dostala do přechodné fáze a neví, co říká. Která z těch vět je pravda? Nejspíš ta poslední. Teta Elizabeth dává znamení, dvě ženy se postaví k přenosnému záchodu a jemně na něj Janine posadí. Rozline se další zápach a připojí se k těm, co už místnost prosycují. Rodička znovu zasténá, hlavu skloněnou, takže z ní vidíme jenom vlasy. Takhle skrčená vypadá jako panenka, vysloužilá, zničená a odhozená do kouta s rukama v bok.

Janine se znovu postavila a chodí sem a tam. „Chci si sednout,“ říká. Jak dlouho už tady jsme? Minuty, nebo hodiny. Taky se potím, šaty mám v podpaží promáčené, na spodním rtu cítím sůl a svírají mě falešné bolesti, i ostatní je cítí, poznám to podle toho, jak se kymácejí. Janine cucá kostku ledu. A pak, za pár okamžiků, nebo za celou

věčnost: „Ne,“ křičí, „ne, ne, ne!“ Je to její druhý porod, kdysi už měla jedno dítě, vím to ze střediska, kde kvůli němu v noci plakala, jako my všechny, jenom víc nahlas. Měla by si pamatovat, jaké to je a co ještě přijde. Ale kdo si pamatuje bolest, jakmile ji má jednou za sebou? Zbude z ní jenom stín, ani ne v paměti, spíš někde v těle. Bolest člověka poznamenaná, ale tak hluboko, že to není vidět. Sejde z očí, sejde z myslí.

Někdo řízl hroznovou šťávu vínem. Asi štípaly láhev zezdola. Není to na podobném shromáždění poprvé, ale přivírají se nad tím oči. I my potřebujeme svoje orgie.

„Ztlumte světla,“ nařizuje teta Elizabeth. „Zavolejte ji sem.“

Někdo vstává, kráčí ke stěně, světlo v pokoji se mění v soumrak, naše hlasy skomírají do sboru skřehotání, chraplavého šepotu, jako sarančata v noci na louce. Dvě z nás odcházejí z místnosti a další dvě odvádějí Janine na porodní stoličku, kde usedne na nižší sedátko. Působí teď klidněji, nasává rovnoměrně vzduch do plic – a my se nakláníme jako struny dopředu, zádové a břišní svaly nás z toho vypětí bolí. Už to bude, už se to blíží, jako polnice, volání do zbraně, jako bortící se hradba, cítíme to jako těžký balvan, který se řítí našimi útroby dolů, až máme pocit, že praskneme. Drtíme jedna druhé ruku, už nejsme samy.

Dovnitř vběhne velitelova manželka v té směšné bílé bavlněné košilce, z níž jí vyčuhují stopkovité nohy. V podpaží ji podpírají dvě manželky v modrých šatech se závojem, jako by to potřebovala: ve tváři má sotva zřetelný napjatý úsměv jako hostitelka na večírku, který by nejraději zrušila. Určitě ví, co si o ní myslíme. Vyškrábe se na porodní stoličku za Janine a nad ni, takže rodičku celou orámuje: spustí podél ní své vyhublé nohy jako opěrky na výstředním křesle. Má na sobě kupodivu bílé bavlněné ponožky a modré domácí papuče z nějakého huňatého materiálu, z jakého se vyrábějí pokrývky na záchodový poklop. My si však manželky nevšimáme, jako bychom ji neviděly, naše oči se upírají na Janine. V šeru pokoje svítí ve své bílé košili jako měsíc mezi mraky.

Teď samým úsilím heká. „Tlačit, tlačit, tlačit,“ šeptáme. „Uvolnit. Dýchat. Tlačit, tlačit, tlačit.“ Jsme s ní, jsme jako v její kůži, jsme opilé. Teta Elizabeth poklekne s roztaženým ručníkem, aby novorozeně zachytila, teď přichází korunovace a sláva, hlavička fialová a potřísněná jogurtem, ještě jedno zatlačení a vyklouzne ven, kluzké od tekutiny a krve, vstříc našemu očekávání. Budiž chvála.

Zadržíme dech, když ho tetka Elizabeth prohlíží: holčička, chudinka, ale to ještě tolik nevádí, aspoň že je v pořádku, to se hned pozná – ruce, nohy, oči, tiše počítáme, všechno je, jak má být. Teta Elizabeth drží dítě v náruči, pohlíží na nás a usmívá se. I my se usmíváme, jsme jeden velký úsměv, po tvářích se nám koulejí slzy, jsme tak šťastné.

Naše štěstí jsou částečně vzpomínky. Já vzpomínám na Luka, jak byl se mnou v porodnici, stál mi u hlavy a držel mě za ruku, v zeleném plášti a bílé roušce, kterou mu dali. Jé, řekl. Panebože, užasle vydechl. Vzpomínal, že pak v noci vůbec nemohl usnout, jak byl opojený.

Teta Elizabeth dítě jemně umývá: moc nekřičí, pak přestane úplně. Vstáváme co nejtíšeji, abychom ho nepolekaly, a tlačíme se kolem Janine, tiskneme ji a hladíme. I ona pláče. Dvě manželky v modrém pomáhají třetí manželce, paní domu, z porodní stoličky, položí ji na postel a přikryjí. Obřadně jí položí do náruče dítě, teď už tiché a umyté. Do pokoje se teď zezdola tlačí další manželky, cpou se mezi nás, odstrkují nás. Halekají, některé mají ještě v ruce talíř a šálek s kávou či pohár na víno, některé ještě žvýkají, mačkají se kolem postele, kolem matky s dítětem, vrkají a blahopřejí. Vyzařuje z nich závist, cítím ji – ten slabý kyselý závan, který se mísí s jejich parfěmy. Velitelova manželka se dívá na dítě, jako by to byla kytička: něco, co vyhrála. Odměna.

Přišly, aby svědčily při pojmenování. Jméno tu dávají manželky.

„Angela,“ pronáší hostitelka.

„Angela, Angela,“ opakují manželky štěbetavě. „Krásné jméno! Je tak dokonalá! Je kouzelná!“

Stojíme mezi Janine a postelí, aby se na to nemusela dívat. Někdo jí dává napít hroznové šťávy – doufám, že s vínem –, pořád má bolesti z porodu placenty, po tvářích jí bezmocně stékají nešťastné, vyhořelé

slzy. Přesto jásáme, je to vítězství pro nás pro všechny. Dokázaly jsme to.

Bude smět dítě několik měsíců kojit, protože se věří v blahodárnost mateřského mléka. Potom ji převedlí jinam, aby se vidělo, jestli to zvládne ještě jednou s někým jiným, kdo je na řadě. Ale už nikdy ji nepošlou do kolonií, nikdy ji neprohlásí za neženu. To je její odměna.

Porodní vůz čeká venku, aby nás rozvezl zpátky do našich domovů. Doktoři pořád vyčkávají v sanitce: za okny jsou vidět jejich tváře, bílé skvrny připomínající obličejíčky nemocných dětí, které nesmějí ven. Jeden z nich nakonec otevře dveře a kráčí k nám.

„Dopadlo to dobře?“ ptá se nedočkavě.

„Ano,“ odpovídám. Jsem z toho vyždímaná, vyčerpaná. Prsa mě bolí a trochu z nich teče. Falešné mléko, některým z nás se to stává. Za jízdy sedíme na lavicích čelem k sobě – už neprožíváme žádné emoce, téměř nic necítíme, jsme jako chomáče červené látky. Všechno nás bolí. Každá z nás drží na klíně fantoma, ducha dítěte. Teď, když vzrušení opadlo, čelíme vlastnímu selhání. Mami, volám v duchu. Ať jsi, kde jsi. Slyšíš mě? Chtěla jsi kulturu žen. Tak tady ji máš. Není taková, jak sis ji představovala, ale je tu. Buďme rádi za to, co máme.

KAPITOLA DVACÁTÁ DRUHÁ

Když porodní vůz dorazí před dům, je už podvečer. Slunce slabě proniká mezi mraky a ve vzduchu je cítit vůně zahřívající se vlhké trávy. Strávila jsem u zrození celý den; člověk při tom ztratí pojem o čase. Dnes byla asi nakupovat Cora, jsem omluvená ze všech povinností. Vleču se nahoru do patra, těžce zvedám nohy z jednoho schodu na druhý, přidržuju se zábradlí. Mám pocit, jako kdybych několik nocí nespala a celé dny běhala, bolí mě v prsou, ve svalích mám křeč jako při nedostatku cukru. Projednou jsem ráda, že můžu být o samotě.

Uléhám na postel. Chtěla bych si odpočinout, spát, ale jsem příliš unavená – a zároveň příliš rozrušená, oči se mi nechtějí zavřít. Dívám se na strop a sleduju listy na věnci. Dnes mi připomíná klobouk se širokou krempou, jaké se nosily kdysi dávno, klobouky jako obrovské svatozáře, ozdobené ovocem, květy a peřím cizokrajných ptáků, klobouky jako představa ráje, vznášející se těsně nad hlavou, jako zbytnělé myšlenky.

Za chvíli se věnec zbarví a já začnu vidět dvojmo. Tak moc jsem unavená: jako když člověk z nějakého důvodu řídil celou noc až do úsvitu, teď nebudu myslet na to, jak jsme se tehdy navzájem udržovali v bdělosti historkami a střídali se u volantu, a když začalo vycházet slunce, měli jsme v koutcích očí vidiny: fialové šelmy číhající v křoví u silnice, přízraky lidí, které zmizely, jakmile na ně člověk zaostřil.

~

Jsem příliš unavená, abych pokračovala v tomhle vyprávění. Jsem příliš unavená, abych myslela na to, kde jsem. Tady je jiný příběh, lepší. Příběh, který se přihodil Moïre.

Část z něj jsem si domyslela, část jsem vyslechla od Almy, která to slyšela od Dolores, a ta zase od Janine. Janine ho slyšela od tety Lydie. I v takovém prostředí a za takových okolností vznikají spojení. Na to se člověk může vždycky spolehnout: vždycky budou existovat nějaká spojení.

Teta Lydie si zavolala Janine k sobě do kabinetu.

Požehnaný buď plod, Janine, zamumlala nejspíš teta Lydie, aniž vzhledla od stolu, kde něco psala. Z každého pravidla existuje výjimka: i na to se člověk může spolehnout. Tety smějí číst a psát.

Kéž ho Pán otevře, odpověděla asi Janine bezbarvě průhledným hlasem, hlasem syrového bílku.

Vím, že se na tebe můžu spolehnout, Janine, pokračovala patrně teta Lydie, přičemž zvedla konečně oči od papíru a upřela na ni přes brýle ten svůj pohled, pohled, který dokázal být zároveň hrozivý i naléhavý. Pomoz mi, říkal ten pohled, jedeme v tom všechny. Jsi spolehlivá dívka, pokračovala, ne jako některé.

Myslela si, že všechno Janinino fňukání a pokání něco znamená; myslela si, že ji zlomila, že skutečně věří. Janine však byla tou dobou jako štěně, do kterého se příliš často pro nic za nic kope: zapanáčkovala by každému, slíbila by cokoli, jen aby si vysloužila chvilkovou pochvalu.

A tak Janine nejspíš pípla: To doufám, teto Lydie. Doufám, že si vaši důvěru zasloužím. Nebo něco podobného.

Janine, pokračovala teta Lydie, stalo se něco strašného.

Janine sklopila oči k podlaze. Ať se přihodilo cokoli, věděla, že ona za nic nemůže, že je nevinná. Jenže k čemu jí dřív bylo dobré, že byla nevinná? Takže se zároveň cítila provinile, jako kdyby se na ni chystal trest.

Víš o tom, Janine? zeptala se teta Lydie jemně.

Ne, teto Lydie, pípla Janine. Věděla, že v tuhle chvíli musí vzhlednout a podívat se tetě Lydie přímo do očí. Po chvilce se jí to podařilo.

Protože jestli o tom víš, tak bys mě moc zklamala, řekla teta Lydie.

Pán je mi svědkem! zvolala Janine s falešnou vroucností.

Teta Lydie si dopřála jednu ze svých odmlk. Pohrávala si s perem. Moira už tu s námi není, prohlásila konečně.

Opravdu? ozvala se Janine. Bylo jí to jedno. S Moirou se nekamarádila. Je mrtvá? odvážila se po chvíli.

Pak jí teta Lydie všechno vylíčila. Moira se při cvičení přihlásila, že potřebuje na záchod. Odešla. U záchodů měla službu teta Elizabeth. Teta Elizabeth stála jako obvykle na chodbě přede dveřmi a Moira vešla dovnitř. Po chvíli Moira zavolala na tetu Elizabeth: mísa je ucpaná a přetéká, mohla by to jít spravit? Stávalo se, že záchody někdy bývaly ucpané. Neznámé pachatelky do nich úmyslně cpaly chomáče papíru. Tety se snažily vykoumat nějaký účinný způsob, jak tomu zabránit, jenže nebyly peníze a pro tuto chvíli si musely poradit s tím, co bylo k dispozici, a zatím se jim nepodařilo vymyslet, jak toaletní papír zamykat. Možná ho měly nechávat přede dveřmi a vydávat každému jen omezený příděl. V budoucnu to tak udělají. V každém novém systému chvíli trvá, než se vychytají všechny mouchy.

Teta Elizabeth vešla dovnitř, nic zlého netušíc. Teta Lydie musí uznat, že to od ní bylo poněkud pošetilé. Na druhou stranu dřív už párkrát záchod opravovala a nic se nestalo.

Moira nelhala, po podlaze tekla voda s kousky rozkládajících se fekálií. Nebylo to nic příjemného a teta Elizabeth měla zlost. Moira ustoupila zdvořile stranou a teta Elizabeth spěchala do kabinky, kterou jí Moira ukázala, a sklonila se nad mísou. Chtěla zdvihnout porcelánový kryt nádrže a udělat něco s baňkou a splachovadlem uvnitř. Ve chvíli, kdy měla obě ruce na poklopu, ucítila, jak jí ze zadu do žeber vjelo něco tvrdého, ostrého a zřejmě kovového. Ani se nehni, sykla Moira, nebo ti to vrazím celý dovnitř, vím kam, a propíchnu ti plíce.

Později se zjistilo, že rozebrala zařízení jedné z toalet a vytáhla z něj dlouhou, tenkou a špičatou páku, která propojuje řetízek s vnitřním splachovadlem. Není to nic těžkého, když člověk ví, jak na to, a Moira byla technicky zručná, kdysi si dovedla spravit menší závady na autě. Brzy poté umístili na záchody řetízky, které se nedaly odmontovat, a v

případě ucpání nádrže se musely dost složitě otevírat. Několikrát kvůli tomu došlo k potopě.

Teta Elizabeth neviděla, co se jí zarývá do zad, pokračovala teta Lydie. Je to statečná žena...

Ano, hlesla Janine.

... ale nechtěla nesmyslně riskovat, dokončila teta Lydie a lehce se zamračila. Janine přikyvovala příliš horlivě, což někdy může působit jako odporování. Udělala, co jí Moira přikázala, pokračovala teta Lydie. Moira tetě Elizabeth nařídila, aby si z pásku odepnula poháněč na dobytek a píš'alku a obojí jí odevzdala. Potom ji hnala do sklepa. Byli v druhém poschodí, ne ve třetím, a musely proto zdolat jen dvojí schodiště. Probíhala výuka, takže na chodbách nebyla ani noha. Zahlédli další tetu, ale ta byla na opačném konci chodby a nevšimla si jich. Elizabeth mohla v tu chvíli vykřiknout, jenže věděla, že Moira myslí své výhrůžky vážně. Moira měla špatnou pověst.

Ano, přikývla Janine.

Moira vedla tetu Elizabeth chodbou kolem prázdných šaten a dveří do tělocvičny až do kotelny. Tam tetě Elizabeth nařídila, aby se svlékla...

Ne, vydechla Janine slabě, jakoby na protest proti takové svatokrádeži.

... a sama se taky svlékla a oblékla si šaty tety Elizabeth; nijak zvlášť jí sice nepadly, ale stačilo to. Nezachovala se k tetě Elizabeth příliš krutě: přenechala jí svoje červené šaty. Závoj roztrhala na pruhy a svázala jimi tetu Elizabeth za kotlem. Nacpala jí kus látky do úst a převázala ho dalším pruhem. Potom ovázala další cár látky tetě Elizabeth kolem krku a druhý konec jí přivázala k lýtkům. Je to mazaná a nebezpečná ženská, prohlásila teta Lydie.

Janine se zeptala: Můžu si sednout? Jako by toho na ni bylo moc. Konečně může nabídnout něco na výměnu, může získat aspoň něco na památku.

Ano, Janine, odpověděla teta Lydie překvapeně, ale věděla, že teď už nemůže odmítnout. Požádala Janine o pozornost a spolupráci. Ukázala na židli v rohu. Janine si ji přisunula.

Mohla bych tě zabít, je ti to jasný, vyhrožovala Moira, když byla teta Elizabeth bezpečně uklizená za kotlem. Mohla bych ti tak ošklivě ublížit, že by ses už nikdy necítila ve svém těle dobře. Mohla bych tě tímhle propíchnout nebo ti to vrazit do oka. Pamatuj si, že jsem to neudělala, jestli na to někdy přijde řeč.

Teta Lydie nic z toho Janine neopakovala, ale předpokládám, že Moira něco takového řekla. Každopádně tetu Elizabeth nezabila ani nezmrzčila. Za několik dní, když se vzpamatovala ze sedmi hodin strávených za kotlem a zřejmě i z výsledku – neboť možnost spoluviny se nikdy nedala zcela vyloučit, u tet ani u nikoho jiného –, začala ve středisku fungovat jako předtím.

Moira se napřímila a pohlédla odhodlaně před sebe. Zatáhla ramena, narovнала páteř a sevřela rty. To nebyl náš obvyklý postoj. Většinou jsme chodily se sklopenou hlavou, oči upřené na ruce nebo na zem. Moira se tetě Elizabeth příliš nepodobala, a to ani v hnědém čepci, ale chůze se ztuhlými zády očividně stačila k tomu, aby přesvědčila anděly na stráži, kteří se na nás beztak nikdy nedívali zblízka, a zejména ne na tety. Jelikož Moira vypochoďovala z budovy hlavním vchodem v postoji člověka, který ví, kam má namířeno, stráž jí zasalutovala, ona jim předložila průkazku tety Elizabeth, kterou se ani nenamáhali zkontrolovat, protože kdo by takhle obtěžoval tetu? A zmizela.

Ne, vyjekla Janine. Kdoví, co v tu chvíli cítila? Možná měla chuť tleskat. Pokud ano, nedala na sobě nic znát.

No tak, Janine, ozvala se teta Lydie. Ted' poslouchej, co bych od tebe potřebovala.

Janine otevřela oči dokořán a snažila se tvářit nevinně a pozorně.

Chci, abys měla uši nastražené. Možná že do toho byla zapletená i některá další.

Ano, teto Lydie, pípla Janine.

A když se něco dovíš, půjdeš mi to říct, ano, zlatíčko?

Ano, teto Lydie, přikývla Janine. Věděla, že už si nebude muset před třídou klekat a poslouchat, jak na ni všechny křičíme, že si to zaviniła sama. Ted' bude chvíli řada na někom jiném. Ona je z toho na nějaký čas venku.

To, že se o tomhle setkání v kabinetě u tety Lydie svěřila Dolores, nic neznamenalo. Neznamenalo to, že nebude svědčit proti nám, proti kterékoli z nás, pokud k tomu bude mít příležitost. To nám bylo jasné. V té době jsme se k ní chovaly tak, jak se lidé chovají k beznohým mrzákům prodávajícím na rohu ulice tužky. Vyhýbaly jsme se jí, pokud to šlo, a když nebylo vyhnutí, byly jsme na ni hodné. Představovala pro nás nebezpečí, a my jsme si toho byly vědomy.

Dolores ji zřejmě pohladila po zádech a pochválila ji, že je hodná holka, že nám o tom pověděla. Kde asi ta rozmluva proběhla? V tělocvičně, když jsme se chystaly jít spát. Dolores ležela vedle Janine.

Té noci mezi námi ta historka kolovala šeptem v polotmě z lehátka na lehátko.

Moira byla někde venku. Byla na svobodě, nebo po smrti. Co asi udělá? Představa toho, co udělá, rostla a rostla, až naplnila celou místnost. Každou chvíli mohlo dojít k ohlušující explozi, okenní tabulky se mohly vysypat a dveře se rozletět... Moira teď měla moc, byla volná, sama se osvobodila. Byla to nespoutaná žena.

Myslím, že nám to připadalo děsivé.

Moira byla jako výťah beze stěn. Dostávaly jsme z ní závrat'. Už jsme začaly zapomínat, jak chutná svoboda, už nám ty zdi začaly připadat bezpečné. V horních vrstvách atmosféry by se člověk rozpadl, rozplynul by se v páru, protože by ho žádný tlak nedržel pohromadě.

Přesto byla Moira naší fantazií. Hýčkaly jsme si ji, byla tajně s námi, jako chichotání; byla lávou pod kůrou každodenního života. Ve světle Moiry se nám tety zdály méně děsivé a směšnější. Jejich moc měla slabá místa. Daly se přepadnout na záchodě. Líbila se nám ta nestydatost.

Čekaly jsme, že ji každou chvíli přivlečou zpátky, jako tehdy. Nedovedly jsme si představit, co by jí udělali tentokrát. Ať by jí provedli cokoli, bylo by to jistě strašné.

Ale nestalo se nic. Moira se už neobjevila. Dosud se neobjevila.

KAPITOLA DVACÁTÁ TŘETÍ

Toto je rekonstrukce. Celé je to rekonstrukce. Ta rekonstrukce probíhá teď v mé hlavě, když ležím na zádech na své úzké posteli a přehrávám si, co jsem měla nebo neměla říct, co jsem měla nebo neměla udělat, jak jsem se měla zachovat. Jestli se odsud někdy dostanu –

Ale dost. Hodlám se odsud dostat. Nemůže to trvat věčně. Tohle už si říkali lidé přede mnou za jiných zlých časů, a vždycky měli pravdu, nakonec se z toho nějak dostali a netrvalo to věčně. I když pro ně to mohla být celá věčnost, která jim byla dopřána.

Až se odsud dostanu a jestli se mi to někdy podaří nějak sdělit, i kdyby to mělo být formou promluvy jednoho hlasu k druhému, bude to také rekonstrukce, další stupeň. Není možné popsat něco přesně tak, jak to bylo, protože to, co říkáme, nemůže být nikdy přesné, vždycky je třeba něco vynechat, všechno má příliš mnoho částí, stran, spodních proudů, odstínů, příliš mnoho gest, které můžou znamenat to či ono, příliš mnoho tvarů, které nelze nikdy bezezbytku popsat, příliš mnoho příchutí ve vzduchu či na jazyku, příliš polotónů, příliš všeho. Ale pokud jste náhodou muž, někdy v budoucnosti, a dostali jste se až sem, prosím pamatujte: nikdy nepoznáte to pokušení, když jako žena musíte muži odpustit. Věřte mi, že je těžké mu nepodlehnout. Nezapomínejte však, že i odpuštění znamená moc. Prosit o odpuštění znamená moc, a odepřít je – nebo udělit – představuje moc, možná ze všeho největší.

Ale možná nic z toho není mocenská záležitost. Možná tu nejde o to, kdo může koho vlastnit, kdo může komu co beztretně udělat, i kdyby mělo dojít na nejhorší. Možná nejde o to, kdo smí sedět a kdo musí klečet, stát nebo ležet s roztaženýma nohama. Možná nejde o to, kdo smí komu co udělat a dosáhnout za to odpuštění. Neříkejte mi, že je to totéž.

~

Chci, abys mě políbila, řekl velitel.

Pochopitelně tomu něco předcházelo. Takové žádosti nepřicházejí zčistajasna.

~

Nakonec jsem přece usnula a zdálo se mi, že mám v uších náušnice a jedna z nich je rozbitá; nic víc, to se jenom mozek probíral ve svém archivu, než mě vzbudila Cora přinášející podnos s večeří a čas se znovu rozběhl.

„Tak co mimino, dobrý?“ ptá se Cora, když pokládá podnos. Určitě už to ví, fungují mezi nimi jakési tamtamy z domu do domu, zprávy se šíří; ale ráda si to poslechne znovu, jako by to z mých úst bylo věrohodnější.

„Je v pořádku,“ odpovím. „Zdravá. Holčička.“

Cora mi věnuje všeobjímající úsměv. Tyhle chvíle jsou pro ni nepochybně důkazem smysluplnosti její práce.

„To je dobře.“ Pronese to téměř toužebně, a mě napadne: no jistě. Taky by u toho chtěla být. Je to jako večírek, kterého se nemohla zúčastnit.

„Možná bude brzy něco i u nás,“ ozve se nesměle. Má tím na mysli mě. Teď je na mně, abych se odvděčila, oplatila jim to vyvařování a opečovávání jako mravenčí královna s vajíčky. Rita mě možná nemá v lásce, ale s Corou je to jiné. Ta je na mně spíš závislá. Doufá, a já jsem nástrojem její naděje.

Její naděje je té nejprostší povahy. Přála by si, aby se u nás konalo zrození se všemi hosty, jídlem a dárky, přeje si děcko, které by mohla v kuchyni rozmazlovat, žehlit mu prádlo, podstrkávat mu sušenky, když se nikdo nedívá. A já jí mám tu radost poskytnout. To už mám radši nevraživost, té se cítím víc hodna.

K večeří je dušené hovězí. Ke konci s ním musím trochu bojovat, protože v polovině si uvědomím, že se mi dnešní den už dočista vymazal z paměti. Je pravda, co se tvrdí: člověk je jako v transu, když rodí nebo je u porodu, ztratí přehled o normálním světě, zaměří se

pouze na ten jediný okamžik. Teď se mi však všechno vrací a já vím, že nejsem připravená.

~

Hodiny dole v hale odbíjejí devět. Tisknu si dlaně ze strany na stehna, nadechnu se, vykročím chodbou a tiše scházím po schodech. Serena Joy je možná stále ještě v domě, kde se oslavuje zrození; má štěstí, s tím nemohl počítat. Manželky se většinou zdrží celé hodiny, pomáhají s rozbalováním dárků, probírají klepy, opíjejí se. Musejí něčím zahnat závist. Pokračuju přízemím podél dveří do kuchyně až k dalším dveřím, které patří jemu. Stojím před nimi a připadám si jako dítě, které si ve škole zavolali do ředitelny. Co jsem provedla?

Moje přítomnost v těchto místech je proti pravidlům. Nesmíme být s veliteli o samotě. Jsme určené k plození dětí: nejsme konkubíny, gejši nebo kurtizány. Naopak: dělá se všechno pro to, abychom do této kategorie nepatřily. Nesmí na nás být nic zábavného, neponechává se žádný prostor pro vzkvétání tajných chtíčů. Nesmějí nám lichotit zvláštními laskavostmi, a my jim jakbysmet, nesmí tu vzniknout žádný prostor pro lásku. Jsme chodící lůna, nic víc: posvátné nádoby, dvounohé kalichy.

Tak proč mě chce vidět v noci a o samotě?

Kdyby mě tu nachytali, byla bych vydána na milost a nemilost Sereně. On se do otázek domácí kázně nemá co míchat, to je čistě ženská záležitost. A pak by přišlo přeřazení. Mohla by se ze mě stát nežena.

Ale kdybych za ním odmítla jít, mohlo by to být ještě horší. Není pochyb o tom, kdo je tu doopravdy pánem.

Přesto ode mě něco chce. Chtít něco znamená slabost. A právě tahle slabost, ať je sebenepatrnější, mě vábí. Je to jako skulinka v dosud neproniknutelné zdi. Když k ní přiložím oko, k té jeho slabosti, možná uvidím jasně na cestu. Chci vědět, co po mně chce.

Zdvihnu ruku, zaklepu na dveře téhle zakázané místnosti, kde jsem nikdy nebyla, kam ženy nesmějí. Ani Serena Joy sem nechodí, úklid obstarávají stráže. Jaká tajemství, jaké mužské totemy se tu skrývají?

Slyším, že mám jít dál. Otevřu dveře a vstoupím.

Na druhé straně je normální život. Totiž: na druhé straně to vypadá jako normální život. Je tu samozřejmě stůl, na něm Kompukom a za ním černá kožená židle. Na stole kytky v květináči, sada per, papíry. Na podlaze orientální kobereček a za ním krb, kde se netopí. K tomu malá pohovka s hnědým plyšovým čalouněním, televize, konferenční stolek, pár židlí.

Jenže všude na stěnách visí knihovničky. Jsou plné knih. Knihy, knihy a zase knihy, přímo na očích, žádné zámky, žádné bedny. Není divu, že sem máme zakázán vstup. Je to oáza zapovězeného. Snažím se kolem sebe nezírat.

Velitel stojí u krbu bez ohně, zády k němu, jedním loktem opřený o jeho vyřezávanou římsu, druhou ruku v kapse. Je to velmi promyšlený postoj, něco jako venkovský gentleman, nějaké osvědčené gesto z časopisu pro muže. Nejspíš si rozmyslel předem, že takhle bude stát, až vejdu. Když jsem zaklepala, přiběhl asi ke krbu a zaujal tu pózu. Chybí mu jenom černá páska přes oko a vázanka s podkovami.

Je příjemné si to všechno v duchu uvědomovat staccatovou rychlostí, jako vibrace mozku. Vnitřní úšklebek. Ale je za tím panika. Ve skutečnosti jsem vyděšená.

Mlčím.

„Zavři za sebou dveře,“ vybídne mě celkem příjemným tónem. Udělám, co mi nakazuje, a otočím se zase k němu.

„Dobrý večer,“ říká.

Je to pozdrav ze starých časů. Už jsem ho dlouho neslyšela, celé roky. Za daných okolností působí nepatřičně, téměř komicky, jako skok zpátky v čase, akrobatický kousek. Nenapadá mě žádná vhodná odpověď. Mám slzy na krajíčku.

Asi si toho všiml, protože na mě zmateně hledí, lehce se zamračí, což si vykládám jako projev účasti, i když je to možná pouhé podráždění. „Prosím,“ ukazuje. „Můžeš si sednout.“ Přitáhne mi židli ke svému pracovnímu stolu. Pak ho obejde a pomalu si sedá, připadá mi, že pečlivě. Z téhle scény poznám, že si mě sem nezavolal, aby se mě jakkoli dotýkal proti mé vůli. Usmívá se. Není to zlověstný ani

krvežiznivý úsměv. Je to prostě úsměv: formální, přátelský, i když trochu odtažitý, jako kdybych byla kotě v okně. Něco, na co se podívá, ale nekoupí.

Usednu zpřímá na židli, ruce složené v klíně. Mám pocit, jako by se mé nohy v plochých červených střevících nedotýkaly země. Ačkoli se jí samozřejmě dotýkají.

„Asi ti to připadá zvláštní,“ spustí.

Jenom se na něj dívám. Eufemismus roku, jak říká moje matka. Říkala.

Připadám si jako cukrová vata: cukr a vzduch. Zmáčkněte mě, a bude ze mě ubohý mokrý chuchvaleček uplakané růžovo-červené barvy.

„Nejspíš to je trochu zvláštní,“ pokračuje, jako kdybych mu odpověděla.

Asi bych měla mít na hlavě klobouk, zavázaný stuhou pod bradou.

„Chci...“ začne.

Snažím se nenaklánět dopředu. Ano? Ano, ano? Tak co? Co chce? Ale nedám tu dychtivost najevo. Tohle je obchodní jednání, bude se vyměňovat něco za něco. Ta, která neváhá, je ztracená. Nic neprozradím: budu jenom prodávat.

„Rád bych...“ Zamyslí se. „Bude to znít hloupě.“ A skutečně se tváří rozpačitě, *nesměle*, jak se o mužích kdysi říkávalo. Je dost starý na to, aby si pamatoval, jak se takový výraz nasazuje a jak se to ženám líbilo. Mladí už tyhle triky neznají. Nikdy je nemuseli používat.

„Rád bych, aby sis se mnou zahrála scrabble.“

Ztuhnu. V obličejí se mi nehne ani sval. Tak tohle se skrývá v zakázané místnosti! Scrabble! Chce se mi smát, ječet smíchy, spadnout ze židle. To bývala kdysi hra pro důchodkyně a důchodce na letním bytě, když zrovna nedávali nic v televizi. Nebo pro dospívající mládež, před dávnými a dávnými časy. Matka tu hru mívala doma, uloženou vzadu ve skříni v předsíni vedle krabic s vánočními ozdobami. Kdysi se mě její pomocí snažila zaujmout, když mi bylo třináct, byla jsem nešťastná a nevěděla jsem, co se sebou.

Ted' je to pochopitelně něco jiného. Ted' je zakázaná, alespoň pro nás. Ted' je nebezpečná. Ted' je neslušná. Ted' představuje něco, co si s manželkou zahrát nemůže. Ted' je to předmět touhy. Ted' se kompromitoval. Je to, jako kdyby mi nabízel drogy.

„Tak dobře,“ pronáším naoko lhostejně. Ve skutečnosti jsem téměř oněměla.

Nevysvětluje, proč si se mnou chce zahrát scrabble. A já se ho neptám. Prostě vytáhne z jedné zásuvky pracovního stolu krabici a otevře ji. Jsou v ní dřevěné kostičky potažené umělou hmotou, jak si je pamatuju, hrací deska rozdělená do čtverečků i žlábků na písmena. Vysype kostičky na stůl a začne je otáčet. Po chvíli se k němu přidám.

„Víš, jak se to hraje?“

Přikývnu.

Hrajeme dvě partie. *TYGR*, skládám. *KRAJKA. KDOULE. ZYGOTA*. Držím lesklé kostičky s hladkými hranami, ohmatávám písmena. Je to rozkošný pocit. Tohle je svoboda, záblesk svobody. *KULHAT*, skládám. *STRŽ*. Takový požitek. Kostičky jsou jako mentolové bonbony, stejně chladí. Mám chuť strčit si je do pusy. Měly by i citronovou příchut'. Písmeno *C*. Svěží, trochu kyselé na jazyku, lahodné.

První partii vyhrávám. Druhou ho nechám vyhrát: pořád jsem nepřišla na to, jaké jsou podmínky, o co budu moct na oplátku požádat.

Nakonec řekne, že už bych měla jít k sobě. Přesně tak to říká: *k sobě*. Myslí tím můj pokoj. Ptá se mě, jestli to zvládnou, jako kdyby schody byly zapadlá ulička. Přikyvuju, že ano. Otevřeme dveře jeho pracovny, jenom na skulinu, a posloucháme zvuky v hale.

Je to jako na rande. Jako když se člověk musí vplížit na kolej po zavírací hodině.

Je to spiknutí.

„Díky,“ šeptá. „Za tu partii.“ A pak řekne: „Chci, abys mě políbila.“

Přemýšlím, jestli bych dokázala odmontovat kryt nádrže na záchodě, v koupelně, až zase nadejde čas očisty, rychle a tiše, aby si Cora sedící na židli ničeho nevšimla. Mohla bych odtamtud vytáhnout ostrou páku a schovat si ji do rukávu, propašovat ji příště k veliteli do

pracovny, protože po takovémhle požadavku bývá vždycky nějaké příště, ať člověk poslechne, nebo odmítne. Přemýšlím, jak bych se k veliteli přiblížila, jako abych ho políbila, tady o samotě, sundala mu sako, jako kdybych mu chtěla nabídnout něco víc, cestu ke skutečné lásce, jak bych ho objala, vytáhla páku z rukávu a vrazila mu ostrý konec mezi žebra. Myslím na krev, která by z něj tekla, horká jako polévka, smyslná, na moje ruce.

Ve skutečnosti o ničem takovém nepřemýšlím. To jsem si přidala až později. Možná jsem na to měla myslet už v tu chvíli, ale nenapadlo mě to. Upozorňovala jsem, že je to rekonstrukce.

„Dobře,“ přikývnu. Přistoupím k němu a přitisknu zavřené rty na jeho. Cítím obvyklou vodu po holení s nádechem kuliček proti molům, kterou už dobře znám. On mi však připadá jako někdo, s kým jsem se teprve teď seznámila.

Odtahuje se, dívá se na mě. Opět ten nesmělý úsměv. Taková upřímnost. „Takhle ne,“ zašeptá. „Jako kdybys to myslela upřímně.“

Byl tak smutný.

I to je rekonstrukce.

IX.
NOC

KAPITOLA DVACÁTÁ ČTVRTÁ

Vracím se ztemnělou halou a nahoru po odhlučněných schodech kradmo do svého pokoje. Tam usednu na židli, nerozsvécím, zapnutá a zahalená v červených šatech. Člověk může jasně uvažovat, jenom když je oblečený.

Potřebuju odstup. Iluzi hloubky vytvořenou rámem, uspořádáním tvarů v rovině. Odstup je nutný. Jinak existují pouze dva rozměry. Jinak člověk žije s tváří přimáčknutou ke zdi, všechno tvoří obrovské popředí plné detailů, pohledů zblízka, chlupů, osnovy, z níž je utkáno povlečení, molekul obličje. Jeho vlastní kůže je jako mapa, diagram nicotnosti zbrzděný tenkými cestami, které nikam nevedou. Jinak člověk žije v přítomném okamžiku. A v něm žít nechci.

Jenže v něm jsem, není úniku. Čas je past, a já jsem v ní chycená. Musím pustit z hlavy své tajné jméno i všechny cesty zpátky. Teď se jmenuju Fredova a žiju tady.

Žijte v přítomnosti, co nejvíc ji využívejte, nic jiného nemáte.

Je čas bilancovat.

Je mi třicet čtyři. Mám hnědé vlasy. Bez bot měřím metr sedmdesát. Už si moc nevzpomínám, jak jsem dřív vypadala. Mám funkční vaječníky. Mám ještě jednu šanci.

Ale dnes večer se něco změnilo. Okolnosti jsou jiné.

Můžu o něco požádat. Možná o nic velkého, ale o něco přece.

Muži jsou stroje na sex, říkala teta Lydie, a většinou nic víc. Jde jim jenom o jedno. Musíte se naučit s nimi manipulovat, k vlastnímu prospěchu. Vodťe je za nos – to je metafora. Tak to v přírodě chodí. Tak to Bůh zařídil. Tak to na světě funguje.

Teta Lydie to ve skutečnosti neřekla, bylo to však obsaženo ve všem, co nás učila. Vznášelo se to nad ní jako zlaté motto nad světicí v dobách temna. Stejně jako ty dávné světice byla kost a kůže.

Ale jak do toho zařadit velitele, který si žije ve své pracovně, hraje si se slovy a touží – po čem? Abych s ním hrála a něžně ho políbila, jako kdybych to myslela upřímně.

Vím, že tu jeho touhu musím brát vážně. Mohla by být důležitá, mohla by to být propustka, mohla by to být moje zkáza. Nesmím to brát na lehkou váhu, musím se nad tím zamyslet. Ale ať udělám cokoli, když tu tak sedím ve tmě, reflektory zvenku ozařují obdélník mého okna přes závěsy vzdušné jako svatební šaty, jako ektoplazma, když se se sepnutýma rukama kývám mírně dopředu a zase dozadu, ať udělám cokoli, je na tom něco legračního.

Čtěl, abych si s ním zahrála scrabble a políbila ho, jako kdybych to myslela upřímně.

To je jedna z nejpodivnějších věcí, které se mi kdy přihodily.

Všechno záleží na kontextu.

~

Vzpomínám si na jeden televizní pořad, který jsem kdysi viděla: byla to repríza, vznikl už před lety. Bylo mi tehdy sedm nebo osm, byla jsem na něj moc malá. Byl to typ pořadu, na jaké se ráda dívala moje matka: historický, naučný. Snažila se mi ho pak vysvětlit: vykládala, že to, co tam ukazovali, se opravdu stalo, ale pro mě to byl jenom příběh. Byla jsem přesvědčená, že si ho někdo vymyslel. Takhle asi uvažují všechny děti, pokud jde o historii, kterou nezažily. Když je to jenom příběh, nenahání to už takový strach.

Byl to dokumentární pořad o jedné válce. Vyptávali se různých lidí, ukazovali záběry z černobílých dobových filmů a fotografie. Moc si z toho nepamatuju, ale vzpomínám si na kvalitu obrázků, jak se všechno zdálo pokryté směsí sluneční záře a prachu a jak ti lidé měli tmavé stíny pod obočím a podél lícních kostí.

Rozhovory s žijícími pamětníky byly barevné. Nejvíc si vzpomínám na rozhovor se ženou, která bývala milenkou velitele jednoho z táborů, kam dávali Židy, než je zabili. V pecích, vyprávěla mi matka – ale ty pece nebyly na žádných záběrech vidět, takže jsem si udělala popletenou představu, že se to zabíjení odehrávalo v kuchyních. Taková představa je pro dítě obzvlášť děsivá. Pec znamená přípravu

jídla. Myslela jsem si, že ty lidi pak někdo snědl. Což byla svým způsobem vlastně pravda.

Z toho, co říkali, se zdálo, že ten muž byl krutý a brutální. Jeho milenka – matka mi vysvětlila, co je to milenka; byla zastáncem otevřenosti, už ve čtyřech letech jsem dostala knížku s plastickými obrázky pohlavních orgánů –, jeho milenka bývala velmi krásná. Ukazovali ji na černobílé fotografii spolu s další ženou, v dvoudílných plavkách, botách na vysokých podpatcích a širokých kloboucích, jaké se tenkrát nosily; na očích měly sluneční brýle ve tvaru kočičích očí a seděly na lehátkách u bazénu. Bazén byl u jejich domu, který stál nedaleko tábora s pecemi. Ta žena prohlásila, že si ničeho zvláštního nevšimla. O pecích prý vůbec nevěděla.

V době toho rozhovoru, čtyřicet nebo padesát let poté, umírala na rozedmu plic. Hodně kašlala a byla hrozně hubená, téměř vyzáblá; stále však byla hrdá na svůj zevnějšek. (Podívej se na ni, poznamenala matka napůl rozzlobeně a napůl obdivně. Pořád ještě je hrdá na svůj zevnějšek.) Byla pečlivě nalíčená, se silným nánosem řasenky, zdravotníkem na lícních kostech, kde měla kůži napjatou jako roztaženou gumovou rukavici. Kolem krku měla perly.

On nebyl zrůda, hájila ho. Lidé o něm říkají, že byl zrůda, ale není to pravda.

O čem asi přemýšlela? Asi o ničem, tenkrát, v té době. Přemýšlela o tom, jak na nic nemyslet. Byla to nenormální doba. Byla hrdá na svůj zevnějšek. Odmítala věřit tomu, že je zrůda. Pro ni nebyl zrůda. Nejspíš měl nějaký roztomilý rys: falešně si pískal ve sprše, měl slabost pro lanýže, svému psovi říkal Liebchen a učil ho panáčkovat na kousky syrového masa. Jak snadno lze kohokoli obdařit lidskostí. Takové silné pokušení. Velké dítě, ubezpečovala se v duchu. Srdce jí roztálo, uhladila mu vlasy z čela, políbila ho na ucho, a nejen proto, aby za to něco dostala. Pudová potřeba utěšovat, pomáhat. No tak, konejšila ho, když se probudil ze zlého snu. Máš to tak těžké. Věřila tomu, protože jak by jinak mohla dál žít? Byla pod tou svou krásou docela obyčejná. Věřila ve slušnost, byla hodná na židovskou služku, nebo docela hodná, hodnější, než musela.

Několik dní po natočení toho rozhovoru spáchala sebevraždu. Říkali to, přímo v tom pořadu.

Nikdo se jí nezeptal, jestli ho milovala.

Teď si nejvíc ze všeho vzpomínám na její šminky.

Potmě vstanu a začnu se rozepínat. Pak zaslechnu něco uvnitř svého těla. Rozbila jsem se, asi ve mně něco prasklo. Ten zvuk z porouchaného místa stoupá a dere se mi do tváře. Bez varování: na nic konkrétního jsem nemyslela. Jestli ten zvuk pustím ven na vzduch, bude to smích, příliš hlasitý, příliš nápadný, někdo ho určitě uslyší, vzápětí se ozvou spěšné kroky, povely, a co pak? Rozsudek: emoce za daných okolností nevhodné. Ženské potíže, nálady, říkalo se dřív. Hysterie. A potom jehla, prášek. Mohlo by to být osudné.

Cpu si obě dlaně do úst, jako kdyby se mi chtělo zvracet, klesám na kolena, smích mi vře v hrdle jako láva. Plazím se ke skříni, zvedám kolena – já se snad udusím. Žebra mě bolí od toho, jak to v sobě držím, třesu se, dávím, jsem zemětřesení, sopka, prasknu. Skříň je plná červené, rozjaření se rýmuje se zrozením, ach, umřít smíchy!

Dusím ho v záhybech visícího pláště, pevně svírám víčka, zpod nichž se mi derou slzy. Snažím se dát dohromady.

Po chvíli to přejde, jako epileptický záchvat. Klečím tu ve skříni. *Nolite te bastardes carborundorum*. Ve tmě nic nevidím, ale konečky prstů nahmatávám ten drobný vyrytý nápis, jako by to bylo Braillovo písmo. Teď mi nezní v hlavě jako modlitba, ale spíš jako rozkaz: jenže co mám vykonat? Každopádně pro mě nemá žádný smysl, je jako starověký hieroglyf, k němuž se ztratil klíč. Proč to psala, proč se s tím namáhala? Odsud není cesta ven.

Ležím na podlaze, horečnatě dýchám, pak zpomalím a snažím se dýchat rovnoměrně, jako při předporodním cvičení. Teď už slyším jen bušení svého srdce, jak se otevírá a zavírá, otevírá a zavírá, otevírá.

X.
DUCHOVNÍ SVITKY

KAPITOLA DVACÁTÁ PÁTÁ

První zvuk, který jsem nazítří ráno uslyšela, bylo zaječení doprovázené třeskem. Cora upustila podnos se snídaní. To mě probudilo. Byla jsem stále ještě napůl ve skříni, s hlavou ve zmuchlaném plášti. Asi jsem ho stáhla z ramínka a usnula tam; chvíli jsem si nemohla vzpomenout, kde to jsem. Cora klečela vedle mě, cítila jsem, jak mi sahá na záda. Když jsem se pohnula, znovu vykřikla.

Co se děje? zeptala jsem se. Převalila jsem se a zvedla hlavu.

Ach, vydechla. Myslela jsem...

Cos myslela?

Jako že...

Na podlaze ležela rozbitá vejce, rozlité pomerančová šťáva a střepy.

Musím donést novejš, řekla. Taková škoda. Cos to dělala, takhle na zemi? Tahala mě, abych se zvedla do úctyhodnější pozice.

Nechtěla jsem jí prozrazovat, že jsem vůbec neležela v posteli. To by se nedalo vysvětlit. Napovídala jsem jí, že jsem nejspíš omdlela. To ovšem nebylo o nic lepší, protože se toho hned chytila.

To bejvá první příznak, přikývla spokojeně. A taky zvracení. Mohla si spočítat, že ještě neuplynulo dost času, ale zářila očekáváním.

Ne, to nebude ono, ohradila jsem se a posadila se. To určitě není ono. Jenom se mi zatočila hlava. Stála jsem tam, a najednou se mi zatmělo před očima.

Asi to dělá to vypětí, prohlásila, ze včerejška a vůbec. To člověka vysaje.

Měla na mysli zrození, a já jsem přisvědčila. Tou dobou už jsem seděla na židli, zatímco ona klečela na podlaze a sbírala kusy rozbitého skla a vajíček zpátky na ták. Džus částečně vytřela papírovým ubrouskem.

Budu muset dojít pro hadr, uvažovala nahlas. Budou se ptát, na co chci další vejce. Ledaže by ses bez nich obešla. Podívala se na mě úkosem, lišácky, a já viděla, že bude lepší, když budeme obě předstírat, že jsem snídani snědla. Kdyby řekla, že mě našla, jak ležím na podlaze, moc by se vyptávali. Každopádně bude muset vysvětlit rozbité sklo, ale kdyby Rita musela nachystat další snídani, byla by mrzutá.

Obejdu se bez nich, přikývla jsem. Nemám hlad. To bylo dobré, odpovídalo to té závratí. Ale topinku bych si dala, vzpomněla jsem si. Nechtěla jsem začít den úplně nalačno.

Je ze země, namítla.

To nevádí, mávla jsem rukou. Žvýkala jsem hnědou topinku a ona šla zatím do koupelny spláchnout trosky vajec do záchodu. Pak se vrátila.

Řeknu, že jsem ten tác upustila cestou zpátky, nabídla se.

Těšilo mě, že je ochotná kvůli mně lhát, třebaže šlo o takovou prkotinu, třebaže to bylo výhodné i pro ni. Vzniklo tím mezi námi pouto.

Usmála jsem se na ni. Doufám, že tě nikdo neslyšel.

Ale lekla jsem se teda pořádně, otočila se ve dveřích, kde stála s tácem v ruce. Nejdřív jsem myslela, že jsou to jen tvoje šaty, jako. A pak jsem si řekla, co dělaj na zemi? Myslela jsem, žeš možná...

Utekla, doplnila jsem.

No, ale... ale, koktala, ale bylas to ty.

Ano, přikývla jsem. Byla.

Bylo to tak, a ona odnesla tác a vrátila se s hadrem vytřít zbytek džusu. Rita pak odpoledne nazlobeně pronesla něco o tom, že některý lidi maj obě ruce levý. Myšlenkama jsou bůhvíckde a nekoukaj se na cestu, dodala, a pak už jsme se všechny tvářily, jako by se nic nestalo.

~

To bylo v květnu. Teď už je jaro v plném proudu. Tulipány si odbyly své a je po nich, okvětní lístky jim jeden po druhém opadaly jako zuby. Jednou jsem na zahradě narazila na Serenu Joy, jak klečí na polštářku, hůl položenou vedle v trávě. Odstrihávala jim zahradnickými nůžkami semeníky. Úkosem jsem ji sledovala, když jsem procházela kolem s

košíkem pomerančů a jehněčích kotlet. Vždycky zamířila, nastavila čepele nůžek a pak stříhla křečovitým trhnutím rukou. Způsoboval to záchvat artritidy? Anebo to byl nějaký útok, nálet spáchaný na naběhlých pohlavních orgánech květin? Plodnice. Odstrihávání semeníků má sloužit k tomu, aby si cibulky uložily energii.

Svatá Serena na kolenou činí pokání.

Často se takhle bavím drobnými zlomyslnými vtípkami na její účet, ale nikdy ne dlouho. Nebylo by dobré tu postávat a sledovat Serenu Joy zezadu.

Jestli jsem se na něco dívala toužebně, byly to nůžky.

~

Tak. Potom jsme měli kosatce, které se nádherně a elegantně tyčily na vysokých stoncích jako foukané sklo, jako pastelová voda ztuhlá ve šplouchnutí, světle modré, světle slézové a pak ty tmavší, sametové a fialové, potom prasetníky s odstínem indiga černající se na slunci, a srdcovky, jež měly tak ženský tvar, až se divím, že je ještě nevytrhali. Na té Serenině zahrádce je něco podvratného, ten pocit pohřbených věcí, které jakoby prýští zpátky nad zem, beze slova se derou do světla, jako by chtěly ukázat a zvolat: všechno, co bylo umlčeno, se zase s křikem ozve, byť neslyšně. Tennysonovská zahrada, malátná, ztěžklá vůněmi; o slovo se hlásí mdloby. Jistě, seshora na ni dopadají paprsky slunce, ale zároveň tu stoupá i teplo ze samotných květin a lze to pocítit: jako když podržíte dlaň centimetr nad něčí paží nebo ramenem. Dýchá v teple a vdechuje sama sebe. Když v tyhle dny procházím mezi těmi pivoňkami, karafiáty a narcisy, točí se mi hlava.

Vrba je úplně opeřená a taky mi se svými šeptanými narážkami příliš nepomůže. *Schůzky*, ševelí, *terasy* – sykavky mi běhají po zádech jako zimnice. Letní šaty mi šustí na stehnech, pod nohama mi raší tráva, koutky očí vnímám ve větvích pohyby; peří, třepotání, půvabné tóny, strom se mění v ptáka. Zdivočelá proměna. Bohyně se staly skutečností a vzduch se zalévá touhou. I zdivo domu jihne, dá se nahmatat – kdybych se o něj opřela, bylo by teplé a měkké. Je neuvěřitelné, co dokáže sebeklam. Zatočila se mu včera u zátarasů při pohledu na můj kotník hlava a bylo mu na omdlení, když jsem upustila

průkaz a on mi ho zvedl? Žádný šátek ani vějíř; používám, co je po ruce.

Zima je bezpečnější. Potřebuju tvrdost, chlad, strnulost – ne tuhle tíhu, jako kdybych byla meloun na stopce, ne tuhle tekutou zralost.

Máme s velitelem dohodu. Není to první taková dohoda v dějinách, ale její forma není právě obvyklá.

Chodím za ním dvakrát nebo třikrát týdně, vždycky po večeři, ale jenom když mi dá znamení. To znamení je Nick. Když ho cestou na nákupy nebo zpátky vidím leštit auto a má čepici na stranu anebo je prostovlasý, přijdu. Když tam není, nebo má čepici rovně, zůstanu u sebe v pokoji jako jindy. V den obřadu samozřejmě nic z toho neplatí.

Potíž představuje manželka, jako vždycky. Po večeři chodí k nim do ložnice, odkud by mě mohla zaslechnout, jak se plížím halou, přestože se snažím našlapovat jako myška. Nebo zůstává v salonu a plete své nekonečné šály pro anděly, vytváří další a další metry složitých a zbytečných vlněných panáčků: nejspíš je to pro ni náhražka rozmnožování. Dveře salonu se většinou nechávají dokořán, když tam sedí, a já si netroufám kolem projít. Když dostanu znamení, ale nemůžu se dostat ze schodů nebo se prosmýknout halou kolem salonu, velitel to chápe. Zná mou situaci líp než kdo jiný. Zná všechna pravidla.

Někdy je však Serena Joy pryč, na návštěvě u nemocné manželky jiného velitele; to je jediné místo, kam může večer sama chodit. Vezme s sebou něco k snědku, koláč nebo bochník chleba, který upekla Rita, popřípadě sklenici zavařeniny z máty, která jí roste na zahrádce. Tyhle manželky velitelů stonají docela často. Je to pro ně zpestření. Zato my, služebnice, a dokonce i marty, se nemocím vyhýbáme. Marty nechtějí být proti své vůli propuštěny, protože kdoví, kam by se dostaly? Staré ženy se tu poslední dobou moc nevidí. A pokud jde o nás, jakákoli opravdová nemoc, cokoli dlouhodobého, slabost, hubnutí či nechutenství, vypadávání vlasů nebo selhání žláz, by znamenalo konec. Vzpomínám si, jak Cora zjara vrávorala po domě s chřipkou, a když si myslela, že se nikdo nedívá, přidržovala se rámu dveří a snažila se nekašlat. Jenom rýma, pousmála se, když se jí Serena Joy ptala.

I Serena si někdy pár dnů poleží v posteli. To pak chodí společnost za ní, manželky šustí nahoru po schodech, vesele kvokají a přinášejí koláče, zavařeninu a kytice z jejich zahrady.

Střídají se. Mají na to nějaký nepsaný a nevyřčený pořádník. Každá si dává pozor, aby si neuzurpovala víc pozornosti, než jí náleží.

Když se Serena chystá večer z domu, vždycky dostanu znamení.

~

Poprvé jsem byla zmatená. Nerozuměla jsem, o co mu jde, a to, co po mně chtěl, mi připadalo k smíchu, legrační, jako fetišistické zbožňování šněrovacích bot.

Byla v tom i trocha zklamání. Co jsem vlastně čekala, že mě za těmi zavřenými dveřmi čeká, když jsem k němu šla poprvé? Něco nevýslovného, třeba poloha na všech čtyřech, úchylky, biče, mrzačení? Přinejmenším nějakou drobnou sexuální manipulaci: nějaký dávný hříšek, který si teď nemůže dopřávat, protože ho zákon zakazuje a trestá amputací. Když mě místo toho požádal o partii scrabblu, jako kdybychom byli staří manželé nebo děti, připadalo mi to nesmírně perverzní, svým způsobem taky násilné. Byla to taková nepochopitelná prosba.

A když jsem odešla z místnosti, stále mi nebylo jasné, co ode mě chce, proč to chce a jestli jsem dokázala jeho potřebu uspokojit. Jestli má proběhnout obchod, je třeba stanovit podmínky směny. To rozhodně neudělal. Napadlo mě, že si se mnou možná pohrává, že je to taková hra kočky s myší, ale teď si myslím, že jeho motivy a touhy nebyly jasné ani jemu. Ještě je nedokáže vyjádřit slovy.

~

Druhý večer začal tak jako ten první. Přišla jsem ke dveřím – byly zavřené. Zaklepala jsem – ozvalo se dále. Následovaly stejné dvě partie s hladkými běžovými kostičkami. *LUXUS*, *SKRZ*, *HLEĎ*, *FIX*, všechny staré triky se souhláskami, které jsem si dokázala vybavit nebo vymyslet. Jazyk mi ztěžkl usilovným vymýšlením kombinací písmen. Bylo to, jako bych používala řeč, kterou jsem kdysi ovládala, ale teď už pozapomněla, řeč související se zvyky, které ze světa už dávno

vymizely: capuccino a croissant na stolku před kavárnou, absint ve vysoké sklenici nebo langusty v rohu hojnosti z novin – věci, o kterých jsem kdysi četla, ale nikdy jsem je neviděla na vlastní oči. Bylo to jako zkoušet chodit bez berlí, jako ty přepjaté scény ze starých televizních filmů. *Zvládneš to. Já vím, že to dokážeš.* Přesně tak se moje mysl kymácela a klopýtala mezi ostrými *R* a *T* a klouzala po vejčitých samohláskách jako po oblázcích.

Velitel byl trpělivý, když jsem váhala nebo se ho ptala, jak se něco správně píše. Vždycky se můžeme podívat do slovníku, řekl. *Můžeme.* UVědomila jsem si, že tenkrát mě poprvé nechal vyhrát.

Toho večera jsem se domnívala, že všechno bude probíhat tak jako minule, včetně polibku na dobrou noc. Když jsme však dohráli druhou partii, opřel se na židli. Položil si lokty na opěradla, konečky prstů spojené, a pohlédl na mě.

Mám pro tebe malý dárek, pronesl.

Pousmál se. Potom otevřel vrchní zásuvku stolu a něco z ní vytáhl. Chvilí to ledabyle držel mezi palcem a ukazováčkem, jako by se nemohl rozhodnout, jestli mi to má dát. Přestože to držel vzhůru nohama, poznala jsem to. Kdysi jich bývalo všude plno. Byl to časopis, podle obrázku nejspíš magazín pro ženy: modelka na lesklém papíře s vyfoukanými vlasy, šálou kolem krku a namalovanou pusou – podzimní móda. Myslela jsem, že všechny podobné časopisy zničili, ale tenhle zůstal ve velitelově soukromé pracovně, kde by ho člověk nejméně hledal. Podíval se na modelku – z jeho pohledu nebyla hlavou dolů – a stále měl na tváři ten svůj zamyšlený úsměv. Takhle by se člověk díval na téměř vyhynulé zvíře v zoo.

Hleděla jsem na časopis, když jím přede mnou kýval jako návnadou, a chtěla jsem ho. Chtěla jsem ho tak silně, až mě bolelo v konečcích prstů. Zároveň jsem vnímala, jak je ta moje touha všední a směšná, vždyť kdysi jsem podobné magazíny vůbec nebrala vážně. Čítávala jsem je v čekárně u zubaře, někdy v letadle; kupovala jsem si je s sebou do hotelu, abych si nějak ukrátila dlouhou chvíli, než přijde Luke. Vždycky jsem je prolistovala a pak zahodila, protože byly nekonečně

zbytné, a za den či dva už jsem si nedokázala vzpomenout, co v nich bylo.

Ale teď jsem si vzpomínala. Byl v nich totiž příslib. Obchodovaly s proměnami: nabízely nekonečnou řadu možností, táhnoucí se jako odrazy ve dvou zrcadlech postavených proti sobě, kde se řadí replika za replikou, dokud nezmizí z dohledu. Nabízely jedno dobrodružství za druhým, jeden šatník za druhým, jedno zlepšení za druhým, jednoho muže za druhým. Nabízely omládnutí, zdolání a přesáhnutí bolesti, nekonečnou lásku. Jejich skutečným příslibem byla nesmrtelnost.

Tohle teď držel v ruce, aniž si toho byl vědom. Rozvlnil stránky. Cítila jsem, jak se předkláním.

Je starý, poznamenal, spíš taková kuriozita. Myslím, že tak ze sedmdesátých let. *Vogue*. Prohodil to, jako když znalec vín utrousí název vinice. Napadlo mě, že by tě mohl zajímat.

Váhala jsem. Možná mě zkouší, aby zjistil, jak hluboko do mě pronikla indoktrinace. Je to zakázané, připomněla jsem.

Tady ne, řekl tiše. Pochopila jsem, co tím myslí. Když už jsme porušili hlavní tabu, proč bych měla váhat u dalšího, méně závažného? Nebo dalšího, a ještě dalšího; kdoví, kam až to může dojít? Za těmito dveřmi tabu mizí.

Vzala jsem si od něj časopis a otočila ho, aby se dal prohlížet. Znovu se mi před očima objevily obrázky mého dětství: směle si vykračující, sebejisté, paže roztažené, jako by chtěly zabrat co nejvíc prostoru kolem sebe, nohy rozkročené, chodidla pevně na zemi. Na tom postoji bylo cosi renesančního, ale připomínalo mi to spíš prince než načesané dívky s loknami. Upřímné oči zastíněné líčením, to ano, ale zaostřené na kořist jako oči kočičí. Žádná mdlost, žádná upejpavost v těch kapucích a drsném tvídu, v těch kozačkách po kolena. Tyhle ženy byly piráti s dámským kufříkem na lup a hrabivými koňskými zuby.

Listovala jsem magazínem a cítila, jak mě přítom velitel pozoruje. Věděla jsem, že provádím něco, co se nemá, a že jemu ten pohled dělá dobře. Měla jsem si připadat špatná, a podle měřítek tety Lydie jsem špatná byla. Ale nepřipadala jsem si tak. Připadala jsem si spíš jako

anglická pohlednice z přímořského letoviska ze začátku dvacátého století: *uličnická*. Co mi asi dá příště? Podvazkový pás?

K čemu to máte? zeptala jsem se.

Někteří z nás, odkašlal si, mají stále slabost pro věci ze starých časů.

Ale vždyť se měly všechny spálit, namítla jsem. Dělal se domovní prohlídky, zapalovaly se hranice...

Co je nebezpečné v rukou zástupů, prohlásil možná ironicky, ale nebyla jsem si tím jistá, je bez rizika pro ty, jejichž motivy jsou...

Zcela čisté, doplnila jsem.

Vážně přikývvl. Nedalo se poznat, jestli to myslí doopravdy.

Ale proč ho ukazujete mně? zeptala jsem se, a vzápětí jsem si připadala jako hlupák. Co by mi na to mohl říct? Že se baví na můj účet? Musel přece vědět, jak bolestně na mě působí podobné připomínky dřívějších časů.

Na jeho skutečnou odpověď jsem nebyla připravená. Komu jinému bych ho ukázal? přiznal a v hlase mu opět zazněl ten smutek.

Mám zajít ještě dál? ptala jsem se v duchu. Nechtěla jsem ho tlačit příliš daleko a příliš rychle. Uvědomovala jsem si, že se beze mě obejde. Přesto jsem pokračovala, neméně tiše: A co vaše žena?

Zdalo se, že se nad tím zamyslel. Ne, vzdychl. Nechápala by to. A beztak už se mnou moc nemluví. Poslední dobou jsme si dost cizí.

Tak to konečně zaznělo nahlas: jeho žena mu nerozumí.

Proto mě tedy potřebuje. Pořád totéž. Bylo to tak banální, až se tomu nechtělo věřit.

~

Třetího večera jsem ho požádala o krém na ruce. Nechtěla jsem vypadat, jako že žadoním, ale chtěla jsem získat, co se dá.

Jaký krém? zeptal se, dvorně jako vždycky. Seděl za stolem naproti mně. Téměř se mě nedotýkal, až na ten jeden povinný polibek. Žádné osahávání, žádné přerývané dýchání, nic takového; bylo by to jaksi nevhodné, pro něj stejně jako pro mě.

Krém na ruce, opakovala jsem. Nebo na obličej. Hodně nám vysychá kůže. Z jakéhosi důvodu jsem řekla *nám*, a ne *mně*. Ráda bych poprosila taky o olej do koupele, který byl dřív k dostání v takových

těch barevných kuličkách, co mi ve skleněné dóze doma v matčině koupelně připadaly kouzelné. Ale usoudila jsem, že by nevěděl, o co přesně jde. Stejně už se asi nevyrábí.

Vysychá? otázal se velitel, jako by o tom jakživ nepřemýšlel. A co s tím děláte?

Mažeme se máslem, vysvětlila jsem. Když je. Nebo margarínem. Většinou se musíme spokojit s margarínem.

Máslem, řekl zamyšleně. To je chytré. Máslem. Zasmál se.

Mohla jsem mu dát facku.

Snad bych něco dokázal sehnat, pousmál se, jako kdyby vyhověl dítěti žadonicímu o žvýkačku. Ale mohla by ho na tobě ucítit.

Přemýšlela jsem, jestli u něj tyhle obavy pramení z dřívějších zkušeností. Dávná minulost: rtěnka na límečku, parfém na manžetách, pozdně večerní scéna v nějaké kuchyni nebo ložnici. Muže bez takové zkušenosti by to nenapadlo. Ledaže by byl mazanější, než vypadá.

Dám si pozor, slíbila jsem. A kromě toho ke mně nikdy nechodí tak blízko.

Někdy ano, připomněl.

Sklopila jsem oči. Na to jsem zapomněla. Cítila jsem, jak se červenám. V ty dny se jím mazat nebudu, ujistila jsem ho.

Čtvrtého večera mi dal krém na ruce v neoznačené umělohmotné lahvičce. Nebyl příliš kvalitní – byl lehce cítit rostlinným olejem. Nemůžu čekat, že dostanu Lili z údolí. Možná ho vyrábějí pro nemocnice, na proleženiny. Ale poděkovala jsem mu.

Problém je v tom, vzpomněla jsem si, že ho nemám kam schovat.

U sebe v pokoji, prohlásil, jako by to bylo nabíledni.

Tam by ho našli, namítla jsem. Někdo by ho našel.

Proč? zeptal se, jako kdyby o tom opravdu neměl tušení. Možná to vážně nevěděl. Nebylo to poprvé, co projevil naprostou neznalost skutečných podmínek našeho života.

Dělají prohlídky, zamračila jsem se. Prohledávají nám pokoje.

A kvůli čemu? zeptal se.

Myslím, že v tu chvíli jsem se už přestala ovládat. Kvůli žiletkám! vykřikla jsem. A knihám, spisům, věcem z černého trhu. Prostě kvůli

všemu, co nesmíme mít! Kristepane, to byste snad měl vědět! Mluvila jsem zlostněji, než jsem chtěla, ale on nehnul brvou.

Tak si ho budeš muset nechat tady, navrhl.

A to jsem taky udělala.

Pozoroval mě, jak si ho roztírám na ruce a na tvář, pořád s tím výrazem návštěvníka zoo, když nahlíží do klece. Měla jsem chuť se k němu otočit zády – bylo to, jako kdyby byl se mnou v koupelně –, ale netroufla jsem si.

Nesmím zapomínat, že jsem pro něj pouhý rozmar.

KAPITOLA DVACÁTÁ ŠESTÁ

Když za dva nebo za tři týdny opět přišel den obřadu, zjistila jsem, že se něco změnilo. Cítila jsem teď rozpaky, které jsem předtím neprožívala. Předtím jsem to brala jako práci, nepříjemnou práci, kterou chci mít co nejdřív odbytou. Zatni zuby, říkávala mi matka před zkouškami, kterých jsem se bála, nebo před plaváním ve studené vodě. Tehdy jsem příliš nepřemýšlela o tom, co to znamená, ale měla jsem se nejspíš pomoci zubů zatvrdit, a přesně to jsem dělala: dělala jsem, jako že tam nejsem, že nejsem ve svém těle.

Tenhle stav nepřítomnosti, existence mimo tělesnou schránku, platil i pro velitele, jak jsem si nyní uvědomovala. Zřejmě myslel na něco jiného celou dobu, co byl se mnou – totiž s námi, protože Serena Joy u toho samozřejmě nechyběla. Možná myslel na to, co ten den dělal, na golf nebo na to, co měl k večeři. Pohlavní styk prováděl mechanicky a do značné míry nevědomky, jako by se drbal za uchem.

Ale toho večera, při prvním obřadu během našeho nového uspořádání, nebo jak to nazvat – nevěděla jsem, jak tomu mám říkat –, jsem se před ním styděla. Jednak jsem cítila, že se na mě opravdu dívá, a bylo mi to nepříjemné. Jako obvykle se svítilo, neboť Serena Joy si dávala pozor, aby nevznikla seabemíň romantická či erotická atmosféra: ostrá stropní světla, i přes nebesa její postele. Člověk si připadal jako na operačním stole při plném osvětlení. Jako na jevišti. Uvědomovala jsem si, že mám chlupaté nohy, nepravidelně jako nohy, které byly dřív holené, ale opět zarostly; uvědomovala jsem si i podpaží, přestože tam mi samozřejmě neviděl. Připadala jsem si zanedbaně. Tenhle akt kopulace, nebo snad oplodnění, který pro mě neměl znamenat víc než usednutí včely na květ, mi náhle začal připadat neslušný, jako trapné porušení zavedených způsobů.

Už pro mě nebyl věcí. V tom byla celá ta potíže. Toho večera jsem si to uvědomila, a to vědomí mě už neopustilo. Všechno se tím zkomplikovalo.

I Serena Joy se v mých očích změnila. Dřív jsem ji prostě nenáviděla, protože se podílela na tom, co mi provádějí, a také proto, že i ona nenáviděla mě a moje přítomnost jí byla nepřijemná – a navíc proto, že by měla vychovávat mé dítě, kdyby se mi nějaké nakonec přece narodilo. Ale teď jsem ji sice stále nenáviděla – nejvíc ve chvílích, kdy mi mačkala ruce tak silně, až se mi její prsteny zarývaly do masa, a ke všemu mi je táhla dozadu, jistě naschvál, abych měla co nejmenší pohodlí –, ta nenávist však už nebyla tak čirá a prostá. Částečně jsem na ni žárlila; jenže jak jsem mohla žárlit na ženu tak očividně vyschlou a nešťastnou? Žárlit se přece dá jen na člověka, který má něco, o čem si myslíme, že bychom to měli mít sami. A přesto jsem žárlila.

Zároveň jsem vůči ní měla špatné svědomí. Připadala jsem si jako vetřelec na území, které jí právem náleží. Teď když jsem se s velitelem scházela potají, přestože jsem s ním jenom hrála scrabble a poslouchala ho, naše funkce už nebyly tak oddělené, jak by teoreticky měly být. Něco jsem jí brala, třebaže ona o tom nevěděla. Kradla jsem. Co na tom, že ona o to očividně nestála nebo nevěděla, co s tím, nebo že to dokonce odmítla. Přesto to patřilo jí, a já jsem si to brala, to tajemné „něco“, co jsem nedokázala dost dobře definovat – protože velitel do mě nebyl zamilovaný, odmítala jsem věřit tomu, že by cítil něco tak extrémního –, a co zbude na ni?

A proč bych se o to měla starat? říkala jsem si. Nic pro mě neznamená, nesnáší mě; kdyby si dokázala vymyslet nějaký důvod, na minutu by mě vyhodila z domu, ne-li něco horšího. Třeba kdyby na nás přišla. On by s tím nemohl nic dělat, nemohl by mě zachránit; přestupky žen v domácnosti, ať šlo o marty nebo služebnice, řešily vždy výhradně manželky. Věděla jsem, že je to potměšilá a pomstychtivá ženská. Přesto jsem ze sebe nedokázala setřást jisté výčitky svědomí vůči ní.

A navíc jsem teď nad ní měla určitou moc, byť ona o tom neměla tušení. A to se mi líbilo. Proč předstírat? Líbilo se mi to velice.

Ale velitel mě mohl tak snadno prozradit: pohledem, gestem, drobným uřeknutím, ze kterého by se každý dovtípil, že mezi námi teď něco je. Při obřadu to jednou málem udělal. Vztáhl ruku, jako by se mě chtěl dotknout na tváři – otočila jsem hlavu na stranu, abych ho varovala, a zároveň jsem doufala, že si Serena Joy ničeho nevšimne, a on ruku opět stáhl, stáhl se do sebe a do své soustředěné cesty.

Tohle už nikdy nedělejte, varovala jsem ho, když jsme spolu byli příště o samotě.

Co nemám dělat? podivil se.

Takhle se mě zkoušet dotýkat, když... když je u toho ona.

Já jsem to zkoušel?

Mohli by mě kvůli tomu poslat pryč. Do kolonií. Moc dobře to víte. Nebo něco horšího. Myslela jsem si, že by měl na veřejnosti dál předstírat, jako kdybych byla velká váza nebo okno: kus nábytku, neživá nebo průhledná.

To mě mrzí, vzdychl. To jsem nechtěl. Ale přijde mi to tak...

Co? zeptala jsem se, když nedokončil větu.

Neosobní.

Jak dlouho vám trvalo, než jste na tohle přišel? ozvala jsem se. Z toho, jak jsem s ním mluvila, je znát, že se náš vztah už trochu posunul.

~

Budoucí generace na tom budou mnohem lépe, líčila teta Lydie. Ženy budou spolu žít v míru, všechny jako jedna rodina; budete pro ně jako dcery, a až se křivka populačního růstu opět dostane na původní hodnoty, už vás nebudeme muset překládat z jedné domácnosti do druhé, protože se na všechny dostane. Za takových podmínek se pak můžou vytvořit opravdová citová pouta, mrkala na nás vemlouvavě. Ženy půjdou ruku v ruce za společným cílem! Budou si navzájem pomáhat v každodenních povinnostech na společné cestě životem a každá bude přitom plnit úkol, který jí byl svěřen. Proč by měla jedna žena vykonávat všechny funkce nezbytné k pokojnému chodu domácnosti? To by nebylo rozumné ani humánní. Vaše dcery budou

svobodnější. Pracujeme na tom, abyste každá mohla mít zahrádku, úplně každá z vás – znovu ty sepjaté ruce, ten zadýchaný hlas –, a to je jenom jeden *příklad*. Zdvižený prst nám zahrozil. Ale nesmíme chtít všechno honem honem, musíme si pěkně počkat, nemám pravdu, děvenky?

~

Faktem je, že jsem jeho milenka. Vysoce postavení muži mívali vždycky milenky, tak proč by to teď mělo být jinak? Pravda, máme to trochu jinak uspořádané. Milenky bývaly kdysi udržovány ve vlastním domku nebo bytě, a teď se to sloučilo. Ale v jádru jde pořád o totéž. Víceméně. *Vedlejší poměr*, říkávalo se tomu dřív. Já jsem vedlejší poměr. Mým úkolem je poskytovat to, co by jinak chybělo. Třeba scrabble. Je to směšné a nedůstojné postavení.

Někdy se mi zdá, že ona o tom ví. Někdy si myslím, že jsou spolčení. Někdy mám dojem, že ho k tomu sama navedla a teď se mi směje; tak jako se občas ironicky posmívám sama sobě. Jen ať si to pěkně vypije, říká si třeba. Možná se s ním skoro vůbec nestýká, možná je to její pojetí svobody.

A přestože vím, jak je to hloupé, jsem teď šťastnější než dřív. Alespoň mám co dělat. Mám čím večer vyplnit čas, místo abych dřepěla sama u sebe v pokoji. Aspoň můžu přemýšlet o něčem jiném. Nemiluju velitele, necítím k němu nic na ten způsob, ale zajímá mě, zabírá prostor, je víc než stín.

A totéž znamenám já pro něj. Už pro něj nejsem jen použitelné tělo. Už pro něj nejsem jen loď bez nákladu, kalich bez vína nebo – drsněji řečeno – pec bez bochníku. Už pro něj nejsem jenom prázdná.

KAPITOLA DVACÁTÁ SEDMÁ

Kráčím s Glenovou po letní ulici. Je teplo a vlhko: takové počasí by dřív bylo na sandály a letní šaty. Každá neseme v košíku jahody – teď je jejich období, takže se jimi budeme cpát, až je nebudeme chtít ani vidět – a v papíru zabalenou rybu. Tu jsme koupily U chlebě a ryb, kde dřevěný štít zobrazuje usměvavou rybu s řasami na očích. Ale chléb se tam neprodává. Většina domácností si ho peče sama, i když v případě nouze se U chleba vezdejšího dají pořídit vyschlé rohlíky a scvrklé koblihy. U chlebě a ryb mají skoro vždycky zavřeno. Proč by taky otvírali, když nemají nic na prodej? Mořský rybolov před několika lety zanikl a těch pár ryb, co se dnes dají sehnat, pochází se sádek, takže mají bahnitou příchuť. Ve zprávách říkali, že pobřežní oblasti se „nechávají ladem“. Vzpomínám na platýse, tresku, mečouna, mušle, tuňáka, na pečené a nadívané humry, na růžové a tučné lososy, z nichž jsme grilovali steaky. Copak to všechno vyhynulo, jako velryby? Zaslechla jsem takové řeči, kolovaly neslyšně a neznatelně splývaly ze rtů, když jsme stály ve frontě před obchodem a čekaly, až otevřou, přilákány obrázkem šťavnatých bílých filetů ve výloze. Ten plakát vyvěšují vždycky, když něco mají, a když zboží dojde, zase ho sundají. Znaková řeč.

Vracím se dnes s Glenovou loudavě; je nám v dlouhých šatech horko, potíme se v podpaží, jsme unavené. Aspoň že v tomhle vedru nemusíme nosit rukavice. Tady někde býval obchod se zmrzlinou. Už si nepamatuju, jak se jmenoval. Někdy se věci tak rychle mění, budovu strhnou nebo přestaví na něco jiného a je těžké si v duchu vybavit, jak to vlastně bylo. Člověk si mohl objednat dva kopečky, a když chtěl, polili mu vršek čokoládou. Vypadalo to pak jako ten zákusek, jak jen se jmenoval? Už si nevzpomínám.

Chodívali jsme tam, když byla malá, a já jsem ji vždycky zvedla, aby viděla přes sklo na vaničky s různými druhy zmrzliny v tak jemných barevných odstínech: světle oranžová, bledě zelená, světle růžová, a vždycky jsem jí přečetla názvy, aby si mohla vybrat. Jenže si nevybírala podle názvu, ale podle barvy. I její šaty a kombinézy měly takové barvy. Pastelově zmrzlinové.

Indiánek se jmenoval.

~

Už se s Glenovou cítíme jedna vedle druhé líp, zvykly jsme si na sebe. Jako siamská dvojčata. Když se zdravíme, už se nenamáháme s formalitami: jen se usmějeme, vykročíme vedle sebe a bez zaváhání putujeme po pravidelné trase. Občas to vezmeme jinudy – na tom není nic špatného, pokud se držíme v patřičných mezích. I krysa v bludišti si může běhat, kudy chce, pokud neuteče ven.

Už jsme obešly obchody a zastavily se u kostela; teď stojíme u Zdi. Dnes tu není nic k vidění, v létě nenechávají těla viset tak dlouho jako v zimě, kvůli mouchám a zápachu. Tohle kdysi bývala země osvěžovačů vzduchu, s vůní borovic či lučních květů, a ten zvyk lidem zůstal: hlavně velitelům, kteří kážou čistotu v každém směru.

„Máš už všechno nakoupené?“ zeptá se mě Glenova, přestože ví, že mám. Náš nákupní seznam není nikdy dlouhý. Poslední dobou přestala být tak netečná a melancholická. Často sama zapřede hovor.

„Ano,“ odpovídám.

„Tak to vezmeme okolo,“ navrhne. Myslí tím dolů k řece. Tam už jsme dlouho nebyly.

„Dobře,“ přikývnu. Neotočím se však hned, zůstávám stát na místě a naposled se podívám na Zed'. Vidím červené cihly, pátrací reflektory, ostnatý drát, háky. Takhle prázdná vypadá Zed' kdovíproč ještě zlověstněji. Když tam někdo visí, člověk už aspoň ví to nejhorší. Ale pokud je prázdná, symbolizuje také možnost, jako ticho před bouří. Když na ní vidím těla, skutečná těla, když můžu z jejich velikosti a tvaru uhodnout, že žádné z nich nepatří Lukovi, můžu zároveň věřit, že je stále naživu.

Nevím, proč čekám, že se objeví na téhle zdi. Existují stovky jiných míst, kde ho mohli zabít. Nedokážu se však zbavit myšlenky, že je tady a teď, za těmi nic neříkajícími červenými cihlami.

Snažím se představit si, v jaké je asi budově. Vzpomínám si na budovy za Zdí, dřív jsme tam mohly volně chodit, když ještě sloužily jako univerzita. A občas tam chodíme, když se koná ženská likvidace. Většina staveb má také zdi z červených cihel; některé mají klenuté portály v novorománském slohu z devatenáctého století. Dovnitř už nesmíme – ale kdo by tam chtěl chodit? Ty budovy patří Očím.

Možná je v knihovně. Někde ve sklepení. Ve skladišti.

Knihovna připomíná chrám. Její dlouhé bílé schodiště vede k řadě dveří. Za nimi se pak rozkládá další bílé schodiště. Po jeho stranách shlížejí ze stěn andělé. Jsou tam i bojovníci nebo muži chystající se k boji, působí čistě a vznešeně, nejsou to ti špinaví, zakrvácení a páchnoucí válečníci, jakými jistě ve skutečnosti byli. Vítězství zaujalo jednu stranu vnitřních dveří, kam je k sobě láká, a na druhé straně číhá Smrt. Je to nástěnná malba připomínající nějakou válku. Muži na straně Smrti jsou stále naživu. Kráčejí na Nebesa. Smrt je krásná žena s křídly a téměř obnaženým prsem – nebo je to Vítězství? Už si nevzpomínám.

To asi nezničili.

~

Obracíme se zády ke Zdi a zamíříme vlevo. Je tu několik opuštěných obchodů, jejichž skleněné výlohy jsou začmárány mýdlem. Snažím se rozpomenout, co se v nich kdysi prodávalo. Kosmetika? Šperky? Většina obchodů s věcmi pro muže zůstala otevřená; jenom ty, které prodávaly takzvané marnotratnosti, musely zavřít.

Na rohu ulice je obchod zvaný Duchovní svitky. Funguje jako franšíza: provozovnu Duchovních svitků najdete v centru každého města, na každém předměstí, nebo se to aspoň říká. Musejí mít ohromné tržby.

Výloha Duchovních svitků je z nerozbitného skla. Za ní stojí řady automatů na tisk – říká se jim Svaté válce, ale jenom mezi námi, je to neuctivá přezdívka. Ty automaty tisknou modlitby na dlouhých

cívkách, nekonečné papírky s modlitbami. Objednávají se pomocí Kompufonu, slyšela jsem jednou velitelovu manželku, jak to dělá. Objednávání modliteb u Duchovních svítek má být projevem zbožnosti a loajálnosti vůči režimu, takže to manželky velitelů pochopitelně dělají často. Pomáhá to jejich mužům v kariéře.

Existuje pět druhů modliteb: za zdraví, za bohatství, za smrt, za zrození, za hřích. Člověk si vybere, zmáčkne příslušnou klávesu, pak zadá svoje číslo, aby z mu z účtu odešly peníze, a nakonec zmáčkne číslo, které znamená, kolikrát se má modlitba zopakovat.

Automaty modlitby tisknou a zároveň je přeřikávají, takže když člověk chce, může jít dovnitř a poslouchat, jak jejich bezbarvé plechové hlasy melou dokola stále totéž. Jakmile se modlitby vytisknou a odřikají, papír se navine jiným otvorem zpátky, zrecykluje se a je z něj zase čistá role. Uvnitř obchodu nejsou žádní lidé: automaty nepotřebují obsluhu. Zvenku ty hlasy nejsou slyšet – ozývá se jen mručení, šum, jako šepot zbožného davu na kolenou. Každý automat má na boku namalované zlaté oko, lemované dvěma zlatými křídly.

Snažím se rozpomenout, co se v tomhle obchodě prodávalo, než z něj udělali Duchovní svítky. Myslím, že dámské prádlo. Růžové a stříbřité krabice, barevné kalhotky, krajkové podprsenky, hedvábné šátky? Něco zapomenutého.

Stojíme s Glenovou před Duchovními svítky, hledíme skrz nerozbitnou výlohu na automaty, z nichž prýští modlitby a zase mizí druhým otvorem, zpět do říše nevysloveného. Teď přejíždím očima stranou. Už nevidím automaty, ale Glenovu, její odraz ve výloze. Dívá se přímo na mě.

Hledíme si do očí. Je to poprvé, co vidím její oči přímo, bez hnutí, ne úkosem. Má oválnou, růžovou, buclatou tvář, i když není tlustá. I ty oči jsou kulaté.

Neuhýbá před mým pohledem na skle, pozoruje mě vyrovnaně a bez mrknutí. Teď je těžké se odvrátit. Na tom pohledu je něco šokujícího – je to jako vidět poprvé někoho nahého. Nad našimi hlavami se náhle vznáší riziko, které tam dřív nebylo. I takový pohled do očí skrývá nebezpečí. I když kolem není ani noha.

Nakonec Glenova promluví. „Myslíš, že Bůh ty automaty poslouchá?“ zeptá se. Šeptá: je to zvyk, který jsme si osvojily ve středisku.

V minulosti by to byla bezvýznamná poznámka, jakási učená spekulace. Teď se však rovná velezradě.

Mohla bych začít křičet. Mohla bych utéct. Mohla bych se od ní tiše odvrátit, abych jí ukázala, že v mé přítomnosti se takhle mluvit nebude. Podvracení, pobuřování, rouhání, kacírství, všechno v jednom.

Zatnu zuby. „Ne.“

Vydechne: dlouhé vzdychnutí úlevou. Překročily jsme svorně neviditelnou hranici. „Já taky ne,“ šeptá.

„I když je to asi projev víry,“ pokračuju. „Jako tibetské modlitební mlýnky.“

„Co to je?“

„Jenom jsem o nich četla,“ vysvětluju tiše. „Poháněl je vítr. Teď už jsou všechny v tahu.“

„Jako všechno,“ vzdychne. Teprve teď od sebe odvracíme pohled.

„Je tu bezpečno?“ šeptám.

„Tohle je asi nejbezpečnější místo,“ odpovídá. „Vypadá to, jako že se modlíme.“

„A co oni?“

„Oni?“ ptá se stále šeptem. „Venku je to vždycky nejbezpečnější, žádné mikrofony. A proč by je sem taky dávali? Myslí si, že by si to nikdo nedovolil. Ale už tu stojíme dost dlouho. Nemá cenu vracet se domů pozdě.“ Otáčíme se jako na povel. „Až půjdeme, měj hlavu sklopenou,“ nabádá mě. „A trochu se ke mně nakloň. Líp tě uslyším. A hlavně nemluv, když půjde někdo kolem.“

Kráčíme se sklopenou hlavou jako obvykle. Jsem tak rozrušená, že se mi špatně dýchá, ale snažím se držet tempo. Teď si musím víc než kdy jindy dát pozor, abych neupoutala pozornost.

„Myslela jsem, že opravdu věříš,“ ozve se Glenova.

„Já zas myslela, že ty,“ šeptám.

„Vždycky jsi byla tak nechutně zbožná.“

„Ty taky,“ odpovídám. Chce se mi smát, křičet, obejmout ji.

„Můžeš se k nám přidat,“ navrhone.

„K vám?“ Takže existuje nějaké *my*. Věděla jsem to.

„Přece sis nemyslela, že jsem jediná.“

To jsem si nemyslela. Napadá mě, jestli to není špionka, provokatérka, která na mě nastražila past – i na takovéhle půdě se pohybuje. Ale nevěřím tomu; stoupá ve mně naděje jako míza v kmeni stromu. Krev v ráně. Otevřely jsme ji.

Chci se jí zeptat, jestli neviděla Moiru, jestli by někdo nedokázal zjistit, co se stalo s Lukem, s mojí dcerou, neřkuli s mou matkou, ale nemáme moc času – příliš brzy přicházíme na roh hlavní třídy před první zátaras. Bude tu moc lidí.

„Nikomu ani slovo,“ varuje mě Glenova, ačkoli nemusí. „Ani náznakem.“

„To dá rozum,“ kývnu. Komu bych to říkala?

~

Kráčíme beze slova hlavní třídou kolem Lilií, kolem Všelikého těla. Dnes odpoledne je na chodnících víc živo než obvykle; nejspíš lidi vylákalo teplé počasí. Ženy v zeleném, modrém, červeném, pruhovaném, ale i muži, někteří v uniformě, jiní v civilu. Slunce je zdarma, stále je ještě z čeho se radovat. Ale nikdo už se neopaluje, tedy přinejmenším ne na veřejnosti.

Jezdí také více aut: whirlwindy se šoféry a pasažéry na polstrovaných sedadlech, méně významná auta řízená méně významnými muži.

~

Něco se děje – rojem aut se šíří nepokoj a rozruch. Některá zajiždějí ke straně, jako by chtěla někomu uvolnit cestu. Chvatně se rozhlížím: je to černá dodávka s bílým okřídleným okem na boku. Nemá zapnutou houkačku, ale ostatní auta jí stejně uhýbají z cesty. Pomalu proplová ulicí, jako by něco hledala, jako žralok slídící po kořisti.

Ztuhnu, zamrazí mě od hlavy k patě. Určitě tam byly mikrofony. Přece jenom nás slyšeli.

Glenova mi pod rouškou rukávu mačká loket. „Nezastavuj se,“ šeptá. „Dělej, že nic nevidíš.“

Ale vidím, nemůžu si pomoci. Přímo před námi dodávka zastavuje. Ze zadních dveří vyskakují dvě Oči v šedých oblecích. Vrhají se na muže, který jde kolem, obyčejně vyhlížejícího muže s kufříkem, přimáčknou ho na černý bok dodávky. Na chvíli je tam opřený o kov, jako by na něm byl přilepený – pak k němu jeden z agentů přiskočí, udělá něco bleskurychlého a krutého, takže se muž zhroutí v bezvládný balíček látky. Zvednou ho a hodí ho do dodávky jako pytel s poštou. Za chvíli jsou uvnitř i oni, dveře se zavřou a dodávka odjíždí.

Za pár vteřin je po všem a na ulici pokračuje normální provoz, jako by se nic nestalo.

Zaplavuje mě úleva. Nepřijeli pro mě.

KAPITOLA DVACÁTÁ OSMÁ

Dnes odpoledne se mi nechce spát, mám v sobě pořád moc adrenalinu. Sedím na lavici u okna a vyhlížím ven přes poloprůsvitné závěsy. Bílá noční košile. Okno je otevřené, jak to jen jde, je cítit vánek rozpálený od slunce a bílá látka mi pofukuje do tváře. Zvenku jistě vypadám jako larva, jako strašidlo, s takhle zahaleným obličejem, z něhož jsou vidět jen kontury nosu, obvázaná ústa, zaslepené oči. Ale ten pocit je mi příjemný, když se mi měkká látka otírá o kůži. Připadám si jako uvnitř obláčku.

Dali mi sem elektrický větrák, který v tomhle vlhku trochu pomáhá. Přede v rohu na podlaze, lopatky se otáčejí pod drátěným krytem. Kdybych byla Moira, věděla bych, jak ho rozebrat a rozložit na ostré hrany. Nemám šroubovák, ale kdybych byla Moira, dokázala bych to i bez něj. Nejsem Moira.

Co by mi asi řekla ohledně velitele, kdyby tu byla? Nejspíš by se jí to nelíbilo. Tehdy se jí nelíbil ani Luke. Totiž ne Luke, ale to, že byl ženatý. Říkala, že je to pytláčení v revíru jiné ženy. Ohradila jsem se, že Luke není zajíc ani hrouda hlíny, že je to lidská bytost, která se dokáže rozhodovat sama za sebe. Ona prohlásila, že si to jen snažím zdůvodnit. Řekla jsem jí, že jsem zamilovaná. Ona na to, že to mě neomlouvá. Moira vždycky uvažovala logičtěji než já.

Vmetla jsem jí do tváře, že ona už tyhle problémy řešit nemusí, když se rozhodla, že dává přednost ženám, a pokud vím, nedělá jí potíže je krást nebo si je půjčovat, kdykoli se jí zamane. Namítla, že to je něco jiného, protože mezi ženami je rovnováha moci vyrovnaná, takže sex je transakce fifty fifty pro obě strany. Opáčila jsem, že fifty fifty je v tomhle případě hloupý výraz a že tahle diskuse je beztak

staromódní. Ona řekla, že celý problém banalizuju, a jestli si myslím, že tahle diskuse je staromódní, tak žiju s hlavou v písku.

Celý rozhovor se odehrál u mě v kuchyni, kde jsme seděly u stolu, popíjely kávu a dohadovaly se tichým, napjatým hlasem, který jsme při podobných hádkách používaly, když nám bylo dvacet: zvyk přetrvávající ze školy. Ta kuchyň se nacházela v sešlém bytě v šindelem obloženém domě nedaleko řeky, takové té třípatrové barabizně s chatrným vnějším schodištěm v zadním traktu. Já jsem obývala druhé patro, což znamenalo, že jsem slyšela hluk zespoda i seshora, odkud pozdě do noci duněla dvě sterea. Tehdy jsem ještě dřepěla v prvním zaměstnání, které bylo mizerně placené: dělala jsem v pojišťovně u počítače. Proto pro mě noci v hotelu s Lukem neznamenal jenom lásku, ba ani ne jenom sex. Znamenaly i odpočinek od švábů, kapajícího odpadu pod dřezem, odhrnujícího se lina na podlaze, dokonce i od mých vlastních pokusů to tam trochu zútulnit pomocí plakátů na stěnách a cinkrlátek zavěšených v oknech. Měla jsem tam i kytky v květináčích, ale vždycky je buď napadli roztoči, nebo uschly. Jezdívala jsem s Lukem pryč a zanedbávala je.

Ohradila jsem se, že člověk může žít s hlavou v písku nejrůznějšími způsoby, a jestli si Moira myslí, že dokáže vytvořit utopii tím, že se uzavře v čistě ženském světě, tak se šeredně plete. Muži jen tak nezmizí, prohlásila jsem. Nemůžeš je prostě ignorovat.

To je, jako když řekneš, že by si člověk měl jít uhnat syfla jen proto, že existuje, ušklíbla se Moira.

Chceš říct, že Luke je společenský neduh? naježila jsem se.

Moira se zachechtala. Podívej se na nás. Doprdle. Vedeme řeči jako tvoje matka.

Pak jsme se obě rozesmály, a když odcházela, objaly jsme se jako obvykle. Jednu dobu jsme se neobjímaly, to když mi řekla, že je lesba; ale pak prohlásila, že ji nevzrušuju, čímž mě uklidnila a vrátily jsme se ke starým zvyklostem. Mohly jsme se hádat, štěkat a nadávat si, ale v jádru se tím nic neměnilo. Byla to pořád moje nejlepší kamarádka.

Je.

Potom jsem sehnala lepší byt, kde jsem strávila dva roky, než se Lukovi různými kličkami podařilo se uvolnit. Platila jsem si ho sama, díky nové práci jsem na to měla. Pracovala jsem v knihovně, ne v té velké s výjevem Vítězství a Smrti, ale v jedné menší.

Moje práce spočívala v převádění knih do elektronické podoby, aby se uvolnil prostor a snížily náklady na obnovu poškozených svazků, jak nám vysvětlovali. Říkalo se nám diskařky. Knihovně jsme říkali diskotéka, což byl takový interní vtip. Po převedení do počítače se měly knihy skartovat, ale někdy jsem si je brala domů. Bylo příjemné držet je v rukou a dívat se na ně. Luke se mi smál, že mám duši antikváře. Líbilo se mu to, taky měl rád staré věci.

Teď je to divná představa, že jsem měla práci. *Práci*. Zvláštní slovo. To je práce pro chlapa. Práce – děláni. Ukaž, co jsi udělal, říkalo se dětem, když se učily chodit na nočník. Nebo o psech: vydělal se na koberec. Člověk je za to musí praštit srolovanými novinami, připomínala matka. Vzpomínám si, když ještě existovaly noviny, ale nikdy jsem neměla psa, jenom kočky.

Džob. Job. Kniha Jób.

Tolik žen chodilo do práce: teď je těžké si to představit, ale byly jich tisíce, miliony. Považovalo se to za normální. Teď je to jako vzpomínka na papírové peníze, když ještě existovaly. Matka mívala nějaké schované, nalepené v albu mezi starými fotkami. Už tehdy to byla starožitnost, nedalo se za ně nic koupit. Kusy papíru, hrubé, mastné na omak, zelenkavé, na každé straně obrázek, nějaký starý chlap v paruce a na rubu pyramida a nad ní oko. Bylo tam napsáno *In God We Trust* – Důvěřujeme Bohu. Matka mi vyprávěla, že prodavači si občas na pokladnu lepili legrační nápisy jako: *Bohu důvěřujeme, všichni ostatní ať platí hotově*. Teď by to bylo rouhání.

Tenkrát si ty papírky musel člověk brát s sebou na nákup, ale už když mi bylo devět nebo deset, používala většina lidí umělohmotné karty. Kromě obchodů s potravinami, tam to dorazilo až později. Teď mi to připadá tak primitivní, ne-li totemistické, něco jako mušličky. Kdysi jsem takové peníze musela sama občas používat, než se všechno převedlo na Kompubanku.

Díky tomu se jim to potom nejspíš podařilo, ráz naráz, aniž jsme něco tušili. Kdyby ještě existovaly klasické peníze, bylo by to obtížnější.

Stalo se to po tom neštěstí, kdy zastřelili prezidenta, povraždili samopalem většinu členů Kongresu a armáda vyhlásila výjimečný stav. Tenkrát se říkalo, že to spáchali muslimští fanatici.

Zachovejte klid, nabádali nás v televizi. Všechno máme pod kontrolou.

Byla jsem ohromená. Všichni byli ohromení, vzpomínám si na to. Nechtělo se tomu uvěřit. Celá vláda takhle zlikvidovaná. Jak se dostali dovnitř, jak se to vlastně přihodilo?

Tehdy pozastavili platnost ústavy. Tvrdili, že jenom dočasně. Nevypukly ani žádné nepokoje v ulicích. Lidé zůstávali večer doma, dívali se na televizi, protože chtěli vědět, co bude dál. Nebylo ani možné ukázat prstem na konkrétního nepřítele.

Dávej si bacha, varovala mě do telefonu Moira. Už je to tady.

Co je tady? ptala jsem se.

Uvidíš, řekla. Už to chystali dlouho. Půjde nám o kejhák, holka zlatá. Citovala výraz mé matky, ale nemyslela to jako vtip.

~

Stav napjatého očekávání trval ještě několik týdnů, i když něco už se dělo. Noviny byly cenzurovány a některé přestaly vycházet, prý z bezpečnostních důvodů. Začaly se objevovat zátarasy na silnicích a zavedly se průkazy totožnosti. Všichni byli pro, poněvadž se shodli na tom, že opatrnosti není nikdy nazbyt. Sdělili nám, že proběhnou nové volby, ale že jejich příprava chvíli potrvá. Teď je hlavní žít dál, jako by se nic nestalo.

Erotické obchody typu Pornomarketu však zavřely a z hlavního náměstí zmizely i Erotomobily a V jednom kole. Ale to mě nijak nemrzelo. Všem nám beztak lezly na nervy.

Už bylo načase, aby s tím někdo zatočil, nechala se slyšet prodavačka v trafice, kam jsem si chodila pro cigarety. Byl to stánek na rohu, kde se daly koupit noviny, bonbony a tabákové výrobky. Byla to starší, šedovlasá žena – generace mé matky.

To jim prostě nařídili zavřít, nebo jak to udělali? zeptala jsem se.

Pokrčila rameny. Kdoví, na tom nesejde, poznamenala. Možná je jenom přestěhovali někam stranou. Úplně zlikvidovat se nedaj, to máte jako myši. Projela mou kartu čtečkou v pokladně, ani se na ni nepodívala: tehdy už to bylo běžné. Lidi si stěžovali, dodala.

Druhého dne jsem se ráno cestou do knihovny zastavila v trafice pro další krabičku, protože ta včerejší mi došla. Kouřila jsem tehdy hodně, to dělalo to napětí – člověk ho cítil jako hukot pod zemí, přestože napohled všechno vypadalo tak klidně. Taky jsem pila víc kávy a špatně se mi spalo. Všichni byli trochu podráždění. V rádiu vysílali mnohem víc hudby a méně slov.

To bylo, když už jsme byli asi čtyři roky svoji; jí byly tenkrát tři nebo čtyři, už chodila do školky.

Všichni jsme tehdy vstali jako obvykle, dali jsme si k snídani müsli – na to si vzpomínám – a Luke ji odvezl do školky v oblečení, které jsem jí koupila před pár týdny: pruhované lacláče a modré tričko. Co to bylo za měsíc? Nejspíš září. Obvyčně je vyzvedával školní autobus, ale z nějakého důvodu jsem chtěla, aby ji vozil Luke, už jsem se bála i toho autobusu. Ani školáci už nechodili do školy pěšky, zmizení dětí nebylo nic výjimečného.

Když jsem došla k trafice, viděla jsem, že tam není obvyklá prodavačka. Místo ní tam stál ani ne dvacetiletý mladík.

Je nemocná? zeptala jsem se, když jsem mu podávala kartu.

Kdo? vyštěkl dost agresivně, nebo mi to tak aspoň připadalo.

Ta paní, co tu vždycky prodává, upřesnila jsem.

Jak to mám vědět, zabručel. Zadával číslo mé karty, každou číslici zmáčkl jedním prstem a pečlivě ji ověřoval. Bylo zřejmé, že to dělá poprvé v životě. Bubnovala jsem prsty o pult, jak už jsem se nemohla dočkat cigarety, a přemýšlela jsem, proč mu nikdo neřekl, že s těmi pupínky na krku se dá něco dělat. Zřetelně si vybavuju, jak vypadal: vysoký, trochu shrbený, nakrátko ostříhané tmavé vlasy, hnědé oči, zaměřené asi pět centimetrů od kořene mého nosu, a to akné. Asi si ho pamatuju tak jasně kvůli tomu, co řekl potom.

Bohužel, prohodil. Neplatné číslo.

Nesmysl, ucedila jsem. Musí být v pořádku, mám na účtu tisíce. Předevčirem jsem dostala výpis. Zkuste to ještě jednou.

Je neplatné, opakoval zatvrzele. Vidíte to červené světýlko? To znamená, že je neplatné.

Určitě jste se spletl, naléhala jsem. Zkuste to ještě jednou.

Pokrčil rameny a věnoval mi otrávený úsměv, ale vyťukal číslo znovu. Tentokrát jsem se mu dívala na prsty, když zadával jednotlivé číslice, a kontrolovala jsem je na displeji. Bylo to opravdu moje číslo, a znovu se rozsvítilo červené světýlko.

Vidíte? pronesl zase s tím úsměvem, jako kdyby znal nějaký utajený vtíp, který mi nehodlal prozradit.

Zavolám tam z práce, prohlásila jsem. Stávalo se už dřív, že se systém porouchal, ale obvykle stačilo pár telefonátů, a všechno se hned vyřešilo. Ale stejně jsem měla zlost: jako by mě někdo obvinil z něčeho, o čem nemám nejmenší potuchy. Jako kdyby to byla moje chyba.

To můžete, utrousil lhostejně. Nechala jsem cigarety na pultě, protože jsem za ně nezaplatila. Doufala jsem, že mi v práci někdo půjčí.

Z práce jsem pak skutečně zavolala do banky, ale nedovolala jsem se. Momentálně se věnujeme klientům, kteří se dovolali před vámi, sdělil mi nahraný hlas. Prosím, zavolejte později.

Linky však zůstaly očividně přetížené celé dopoledne. Zkoušela jsem to několikrát, ale marně. Ani to ještě nebylo úplně neobvyklé.

Po obědě, kolem druhé hodiny, za námi přišel do počítačové místnosti ředitel.

Musím vám něco říct, spustil. Vypadal strašně: vlasy měl rozčuchané, oči zarudlé a roztěkané, jako kdyby byl po flámu.

Všechny jsme zvedly hlavu a vypnuly stroje. Bylo nás tam asi osm nebo deset.

Je mi to líto, vzdychl, ale je na to zákon. Moc mě to mrzí.

Co? podivila se jedna z nás.

Musím vás propustit, pokračoval. Je to podle zákona, nedá se nic dělat. Musím vás všechny propustit. Říkal to téměř laskavě, jako

kdybychom byly divá zvěř nebo žáby, které polapil do sklenice, a teď nás chce humánně vypustit na svobodu.

Vy nás chcete vyhodit? zeptala jsem se. Vstala jsem. Ale proč?

Ne vyhodit. Propustit. Už tady nemůžete dál pracovat. Zákon to zakazuje. Projel si rukama vlasy a mě napadlo, že se snad zbláznil. Už toho napětí na něj bylo moc a ruplo mu v bedně.

To přece nejde, ozvala se žena, která seděla vedle mě. Znělo to neupřímně, nevěrohodně, jako replika z televize.

Já za to nemůžu, ohradil se. Vy to nechápete. Prosím, opusťte pracoviště. Zesiloval hlas. Nechci žádné potíže! Jestli budete dělat potíže, můžou se poztráct knihy, rozbijou nám to tady... Ohlédl se ke dveřím. Čekají venku, řekl, u mě v kanceláři. Jestli okamžitě neodejdete, vyřídí to s vámi sami. Dali mi deset minut. Teď už blábolil úplně jako šílenec.

Přeskočilo mu, ozvalo se – to jsme si zřejmě myslely všechny.

Ale pak jsem vyhlédla ven na chodbu a viděla jsem, že tam hlídají dva muži v uniformě se samopalem. Vypadalo to tak teatrálně, že se mi tomu nechtělo věřit, ale byli tam: zjeví se tu jako Marťani. Vypadali neskutečně, nicméně byli příliš zřetelní, příliš v kontrastu se svým okolím.

Nechte tu jenom počítače, dodal ředitel, když jsme si sbíraly věci a řadily se k východu. Jako kdybychom si je mohly odnést s sebou.

Stály jsme v hloučku na schodech před knihovnou. Nevěděly jsme, co na to říct. Jelikož žádná z nás nechápala, co se stalo, nebylo zrovna o čem mluvit. Dívaly jsme se jedna druhé do tváře a viděly úlek a jistě zahanbení, jako kdyby nás někdo nachytl při nějaké špatnosti.

To je skandál! vyhrkla jedna žena, ale neznělo to moc přesvědčivě. Z čeho pramenil ten pocit, že si to zasloužíme?

~

Když jsem přišla domů, nikdo mě nevítal. Luke byl ještě v práci a dcera ve školce. Byla jsem unavená, zmožená do morku kostí, ale sotva jsem si sedla, hned jsem zase vstala, nevydržela jsem na místě. Bloumala jsem domem z pokoje do pokoje. Vzpomínám si, že jsem se téměř nevědomky dotýkala předmětů, jen jsem je tak přejížděla prsty:

topinkovač, dóza na cukr, popelník v obýváku. Po chvíli jsem vzala kočku a nosila ji v náručí. Přála jsem si, aby už konečně přišel Luke. Předpokládala jsem, že by měl něco udělat, podniknout nějaké kroky – ale netušila jsem jaké.

Znovu jsem zkusila zavolat do banky, ale ozývala se tam stále stejná nahrávka. Nalila jsem si sklenici mléka – řekla jsem si, že jsem příliš nervózní na další kávu –, šla jsem do obýváku, posadila se na gauč a odložila mléko opatrně na stůl, ale nenapila jsem se. Držela jsem si kočku na prsou, abych na krku cítila její předení.

Po chvíli jsem zavolala matce, jenže to nikdo nebral. Tehdy se už celkem usadila a nestěhovala se rok co rok jinam. Bydlela za řekou, v Bostonu. Chvíli jsem počkala a pak jsem zavolala Moiré. Ani ona nebyla doma, ale když jsem to za půl hodiny zkusila znovu, zvedla to. Mezi telefonováním jsem bezradně posedávala na gauči. Myslela jsem na svačinu, kterou jsem dceři dávala do školky. Napadlo mě, jestli jí necpu moc často chleba s arašídovým máslem.

Vyhodili mě z práce, vychrlila jsem na Moiru, když zvedla sluchátko. Slíbila mi, že se zastaví. V té době pracovala pro jedno ženské sdružení, kde připravovala publikace. Vydávaly knihy o antikoncepci, znásilnění a podobných věcech, i když v té době už po nich nebyla taková poptávka jako dřív.

Stavím se, opakovala. Asi z mého hlasu vycítila, že bych si to přála.

Zanedlouho přijela. Tak, prohlásila, shodila ze sebe bundu a rozvalila se do obrovského křesla. Povídej. Ale napřed si dáme panáka.

Vstala, šla do kuchyně a nalila každé z nás sklenku skotské, načež se znovu usadila a já se jí pokusila vylíčit, co se stalo. Když jsem domluvila, zeptala se: Zkoušelás dneska něco koupit kartou?

Jo, přikývla jsem. Popsala jsem jí i ranní příhodu.

Zmrazili účty, řekla. Mně taky. I účet sdružení. Každěj účet, kde je jako majitel uvedená žena. Stačilo zmáčknout pár tlačítek. Odřízli nás.

Ale já mám v bance dva tisíce dolarů, bědovala jsem, jako by záleželo jenom na mém účtu.

Ženský teď nesměj mít žádněj majetek, vykládala. Je na to novej zákon. Pustila sis dneska televizi?

Ne, hlesla jsem.

Tam se to dovíš, pokračovala. Je toho všude plno. Nebyla šokovaná tak jako já. Byla zvláště rozjařená, jako by to už dávno předvídala a teď se ukázalo, že měla pravdu. Působila dokonce energičtěji, odhodlaněji. Tvůj účet může používat Luke, uvažovala. Převvedou tvoje číslo na něj, nebo to aspoň tvrděj. Na manžela nebo nejbližšího mužského příbuzného.

Ale co ty? připomněla jsem. Nikoho neměla.

Já prostě půjdu do ilegality, prohlásila. Naše konta nejspíš převezmou gayové a budou nám kupovat, co budem potřebovat.

Ale proč? nechápala jsem. Proč to udělali?

Není na nás, abysme se ptaly, uzavřela Moira. Museli to udělat najednou, účty i vyhazov z práce. Dovedeš si jinak představit letiště? Nechtěj, abychom odsud zmizely, to si piš.

~

Jela jsem pro dceru do školky. Řídila jsem s přehnanou opatrností. Když pak Luke dorazil domů, seděla jsem v kuchyni u stolu. Ona seděla u svého stolečku v koutě a kreslila si; její obrázky jsme pak lepili na zeď vedle ledničky.

Luke si klekl vedle mě a objal mě. Slyšel jsem to, zašeptal, hlásili to v rádiu, když jsem jel domů. Neboj, určitě to je jenom na čas.

Říkali proč? zeptala jsem se.

Neodpověděl. Nějak to zvládneme, usmál se a sevřel mě do náruče.

Ty to nechápeš, naježila jsem se. Mám pocit, jako by mi někdo usekl nohy. Nebrečela jsem. A nedokázala jsem ho ani obejmout.

Je to jenom práce, utěšoval mě.

Teď asi dostaneš všechny moje peníze ty, vzdychla jsem. A to ani nejsem mrtvá. Byl to pokus o vtip, ale vyznělo to pochmurně.

No tak, šeptal mi. Pořád klečel na podlaze. Víš, že se o tebe vždycky postarám.

Říkala jsem si: už se ke mně chová nadřazeně. Pak mě napadlo: začínáš být paranoidní.

Já vím, povzdychla jsem si. Miluju tě.

Potom, když šla malá spát, večeřeli jsme a já už jsem se přece jen trochu uklidnila, vyprávěla jsem mu, co se odpoledne odehrálo. Vyličila jsem mu, jak k nám vešel ředitel a vykoktal to oznámení. Kdyby to nebylo tak strašné, bylo by to k smíchu, poznamenala jsem. Myslela jsem si, že je namol. Možná byl. Byli tam vojáci a tak.

Pak jsem si vzpomněla na něco, co jsem si předtím neuvědomila. Nebyli to normální vojáci. Byla to nějaká jiná armáda.

~

Pochopitelně se konaly demonstrace, bylo na nich hodně žen a taky pár mužů. Ale byly menší, než by člověk čekal. Lidé měli nejspíš strach. A když se ukázalo, že policie, armáda nebo kdo to vlastně byl, začala střílet téměř okamžitě, jakmile se shromáždění dalo na pochod, protesty ustaly. Občas někdo vyhodil do povětří poštu nebo stanici metra. Ale nebylo jasné, kdo za tím stojí. Možná to provedla armáda, aby měli záminku k prohledávání počítačů a domovním prohlídkám.

Já jsem se žádných demonstrací nezúčastnila. Luke říkal, že by to bylo marné, a musela jsem myslet na ně – na rodinu, tedy na něj a na ni. Začala jsem se víc věnovat domácím pracím, víc jsem pekla. Snažila jsem se nebrečet u jídla. Tou dobou jsem se často zničehonic rozplakala, nebo jsem sedávala na parapetu v ložnici a civěla z okna. Se sousedy jsem se moc neznala, a když jsme se na ulici potkali, pro jistotu jsme se omezovali jen na běžné pozdravy. Nikdo netoužil po tom, aby ho udali za nelojálnost.

~

Na to si vzpomínám, a vzpomínám si i na matku, řadu let předtím. Muselo mi být čtrnáct nebo patnáct – věk, kdy se dcery za matky nejvíc stydí. Pamatuju si, jak se vrátila do jednoho z mnoha našich bytů s partou jiných žen, které patřily do jejího proměnlivého kroužku kamarádek. Strávily ten den na demonstraci – bylo to v době nepokojů kvůli pornu, anebo to bylo kvůli potratům? Nevím, šlo to krátce po sobě. Bombové útoky nebyly tehdy žádná vzácnost: na klinikách, ve videopůjčovnách. Bylo obtížné to všechno sledovat.

Matka měla na tváři pořádnou podlitinu a trochu krve. Když člověk strká ruku do skla, tak se pořeže, marná sláva, utrousila jenom. Hajzlové zasraný.

Zasraný krváci, ucedila jedna z jejích kamarádek. Přezdívali svým protivníkům *krváci*, podle transparentů, které nosili: AŤ VYKRVÁCEJÍ. Takže to bylo kvůli potratům.

Zalezla jsem k sobě do pokoje, abych s nimi nemusela být. Mluvíly jedna přes druhou a strašně nahlas. Přehlížely mě, a já je nesnášela. Moje matka a její přisprostlé kamarádky. Nechápala jsem, proč se musí takhle oblékat, do lacláčů, jako by byla kdovíjaká mladice – a proč musí mluvit tak sprostě.

Ty jsi tak pruderní, odpovídala mi tónem, který zněl spíš zálibně. Líbilo se jí, že je odvážnější než já, že je větší rebelka. Pubertáčky jsou vždycky tak pruderní.

Jistě, moje nelibost byla částečně toho druhu: povrchní, rutinní. Ale zároveň jsem od ní vyžadovala obřadnější způsob života, který by nebyl tak provizorní a plný přesunů.

Byla jsi chtěné dítě, Bůh to ví, říkala jindy, když seděla zasněná nad albem fotografií, kde mě měla zarámovanou. Tahle nejstarší alba byla tlustá a plná miminek, ale s přibývajícimi léty mých replik ubývalo, jako by populaci mých duplikátů zasáhla nějaká epidemie. Pronášela to trochu lítostivě, jako kdybych tak docela nenaplnila její očekávání. Žádná matka nikdy zcela nevyhovuje představám dítěte o tom, jaká by měla matka být, a totéž zřejmě platí i obráceně. Ale navzdory všemu jsme spolu nevycházely špatně, o nic hůř než ostatní.

Přála bych si, aby tu byla, abych jí mohla říct, že jsem na to konečně přišla.

~

Někdo vyšel z domu. Slyším vzdálené cvaknutí branky a kroky na chodníku. Je to Nick, teď ho vidím: odbočil z chodníku na trávník, aby se nadýchal vlhkého vzduchu plného zahrávajících květů, dužnatého růstu, pylu vyhazovaného do větru plnými hrstmi, jako když ústřice vypustí jikry do moře. Všechno to marnotratné plození. Protahuje se na slunci, cítím, jak se mu na těle zvlínily svaly, jako když kočka vyhrbí

hřbet. Má na sobě jen košili s vyhrnutými rukávy, ze kterých mu nestydatě vyčuhují holé paže. Kde to opálení asi končí? Nemluvila jsem s ním od oné noci, od oné snové krajiny v měsícem zalitém salonu. Funguje jen jako moje vlajka, můj semafor. Řeč těla.

Teď má čepici posazenou nakřivo. To znamená, že mám přijít.

Co asi za tu roli poslíčka dostává? Jaký je to pocit, dělat takovým neurčitým způsobem veliteli pasáka? Je mu z toho nanic, anebo mě tím víc chce, tím víc po mně touží? Protože netuší, co se mezi těmi knihami ve skutečnosti odehrává. Určitě si představuje všelijaké zvrácenosti. Poléváme se s velitelem inkoustem a pak ho olizujeme, milujeme se na hromadách zakázaných tiskovin. No, v tom by nebyl zase tak daleko od pravdy.

Ale je jasné, že mu z toho něco kápne. Každý bere, jak se dá. Větší příděl cigaret? Svoboda, o jaké si ostatní můžou nechat zdát? A vůbec, co by tím dokázal? Bylo by to jeho slovo proti velitelovu, ledaže by si přivedl ozbrojenou hlídku. Vykopnuté dveře, a co jsem vám říkal? Nachytání při činu, jak se hříšně oddávají scrabblu. Vezmi ta slova zpátky, a honem!

Třeba ho prostě těší, že ví o nějakém tajemství. Že na mě něco má, jak se říkalo. To je moc, která se dá použít jenom jednou.

Ráda bych o něm měla lepší mínění.

~

Večer toho dne, kdy jsem přišla o práci, se chtěl Luke se mnou milovat. Proč jsem neměla chuť? Měla jsem se mu vrhnout do náruče už jen ze zoufalství. Jenže jsem byla otupělá. Téměř jsem jeho ruce na těle necítila.

Copak je? zeptal se.

Nevím, povzdychla jsem si.

Pořád ještě máme... začal. Ale nedořekl, co pořád ještě máme. Napadlo mě, že by neměl říkat *my*, protože pokud mi bylo známo, jemu nikdo nic nevzal.

Pořád ještě máme jeden druhého, dokončila jsem. Byla to pravda. Tak proč to znělo i mně samotné tak lhostejně?

Pak mě políbil, jako by se po těch slovech všechno vrátilo k normálu. Ale něco se narušilo, nějaká rovnováha. Připadala jsem si scvrklá, takže když mě objal a přivinul k sobě, připadala jsem si bezmocná jako loutka. Cítila jsem, jak se láska odehrává beze mě.

Jemu je to jedno, říkala jsem si. Je mu to úplně jedno. Možná se mu to dokonce líbí. Už nepatříme jeden druhému. Teď patřím já jemu.

Nebylo to zasloužené, nebylo to fér, nebyla to pravda. Ale tak to zkrátka bylo.

Takže, Luku, teď se tě chci zeptat, musím to vědět – měla jsem pravdu? Protože jsme o tom nikdy nemluvili. V době, kdy jsem o tom mohla začít, jsem se už bála. Nemohla jsem si dovolit tě ztratit.

KAPITOLA DVACÁTÁ DEVÁTÁ

Sedím u velitele v pracovně naproti němu, u stolu v poloze zákazníka, jako klient v bance, který si vyjednává tučnou půjčku. Kromě mé pozice v místnosti se však atmosféra mezi námi značně uvolnila. Už nesedím se ztuhlým krkem, rovnými zády a nohama vzorně vyrovnanýma na podlaze, oči v pozoru. Moje tělo je teď uvolněné, dokonce pohodlně usazené. Červené střevíce mám zuté, nohy skrčené pod židli, pravda, obklopené pilířem červené sukně, ale přece jen skrčené, jako u táboráku za dávných časů, kdy se ještě jezdilo na výlety. Kdyby bylo v krbu zatopeno, kmitalo by světlo plamenů na naleštěném nábytku a útulně by ozařovalo kůži. Světlo z krbu si přidávám.

Pokud jde o velitele, je dnes až příliš uvolněný. Odložil sako, lokty má na stole. Už mu chybí jen párátko v koutku úst – vypadal by jako reklama na venkovskou demokracii, jako rytina. Zadělaná od much, v nějaké staré spálené knize.

Políčka na desce přede mnou se pomalu zaplňují: hraju předposlední hru tohoto večera. Skládám *ĎAS*, šikovné jednoslabičné slovo s hodnotným *Ď*.

„Je to spisovně?“ ptá se velitel.

„Můžeme se podívat do slovníku,“ navrhuju. „Je to archaismus.“

„Dobře, máš to mít.“ Usmívá se. Velitel má rád, když se vyznamenám, když prokážu na svůj věk slušnou znalost, jako snaživý pejsek s nastraženýma ušima, který se chce předvést. Jeho souhlas mě zaplavuje jako teplá lázeň. Vůbec z něj necítím napětí, které jsem někdy z mužů cítila, dokonce i z Luka. Neříká v duchu *ty krávo*. Vlastně je to takový tatínek. Je rád, když se bavím – a já se skutečně bavím.

Hbitě sčítá na kalkulačce závěrečné skóre. „Roznesla jsi mě,“ uznává. Podezřívám ho, že podvádí, aby mi zalichotil a abych dostala dobrou náladu. Ale proč? To je stále otázka. Co z toho mého hýčkání může mít? Něco za tím bude.

Zaklání se na židli, konečky prstů spojené, což je už důvěrně známé gesto. Vybudovali jsme si mezi sebou repertoár takových gest, takových povědomých drobností. Pozoruje mě s jistou shovívavostí, ale zvědavě, jako kdybych byla hádanka, kterou by rád rozluštil.

„Co by sis dneska večer chtěla přečíst?“ zeptá se. I to se stalo běžnou součástí našich večerů. Už jsem si prolistovala časopis *Mademoiselle*, starý *Esquire* z osmdesátých let, potom magazín *Ona*, na který si nejasně vzpomínám, protože jsem ho vídala v různých bytech u matky, když jsem vyrůstala, a *Reader's Digest*. Má dokonce i romány. Přečetla jsem si jednoho Raymonda Chandlera a teď jsem v polovině *Zlých časů* od Charlese Dickense. Při těchto příležitostech čtu rychle, hltavě, téměř přeskakuju řádky, abych si toho do hlavy nacpala co nejvíc, než zase nastane dlouhé období půstu. Kdyby to bylo jídlo, bylo by to obžerství vyhladovělých, kdyby to byl sex, byla by to rychlovka na stojáka někde v postranní uličce.

Když čtu, velitel sedí a pozoruje mě, nemluví, ale neodtrhává ode mě oči. Tohle pozorování má v sobě něco sexuálního, připadám si při tom nahá. Byla bych ráda, kdyby se otočil zády, procházel se po místnosti nebo si taky něco četl. Pak bych snad byla ještě uvolněnější a nespěchala tolik. Takhle mi to moje zakázané čtení připadá jako nějaké představení.

„Radši bych si dnes jenom povídala,“ prohlásím. Samotnou mě to překvapuje.

Znovu se usměje. Nevypadá překvapeně. Možná to čekal, nebo něco podobného. „Ale?“ ozve se. „A o čem by sis chtěla povídat?“

Zajíknu se. „O čemkoli. Třeba o vás.“

„O mně?“ Nepřestává se usmívat. „Nevím, co bych ti o sobě říkal. Jsem úplně obyčejný chlap.“

Falešnost toho, co říká a jak intonuje to slovo – „chlap?“ –, mi bere dech. Obyčejní chlapi se nestávají veliteli. „Určitě jste v něčem dobrý,“

zapředu. Uvědomuju si, že mu nahrávám, že mu mažu med kolem huby, že z něj něco tahám, a zlobím se proto na sebe, je to vlastně nechutné. Jenže tohle je šerm. Buď mluví on, nebo budu mluvit já. Vím to, cítím, jak se ve mně hromadí slova, je to už tak dlouho, co jsem s někým doopravdy hovořila. Rychlý, věcný rozhovor s Glenovou na dnešní procházce se téměř nepočítá, ale byla to předehra, lákadlo. Po tom pocitu úlevy z tak okleštěného rozhovoru chci víc.

A jestli s ním budu mluvit, řeknu něco špatně, něco na sebe prozradím. Cítím to v kostech, tuším, že se podřeknu. Nechci, aby toho věděl příliš.

„No, nejdřív jsem dělal v průzkumu trhu,“ spustí ostýchavě. „Potom jsem tak trochu změnil branži.“

Dochází mi, že ačkoli vím, že je velitel, nevím vlastně čeho. Čemu velí, jaký je jeho obor, jak se dřív říkalo? Nemají konkrétní tituly.

„Aha,“ zašeptám a snažím se dělat, že to chápu.

„Dalo by se říct, že jsem tak trochu vědec,“ pokračuje. „Do jisté míry, samozřejmě.“

Potom se odmlčí a já zrovna tak. Oba čekáme, až ten druhý znovu promluví.

Přeruším ticho jako první. „Tak byste mi možná mohl vysvětlit něco, nad čím si lámu hlavu.“

Projeví zájem. „A copak to je?“

Řítím se do nebezpečí, ale nedokážu si pomoci. „Je to výraz, který jsem někde zaslechla.“ Raději neříkat kde. „Myslím, že je to latinsky, a říkala jsem si, jestli...“ Vím, že má latinský slovník. Na horní policiče vlevo od krbu má spoustu všelijakých slovníků.

„Tak sem s tím,“ vybídne mě. S odstupem, ostražitěji, nebo se mi to jenom zdá?

„*Nolite te bastardes carborundorum*,“ odříkám.

„Cože?“

Špatně jsem to vyslovila. Nevím, jak se to správně čte. „Mohla bych to hláskovat,“ nabízím. „Nebo napsat na papír.“

Váhá nad tím novým nápadem. Možná zapomněl, že vůbec umím psát. V téhle místnosti jsem nikdy nevzala do ruky pero ani tužku, ani

na sčítání bodů. Ženy neumějí počítat, pronesl jednou žertem. Když jsem se ho ptala, jak to myslí, poznamenal: Jedna a jedna a jedna a jedna pro ně nejsou čtyři.

A co to pro ně je? zeptala jsem se ho – čekala jsem pět nebo tři.

Prostě jedna a jedna a jedna a jedna.

Teď však svoluje a přisouvá mi přes stůl své kuličkové pero téměř vyzývavě, jako by podnikal docela smělý kousek. Rozhlížím se po nějakém papíru a on mi podává tabulku s body ze scrabblu, v kancelářském bloku s rozesmátým obličejem na vrchu každé stránky. Pořád je ještě vyrábějí.

Píšu pečlivě tiskacími písmeny, opisuju ze své paměti, ze své skříně. *Nolite te bastardes carborundorum*. Tady, za těchto okolností to není modlitba ani příkaz, ale neradostné graffiti, kdysi načmárané a pak opuštěné. Pero v mých prstech je smyslné, téměř živé, cítím jeho sílu, sílu slov, která obsahuje. Pero je závist, zacitovala by teta Lydie další slogan střediska, který nás před podobnými předměty varoval. A měli pravdu, je to závist. Už jenom držet ho znamená vyvolávat závist. Závídím veliteli jeho pero. Je to další věc, kterou bych chtěla ukrást.

Velitel si ode mě bere rozesmátý list a podívá se na něj. Pak se dá do smíchu, a snad se nečervená? „To není normální latina,“ culí se. „Je to jen takový vtip.“

„Vtip?“ opakuju zmateně. Nemůže to být jenom vtip. Copak jsem takhle riskovala, požádala o informaci jen kvůli prachobyčejnému vtipu? „Jaký vtip?“

„Znáš školáky,“ prohodí. Teď vidím, že se směje nostalgicky, shovívavě vůči svému někdejšímu já. Vstane, přesune se ke knihovně, vezme jednu knihu ze své pokladnice – není to však slovník. Je to stará kniha, vypadá jako učebnice, má oslí uši a kaňky od inkoustu. Než mi ji ukáže, chvíli v ní zasněně a zamyšleně listuje, a pak řekne: „Podívej.“ Položí ji přede mě na stůl.

Napřed si všimnu obrázku: černobílé fotografie Venuše mélské, které někdo neohrabaně přikreslil knír, černou podprsenku a chlupy v podpaží. Na protější straně je římské Koloseum s anglickým popiskem a pod ním konjugace: *sum es est, sumus estis sunt*. „Tady,“ ukazuje na

okraj a už to vidím, připsané stejným inkoustem jako chlupy na Venuši. *Nolite te bastardes carborundorum*.

„Je těžké vysvětlit, v čem je ten vtip, když někdo neumí latinsky,“ pokračuje. „Psali jsme si různé takové věty. Nevím, kde jsme je vzali, možná od starších kluků.“ Pouští mě i sebe z hlavy a obrací stránky. „Podívej se na tohle,“ upozorňuje. Obrázek je nadepsaný *Sabinky* a na okraji je načmáráno: *pim pis pit, pimus pistis pastis*. „Ještě tu byl jeden,“ listuje dál, pak se zničehonic zarazí, zatváří se rozpačitě a octne se znovu v přítomnosti. Opět se usmívá – tentokrát by se to dalo nazvat úsměvem od ucha k uchu. Představuju si ho pihovatého a s ulízanou patkou. V tu chvíli je mi téměř sympatický.

„Ale co to znamenalo?“

„Co?“ vzpomátuje se. „Aha. Znamenalo to: ‚Nedovol, aby tě ti hajzlové zničili.‘ Asi jsme si tenkrát připadali hrozně chytrí.“

Nutím se k úsměvu, ale náhle je mi všechno jasné. Už chápu, proč to napsala na stěnu skříně, ale zároveň chápu, že se to musela naučit tady, v téhle místnosti. Kde jinde? Nikdy nechodila na klasické gymnázium. Tady u něj, při nějakém předešlém vzpomínání na dětství, při výměně důvěrností. Takže nejsem první. Nejsem první, která vstoupila do jeho mlčení, aby s ním hrála dětské hry se slovy.

„Co se s ní stalo?“ ptám se.

Nezaváhá skoro ani na okamžik. „Ty jsi ji nějak znala?“

„Ano.“

„Oběsila se,“ říká. Zamyšleně, nikoli smutně. „Proto jsme nechali odstranit lustr. U tebe v pokoji.“ Odmlčí se. „Serena na to přišla,“ dodává, jako by se to tím vysvětlovalo. A má pravdu.

Když ti chcípne pes, poříd' si nového.

„Na čem?“ ptám se.

Nechce mi poskytovat inspiraci. „Není to jedno?“ ozve se po chvílce. Nejspíš na roztrhaném prostěradle, hádám. Zvážila jsem už všechny možnosti.

„Našla ji asi Cora, že?“ ujišťuju se. Proto vykřikla.

„Ano,“ přikývne. „Chudinka.“ Myslí tím Coru.

„Možná bych sem už neměla chodit.“

„Myslel jsem, že se ti to líbí,“ prohodí ledabyle, ale sleduje mě přitom pozornýma, jasnýma očima. Kdybych ho neznala, mohla bych si myslet, že dostal strach. „Doufal jsem, že ano.“

„Chcete, aby pro mě byl život snesitelnější.“ Vyzní to ne jako otázka, ale jako konstatování: neutrální a ploché. Jestli je pro mě život snesitelnější, tak možná to, co dělají, je nakonec správné.

„Ano,“ přikývne. „To chci. Byl bych rád.“

„Tak dobrá,“ pronesu. Situace se změnila. Teď na něj něco mám. Svoji smrtelnost. Jeho vinu. Konečně.

„Co bys chtěla?“ ptá se stále ledabylým tónem, jako by šlo pouze o obchodní transakci, a k tomu nijak hodnotnou: bonbony, cigarety.

„Myslíte kromě krému,“ ověřuju si.

„Kromě krému,“ souhlasí.

„Chtěla bych... Chtěla bych vědět...“ Zní to nerozhodně, ne-li hloupě, říkám to bez rozmyšlení.

„Co bys chtěla vědět?“

„Všechno,“ odpovím, ale i to je příliš lehkovážné. „Co se děje.“

XI.
NOC

KAPITOLA TŘICÁTÁ

Padá noc. Nebo padla. Proč noc padá, a nevychází jako úsvit? A přitom když se při západu slunce podíváte směrem na východ, vidíte, že noc vychází, a nepadá: temnota stoupá zpod obzoru k obloze jako černé slunce za příkrovem mraků. Jako kouř z neviditelného ohně, z ohnivé čáry těsně pod horizontem, z lesního požáru nebo hořícího města. Možná noc padá, protože je to těžká, tlustá záclona přetáhnutá přes oči. Vlněná deka. Kéž bych viděla ve tmě lépe, než je mi dopřáno.

Takže padla noc. Cítím, jak mě tiskne k zemi jako balvan. Žádný vánek. Sedím u pootevřeného okna s rozhrnutými závěsy, protože venku nikdo není. Cudnost není třeba, jsem v noční košili, s dlouhými rukávy dokonce i v létě, to abychom nebyly vystaveny pokušení vlastního těla, abychom holými pažemi nemohly samy sebe objímat. Ve světle pátracího reflektoru v podobě měsíce se nic nehýbe. Ze zahrady stoupá vůně jako živočišné teplo, je tak silná, některé květiny jistě kvetou v noci. Jako kdybych viděla to červené záření, jak se tetelí nad záhony jako horký vzduch nad asfaltem dálnice za poledne.

Dole na trávníku se ze šmouhy pod vrbou kdosi vynořil a kráčí světlem, dlouhý stín přilepený těsně k patám. Je to Nick, nebo někdo jiný, nedůležitý? Zastaví se, hledí nahoru do mého okna, už vidím bílý ovál jeho obličeje. Nick. Díváme se jeden na druhého. Nemám růži, kterou bych mu hodila, a on nemá loutnu. Ale je to stejné hladovění.

Jenže se v něm nemůžu vyžívat. Zatáhnu levý závěs, takže padne mezi nás, přes mou tvář, a on po chvíli odchází a mizí v neviditelnou za rohem.

Velitel měl pravdu. Jedna a jedna a jedna a jedna nejsou čtyři. Každý prvek zůstává jedinečný, není možné je spojit dohromady. Nedají se zaměnit. Není možné jeden nahradit druhým. Nick místo Luka – nebo Luke místo Nicka. Žádné *mělo by se* tady neplatí.

Člověk nemůže za to, co cítí, vysvětlovala jednou Moira, ale může za to, jak se chová.

Což je všechno pravda.

Všechno záleží na kontextu; nebo na zralosti? Na jednom, nebo na druhém.

~

Večer před naším odjezdem jsem naposledy procházela domem. Nic nebylo sbalené, protože jsme si toho s sebou moc nebrali a nemohli jsme si dovolit sebenepatrněji naznačovat, že se někam chystáme. A tak jsem jen tak kráčela z pokoje do pokoje, dívala jsem se na věci, na uspořádání, které jsme si pro život společně vytvořili. Měla jsem dojem, že se později dokážu rozpomenout, jak to všechno vypadalo.

Luke byl v obýváku. Vzal mě do náruče. Oběma nám bylo mizerně. Jak jsme mohli vědět, že jsme šťastní, dokonce i tehdy? Protože jsme měli aspoň to: náruč.

Kočka, připomněl.

Kočka? opakovala jsem do vlny jeho svetry.

Nemůžeme ji tu jen tak nechat.

Na ni jsem nepomyslela. Ani on ne. Naše rozhodnutí bylo náhlé – a pak už jsme měli plnou hlavu plánování. Asi jsem předpokládala, že pojede s námi. Ale nešlo to, člověk si s sebou nebere kočku na jednodenní výlet za hranice.

Proč by nemohla zůstat venku? napadlo mě. Mohli bychom ji tu prostě nechat.

Bude se tu potloukat a mňoukat nám u dveří. Někdo si všimne, že jsme odjeli.

Mohli bychom ji někomu dát, navrhla jsem. Někomu ze sousedů. Už když jsem to říkala, uvědomovala jsem si, jaká by to byla hloupost.

Postarám se o to, prohlásil Luke. A protože řekl *o to*, a ne *o ni*, věděla jsem, že myslí *zabít*. To musí člověk udělat, než někoho zabije, pomyslela jsem si. Musí si vytvořit *to* v místech, kde předtím nebylo. Napřed to udělá v duchu a pak to uskuteční. Tak takhle to dělají, říkala jsem si. Zřejmě jsem si to nikdy předtím neuvědomila.

Luke našel kočku, která se schovávala pod postelí. Vždycky to vycítí. Odnosl ji do garáže. Nevím, co s ní udělal, a nikdy jsem se ho na to nevyptávala. Seděla jsem v obýváku s rukama v klíně. Měla jsem tam jít s ním, vzít na sebe trochu té odpovědnosti. Měla jsem se ho na to pak aspoň zeptat, aby to nemusel nést sám – protože to malé obětování, to uhašení z lásky se uskutečnilo i kvůli mně.

To je jedna z věcí, které dělají. Nutí nás zabíjet v našem nitru.

Později se ukázalo, že to bylo k ničemu. Zajímalo by mě, kdo jim to řekl. Mohl to být někdo ze sousedů, který nás ráno viděl odjíždět: měl jisté tušení a dal jim tip výměnou za zlatou hvězdičku na něčím seznamu. Nebo to mohl být i ten člověk, co nám zařídil pasy – proč nedostat zapláceno dvakrát? To by jim bylo podobné, sami zřídít dílnu na falešné pasy jako past na neopatrné. Oči Hospodinovy prohledávají celou zemi.

Čekali na nás: byli totiž připravení. Nejhorší je chvíle zrady, okamžik, kdy si nade vši pochybnost uvědomíte, že jste zrazeni: že vám jiná lidská bytost přeje tolik zlého.

Byl to pocit jako ve výtahu, kterému přeřízli lano. Padá, padá, a vy nevíte, kdy dopadnete.

~

Snažím se vyvolávat své duchy, ať se skrývají kdekoli. Musím si připomenout, jak vypadají. Snažím se udržet pod víčky jejich tváře jako fotky v albu. Ale oni nevydrží stát na místě, hýbou se, objeví se úsměv – a rázem je pryč, jejich rysy se krotí a ohýbají, jako by fotografie hořela, pohlcuje je černota. Záblesk, bledý třpyt v povětří, záře, jitřenka, tanec elektronů, pak opět tvář. Tváře. Vzápětí opět mizí, byť k nim natahuju ruce, vyklouzávají mi jako duchové za úsvitu. Vracejí se tam, odkud přišli. Zůstaňte se mnou, chtěla bych jim říct. Ale nezůstanou.

Je to moje chyba. Příliš zapomínám.

~

Dnes večer se pomodlím.

Už neklečím u postele; kolena mi spočívají na tvrdých parketách tělocvičny, kde teta Elizabeth stojí se založenýma rukama u dvoukřídlých dveří, na opasku zavěšený poháněč na dobytek, zatímco teta Lydie pochoduje mezi řadami klečících žen v nočních košilích, tu a tam nás dloubne do zad, do nohou, do zadku nebo do paží, jen slabě rýpne, klepne dřevěným ukazovátkem, když se hrbíme či povolíme. Chtěla, abychom měly hlavu skloněnou předepsaným způsobem, špičky pěkně u sebe, lokty v náležitém úhlu. Šlo jí částečně o estetický dojem: ta scéna se jí líbila. Chtěla, abychom vypadaly jako anglosaská rytina na náhrobním kameni, nebo jako andělíčky na vánoční pohlednici, seřazení v cudných rouchách. Zároveň měla na paměti i duchovní hodnotu tělesné strnulosti a napětí svalů – trocha bolesti vyčistí myšlenky, připomínala.

Modlily jsme se za prázdnotu, abychom byly hodny naplnění: milostí, láskou, sebezapřením, semenem a dětmi.

Ó Bože, králi vesmíru, děkuji ti, že jsi mě nestvořil mužem.

Ó Bože, vyhleď mě. Učiň mě plodnou. Umrtvi mé tělo, abys mě rozmnožil. Učiň, ať jsem naplněna...

Některé se tím nechaly unést. Extáze sebeponížení. Některé sténaly a plakaly.

Nemusíš nám tu hrát divadlo, Janine, ozvala se teta Lydie.

~

Modlím se tam, kde jsem, na sedátku u okna, a hledím přitom přes závěs do liduprázdné zahrady. Ani nezavírám oči. Venku i v mé hlavě je tatáž tma. Nebo světlo.

Můj Bože. Jenž jsi v nebeském království, které je v nitru.

Kéž bys mi prozradil Jméno Tvé, myslím to skutečné. Ale můžu klidně říkat Ty.

Kéž bych věděla, jaké jsou Tvé plány. Ale ať jsou jakékoli, prosím, pomoz mi to překonat. I když to možná není Tvé dílo – nevěřím ani na chvíli, že to, co se tu děje, je Tvá vůle.

Chleba vezdejšího máme dost, takže s tím nebudeme ztrácet čas.

V tom není hlavní problém. Potíž je v tom, jak ho polknout, a nezadusit se jím.

Ted' se dostáváme k odpuštění. S odpouštěním mé maličkosti si v tuhle chvíli nedělej starosti. Jsou tu důležitější věci. Například: zachovej ostatní v bezpečí, pokud jsou v bezpečí. Nedovol, aby příliš trpěli. Jestli musejí umřít, dej, ať to mají rychle za sebou. Mohl bys jim dát i nebe. K tomu Tě potřebujeme. Peklo si umíme zařídit sami.

Asi bych měla říct, že odpouštím těm, kdo to zavinili, bez ohledu na to, co právě dělají. Zkusím to, ale není to snadné.

Ted' je na řadě pokušení. Ve středisku představovalo pokušení téměř všechno kromě jídla a spaní. Vědění bylo pokušení. Co člověk neví, to ho nepokouší, upozorňovala teta Lydie.

Možná vlastně ani nechci vědět, co se děje. Možná chci radši zůstat v nevědomosti. Možná bych to vědění neunesla. Pád člověka byl pád z nevinnosti do vědomosti.

Příliš často přemýšlím o lustru, i když tu už nevisí. Ale dal by se použít i hák ve skříni. Probrala jsem v duchu všechny možnosti. Stačilo by se přivázat, předklonit se plnou vahou a nebránit se.

Vysvobod' nás od zlého.

Pak je tu ještě království, moc a sláva. Je těžké v ně v tuhle chvíli věřit. Ale budu se snažit. *V naději*, jak se píše na náhrobních kamenech.

Musíš si připadat pěkně podvedený. Asi to není poprvé.

Být Tebou, měla bych toho dost. Bylo by mi z toho vážně nanic.

V tom je asi rozdíl mezi námi dvěma.

Připadám si dost neskutečně, když s Tebou takhle mluvím. Připadám si, jako kdybych mluvila do zdi. Kéž bys mi odpověděl. Cítím se tak sama.

Kdybych aspoň mohla někomu zavolat. Ale telefon máme zakázaný. A i kdybych mohla, komu bych volala?

Ach Bože. Tohle není vtip. Bože, Bože. Jak můžu dál žít?

XII.
U JEZÁBELY

KAPITOLA TŘICÁTÁ PRVNÍ

Večer co večer si před spaním říkám: Ráno se probudím doma a všechno bude jako dřív.

Dnes ráno se to opět nestalo.

~

Oblékám se do letních šatů, je stále ještě léto – čas se zřejmě zastavil u léta. Červenec přináší dusné dny a saunové noci, těžko se spí. Dávám si záležet, abych měla přehled, jak ubíhá čas. Mohla bych rýt do zdi čárky, za každý den v týdnu jednu, a až jich bude sedm, vodorovně je proškrtnout. Ale k čemu by to bylo, tohle není výkon trestu; tady není vymezená doba, kterou bych si mohla odsedět. Každopádně bych se měla ptát, co je za den. Včera bylo čtvrtého července, kdysi Den nezávislosti, než ho zrušili. V květnu byl Svátek matek, ten se pořád ještě slaví. Ale dřív to bylo méněno jinak.

Počítám však čas podle měsíce. Lunární, ne solární.

~

Skláním se, abych si zavázala červené střevíce, v tuhle dobu jsou lehčí a mají v sobě nenápadné otvory, třebaže nic tak odvážného, jako jsou sandály, nosit nesmíme. Ohýbám se s námahou: navzdory veškerému cvičení cítím, jak se mé tělo postupně přehřívá a vypovídá službu. Tahle forma ženství mi připomíná, jak jsem si kdysi představovala stáří. Mám pocit, že tak i chodím: ohnutá, páteř sevřenou do tvaru otazníku, kosti odvápněné a porézní jako vápenec. Když jsem byla mladší a uvažovala jsem o stárnutí, říkala jsem si: Možná člověk věci víc oceňuje, když už mu nezbyvá tolik času. Zapomněla jsem započítat ztrátu energie. Někdy skutečně všechno víc oceňuju, třeba vejce nebo květiny, ale pak si řeknu, že je to jenom záchvat sentimentality, že se mi mozek barví na pastelově technikolorovou barvu, jako ty

pohlednice s nádhernými západy slunce, které se prodávaly v takovém množství v Kalifornii. Kýčovitá srdíčka.

Nebezpečí spočívá v zatemnění výhledu.

~

Chtěla bych, aby tu se mnou byl Luke, v tomhle pokoji, když se oblékám, abych se s ním mohla pohádat. Je to absurdní, ale mám na to chuť. Na hádku o tom, kdo dá nádobí do myčky, kdo je na řadě s prádlem, s mytím záchodu – o něco každodenního a ve velkém běhu věcí bezvýznamného. Mohli bychom se pohádat i o to, co je významné a co bezvýznamné. Jaký by to byl luxus. Ne že bychom se často hádali. Dnes si však v duchu vymýšlím scénáře celých hádek a následných smíření.

~

Sedím na židli, nad hlavou se mi vznáší věnec na stropě jako ztuhlá svatozář, jako nula. Díra ve vesmíru po vybuchlé hvězdě. Kruh na vodě po dopadu kamene. Všechno je bílé a kruhové. Čekám, až se rozvine den, až se země otočí podle kulatého ciferníku nemilosrdných hodin. Geometrické dny, které se točí stále dokola, hladce jako naolejovaný strojek. S první kapkou potu na horním rtu čekám na příchod nevyhnutelného vejce, které bude vlažné jako můj pokoj, bude mít kolem žloutku zelený povlak a bude slabě chutnat po síře.

~

Dnes, později, s Glenovou na nákupech:

Kráčíme jako obvykle ke kostelu a díváme se na hroby. Potom ke Zdi. Dnes tam visí jenom dva: jeden katolík, ale ne kněz, označený obráceným křížem, a člen nějaké další sekty, kterou neznám. Tělo je označené pouze červeným písmenem J. Žid to není, to by měl na sobě žlutou hvězdu. A stejně jich tu moc nezbylo. Byli označeni za Syny Jákobovy, a jako takoví měli nárok na zvláštní zacházení. Mohli si vybrat: buď konvertují, nebo emigrují do Izraele. Hodně jich emigrovalo, pokud se dá věřit zprávám. Viděla jsem v televizi, jak zaplnili celou loď, nakláněli se přes zábradlí v černých kaftanech, kloboucích a s dlouhými plnovousy, jak se snažili vypadat co

nejžidovštěji, a tak vyhrabali staré obleky a ženy měly kolem hlavy šál, jak se usmívali a mávali, trochu strnule, pravda, jako by pózovali; a pak záběr na ty zámožnější, jak stojí ve frontě na letadlo. Glenova říká, že se tak podařilo utéct i jiným lidem, kteří se za židy vydávali, ale nebylo to jednoduché, protože se muselo projít testem, a teď to navíc zpřísnili.

Člověka ovšem nepověsí jenom proto, že je žid. Pověsí ho, když dává židovství okázale najevo a nechce si vybrat z nabízených možností. Nebo když konvertuje jen naoko. I to ukazovali v televizi: noční razie, tajné skrýše židovských předmětů pod postelí, tóry, tality, jarmulky. A jejich majitele – zachmuřené, vzdorné, jak je Oči tlačí ke stěně ložnice, zatímco komentátor smutným hlasem líčí jejich věrolomnost a nevděk.

Takže J neoznačuje žida. Co by to mohlo být? Svědek Jehovův? Jezuita? Ať je to, co je to, už to má stejně za sebou.

~

Po tomto rituálním pohledu pokračujeme svou cestou a hledáme jako vždy otevřený prostor, kde bychom si mohly bez obav pohovořit. Jestli se to vůbec dá nazvat hovorem, ten úsečný šepot posílaný trychtýřem bílých chlopní. Je to spíš jako telegram, slovní semafor. Ořezaná řeč.

Nikdy nesmíme zůstat stát příliš dlouho na jednom místě. Nechceme se nechat sebrat za zahálku.

Dnes se vydáváme od Duchovních svitků opačným směrem, k jakémusi otevřenému parku s velkými starými budovami: jsou to zdobné, pozdně viktoriánské stavby s vitrážemi. Říkalo se tomu Památník, i když jsem nikdy netušila, co má připomínat. Asi nějaké mrtvé.

Moira mi kdysi vyprávěla, že tam dřív bývala jídelna pro studenty. Když tam přišla žena, házeli prý po ní housky.

Proč? ptala jsem se. Moira měla postupem času podobných historek stále bohatší zásobu. Já osobně jsem tu zatrpklost vůči minulosti nikdy moc nemusela.

Přece aby vypadla, vysvětlila Moira.

Třeba to bylo něco, jako když se na slony hází oříšky, navrhla jsem.

Moira se zasmála – to jí vždycky šlo. Exotický příšery, dodala.

~

Stojíme a hledíme na tu budovu, která tvarem připomíná katedrálu. „Slyšela jsem, že tady mívají Oči večírky,“ ozve se Glenova.

„Od koho to víš?“ divím se. Kolem dokola nikdo není, můžeme hovořit volněji, ale ze zvyku mluvíme potichu.

„Šeptanda,“ dodává. Chvíli mlčí, pak se na mě po straně dívá, vnímám bílou šmouhu, jak se její chlopně pohnuly. „Máme heslo.“

„Heslo?“ ptám se. „Na co?“

„Abychom se poznali,“ vysvětluje. „Abychom věděli, kdo je s námi, a kdo ne.“

Přestože nevím, k čemu by mi bylo, zeptám se: „A jaké?“

„Mayday,“ říká. Májový den. „Jednou jsem to na tebe zkusila.“

„Májový den,“ opakuju. Vzpomínám si na to. *M'aidez*.

„Použivej ho jenom v případě nutnosti,“ nabádá mě Glenova. „Neměli bychom znát příliš mnoho dalších členů sítě. Kdyby tě chytili.“

Nechce se mi těm šeptaným tajemstvím věřit, ale v tu chvíli o nich nepochybuju. Později mi však připadají nepravděpodobné, ba dětinské, jako něco, co se dělá z legrace: jako dívčí parta, třídní tajnosti. Nebo jako špionážní romány, které jsem hltala kdysi o víkendech, místo abych dělala věci do školy. Nebo jako televizní program pozdě v noci. Hesla, věci, které se nesmějí prozradit, lidé s utajenou totožností, temné souvislosti: takhle by přece svět ve skutečnosti vypadat neměl. Ale třeba je to jen moje iluze, kocovina z té podoby skutečnosti, kterou znám ze starých časů.

A síť. Budování sítí a kontaktů, říkávala moje matka. Zašlý žargon minulosti. Ještě v šedesáti pořád něco takového dělala, i když podle mého soudu to v podstatě znamenalo jen to, že šla s nějakou další ženou na oběd.

~

Loučím se s Glenovou na rohu. „Tak zase příště,“ říká. Pluje dál po chodníku a já kráčím k domu. Stojí tam Nick s čepicí na stranu. Dnes

mi nevěnuje pohled. Ale jistě tu na mě čekal, aby mi předal svůj vzkaz beze slov, protože jakmile si všimne, že jsem ho zaznamenala, naposledy přejede whirlwind jelenicí a hbitě odchází k vratům garáže.

Na šterkové cestičce mímám pláty příliš zeleného trávníku. Serena Joy sedí na své židličce pod vrbou, hůl opřenou u lokte. Má na sobě svěží, chladivé bavlněné šaty. Ona nosí modrou, barvu vody, ne červenou jako já, která do sebe nasává teplo a zároveň jím plane. Je ke mně natočená z profilu – plete. Jak se může v tomhle vedru dotýkat vlny? Ale možná už má znečitlivělou kůži, možná nic necítí, jako po opaření.

Klopím oči k cestičce, proplouvám kolem ní a snažím se být neviditelná; vím, že mě bude ignorovat. Tentokrát však ne.

„Fredova.“

Nejistě se zastavuju.

„Ano, ty.“

Obracím k ní mžikající oči.

„Pojď sem. Potřebuju tě.“

Přejdu trávník a zastavím se před ní se sklopenou hlavou.

„Můžeš si sednout,“ vybízí mě. „Na, vezmi si polštář. Potřebuju, abys mi podržela vlnu.“ Má cigaretu, vedle ní na trávě leží popelník a hrnek kávy nebo čaje. „Je tam zatraceně dusno. Potřebuješ trochu vzduchu.“ Sednu si, odložím košík – opět jahody, opět kuře – a zaznamenám to její neslušné slovo jako něco nového. Nasadí mi přadeno vlny na napřažené ruce a začne navíjet. Vypadá to, jako bych byla na vodítku, v poutech – či opředená pavučinou, to je přesnější. Vlna je šedá a vstřebala do sebe ze vzduchu vlhkost, připomíná počuranou dětskou přikrývku a páchne trochu jako mokrá ovce. Aspoň se mi na ruce dostane trochu lanolinu.

Serena navíjí, cigareta v koutku úst jí doutná a vysílá ke mně lákavý kouř. Navíjí pomalu a ztěžka, neboť jí ruce postupně přestávají sloužit, zato odhodlaně. Možná se k pletení nutí silou vůle, možná ji to dokonce bolí. Možná to má předepsané od lékaře: deset řad denně hladce, deset obrace. Ale dělá jich jistě víc. Náhle vidím ty stromky a

geometrické panáčky a panenky v jiném světle: jako důkaz její zatvrzelosti, už ne tak opovrženíhodný.

~

Moje matka nepletla, ani nic podobného. Ale vždycky když si přinesla šaty z čistírny – lepší blůzy, zimní kabáty –, schovávala si od nich spínací špendlíky a dělala z nich řetěz. Potom ho někde přišpendlila – na postel, na polštář, na opěradlo židle, na chňapku v kuchyni –, aby je neztratila. A časem je pustila z hlavy. Nacházela jsem je pak různě po domě, nebo lépe řečeno po domech, jako stopy její přítomnosti, pozůstatky zapomenutého úmyslu, jako ukazatele na silnici, která nakonec nikam nevede. Jako návraty k domáckému životu.

~

„Tak,“ ozve se Serena. Přestane s navíjením, nechá mě s rukama stále ověčenýma zvířecí srstí a vyjme si z úst špaček cigarety, aby ho uhasila. „Pořád nic?“

Vím, co má na mysli. Témat, o kterých spolu můžeme mluvit, není zase tolik, nemáme toho mnoho společného, s výjimkou jedné tajné a riskantní záležitosti.

„Nic.“

„Škoda,“ pronese. Je těžké si ji představit s miminkem. Ale většinou by se o něj stejně staraly marty. Chtěla by však, abych otěhotněla, aby to už měla z krku a abych se jí klidila z cesty – už žádné ponižující, upoceně proplétání, žádné trojúhelníky těl pod jejím hvězdným baldachýnem se stříbrnými kytičkami. Klid a mír. Neumím si představit jiný důvod, proč by mi přála takové štěstí.

„Moc času už ti nezbývá.“ To není otázka, ale konstatování.

„Ano,“ špitnu bezvýrazně.

Zapaluje si další cigaretu, bojuje se zapalovačem. Je zřejmé, že jí ruce slouží čím dál hůř. Bylo by však chybou nabízet jí pomoc. To by se urazila. Bylo by chybou všítat si jejich slabostí.

„Možná nemůže,“ nadhodí.

Nevím, koho myslí: velitele, nebo Boha? Jestli Boha, neměla by říkat *nemůže*. Ať tak či tak, je to kacířství. Chyba je vždycky na straně ženy, to ženy zůstávají zatvrzele uzavřené, poškozené, vadné.

„Ano,“ přisvědčím. „Možná nemůže.“

Vzhlížím k ní. Ona shlíží na mě. Je to poprvé po dlouhé době, co jsme se podívaly jedna druhé do očí. Poprvé od našeho prvního setkání. Ta chvíle se mezi námi rozprostírá ponuře a nehybně. Ona se snaží uhodnout, jestli dokážu pochopit, jak se věci mají.

„Možná,“ opakuje a svírá v ruce cigaretu, kterou se jí nepodařilo zapálit. „Možná bys to měla zkusit jinak.“

To jako myslí na všech čtyřech? „Jak jinak?“ ptám se. Musím zachovat vážnou tvář.

„S jiným mužem,“ doplňuje.

„Víte, že nesmím,“ připomínám a dávám si pozor, abych nedala najevo podráždění. „To je zakázané. Víte, jaký je za to trest.“

„Ano,“ přikývne. Je na to připravená, předem si to promyslela. „Vím, že oficiálně nesmíš. Ale dělá se to. Ženy to dělají často. Pořád.“

„Myslíte s doktorem?“ Vzpomenu si na laskavé hnědé oči a ruku bez rukavice. Když jsem šla minule na prohlídku, byl tam jiný lékař. Možná toho druhého někdo načapal, nebo ho některá žena udala. Ne že by jí věřili jen tak, bez důkazů.

„Některé ano,“ pronáší teď téměř vlídně, byť trochu nezúčastněně – jako bychom mluvily o tom, jaký koupit lak na nehty. „Třeba Warrenova. Manželka o tom samozřejmě věděla.“ Odmlčí se, abych to vstřebala. „Pomohla bych ti. Postarala bych se, aby všechno proběhlo jaksepatří.“

Přemýšlím o tom. „S doktorem ne.“

„Ne,“ souhlasí, a alespoň pro tento okamžik jsme kámošky: mohly bychom sedět u stolu v kuchyni, mohly bychom probírat rande nebo nějakou rafinovanou holčičí lest. „Někdy se snaží vydírat. Ale nemusí to být nutně doktor. Může to být někdo, komu důvěřujeme.“

„Kdo?“

„Napadl mě Nick.“ V hlase se jí div neozývá něha. „Už je u nás dlouho. Je spolehlivý. Mohla bych to s ním domluvit.“

Tak to on pro ni obstarává zboží z černého trhu. Dostává za to výměnou vždycky tohle?

„A co velitel?“ připomenu.

„No,“ pronese pevně – ne, víc než to, pronese to se zaťatým pohledem, jako když se zaklapne kabelka. „Prostě mu nic neřekneme, ano?“

Ten nápad visí mezi námi, téměř viditelný, téměř hmatatelný: těžký, beztvary, temný, něco jako tajná úmluva, něco jako zrada. Ta o to dítě teda stojí.

„Je to riskantní,“ namítám. „Víc než riskantní.“ Jde tu o můj život, ale o ten dřív nebo později půjde tak jako tak, ať na to teď přistoupím, nebo ne. Obě si to uvědomujeme.

„Myslím, že bys klidně mohla,“ usoudí. Přesně to si myslím i já.

„Tak dobře,“ přikývnu. „Ano.“

Naklání se ke mně. „Možná bych ti mohla něco obstarat,“ říká. Za to, že jsem byla hodná holka. „Něco, co si přeješ,“ dodává téměř vemlouvavě.

„A co?“ ptám se. Nedovedu si představit nic, co bych si opravdu přála a co by mi ona mohla obstarat.

„Fotku,“ prozradí, jako by nabízela dítěti nějaký pamlssek, zmrzlinu nebo výlet do zoo. Zmateně na ni znovu hledím.

„Její fotku,“ upřesňuje. „Tvoji dcerušky. Ale jenom možná.“

Takže ona ví, kam ji dali, kde ji drží. Ví to celou dobu. Něco se mi vzpříčilo v hrdle. Mrcha, a nic mi neřekla, ani slovo, ani slovíčko. Nechala si to pro sebe. Je ze dřeva, z kamene, neumí si vůbec představit, jaké to je. Nic z toho však nesmím dát najevo, nesmím ztratit stopu, i kdyby šlo o takovou maličkost. Nesmím ztratit tuhle naději. Nesmím promluvit.

Ona se usmívá, dokonce koketně: v tváři se jí na chvíli objevuje náznak někdejšího kouzla televizní hvězdy a poblikává na ní jako chvilkový ruch. „Je na to zatraceně vedro, nemyslíš?“ prohodí. Zvedne mi vlnu z rukou, kde jsem ji celou dobu držela. Pak vezme cigaretu, se kterou si pohrávala, trochu nešikovně mi ji nacpe do dlaně a zavře mi ruku v pěst. „Sežeň si sirku,“ ponouká mě. „Jsou v kuchyni, řekni si

Ritě. Pověz jí, že jsem ti to dovolila. Ale jenom projednou,“ dodává rošťácky. „Nesmíme ti zničit zdraví!“

KAPITOLA TŘICÁTÁ DRUHÁ

Rita sedí v kuchyni u stolu. Před sebou má skleněnou mísu, v níž plavou kostky ledu. Na hladině se pohupují ředkvičky ve tvaru kytiček, růží a tulipánů. Okrajovacím nožikem na prkénku vyrábí další, její velké ruce pracují hbitě a lhostejně. Zbytek jejího těla i tvář zůstávají bez hnutí. Vypadá to, jako by to kouzlo s nožem dělala ze spaní. Na bílé pracovní desce leží hromada ředkviček, umytých, ale nenakrájených. Aztécká srdíčka.

Když vejdu, téměř se nenamáhá zvednout od práce oči. „Máš všechno, jo,“ zabručí suše, když jí předkládám balíčky ke kontrole.

„Mohla bys mi dát sirku?“ požádám ji. Je to zvláštní, jak si před ní vždycky připadám jako žadonící děcko, čistě kvůli té její podmračenosti a netečnosti. Jak jsem dotěrná a ufnukaná!

„Sirky?“ opakuje. „Na co chceš sirky?“

„Povídala, že si můžu jednu vzít.“ Řeknu to takhle, protože se nechci přiznat k cigaretě.

„Kdo?“ Dál se v nepřerušném rytmu soustředěně zabývá ředkvičkami. „Na sirky nemáš co šahat. Ještě bys podpálila barák.“

„Můžeš se jí jít zeptat, jestli chceš,“ pokrčím rameny. „Je venku na trávníku.“

Rita obrátí oči ke stropu, jako by se tam tiše radila s nějakým božstvem. Pak vzdychne, ztěžka se zvedne a okázale si utře ruce o zástěru, to aby mi dala najevo, jak moc ji otravuju. Kráčí ke skřínce nad dřezem, beze spěchu, hledá v kapse svazek klíčů, pak odemkne dvířka. „V létě je nechávám tady,“ mumlá jakoby pro sebe. „Požár v tomhle počasí, to by nám ještě scházelo.“ V dubnu jsem si všimla, že když je chladno, zapaluje oheň v krbu v salonu a v jídelně vždycky Cora.

Sirky jsou z opravdového dřeva, v papírové krabičce – jako dítě jsem je vždycky sháněla na šuplíky pro panenky. Otevírá krabičku, dívá se do ní, jako by se rozhodovala, kterou mi dá. „No, je to její věc,“ brblá. „Ta si fakt nikdy nedá říct.“ Strká mohutnou ruku dovnitř, vybírá sirku a podává mi ji. „Ne abys něco zapálila,“ mračí se. „Ne abys podpálila ty závěsy u sebe v pokoji. Už takhle je hic.“

„Neboj,“ ubezpečuju ji. „Na to si ji neberu.“

Neráčí se mě zeptat, na co ji tedy chci. „Pro mě za mě si ji třeba sežer,“ ucedí. „Když řekla, že si ji můžeš vzít, tak tumáš, a hotovo.“

Obrátí se ke mně zády a znovu usedne ke stolu. Pak sáhne do mísy pro kostku ledu a strčí si ji do úst. To je u ní neobvyklé. Nikdy jsem ji při práci neviděla uždibovat. „Vem si taky, jestli máš chuť,“ koukne na mě. „Je to hrůza, že vás v tomhle počasí nutí nosit na hlavě ty povlaky na polštáře.“

Jsem překvapená: obvykle mi nic nenabízí. Možná má pocit, že jestli moje postavení stouplo natolik, že si smím vzít sirku, tak si i ona může dovolit drobné gesto. Stal se snad ze mě zčistajasna někdo, koho je třeba si usmiřovat?

„Díky,“ usměju se. Opatrně si vkládám sirku do kapsy na rukávu, kde mám uloženou i cigaretu, aby se nenamočila, a беру si led. „Ty ředkvičky vypadají hezky,“ poznamenám na oplátku za dárek, který mi věnovala z vlastní vůle.

„Prostě ráda dělám věci pořádně,“ prohlásí už zase nabručeně. „Jinak to nemá cenu.“

~

Spěšně kráčím chodbou a nahoru po schodech. Mihnu se v zakřiveném zrcadle: červená silueta na okraji mého omezeného průzoru, zjevení z červeného dýmu. Ostatně na dým právě myslím, užuž ho cítím v ústech, jak se mi vlévá do plic a plní mě dlouhým, bohatým, špinavým, skořicovým vzdechem, než ucítím přívál, jak mi do krve vnikne nikotin.

Po takové době by se mi z ní mohlo udělat špatně. Nepřekvapilo by mě to. Ale i ta představa se mi líbí.

Kráčím tedy chodbou. Kde bych to měla udělat? V koupelně s puštěným kohoutkem, aby se vyčistil vzduch, nebo mám v pokoji sípavě bafat z okna? Kdo by mě při tom mohl načapat? Kdoví?

Už když si tak libuju v budoucnosti a převaluju v ústech očekávání, napadá mě něco onačejšího.

Nemusím tu cigaretu vykouřit.

Mohla bych ji roztrhat a spláchnout do záchodu. Nebo bych ji mohla sníst, to by taky mohlo fungovat, snědla bych vždycky jen kousíček a zbytek si šetřila.

To by znamenalo, že bych si tu sirku mohla schovat. Mohla bych udělat v matraci díрку a opatrně ji tam uložit. Takové titěrnosti by si nikdo nevšiml. Měla bych ji tam v noci pod sebou, až bych ležela v posteli. Spala bych na ní.

Mohla bych podpálit dům. Z té krásné představy mi přeběhne mráz po zádech.

Unik, rychlý a na poslední chvíli.

~

Ležím v posteli a předstírám odpolední spánek.

~

Velitel včera večer seděl se spojenými konečky prstů a sledoval, jak si roztírám na rukou olejnatý krém. Je to zvláštní: uvažovala jsem, že ho poprosím o cigaretu, ale rozmyslela jsem si to. Víím, že toho nesmím chtít moc najednou. Nechci, aby si myslel, že ho využívám. Taky ho nechci přerušovat.

Včera večer si dal whisky se sodou. Zvykl si v mé přítomnosti pít, prý aby se po náročném dni uvolnil. Nikdy mi však nenabídne a já si neříkám: oba vííme, k čemu je mé tělo určené. Když ho líbám na dobrou noc, jako kdybych to myslela upřímně, táhne mu z úst alkohol, a já ho nasávám jako kouř. Přiznám se, že si libuju v tom olíznutí sklenice.

Občas po několika skleničkách začne tropit hlouposti a podvádí při scrabblu. Navádí mě, abych to dělala jako on, a tak si bereme písmenka navíc a vytváříme neexistující slova jako *CHRPÝ* a *ZBLOUD*, a pak se

jím spolu chechtáme. Někdy zapne malé krátkovlnné rádio a pustí mi na jednu dvě minuty Rádio Svobodná Amerika, abych viděla, že může. Pak ho zase vypne. Zatracení Kubánci, rozohňuje se. Ty jejich kecy o mateřských školkách pro všechny.

Někdy, když dohrajeme, si sedne na podlahu vedle mé židle a drží mě za ruku. Hlavu má níž než já, takže když se na mě podívá, vnímá mě z dětského úhlu. Určitě se tou falešnou podřízeností dobře baví.

Je to velký zvíře, říká Glenova. Je nahoře, úplně nahoře.

V takových chvílích si to dovedu těžko představit.

Občas se snažím vcítit do jeho kůže. Používám to jako taktiku, abych předem uhodla, jak se dá ovlivnit jeho chování ke mně. Nemůžu dost dobře uvěřit, že bych nad ním měla nějakou moc, ale je to tak – třebaže je nejednoznačná. Tu a tam se mi zdá, že dokážu zahlédnout sebe samu, byť zamženě, jeho očima. Jsou věci, které mi chce dokázat, dary, které mi chce věnovat, služby, které chce poskytnout, něžnosti, které chce vyvolat.

Ano, chce. Obzvlášť když má trochu vypito.

Někdy dostane hašteřivou náladu, jindy zas filozofickou – nebo si přeje něco vysvětlit, ospravedlnit se. Jako například včera.

Problém nebyl jenom u žen, nadhodil. Hlavní problém představovali muži. Už pro ně nic nebylo.

Nic? Podívím se. Vždyť měli...

Neměli co dělat, upřesňuje.

Mohli vydělávat peníze, podotýkám trochu zlomyslně. V tu chvíli se ho nebojím. Je těžké se bát muže, který vás pozoruje, jak si roztíráte krém na ruce. Tenhle nedostatek strachu je však nebezpečný.

To nestačí, oponuje. To je příliš abstraktní. Chci říct, že nemohli nic dělat ve vztahu k ženám.

Jak to myslíte? A co všechny ty sex shopy? Vždyť jich bylo všude plno, dokonce i pojízdných.

Nemám na mysli sex, vysvětluje. Ale souviselo to s tím, sex byl příliš snadno dostupný. Každý si ho mohl koupit. Nebylo o co usilovat, za co se rvát. Máme z těch dob statistiky. Viš, na co si muži nejvíc

stěžovali? Na neschopnost citu. Ztráceli zájem i o sex. Ztráceli zájem o manželství.

A teď už ho zase cítí? zajímám se.

Ano, odpovídá a dívá se na mě. Cítí. Vstane, obejde stůl a přistoupí k židli, na níž sedím. Položí mi ruce zezadu na ramena. Nevidím na něj.

Rád bych věděl, co si myslíš, pronáší hlas za mými zády.

Já moc nemyslím, zasměju se. Chtěl by důvěrnost, ale tu mu nemůžu poskytnout.

K čemu by mi to taky bylo? dodávám. Na tom, co si myslím, přece vůbec nezáleží.

A právě proto mi tohle všechno může říkat.

No tak, povídá a trochu přitlačí. Mě tvůj názor zajímá. Jsi dost inteligentní, musíš mít nějaký názor.

Na co?

Na to, co jsme udělali. Jak to všechno dopadlo.

Sedím bez hnutí. Snažím se vyprázdnit si hlavu. Myslím na noční oblohu bez měsíce. Nemám žádný názor, vymáčknu ze sebe.

Vzdychne a uvolní ruce, ale nechává mi je na ramenou. Dobře ví, co si myslím.

Když se kácí les, létají třísky, prohlásí nakonec. Mysleli jsme si, že to bude lepší.

Lepší? ptám se přiškrceným hláskem. Jak si může myslet, že tohle je lepší?

Lepší nikdy neznamená lepší pro všechny, vysvětluje klidně. Někdo si vždycky pohorší.

~

Ležím na zádech a vlhký vzduch nade mnou připomíná pokličku. Nebo hlínu. Kéž by se spustil déšť. Nebo radši bouřka s černými mračny, hromy a blesky, zvukem, který rve uši. Mohla by vypadnout elektřina. Pak bych mohla sejít do kuchyně a říct, že mám strach, seděla bych s Ritou a Corou u stolu a ony by mi ten strach dovolily, protože by se taky bály, pustily by mě mezi sebe. Zapálily by se svíčky, pozorovaly bychom, jak se naše tváře zjevují a zase mizí v mihotavém světle a v

rozeklaných bílých záblescích zpoza oken. Můj ty Bože! zvolala by Cora. Pánbu s námi.

Vzduch by pak byl čistý a lehčí.

Hledím nahoru na strop, na kruh ze štukových květů. Nakresli kruh, vejdi do něj, bude tě chránit. Zprostředka visel lustr a z toho lustru viselo zakroucené prostěradlo. Na něm se houpala, lehounce jako kyvadlo, jako když jsme se v dětství houपालy za ruce na větvi. Když Cora otevřela dveře, byla už v bezpečí, dokonale chráněná. Někdy mám dojem, že je tu pořád, že je tu se mnou.

Připadám si pohřbená.

KAPITOLA TŘICÁTÁ TŘETÍ

Je pozdní odpoledne, na obloze je opar, sluneční svit je rozptýlený, ale těžký a všudypřítomný jako bronzový prach. Proplovám s Glenovou po chodníku; jdeme ve dvojici, před námi kráčí jiná dvojice a naproti přes ulici další. Zdátky musíme vypadat úhledně: malebně jako holandské dojičky na tapetovém vlýsu, jako řada keramických slánek a pepřenek v dobových kostýmech na polici, jako flotila labutí či cokoli, co se opakuje s alespoň minimálním půvabem a beze změny. Uklidňující pro oči, pro Oči, neboť kvůli nim se tahle podívaná koná. Kráčíme na modlitební sezení, abychom prokázaly svou poslušnost a zbožnost.

Cestou není vidět jedinou pampelišku, trávníky jsou pečlivě vypleté. Toužím nějakou spatřit, aspoň jednu, která by rostla nepořádně, drze, neodbytně, celoročně žlutá jako slunce. Veselá a plebejská, zářící pro všechny stejně. Kdysi jsme z nich pletly věnečky, korunky a náhrdelníky a na prstech nám zůstávaly skvrny od jejich hořkého mléka. Nebo jsem jí strčila jednu pod bradu: *Máš ráda máslo?* Když k nim čichala, dostal se jí do nosu pyl. (Nebo to byly blatouchy?) Nebo když z nich létala semínka: vidím ji, jak běží po trávníku, přesně po tomhle trávníku, jsou jí dva nebo tři roky, mává pampeliškou jako prskavkou, tyčkou s bílým plamínkem, a vzduch plní malinkaté padáčky. *Foukni do ní a poznáš, kolik je hodin.* Všechny ty dny teď odnáší letní vánek. Láska se zase prověřovala sedmikráskami, a ty jsme taky otrhávaly.

Radíme se před vstupní kontrolou, stojíme za sebou ve dvojicích jako školačky ze soukromé školy, které si vyšly na procházku a vracejí se pozdě. O celé roky později, takže mezitím všechny přerostly – nohy, těla, šaty, všechno naráz. Jako by je někdo začaroval. Chtělo by se mi

věřit, že je to pohádka. Místo toho nás kontrolují a pak kráčíme ve dvojicích dál.

Po chvíli odbočíme doprava, pokračujeme podél Lilií a dolů k řece. Kéž bych mohla jít až tam, k těm širokým břehům, kde jsme lehávali na slunci, kde se klenou mosty. Když se šlo dost dlouho po proudu řeky, podél jejích šlachovitých meandrů, došlo se až k moři – ale co se tam dalo dělat? Sbírat lastury a povalovat se na mastných kamenech.

Nejdeme však k řece, a tak neuvidíme malé bílé kupole s modrozlatým okrajem na domech, které tam stojí a pyšní se jimi: taková cudná dekorace. Kráčíme do modernější budovy, která má nade dveřmi obrovský transparent: DNES MODLITEBNÍ SEZENÍ PRO ŽENY. Transparent zakrývá původní jméno domu, po nějakém dávném prezidentovi, kterého zastřelili. Pod velkými červenými písmeny je ještě jeden menší, černý nápis, lemovaný z každé strany obrysem okřídleného oka: BŮH JE NAŠE NÁRODNÍ BOHATSTVÍ. Vchod hlídají nezbytní strážci, dvě dvojice, celkem čtyři, paže spuštěné podél boků a oči upřené nehybně před sebe. Vypadají skoro jako figuríny z obchodu, tak mají upravené vlasy a vyžehlené uniformy. A mladé obličejy ztvrdlé jako sádra. Dnes žádní pupínkovatí. Každý má připravený samopal pro případ, že bychom uvnitř spáchaly nějaký nepředložený nebo podvatný čin.

Modlitební sezení se má konat na krytém nádvoří, tvořeném obdélníkovým prostorem s průsvitnou střechou. Není to sezení pro celé město, to by se konalo na fotbalovém stadionu – je vyhrazeno pouze pro náš obvod. Po pravé straně jsou v řadách rozmístěna dřevěná skládací křesílka pro manželky a dcery vysoce postavených úředníků či důstojníků, v tom není příliš velký rozdíl. Horní galerie s betonovým zábradlím jsou určeny méně významným ženám, martám a ekonomankám v šatech s barevnými pruhy. Pro ně není účast na modlitebních sezeních povinná, zejména pokud jsou ve službě nebo mají malé děti. Galerie se přesto zaplňují. Asi je to pro ně forma zábavy, jako divadelní představení nebo cirkus.

Řada manželek je už usazená ve své nejlepší vyšívané modré. Cítíme na sobě jejich pohledy, když kráčíme ve svých červených

šatech po dvou na protější stranu. Dívají se na nás, hodnotí nás a šeptají si o nás; cítíme to jako mravenčení.

Tady nejsou žádná sedátka. Náš sektor je ohrazený hedvábnou šňůrou šarlatové barvy, jaká se používala v kinech na ohrazení hlediště. Ta šňůra nás vyděluje, označuje, chrání ostatní před kontaminací, vytváří pro nás dobytčí ohradu či kotec – a do něj také vcházíme, stoupáme si do řad, což umíme velmi dobře, a pak si klekáme na betonovou zem.

„Pojď dozadu,“ mumlá vedle mě Glenova. „Tam si budeme moct povídat.“ A když s mírně sklopenou hlavou klečíme, slyším všude kolem sebe šelest, jako šumění hmyzu ve vysoké suché trávě: oblak šepotu. Tohle je jedno z míst, kde si můžeme volněji vyměňovat informace, posílat zprávy od úst k ústům. Těžko dokážou zaměřit, která z nás mluví, neřkuli slyšet, co si říkáme. Navíc by neradi přerušovali obřad, ne před televizními kamerami.

Glenova mě rýpne loktem do boku, aby upoutala moji pozornost, a já kradmo a postupně vzhlížím. Z místa, kde klečíme, je dobře vidět na vchod do nádvoří, kudy neustále proudí další a další lidé. Určitě mě chtěla upozornit na Janine, protože tam kráčí vedle jiné ženy, jiné než dřív: neznám ji, takže Janine přesunuli do jiné domácnosti, do nového umístění. Je ještě brzy; že by přišla o mléko? Jinak by ji nepřemístili, ledaže by došlo ke sporu o dítě – což se stává častěji, než by se zdálo. Možná se ho odmítla po porodu vzdát. Dovedu si to představit. Vypadá pod červenými šaty hubená, téměř vychrtlá, a ztratila onen těhotenský ruměnc. Tvář má bledou a špičatou, jako by z ní někdo ustavičně vysával šťávu.

„Nedopadlo to, víš,“ šeptá mi Glenova u hlavy. „Nakonec to byl zmetek.“

Myslí tím Janinino dítě: dítě, které prošlo tělem Janine na cestě někam jinam. Holčička Angela. Byla to chyba, pojmenovat ji tak brzy. Cítím v hloubi břicha nemoc. Vlastně ne nemoc, ale prázdnotu. Nechci vědět, co jí bylo. „Bože můj,“ povzdychnu si. Projít si tím vším nadarmo. Hůř než nadarmo.

„Je to její druhé,“ dodává Glenova. „Když nepočítáš to vlastní, co měla dřív. Vědělas, že potratila v osmém měsíci?“

Sledujeme, jak Janine vstupuje do ohrady vytvořené šňůrou, na sobě závoj nedotknutelnosti, znamení smůly. Vidí mě, určitě mě vidí, ale dívá se skrz mě. Tentokrát žádný vítězoslavný úsměv. Obrací se, pokleká, a už z ní vidím jen záda a hubená, shrbená ramena.

„Myslí si, že je to její chyba,“ šeptá Glenova. „Dvě za sebou. Za to, že zhřešila. Prý to měla s doktorem, a ne se svým velitelem.“

Nesmím říct, že to vím, protože jinak by Glenova chtěla vědět odkud. Pokud je jí známo, je můj jediný zdroj podobných informací ona – a má jich překvapivě mnoho. Jak se například dozvěděla o Janine? Od maty? Od Janininy partnerky z nákupů? Nebo poslouchala za dveřmi, když manželky u čaje nebo u vína spřádaly své sítě? Povede o mně Serena Joy taky takovéhle řeči, až udělám, co si přeje? *Hned na to kývla, její to úplně jedno, jen když to má dvě nohy a pořádnýho... však víte co. Nejsou vybíravé, neprožívají to jako my. A ostatní se předkloní na židlích: No teda, v očích hrůzu a lačnost. Jak mohla? Kde? Kdy?*

Tak to nepochybně bylo s Janine. „To je hrůza,“ lituju ji. To je celá Janine, vzít to na sebe, myslet si, že problémy dítěte způsobila jedine ona sama. Ale lidé udělají cokoli, jen aby si nemuseli přiznat, že jejich život postrádá smysl. Tedy užitek. Záměr.

~

Jednou ráno při oblékání jsem si všimla, že Janine má pořád na sobě bílou bavlněnou noční košili. Seděla jen tak na kraji lehátka.

Pohlédla jsem k dvoukřídlým dveřím do tělocvičny, kde obvykle stávala teta, abych zjistila, jestli si toho všimla, ale nikdo tam nebyl. Tou dobou už se o nás tolik nebály: občas nás nechávaly ve třídě, a dokonce i v jídelně bez dozoru klidně i několik minut. Nejspíš si odskočila na cigaretu nebo na kafe.

Podívej, ukázala jsem Almě, která se oblékala vedle mě.

Alma se podívala na Janine. Pak jsme k ní společně přistoupily. Obleč se, Janine, poručila Alma Janininy bílým zádům. Nechceme kvůli tobě modlitby navíc. Ale Janine se ani nepohnula.

Mezitím se k nám připojila i Moira. To bylo předtím, než utekla podruhé. Pořád ještě kulhala po tom, co jí provedli s chodidly. Obešla lůžko, aby viděla Janine do tváře.

Pojďte sem, řekla mně a Almě. Začaly se k nám trosit ostatní, vytvořil se kolem ní hlouček. Jděte pryč, zaháněla je Moira. Dělejte jakoby nic. Co když se vrátí?

Dívala jsem se na Janine. Měla oči dokořán, ale vůbec mě neviděla. Byly kulaté a vytřeštěné, zuby měla obnažené v utkvělém úsměvu. Skrz ten úsměv, skrze zuby, si pro sebe cosi šeptala. Musela jsem se naklonit těsně k ní.

Ahoj, říkala, ale ne mně. Jmenuju se Janine. Budu vás dnes obsluhovat. Mám vám pro začátek donést kávu?

Kristepane, hlesla vedle mě Moira.

Nerouhej se, napomenula ji Alma.

Moira vzala Janine za ramena a zalomcovala s ní. Nech toho, Janine, houkla na ni. A nepoužívej to slovo.

Janine se usmála. Tak vám přeju pěkný den, zašvitořila.

Moira jí dala facku, napřed z jedné a pak z druhé strany. Vrat' se, nakázala jí. Okamžitě se vrat'! *Tam* zůstat nemůžeš, *tam* už nejseš. Je to všechno pryč.

Janine se z obličeje vytratil úsměv. Přiložila si dlaň na tvář. Proč mě bijete? zeptala se. Nebyla jste spokojená? Můžu vám donést jiné. Nemusela jste mě bít.

Copak nevíš, co s tebou udělaj? zasyčela Moira. Mluvila šeptem, ale ostře a důrazně. Podívej se na mě. Já jsem Moira a tohle je Červený středisko. Podívej se na mě.

Janininy oči se začaly zaostřovat. Moira? podivila se. Já žádnou Moiru neznám.

Nepošlou tě na marodku, s tím vůbec nepočítej, pokračovala Moira. Nebudou se namáhat, aby se tě snažili léčit. Nebude jim ani stát za to, aby tě poslali do kolonií. Když to přeženeš, prostě tě odvedou do chemický laboratoře a tam tě zastřeje. A spálej tě s odpadkama jako neženu. Takže na to zapomeň.

Já chci domů, pípala Janine. A dala se do pláče.

Panebože, ulevila si Moira. Tak už dost. Bude tu každou chvíli, to ti garantuju. Takže se sakra obleč a drž hubu.

Janine dál kňourala, ale pak vstala a začala se oblékat.

Jestli to ještě někdy udělá a já u toho nebudu, řekla mi Moira, musíš ji takhle profackovat. Nesmíš ji nechat vyvádět. Je to nakažlivý.

Už tenkrát musela plánovat, že uteče.

KAPITOLA TŘICÁTÁ ČTVRTÁ

Sektor k sezení je už téměř zaplněný. My šumíme a čekáme. Konečně přichází velitel, který má bohoslužbu na starosti. Je plešatý, podsaditý a vypadá jako stárnoucí fotbalový trenér. Má na sobě uniformu, střízlivě černou s řadami odznaků a vyznamenání. Je těžké ubránit se mocnému dojmu, kterým působí, ale snažím se: představuju si ho v posteli s manželkou a služebnicí, jak oplodňuje jako šílený, jak se vytírá jako losos a předstírá, že mu to nepřináší žádnou rozkoš. Když Hospodin pravil: Plod'te se a množte se, měl na mysli tohoto muže?

Velitel vystupuje po schůdcích na pódium potažené červenou látkou, na níž je vyšité velké oko s bílými křídly. Rozhlíží se po nádvoří a naše tiché hlasy odumírají. Ani nemusí zvedat ruce. Pak jeho hlas vstoupí do mikrofону a vystoupí skrze reproduktory ven, ořezaný o basy, takže působí kovově a ostře, jako by ho nevydávala jeho ústa a ani jeho tělo, nýbrž reproduktory samotné. Jeho hlas je kovově zbarvený a má tvar rohu.

„Dnes je den díkůvzdání,“ spustí, „den chvály.“

Vypínám pozornost během projevu o vítězství a oběti. Pak následuje dlouhá modlitba o nehodných nádobách, a nakonec píseň: „V Gileádu je balzám.“

„V Gileádu je bomba,“ parodovala ji kdysi Moira.

Teď přichází hlavní atrakce. Vstupuje dvacet andělů, kteří se zrovna vrátili z fronty, kráčejí čerstvě vyznamenání v doprovodu čestné stráže a pochodují raz-dva raz-dva do prostoru uprostřed nádvoří. Pozor! Pohov. A teď vystupuje stydlivě dopředu dvacet dcer v bílém, tváře pod závojem, zavěšené do svých matek. Dcery dnes vdávají a sňatky domluvily matky, nikoli otcové. Sňatky pochopitelně sjednávají rodiče.

Tyto dívky nesměly být o samotě s mužem už celá léta – tolik let, kolik tohle všechno děláme.

Jsou dost staré na to, aby si něco pamatovaly z dřívějších časů, jak hrály softball v džínách a teniskách, jezdily na kole? Přestože některým není víc než čtrnáct – *At' začnou brzy*, zní oficiální postoj, *ani chvilka nesmí přijít nazmar* –, přece jen si něco pamatují. Ty, které přijdou po nich, si to taky budou pamatovat – ještě tři, čtyři nebo pět let –, ale potom už ani náhodou. Ve svých vzpomínkách budou vždycky jen v bílém, ve skupině děvčat, vždycky budou potichu.

~

Dali jsme jim víc, než jsme jim vzali, vysvětloval velitel. Jen si vzpomeň, jaké mívaly potíže. Copak si nepamatuješ na večírky pro nezadané, na nedůstojná rande naslepo na střední škole? Připomínalo to dobytčí trh. Zapomněla jsi na tu hroznou propast mezi těmi, které si uměly najít muže snadno, a těmi, které to nedokázaly? Některé byly zoufalé, mučily se hlady, aby zhubly, vycpávaly si prsa silikonem, nechaly si ořezat nos. Vzpomeň si na to lidské neštěstí.

Mávl rukou ke štosům starých časopisů. V jednom kuse si stěžovaly. Problémy s tímhle, problémy s tamtím. Vzpomeň si na inzeráty v rubrice Seznámení: *Inteligentní, přitažlivá žena, třicet pět let...* Takhle každá dostane muže, žádná neprijde zkrátka. No, a pokud se přece jen vdaly, mohly klidně skončit s jedním nebo dvěma dětmi, když to manžela přestalo bavit a práskl do bot, takže zůstaly na podpoře. Anebo s nimi zůstal a bil je. Nebo chodily do práce, děti měly ve školce nebo je hlídala nějaká hrubá, tupá ženská, musely jí za to samy platit, ze svého mizerného platu. Peníze byly pro všechny jediným měřítkem hodnoty – jako matky nepožívaly žádnou úctu. Není divu, že je to přestávalo lákat. Takhle jsou chráněné a můžou naplnit své biologické poslání v klidu. S plnou podporou a povzbuzením. Tak mi pověz, jsi inteligentní žena, a já chci slyšet, co si myslíš: na co jsme zapomněli?

Na lásku, odpověděla jsem.

Na lásku? opakoval velitel. Jakou lásku?

Když se lidí zamilují, dodala jsem.

Velitel na mě upřel svůj bezelstný klukovský pohled. Aha. Četl jsem ty časopisy, to se tam hlásalo, že? Ale podívej se na statistiky, má milá. Stálo to vážně za to – to *zamilování*? Dojednané sňatky vždycky fungovaly stejně dobře, ne-li líp.

~

Láska, protáhla znechuceně teta Lydie. Ne abych vás při něčem takovém nachytala. Nechci tu vidět žádné vzdychání a cukrování, děvčata. Zahrozila nám prstem. O *lásku* tady nejde.

~

Ženská modlitební sezení slouží k takovýmto hromadným svatbám. Na těch mužských se zase oslavují vojenská vítězství. Z těchto věcí se máme nejvíc radovat. Někdy však na ženské sezení přivedou řeholnici, která veřejně odvolá své sliby. To bývalo časté dřív, když u nich dělali razie, ale ještě teď tu a tam nějakou chytanou, vytáhnou z podzemí, kde se schovávají jako krkci. Většina tak i vypadá: krátkozrace mžourají v příliš ostrém světle. Ty staré většinou posílají rovnou do kolonií, ale mladé a plodné se snaží konvertovat, a když se jim to podaří, všechny musíme být svědky obřadu, při kterém se tyhle napravené zřeknou celibátu pro dobro celku. Kleknou si, velitel se nad nimi modlí – a pak na sebe vezmou červené roucho jako my. Nesmějí se však stát manželkami; pro tak vlivné pozice jsou stále považovány za příliš nebezpečné. Táhne to z nich čarodějnictvím, něčím tajemným a exotickým, ulpívá to na nich navzdory drhnutí, podlitinám na chodidlech a době, kterou strávily na samotce. Všechny mají ty podlitiny a všechny si odseděly svůj čas, nebo se to aspoň šušká – nevzdávají se snadno. Mnohé z nich jedou raději do kolonií. Žádná z nás nechce bývalou jeptišku do dvojice na nákupy. Jsou zlomenější než my ostatní a člověk se s nimi necítí dobře.

~

Matky postavily bíle zahalené dcery na určené místo a vrátily se na své židle. Trochu popotahují, jedna druhou hladí po ramenou nebo se drží za ruce. Okázalé vytahování kapesníčků. Velitel pokračuje v bohoslužbě:

„Ženy ať se oblékají slušně a zdobí se prostě a střízlivě,“ čte, „ne účesy a zlatem, perlami nebo drahými šaty, nýbrž dobrými skutky, jak se sluší na ženy, které se rozhodly pro zbožný život.“

Žena ať přijímá poučení mlčky s veškerou podřízeností.“ Na tomhle místě se odmlčí a přejeďe nás pohledem. „Veškerou,“ opakuje.

„Učit ženě nedovolují. Žena nemá mít moc nad mužem, nýbrž má se nechat vést.“

Vždyť první byl stvořen Adam, a pak Eva.

A nebyl to také Adam, kdo byl oklamán, ale žena byla oklamána a dopustila se přestoupení.

Spasena bude jako matka, jestliže setrvá ve víře, lásce, svatosti a střízlivosti.“

Spasena jako matka, napadne mě. Čím jsme si za starých časů myslely, že budeme spaseny?

„To by měl kázat manželkám,“ mumlá Glenova, „když se nalévají sherry.“ Má na mysli to o té střízlivosti. Teď už si můžeme zase bez obav povídat, poněvadž velitel skončil hlavní rituál: teď si vyměňují prsteny, zvedají závoje. Ajaj, říkám si v duchu. Podívej se radši pořádně, protože teď už je pozdě. Andělé sice časem získají nárok na služebnictví, zejména pokud jim nové manželky nepřivedou na svět děti, ale vás, holky, už nic jiného nečeká. To, co před sebou vidíte, je všechno, v co můžete doufat, i s těmi beďary. Neočekává se od vás, že ho budete milovat. Však na to brzy přijdete. Důležité je jen tiše splnit svou povinnost. Až budete mít pochybnosti, až budete ležet na zádech, můžete se dívat na strop. Kdoví, co tam uvidíte? Pohřební věnce a anděly, souhvězdí prachu, hvězdného či jiného, hádanky upředené pavouky. Vždycky se najde něco, čím se zvědavá mysl může zaměstnat.

Děje se něco, miláčku? říkalo se v jednom starém vtipu.

Ne, proč?

Že ses pohnula.

Prostě se nehýbejte.

Jde nám o to, vysvětlovala teta Lydie, aby mezi ženami vládl duch soudružství. Musíme všechny táhnout za jeden provaz.

Soudružství, ať jde do prdele, šeptá Moira dírou ve stěně na záchodě. Ta si to určitě užívá, tahleta teta Lydie. To si piš, že jí Janine strká hlavu mezi nohy. Co by v tom kabinetě asi jinak dělaly? Vsadím se, že jí musí olizovat tu její seschlou, starou, chlupatou –

Moiro!

Jaký Moiro? šeptá. Neříkej, že tě to taky nenapadlo.

Tyhle řeči nejsou k ničemu, říkám, ale musím potlačit chuť se smát. Stále se však pokouším sama sobě namluvit, že bychom se měly snažit zachovat si něco jako důstojnost.

Ty jsi byla odjakživa taková měkota, naváží se do mě Moira, ale láskyplně. Člověku to udělá dobře. Fakt dobře.

A má pravdu, uvědomuju si to, když teď klečím na té nezpochybnitelně tvrdé podlaze a poslouchám bzučení obřadu. Na šeptání sprostěren o mocných je něco přitažlivého. Je na tom něco rozkošného, něco nezbedného, tajného, zakázaného, vzrušujícího. Funguje to trochu jako kouzlo. Zmenšuje je to, krátí na společného jmenovatele, kde si s nimi člověk může poradit. Na stěnu záchodu někdo naškrábal: *TETA LYDIE JE KRÁVA*. Bylo to jako vlajka, kterou při vzpouře někdo zamává na kopci. Už jen to označení tety Lydie hřálo u srdce.

A tak si teď představuju tyto anděly a jejich vysušené bílé nevěsty při tom vlhkém, chlupatém styku, jak se chvíli potí a funí, anebo ještě lépe: jejich potupná selhání, ptáka jako třítýdenní mrkev, nervózní šátrání po těle studeném a netečném jako syrová ryba.

~

Když je konečně po všem a my kráčíme ven, pronese Glenova svým lehkým, pronikavým šepotem: „Víme, že se s ním scházíš o samotě.“

„S kým?“ ptám se a potlačuju nutkání se k ní otočit. Vím, koho myslí.

„S tvým velitelem. Víme, že za ním chodíš.“ Ptám se jí, odkud se to dozvěděla.

„Prostě to víme,“ opakuje. „Co po tobě chce? Prasečinky?“

Bylo by složité jí vysvětlovat, co chce, protože to dosud nedokážu sama pojmenovat. Jak můžu popsat, co se mezi námi ve skutečnosti odehrává? Určitě by se mi smála. Je snazší, když řeknu: „Svým způsobem ano.“ V tom je aspoň důstojnost, když musíte něco vykonávat z donucení.

Přemýšlí o tom. „Divila by ses,“ ozve se po chvílce, „kolik z nich to dělá.“

„Nic s tím nezmůžu,“ bráním se. „Nemůžu říct, že nepůjdu.“ To by měla vědět.

To už jsme na chodníku a nemůžeme si dovolit mluvit, jsme příliš blízko ostatním a ochranný šepot davu je tentam. Kráčíme beze slova, loudáme se, až konečně usoudí, že může zašeptat: „Jistěže nemůžeš. Ale něco zjisti a pak nám to pověz.“

„Co mám zjisti?“

Spíš cítím než vidím, jak mírně otáčí hlavu. „Všechno, co půjde.“

KAPITOLA TŘICÁTÁ PÁTÁ

Ted' vznikl v přehřátém vzduchu mého pokoje prostor k zaplnění, a také čas: časoprostor mezi tady a ted' a mezi tam a potom, oddělený večeří. Příchodem podnosu, doneseného nahoru po schodech jako pro invalidu. Invalida je někdo, kdo už není validní, neplatí. Neplatný pas. Zakázaný východ.

~

Stalo se to v den, kdy jsme se pokusili překročit hranici s našimi zbrusu novými pasy, v nichž se říkalo, že nejsme to, co jsme: například že se Luke nikdy nerozvedl, takže jsme podle nových zákonů byli právoplatně svoji.

Ten muž vešel s našimi pasy dovnitř, poté co jsme mu vysvětlili, že jedeme na piknik, a on letmo pohlédl do auta a uviděl naši spící dceru uprostřed zvěřince opelichaných hraček. Luke mě pohladil po rameni, vystoupil z auta, jako by si chtěl protáhnout nohy, a sledoval muže oknem budovy pohraniční stráže. Já jsem zůstala sedět v autě. Zapálila jsem si cigaretu, abych se uklidnila, nasála jsem kouř dlouhým, zdánlivě uvolněným nádechem. Sledovala jsem dva vojáky v neznámých uniformách, které se tehdy začínaly objevovat: postávali nečinně u žluto-černé pruhované závory. Neměli toho moc na práci. Jeden z nich pozoroval hejno ptáků, racků, jak se zvedá, krouží a zase přistává na zábradlí mostu za závorou. Jak jsem ho tak sledovala, zaměřila jsem se na ně taky. Všechno mělo obvyklou barvu, jen ostřejší.

Dobře to dopadne, ubezpečovala jsem se, modlila jsem se v duchu. Ať to dobře dopadne. Ať se dostaneme na druhou stranu. Jenom tohle ať se splní, a udělám cokoli. Ale co sebenepatrnějšího, užitečného nebo

aspoň zajímavého jsem se chystala vykonat pro toho, kdo mi snad naslouchal, to se nikdy nedovím.

Potom Luke nastoupil zpátky do auta, příliš chvatně, otočil klíčkem a zacouval. Někam telefonuje, hlásil. A pak se rozjel obrovskou rychlostí, a najednou jsme byli na polní cestě a v lese, vyskočili jsme z auta a dali se do běhu. Chata, kde bychom se schovali, loďka – nevím, v co jsme doufali. Říkal, že ty pasy jsou naprosto spolehlivé, měli jsme tak málo času něco promyšlet. Možná že měl v hlavě nějaký plán, nějakou mapu. Co se mě týče, jenom jsem běžela: pryč, pryč odtud.

Nechci vyprávět tenhle příběh.

~

Nemusím ho vyprávět. Nemusím říkat nic, sobě ani komukoli jinému. Mohla bych tu jen tak v klidu sedět. Mohla bych se stáhnout. Člověk se může stáhnout tak důkladně, tak hluboko, že už ho nikdy nedostanou.

Nolite te bastardes carborundorum. Pěkně jí to posloužilo.

Proč bojovat?

~

Tudy cesta nevede.

~

Láska? opáčil velitel.

To už je lepší. O tom něco vím. O tom si můžeme povídat.

Zamilování se, řekla jsem. Zaláskování, jak se nám to tenkrát všem tak či onak stávalo. Jak jsme to mohli tak zlehčovat? Dokonce si z toho utahovat. Jako kdyby to pro nás byla banální záležitost, hloupost, rozmar. Vždyť to bylo naopak to nejdůležitější. To hlavní: člověk se tím učil sám sobě porozumět, protože kdyby se mu to nikdy nepříhodovalo, vůbec nikdy, byl by jako mutant, stvoření z vesmíru. To si každý uvědomoval.

Zbláznila jsem se do něj, říkávaly jsme, *jsem do něj blázen.* Byly jsme bláznivé ženy. Věřily jsme tomu: bylo to tak krásné a příjemné a zároveň strašidelné, šílené, nepravděpodobné. Bůh je láska, říkávalo se kdysi, ale my jsme si to otočily a láska stejně jako nebe byly pro nás vždycky nadosah ruky. Čím obtížnější bylo milovat konkrétního muže

po našem boku, tím víc jsme věřily v lásku jako takovou, abstraktní a dokonalou. Vždycky jsme čekaly na její vtělení. Až se slovo stane tělem.

A někdy se to na chvíli opravdu přihodilo. Taková láska se objeví a zase zmizí a je těžké si ji pak znovu vybavit, podobně jako bolest. Jednoho dne jsme se na toho muže podívaly a pomyslely jsme si: *Já jsem tě milovala*, a pomyslely jsme si to v minulém čase a naplnilo nás to úžasem, protože to bylo něco tak neskutečného, riskantního a bláhového – a současně jsme si uvědomily, proč o tom tenkrát naše kamarádky mluvily vyhýbavě.

Když na to teď vzpomínám, je mi to velkou útěchou.

Anebo jindy, když jsme ještě milovaly, když jsme ještě bláznily, probudily jsme se uprostřed noci, když na jeho spící tvář dopadal oknem měsíční svit, v němž stíny v jeho očních důlcích vypadaly tmavší a vpadlejší než ve dne, a pomyslely jsme si: Kdoví, co dělá, když je sám nebo s jinými muži? Kdoví, co říká a co tím asi sleduje? Kdo pozná, jaký doopravdy je? Pod svou denní slupkou.

Jistě nás tehdy napadlo: Co když mě nemiluje?

Nebo jsme si vzpomněly na novinové zprávy o ženách, co je našli – často ženy, ale někdy to bývali i muži nebo děti, to bylo nejhorší – v příkopě, v lese nebo v ledničce opuštěného pronajatého pokoje, oblečené i bez šatů, pohlavně zneužité i nedotčené, ale každopádně zavražděné. Existovala místa, kam se raději nechodilo, ke slovu přišla bezpečnostní opatření jako zámky na oknech a dveřích, zatahování závěsů, ponechávání rozsvícených světel. Ty věci nám sloužily jako modlitby: vykonávali jsme je a doufali, že nás spasí. A většinou zabraly. Nebo něco nakonec zabralo, jinak bychom nebyli naživu.

Ale to všechno platilo pouze v noci a nemělo to nic společného s mužem, jehož jsme milovaly, alespoň ne za bílého dne. Přály jsme si, aby nám to s ním vyšlo, aby to klapalo. Klapalo jako dobře udržovaný stroj. Říkaly jsme si, že když o ten stroj budeme pečlivě dbát, snad to bude dělat i on. Možná že o něj budeme pečovat společně; jinak se jeden z nás, s největší pravděpodobností on, odchýlí a vydá po vlastní trajektorii, své návykové tělo si vezme s sebou a nás tu zanechá s

těžkými abstinenčními příznaky. Pokud to nakonec neklapalo, bylo to proto, že jeden z nás zvolil špatný přístup. Všechno, co se v našem životě odehrávalo, se považovalo za výsledek nějaké pozitivní nebo negativní síly působící v naší hlavě.

Když se ti to nelíbí, změň to, říkávaly jsme si navzájem i samy sobě. A tak jsme čas od času vyměnily toho muže za jiného. Byly jsme přesvědčené, že změna je vždycky k lepšímu. Byly jsme revizionistky: revidovaly jsme samy sebe.

Je zvláštní vzpomínat na to, jak jsme tenkrát uvažovali, jako bychom mohli všechno mít, jako by neexistovaly žádné nepředvídatelné skutečnosti, žádné hranice; jako bychom mohli věčně formovat a přeformovávat trvale se rozpínající kruh svého života. I já jsem taková byla, i já jsem tak jednála. Luke nebyl můj první muž, a možná by nebyl ani poslední, kdyby v této roli neustrnul. Kdyby se nezastavil v čase, v prostoru, v pádu tam mezi stromy, při onom bláznivém útěku.

Kdysi dávno posílali balíček s osobními věcmi: co měl u sebe, když zemřel. Tak se to dělalo za války, říkávala moje matka. Jak dlouho měl pozůstalý držet smutek a čím ho utěšovali? Dělejte svým životem milovanému čest. A to on byl, můj milovaný.

Je, říkám. Je, je, jenom dvě písmena, ty huso pitomá, to si nedokážeš zapamatovat ani tak krátké slovo?

~

Otírám si obličej do rukávu. Dřív bych to nikdy neudělala, abych si nerozmazala šminky, ale teď není co rozmazávat. I kdyby na mě onen neviditelný výraz v mé tváři zapůsobil jakkoli, je nefalšovaný.

Budete mi muset prominout. Jsem uprchlice z minulosti a jako všichni uprchlíci se probírám zvyky a způsoby bytí, které jsem po sobě zanechala nebo byla nucena zanechat tam, odkud jsem přišla, a které odsud vypadají právě tak divně, a já jsem jimi právě tak posedlá. Jako bílý ruský emigrant popíjející čaj v Paříži, ztroskotaný ve dvacátém století, zatoulávám se zpátky ve snaze znovu najít ty vzdálené cesty; začínám být příliš ubrečená, zapomínám se. Pobrekávám. Tohle je

pobrekávání, ne brek. Sedím tu na židli a prosakuje ze mě vlhkost jako z houby.

Tak. Zase čekám. Jsem v očekávání: oblečení pro ženy v očekávání, tak se kdysi označovaly obchody s těhotenskými šaty. Čekající žena zní spíš jako někdo, kdo postává na nádraží. Nebo v čekárně: v místě, kde se čeká. Pro mě je to tenhle pokoj. Jsem tu jako mezera, jako vsuvka. Jako vsuvka mezi ostatními lidmi.

~

Zaklepaní na dveře. Cora s podnosem.

Ale není to Cora. „Přinesla jsem ti ji,“ hlásí Serena Joy.

Zvednu hlavu, zaostřím, pak vstanu ze židle a kráčím k ní. Drží v ruce polaroidový snímek, čtvercový a lesklý. Takže tyhle fotoaparáty se ještě vyrábějí. Budou zřejmě existovat i rodinná alba a v nich všechny děti, ovšem ne služebnice. Ale děti tam jistě budou, aby si manželky měly co prohlížet, až budou v přízemí uzobávat občerstvení a čekat na zrození.

„Můžeš se na ni na chvíli podívat,“ šeptá Serena Joy spiklenecky. „Musím ji vrátit, než ji začnou postrádat.“

Nejspíš ji pro ni sehnala nějaká marta. Existuje tedy síť mart, něco za to dostávají. To je dobré vědět.

Beru si ji od ní, otáčím ji, abych ji nedržela hlavou dolů. Tohle je ona, takhle teď vypadá? Moje princezna.

Tak velká, tolik se změnila. Trochu se usmívá, tak brzy, a má na sobě bílé šatečky, jaké se kdysi nosily k prvnímu svatému přijímání.

Čas se nezastavil. Plul dál beze mě, odplavil mě, jako bych nebyla nic než figurka ženy z písku, kterou neopatrné dítě postavilo příliš blízko vody. Zmizela jsem z povrchu zemského. Teď už jsem pouhý stín, daleko za hladkým, lesklým povrchem téhle fotografie. Stín stínu, jakým se stávají mrtvé matky. Poznává se jí to na očích: já v nich nejsem.

Ale existuje ve svých bílých šatech. Roste a žije. Není to báječné? Není to požehnání?

Přesto nedokážu snést, že mě takhle vygumovali. Kéž by mi radši nic nepřinesla.

Sedím u stolku a napichuju vidličkou kukuřici na smetaně. Mám vidličku a lžíci, ale nikdy ne nůž. Když máme maso, rozkrájejí mi ho předem, jako kdybych nevládla rukama nebo byla bezzubá. Rukama však vládnu a zuby mám. A právě proto nesmím dostat do ruky nůž.

KAPITOLA TŘICÁTÁ ŠESTÁ

Zaklepu mu na dveře, slyším jeho odpověď, nasadím patřičný výraz, vejdu dovnitř. Stojí u krbu: v ruce drží téměř dopitou sklenku. Obvykle vyčkává s tvrdým alkoholem na můj příchod, i když vím, že k večeri pijí víno. V obličejí je trochu zarudlý. Snažím se odhadnout, kolik už jich měl.

„Pěkně vítám,“ hlaholí. „Jakpak se má dneska naše maličká?“

Pár jich bylo, poznám to podle pracně nasazeného úsměvu, který vrhne mým směrem. Teď se nalézá ve fázi dvornosti.

„Dobře,“ povídám.

„Co takhle trochu povyražení?“

„Prosím?“ Cítím za tímhle jeho vystoupením rozpaky, nejistotu v tom, jak daleko se mnou může zajít a kudy.

„Dnes mám pro tebe tak trochu překvapení,“ říká. Zasměje se; je to spíš zahihňání. Všímám si, že dnes večer je všeho *trochu* nebo je to *maličké*. Snaží se vše umenšit, včetně mě. „Něco, co se ti bude líbit.“

„A copak to je?“ vyzvídám. „Budeme hrát dámu?“ Můžu si tyhle prostorožekosti dovolit: zdá se, že se jimi baví, zejména když má v sobě pár skleniček. Je radši, když se chovám lehkovážně.

„Něco lepšího,“ uculuje se a snaží se mě napínat.

„Už jsem celá napjatá.“

„Tak dobře.“ Přistupuje ke stolu a hrabe se v šuplíku. Pak popojde ke mně s rukou za zády.

„Hádej,“ laškuje.

„Je to živočich, rostlina nebo nerost?“

„No, živočich,“ pronáší s hranou vážností. „Rozhodně živočich, řekl bych.“ Vytahuje ruku zpoza zad. Vypadá to, že drží hrst světle fialového a růžového peří. Teď to rozprostírá. Zřejmě je to kus oděvu,

určený pro ženu: jsou na něm košíčky pro ňadra pokryté fialovými třpytkami. Třpytky mají tvar hvězdiček. Peří pokrývá trup a otvory pro stehna. Takže jsem s těmi podvazky nakonec nebyla daleko od pravdy.

Přemýšlím, kde k tomu asi přišel. Všechny oděvy tohoto typu měly být přece dávno zlikvidované. Vzpomínám si, že jsem to viděla v televizi, v reportáži z nějakého města. V New Yorku tomu říkali Manhattanská očista. Na Times Square plály hranice a dav kolem skandoval hesla, ženy vděčně mávaly rukama, když cítily, že je zabírá kamera, zatímco pečlivě ostříhaní mladíci s kamennou tváří házeli do ohně plné náruče hedvábí a nylonu; falešné kožešiny zelenkavé, červené a fialové barvy; černý satén, zlaté lamé, třpytivé stříbro; krajkové kalhotky, průhledné podprsenky s našitými srdíčky z růžového saténu přes bradavky. A výrobci, dovozci i prodejci na kolenou ve veřejném aktu kajícího, na hlavě špičaté papírové čepice, oslovské čepice s červeným nápisem HANBA.

Ale něco muselo tomu spalování uniknout, nemohli přece najít všechno. Nejspíš si to opatřil stejným způsobem jako časopisy. Ilegálně. Zavání to černým trhem. A není to nové: už to měl někdo na sobě, látka v podpaží je zmačkaná a jsou na ní slabé skvrny od potu nějaké jiné ženy.

„Velikost jsem musel odhadnout,“ říká. „Doufám, že ti to bude.“

„Vy chcete, abych si to oblékla?“ ptám se. Víím, že to zní pruděrně, odmítavě. A přesto je na té představě něco lákavého. Nikdy jsem na sobě neměla nic ani vzdáleně podobného, nic tak třpytivého a teatrálního – ano, je to nejspíš vysloužilý divadelní kostým nebo převlek z čísla v nějakém zaniklém nočním kabaretu; jestli jsem kdy měla na sobě něco podobně odvážného, byly to plavky nebo souprava spodního prádla z broskvové krajky, kterou mi kdysi koupil Luke. Jenže je to lákavé: připomíná to dětské hry s převleky. A bylo by to tak nehorázné, takové plivnutí do tváře tetám, tak hříšné, tak svobodné. Stejně jako všechno ostatní je i svoboda relativní.

„No...“ váhám, abych nepůsobila příliš dychtivě. Chci, aby měl pocit, že mu prokazuju laskavost. Teď možná vyplave na povrch ta jeho hluboko ukrytá, skutečná touha. Má za dveřmi schovaný koňský

bič? Vytáhne kožené holínky a přehne sebe nebo mě přes pracovní stůl?

„Je to převlek,“ potvrzuje. „Budeš si muset taky namalovat obličej. Přinesl jsem nějaké šminky. Jinak by ses tam nedostala.“

„Nedostala kam?“ podívám se.

„Dneska večer si spolu vyrazíme.“

„Vyrazíme?“ To je zastaralý výraz. Teď už přece nejsou místa, kam by si muž se ženou mohl vyrazit.

„Ven. Pryč.“

Nemusí mi říkat, že to, co navrhuje, je riskantní – pro něj, ale především pro mě –, a přesto chci jít. Chci cokoli, co naruší monotónní běh dnů, podvrátí ten naoko spořádaný chod věcí.

Zmíním se o tom, že nechci, aby se na mě díval, když si to oblékám; pořad se před ním stydím, když mám odhalit své tělo. Slíbí, že se otočí, a skutečně se obrací, a já si zouvám střevíce a svlékám punčochy a bavlněné spodky, načež se pod stanem šatů navlékám do peří. Potom si sundám i šaty a natáhnu si tenká ramínka s flitry. Jsou k tomu i lodičky, slézově fialové se směšně vysokými podpatky. Nic mi úplně nepadne: boty jsou trochu velké, kostým mě táhne v pase, ale snese se to.

„Tak,“ ozvu se konečně, a on se otočí. Připadám si hloupě – chtěla bych se vidět v zrcadle.

„Pěkné,“ usmívá se. „A teď obličej.“

Má jenom rtěnku, starou, rozteklou, s umělou vůní hroznů, a k ní oční linku a řasenku. Žádné stíny, žádné zdravíčko. Chvíli mám dojem, že už jsem dočista zapomněla, jak se to dělá, a po prvním pokusu s oční linkou mám na víčku velkou černou šmouhu, jako kdybych se poprala, ale odstraňuju ji krémem z rostlinného oleje a zkouším to znovu. Trochu rtěnky si roztírám podél lícních kostí. On mi mezitím přidržuje velké stříbrné zrcadlo. Poznávám ho, patří Sereně Joy. Nejspíš si ho vypůjčil z jejího pokoje.

S vlasy nemůžu udělat nic.

„Nádhera,“ prohlásí. Teď už je docela rozjařený: je to, jako kdybychom se oblékali na nějaký večírek.

Přistoupí ke skříni a vytáhne plášť s kapuci. Světle modrý, v barvě manželek. Ten je jistě také Serenin.

„Přetáhni si tu kapuci přes obličej,“ radí. „Pozor, ať si nerozmažeš šminky. To abychom projeli přes kontroly.“

„A co průkaz?“

„S tím si nelam hlavu,“ prohodí. „Mám ho pro tebe.“

A tak vyrážíme.

~

Plachtíme spolu potemnělými ulicemi. Velitel mě drží za pravou ruku, jako kdyby nám bylo patnáct a šli jsme do kina. Přidržuji si nebesky modrou kápi těsně kolem těla jako ctnostná manželka. Tunelem kapuce vidím Nickův týl. Má čepici nasazenou rovně, sedí vzpřímeně, i krk má vzpřímený, je celý napjatý. Jeho postoj vyjadřuje, že se mu nelíbí, co dělám – anebo se mi to jen zdá? Ví, co mám pod tím pláštěm na sobě, obstaral to on? A pokud ano, cítí zlost, choutky, závist či vůbec něco? Máme něco společného: oba máme být správně neviditelní, oba plníme určenou funkci. Zajímalo by mě, jestli si je toho vědom. Když otvíral veliteli, a potažmo i mně dvířka vozu, snažila jsem se zachytit jeho pohled, přimět ho, aby se na mě podíval, ale dělal, jako bych tu nebyla. Proč taky? Má pohodovou práci, zařizuje drobné pochůzky a prokazuje určité laskavosti, a tak jistě nechce žádným způsobem riskovat, že by o ni přišel.

Kontroly probíhají bez problémů, všechno jde hladce, jak velitel předpověděl, navzdory hlasitému tepu a tlaku krve v mojí hlavě. Srabe, ucedila by Moira.

Za druhou kontrolou se Nick ptá: „Tady, pane?“, a velitel krátce přisvědčí.

Vůz zastaví u krajnice a velitel říká: „Teď tě budu muset požádat, aby ses skrčila na podlahu.“

„Na podlahu?“

„Musíme projet bránou,“ vysvětluje, jako kdybych rozuměla tomu, co tím myslí. Pokoušela jsem se ho zeptat, kam jedeme, ale on se omezil na to, že je to překvapení. „Manželky tam nesmějí.“

A tak se tisknu k podlaze a vůz se znovu rozjíždí; následujících pár minut nic nevidím. Pod pláštěm je vedro k zalknutí. Je to zimní plášť, ne bavlněný letní, a je cítit po kuličkách proti molům. Určitě ho vzal z úložných prostor, protože věděl, že si Serena ničeho nevšimne. Ohleduplně odsunul nohy, aby mi udělal místo. Přesto se čelem opírám o jeho boty. Takhle blízko u jeho bot jsem ještě nebyla. Působí tvrdě, neústupně, jako krunýř brouka: černé, naleštěné, nevyzpytatelné. Tváří se, jako by neměly nic společného s nohama.

Projíždíme další kontrolou. Slyším hlasy, neosobní, uctivé, a okénko se elektricky spouští a znovu zavírá, jak se předkládají průkazy. Tentokrát neukazuje můj, tedy ten, co má být můj, jako bych pro tuto chvíli oficiálně neexistovala.

Pak se vůz rozjíždí a znovu zastavuje a velitel mi pomáhá nahoru.

„Musíme si pospíšet,“ prohlásí. „Tohle je zadní vchod. Plášť si radši nech u Nicka. Návrat přesně, jako obvykle,“ oznamuje Nickovi. Takže ani tohle nedělá poprvé.

Pomáhá mi z pláště. Dveře vozu se otvírají. Cítím vzduch na téměř nahé kůži a dochází mi, že jsem zpocená. Když se otáčím, abych za sebou zavřela dvířka, všimnu si, že se na mě Nick přes sklo dívá. Teď mě vidí. Znamená jeho výraz pohrdání, nebo lhostejnost, jako že ode mě nic jiného nečekal?

Kráčíme uličkou za poměrně moderní budovou z červených cihel. Vedle dveří stojí řada popelnic a je tu cítit zahnívající smažené kuře. Velitel má klíče a odemyká dveře, které jsou prosté, šedivé, v jedné rovině se zdí a podle mě nejspíš ocelové. Uvnitř je chodba z betonových bloků, osvětlená stropními zářivkami; nějaký technický tunel.

„Na,“ ozve se velitel. Navléká mi na zápěstí elastický náramek z umělé hmoty, podobný štítkům, jaké se na letišti dávají na zavazadla. „Kdyby se tě někdo ptal, řekni, že jsi najatá společnice.“ Bere mě za nahé ramě a vede mě kupředu. Toužím po zrcadle, abych zjistila, jestli nemám rozmazanou rtěnku, jestli to peří vypadá hodně směšně, hodně zatuchle. V tomhle světle vypadám určitě jako strašidlo. Ale teď už je stejně pozdě.

Ty káčo pitomá, říká Moira.

KAPITOLA TŘICÁTÁ SEDMÁ

Procházíme chodbou, dalšími plochými šedivými dveřmi a pak další chodbou, tentokrát tlumeně osvětlenou a s kobercem houbové, hnědorůžové barvy. Vedou z ní různé dveře označené čísly: sto jednadvacet, sto dvaadvacet, jako když člověk počítá při bouřce, za jak dlouho se ozve hrom. Takže je to hotel. Zpoza jedněch dveří je slyšet smích – mužský a ženský. Ten už jsem hodně dlouho neslyšela.

Vynoříme se v hlavní dvoraně. Je široká a také vysoká: sahá přes několik pater ke stropní kopuli. Uprostřed je okrouhlá fontána, z níž tryská voda ve tvaru pampelišky, která pouští semínka. Okolo vyrážejí květiny a stromky v květináčích, z balkonů visí vinná réva. Podél stěn kloužou nahoru a dolů vejčité skleněné výtahy jako obří měkkýši.

Vím, kde jsem. Už jsem tu byla: kdysi dávno jsme tady s Lukem trávivali odpoledne. Tehdy to byl hotel. Teď jsou tu samé ženy.

Zastavuju se a civím na ně. Tady můžu civět, rozhlížet se kolem sebe, nebrání mi v tom žádné bílé chlopně. Vlastní hlava mi bez nich připadá zvláště lehká, jako kdyby z ní někdo odstranil tíhu – nebo obsah.

Ženy posedávají, lenoší, procházejí se, opírají se jedna o druhou. Mezi nimi se pohybují muži, spousta mužů, ale jelikož mají na sobě tmavé obleky či uniformy, splývají a tvoří pouhé pozadí. Zato ženy tu vypadají jako v tropech, mají na sobě nejrůznější pestrobarevné, veselé oděvy. Některé si oblékly podobné kostýmy jako já: peří a flitry, vykrojené nad stehny a s hlubokým výstřihem. Jiné na sobě mají spodní prádlo ze starých časů, kratičké noční košilky, pyžamo jako pro panenku, tu a tam průhledné negližé. Jiné jsou v plavkách, jednodílných nebo dvoudílných; narazím i na jednu ženu v čemsi háčkovaném, kde kozy zakrývají velké lastury. Některé mají na sobě

sportovní šortky a podprsenku na opalování, jiné cvičební úbor, jaký býval vidět v televizních pořadech: upnutý na tělo, s pletenými nákolienky v pastelových barvách. Dokonce je tu k zahlédnutí i pár kostýmů roztleskávaček, se skládanými sukýnkami a obrovskými písmeny na hrudi. Nejspíš museli brát, co jim přišlo pod ruku, co se jim podařilo kde štipnout nebo zachránit. Všechny jsou nalíčené, a mně dochází, jak jsem si odvykla vídat nalíčené ženy, protože mi jejich oči připadají příliš velké, příliš tmavé a trpytivé, ústa příliš rudá, příliš vlhká, smáčená krví a lesklá – anebo naopak příliš šaškovská.

Na první pohled působí ten výjev celkem bujaře. Je to jako maškarní bál: vypadají jako přerostlé děti navlečené do hadrů, které vyhrabaly v truhlách na půdě. Mají z toho legraci? Možná, ale vybraly si to dobrovolně? To není napohled znát.

V téhle místnosti je hodně hýždí. Už na ně nejsem zvyklá.

„Je to jako výlet do minulosti,“ prohodí velitel. V jeho hlase je znát potěšení, ne-li dokonce radost. „Nemyslíš?“

Snažím se rozpomenout, jestli minulost vypadala opravdu takhle. Teď už si nejsem jistá. Víím, že se v ní podobné věci vyskytovaly, ale tady jsou nějak jinak namíchané. Film o minulosti není totéž co minulost.

„Ano,“ přisvědčím. Moje pocity se nedají shrnout jedním slovem. Rozhodně mě ty ženy nelekají ani nešokují. Uvědomuju si, že jsou to uličnice. Oficiální doktrína je popírá, popírá jejich samotnou existenci, a přesto tu jsou. Aspoň něco.

„Nezírej tolik,“ nabádá mě velitel. „Prozradíš se. Chovej se přirozeně.“ Zase mě vede kupředu. Zahlédl ho nějaký jiný muž, zdraví ho a vydává se k nám. Velitelovo sevření zesílí. „Klid,“ šeptá. „Nepanikař.“

Prostě buď zticha a tvař se hloupě, říkám si v duchu. To by nemělo být tak těžké.

~

Velitel mluví za mě, s tímhle mužem i se všemi dalšími. Moc toho o mně nevykládá, není to třeba. Prohlásí, že jsem tu nová, oni se na mě

podívají, pustí mě z hlavy a baví se o jiných věcech. Můj převlek plní svůj účel.

Nepřestává mě držet za paži, a jak si povídá, nepatrně se mu napřimuje páteř, rozšiřuje hrudník a do hlasu se mu vkrádá stále víc mladické čilosti a rozvernosti. Napadá mě, že se vytahuje. Chlubí se mnou před nimi, a oni to chápou, vychování jim káže, aby ode mě dali ruce pryč, ale v duchu hodnotí moje prsa a nohy, jako by neviděli důvod, proč to nedělat. A zároveň se vytahuje i přede mnou. Ukazuje mi, jak je světaznalý. Okatě porušuje pravidla přímo před nimi, dělá na ně dlouhý nos, a nic se mu nestane. Možná už dosáhl takového opojení, jaké prý způsobuje moc, že se považuje za nepostradatelného do té míry, že si může všechno dovolit, absolutně všechno, čeho se mu zachce. Když si myslí, že se nikdo nedívá, dvakrát na mě mrkne.

Celý ten výstup je směšné, dětinské předvádění – ale taky něco, co dovedu pochopit.

Když se toho nabaží, odvede mě zase jinam, na bachratou kytickovanou pohovku, jaké dřív stávaly v hotelových halách. Vlastně v téhle hale – vzpomínám si na ten vzor na tmavě modrém pozadí, s růžovými secesními kvítky. „Říkal jsem si, že tě asi bolí nohy,“ pousměje se, „v těchhle botách.“ To má pravdu, a já jsem mu vděčná. Usadí mě a sám si sedne vedle mě. Vezme mě kolem ramen. Látka jeho rukávu mi drásá kůži, která poslední dobou tak odvykla dotekům.

„Tak co?“ zajímá se. „Co říkáš na náš malý klub?“

Znovu se porozhlédnu. Muži nejsou tak homogenní, jak jsem si zprvu myslela. Tamhle u fontány postává skupina Japonců v světlounce šedých oblecích a na druhé straně v rohu je bílá šmouha: Arabové v těch svých dlouhých županech a s šátky na hlavách.

„Tohle je klub?“ ptám se.

„No, my mu tak mezi sebou říkáme. Náš klub.“

„Myslela jsem, že tyhle věci jsou přísně zakázané.“

„No, oficiálně ano,“ připouští. „Ale koneckonců jsme jenom lidi.“

Čekám, že to dál rozvede, ale on se k ničemu nemá, a tak se osmělím: „Co to znamená?“

„Znamená to, že člověk nemůže bojovat proti přírodě,“ vysvětluje. „Příroda si pro muže žádá rozmanitost. Je to logické, je to součástí strategie stvoření. Je to záměr přírody.“ Jsem zticha, a tak pokračuje. „Ženy to instinktivně vědí. Proč by si jinak za starých časů nakupovaly takovou spoustu nejrůznějších šatů? Aby oblaflly muže a předstíraly, že je v nich několik různých žen. Každý den nová.“

Pronáší to, jako by tomu věřil, ale takhle on mluví často. Mám chuť se k němu začít chovat ledově a strávit zbytek večera trucovitým mlčením. Jenže to si nemůžu dovolit, a dobře to vím. I kdyby vykládal kdovíco, vzal mě dnes večer do společnosti.

Ve skutečnosti bych si nejvíc přála promluvit se ženami, ale vidím, že nemám velkou šanci.

„Co je to za lidi?“ vyptávám se dál.

„Tady je to jenom pro důstojníky,“ říká. „Ze všech odvětví. A pro vyšší úředníky. A samozřejmě pro zahraniční obchodní delegace. Je to dobré pro obchod. Tady se výborně navazují kontakty. Bez toho by se obchodní jednání ani nedala vést. Snažíme se zajistit alespoň stejnou kvalitu, jakou můžou dostat jinde. Člověk se tu taky leccos dozví, leccos zaslechne. Muž někdy řekne ženě věci, které by jinému muži neřekl.“

„Ne,“ ozvu se. „Myslím ty ženy.“

„Aha,“ zamyslí se. „No, některé jsou skutečné profesionálky. Poskytovatelky“ – zasměje se – „z dřívějších časů. Nedaly se asimilovat, a většina z nich je beztak radši tady.“

„A ostatní?“

„Ostatní?“ opakuje. „No, je to docela pestrá směsice. Tamhleta v zeleném je socioložka. Teda byla. Tamhleta byla právnička, tamhleta zase manažerka v nějakém řetězci restaurací, nebo to byly hotely? Už nevím. Prý se s ní dá docela dobře popovídat, pokud si teda člověk chce jenom povídat. Tyhle typy jsou taky radši tady.“

„Radši než kde?“

„Než tam, kde by jinak musely být,“ dodává. „Možná i ty bys byla radši tady než tam, kde jsi teď.“ Nadnese to nesměle, zkouší to – touží po komplimentu, a já vím, že vážný rozhovor je u konce.

„Nevím,“ zašeptám, jako bych o tom uvažovala. „Asi je tu hodně práce.“

„Musejí si hlídat figuru, to určitě,“ pokyvuje. „Na to jsou tady přísní. Přibereš pět kilo, a dají tě na samotku.“ Dělá si legraci? Nejspíš ano, ale radši to nechci vědět.

„Tak,“ pokouší se změnit téma, „aby ses tady do toho trochu vpravila, co takhle dát si něco k pití?“

„Neměla bych,“ namítám. „Vždyť to víte.“

„Projednou to neuškodí,“ usměje se. „A kdyby sis nic nedala, působila bys tady divně. Tady neplatí žádná nikotinová a alkoholová tabu! Vidiš, přece jen to tu má svoje výhody.“

„Tak dobře,“ svoluju. V hloubi duše se mi to zamlouvá – už léta jsem se ničeho nenapila.

„Tak co to bude? Mají tu všechno. Z dovozu.“

„Gin s tonikem,“ říkám po chvíli. „Ale slabý, prosím. Nechci vám udělat ostudu.“

„To se neboj,“ oduší a zaculí se od ucha k uchu. Vstane, pak mě nečekaně vezme za ruku a políbí mě na dlaň. Potom se vydá směrem k baru. Mohl přivolat číšnici, pár se jich tu pohybuje, všechny v navlas stejných černých minisukních a s bambulkami na prsou, ale očividně mají plné ruce práce a těžko se odchyťávají.

~

Pak ji spatřím. Moiru. Stojí se dvěma dalšími ženami poblíž vodotrysku. Musím se ještě jednou pozorně zadívat, abych se přesvědčila, že je to opravdu ona; dělám to postupně, rychlými kradnými pohledy, aby si nikdo ničeho nevšiml.

Má na sobě směšný, zoufale obnošený černý úbor z kdysi lesklého saténu. Je bez ramínek a zevnitř vyztužený, aby zvýraznil ňadra, ale Moire je velký, takže jedno ňadro má vystrčené nahoru a druhé povislé. Roztržitě si tahá za šaty a posouvá je výš. Když se pootočí směrem ke mně, všimnu si, že má vzadu připevněný chomáč bavlny: vypadá jako menstruační vložka, kterou někdo nafoukl jako popcorn. Dochází mi, že to má být ocas. Na hlavě má připevněný pár uší – těžko říct, zda mají být králičí nebo laní –, jedno už přišlo o výztuž nebo naškrobení a

plandá. Kolem krku má černého motýlka a na nohou černé síťované punčochy a boty na vysokých podpatcích. Vysoké podpatky vždycky nesnášela.

Celý ten starožitný a bizarní kostým mi připomíná cosi z minulosti, ale nemůžu si vzpomenout co. Divadelní představení, muzikál? Děvčata převlečená na Velikonoce za zajíčky. Co to má znamenat tady, proč mají být králice pro muže sexuálně přitažliví? Jak se může tenhle ucouraný kostým někomu líbit?

Moira kouří cigaretu. Potáhne a posílá ji ženě po své levici, která má na sobě červené flitry, dlouhý špičatý ocas a stříbrné rohy – čertice. Teď má paže založené pod vyztuženými ňadry. Stojí chvíli na jedné noze, pak na druhé, určitě ji bolí; páteř má mírně prohnutou. Rozhlíží se po místnosti bez zájmu či stopy zvědavosti. Zřejmě je to pro ni běžná scenerie.

Přeju si, aby na mě upřela zrak, aby mě poznala, ale její pohled se po mně sklouzne, jako bych byla jen další palma nebo židle. Musí se přece otočit, přeju si to silou vůle, musí se na mě podívat, než k ní přistoupí nějaký muž, než mi zmizí. Jednu z jejích společnic – blondýnu v krátkém růžovém kabátku od pyžama se zacuchanou kožešinou obrubou – si už někdo přivlastnil, nastoupila do skleněného výtahu a vystoupala z dohledu. Moira znovu otáčí hlavou jako na obrtlíku, zřejmě ve snaze najít potenciální klienty. Musí být těžké stát tam nevyžádaná, jako na plese při pánské volence. Tentokrát mě její oči zachytily. Vidí mě. Je dost chytrá na to, aby nereagovala.

Zíráme na sebe bez výrazu, apaticky. Potom nepatrně pohne hlavou, jemným trhnutím doprava. Vezme si cigaretu zpátky od ženy v červeném, přidrží si ji u úst, nechává dlaň na chvíli ve vzduchu s rozevřenými pěti prsty. Pak se ke mně obrátí zády.

Naše staré znamení. Mám být za pět minut na dámských záchodech, které musejí být někde vpravo od ní. Rozhlížím se: nikde je nevidím. Stejně tak nemůžu riskovat, že bych vstala a vydala se někam sama bez velitele. Nevyznám se tu, neznám mantinely, mohl by mě někdo zastavit.

Minuta, dvě. Moira se pomalu loudá pryč a už se nerozhlíží. Může jenom doufat, že jsem ji pochopila a budu ji následovat.

Velitel se vrací se dvěma skleničkami. Usmívá se na mě z výšky, položí pití na podlouhlý konferenční stůlek před pohovkou a usedne. „Bavíš se dobře?“ ujišťuje se. Chce, abych se bavila. Koneckonců to celé má být pozornost pro mě.

Usmívám se na něj. „Jsou tu někde záchody?“

„Jistě,“ huhlá a upíjí přitom ze sklenky. Nenamáhá se mi ukázat kde.

„Potřebovala bych si odskočit.“ Teď už v duchu neodpočítávám minuty, ale vteřiny.

„Tamhle,“ kývne hlavou.

„Co když mě někdo zastaví?“

„Stačí, když mu ukážeš náramek,“ vysvětluje. „Neboj. Budou vědět, že jsi zadaná.“

Vstanu a klopýtám na druhou stranu místnosti. U vodotrysku na chvíli ztratím balanc a málem upadnu. To ty podpatky. Bez opory velitelovy paže mi chybí rovnováha. Několik mužů se na mě zadívá, ale řekla bych, že spíš vyjeveně než žádostivě. Připadám si jako idiot. Držím levou ruku nápadně před sebou, pokrčenou v lokti, aby byl dobře vidět náramek. Nikdo nic nenamítá.

KAPITOLA TŘICÁTÁ OSMÁ

Najdu vchod na dámské toalety. Stále ještě je na něm nápis *Dámy*, zakrouceným zlatým písmem. Ke dveřím vede chodbička a vedle nich sedí u stolku žena, která kontroluje příchody a odchody. Je to starší žena, oblečená do fialového kaftanu a se zlatými stíny na očích, ale stejně poznám, že je to teta. Poháněč na dobytek položený na stolku, řemínek navlečený na zápěstí. Žádné žerty.

„Patnáct minut,“ vyštěkne. Podá mi z hromádky na stole fialovou kartičku. Je to jako ve zkušebních kabinkách v obchodních domech za starých časů. Slyším, jak říká ženě za mnou: „Bylas tu před chvílkou.“

„Potřebuju znova,“ brání se dotyčná.

„Přestávka je jednou za hodinu,“ hřímá teta. „Znáš přece pravidla.“

Žena začíná kňouravým, zoufalým hlasem protestovat. Opřu se do dveří a otevřu je.

Pamatuju si to tady. Je tu odpočinková místnost, tlumeně osvětlená a laděná do narůžovělého odstínu, a v ní pár pohodlných židlí a pohovka se zelenkavým vzorem s bambusovými výhonky, nad ní nástěnné hodiny ve zlatém filigránovém rámu. Tady neodstranili zrcadlo, rozprostírá se tu v celé své délce naproti pohovce! Tady je totiž zapotřebí vědět, jak vypadáte. Vzadu za klenutým průchodem se táhne řada kabinek, rovněž růžových, umyvadla a další zrcadla.

Na židlích a na pohovce posedává několik žen, mají zuté boty a kouří. Když vejdu, upřou na mě oči. Ve vzduchu je cítit parfém a nevětraný kouř, a také vůně pracujících těl.

„Ty jsi tu nová?“ koukne na mě jedna.

„Ano,“ přikývnu a rozhlížím se po Moiře, kterou není nikde vidět.

Ženy se neusmějí. Vracejí se k cigaretám, jako by to byla kdovíjak důležitá činnost. V zadní místnosti stojí žena v kočičím kostýmu s

ocasem z umělé oranžové kožešiny a upravuje si líčení. Vypadá to tu jako v divadelní šatně: líčidla, kouř, dílna na iluze.

Váhám, nevím, co dál. Nechci se na ni ptát, nevím, jestli je to bezpečné. Pak se ozve spláchnutí a z jedné růžové kabinky konečně vychází Moira. Houpavě kráčí ke mně; čekám na znamení.

„To je dobrý,“ uklidňuje mě i ostatní. „Znám ji.“ V tu chvíli se ostatní usmějí a Moira mě obejmě. Když ji objímám, zaryjí se mi do prsou drátěné výztuže pod jejími ňadry. Dáváme si pusy na tvář a pak na druhou. Pak obě o krok poodstoupíme.

„Křindapána!“ Zazubí se na mě. „Ty vypadáš jak děvka babylonská.“

„To se tu ode mě snad očekává, ne?“ šklebím se. „Zato ty vypadáš, jako kdybys vypadla krávk z huby.“

„Jo,“ posteskuje si a popotahuje si vpředu šaty, „není to můj styl a každou chvíli se to rozpadne. Taky by mohli vyhrabat někoho, kdo tyhle věci ještě umí šít. Pak bych snad mohla nosit něco aspoň vzdáleně slušného.“

„Vy si to vybíráte?“ ptám se. Napadne mě, že si ten ohoz zvolila dobrovolně, protože nebyl tak křiklavý jako ostatní. Aspoň je jenom černobílý.

„Prdlajs. To se fasuje. Nejspíš si mysleli, že se to ke mně hodí.“

Pořád nemůžu uvěřit, že je to ona. Znovu se dotýkám její paže. Pak se dám do pláče.

„Nebřeč,“ napomíná mě. „Rozmažeš si řasenku. A nemáme čas. Uhněte.“ To říká dvěma ženám na pohovce svým obvyklým nekompromisním, drsným, neurvalým způsobem, a jako vždy jí to prochází.

„Mně už stejně končí pauza,“ ozve se jedna z nich, která má na sobě světle modré šněrovací šaty à la Veselá vdova a k tomu bílé punčochy. Vstává a podává mi ruku. „Vítej,“

Druhá žena se poslušně posouvá a my s Moirou usedáme. Ze všeho nejdřív si zouváme boty.

„Co tady sakra děláš?“ zajímá se Moira. „Ne že bych nebyla hrozně ráda, že tě vidím. Ale pro tebe to není žádná sláva. Cos prosím tě provedla? Posmívala ses jeho pinďourovi?“

Zadívám se na strop. „Jsou tu štěnice?“ Opatrně si otírám oči konečky prstů. Zůstávají na nich černé skvrny.

„Asi jo,“ mávne rukou Moira. „Dáš si cigó?“

„To bych si teda dala.“

„Hele,“ obrátí se na ženu sedící vedle ní, „půjčila bys mi jednu?“

Žena jí bez protestů podává cigaretu. Moira si umí půjčovat věci. Pousměje se nad tím.

„Anebo možná ani ne,“ pokračuje Moira. „Nechápu, proč by se zajímali o to, co si tu povídáme. Většinou už to slyšeli, a odsud se stejně nikdo nedostane jinak než nohama napřed. Ale to zřejmě víš, když seš tady.“

Přitáhnu si její hlavu, abych jí mohla pošeptat do ucha. „Jsem tu přechodně,“ vysvětluju. „Jenom dneska večer. Nemám tu vůbec co dělat. Propašoval mě sem.“

„Kdo?“ ptá se taky šeptem. „Ten sráč, co je s tebou? Toho jsem jednou měla, ten je děsnej.“

„Je to můj velitel.“

Přikývne. „Některý to dělaj. Rajcuje je to. Je to pro ně, jako kdyby to dělali na oltáři: vy máte přece bejt takový čistý nádoby. Líbí se jim, když se pořádně zmalujete. Další nechutnej způsob, jak si vyhodit z kopejtky.“

Tenhle výklad mě nenapadl. Aplikuju ho na velitele, ale zdá se mi na něj příliš jednoduchý, příliš hrubý. Určitě nemá tak primitivní popudy. Ale možná tak uvažuju z pouhé ješitnosti.

„Nemáme moc času,“ připomínám. „Pověz mi všechno.“

Moira pokrčí rameny. „A k čemu to bude?“ Ale ví dobře, k čemu to bude, a tak se dá do vyprávění.

~

Následuje víceméně to, co mi pověděla, pošeptala. Nepamatuju si to doslovně, protože jsem neměla možnost si to zapsat. Doplnila jsem si, co se dalo: neměly jsme času nazbyt, a tak to shrnula jen v hrubých

rysech. Navíc mi to líčila nadvakrát – podařilo se nám sejít se ještě na jednu přestávku. Snažím se to podat pokud možno jejím stylem. Je to způsob, jak ji udržet naživu.

~

„Nechala jsem tu starou čarodějnici tetu Elizabeth svázanou za kotlem jak vánoční stromek. Chtěla jsem ji zabít, vážně jsem měla sto chutí, ale teď jsem ráda, že jsem to neudělala, protože bych pak dopadla mnohem hůř. Nevěřila bys, jak snadný bylo dostat se ze střediska. V těch hnědejch hadrech jsem vypochovala ven. Šla jsem, jako kdybych věděla, kam jdu, dokud jsem nezmizela z dohledu. Neměla jsem žádný pořádný plán; nebylo to nic organizovaného, jak si mysleli, ačkoli když se to ze mě snažili vypáčit, dost jsem si toho přimyslela. To člověk musí, když použijou elektrody a tak. Pak už je ti fuk, co říkáš.

Zatáhla jsem ramena, zvedla bradu a pochodovala, a přitom jsem přemejšlela, co dál. Když zrušili noviny, sebrali spoustu ženských, co jsem znala, a říkala jsem si, že teď už asi dostali i zbytek. Určitě měli seznam. Byly jsme naivní, když jsme si myslely, že budeme moct pokračovat stejně jako dřív, třeba ilegálně, když jsme všechno vystěhovaly z kanceláří a přesunuly se do sklepů a bytů. Měla jsem tudíž dost rozumu na to, abych se neometala kolem některého z těch baráků.

Měla jsem jistou představu o tom, v který části města se pohybuju, i když ulici, po který jsem zrovna šla, jsem si nepamatovala. Podle slunce jsem ale určila sever. Přece jen se hodilo, že jsem chodila do skauta. Napadlo mě, že se pustím třeba tím směrem a zkusím najít hlavní třídu, náměstí nebo něco podobného. Pak bych aspoň věděla jistě, kde jsem. Taky jsem si říkala, že bude vypadat líp, když zamířím spíš do centra dění než pryč. Že to jako bude vypadat věrohodněj.

Zatímco jsme byly ve středisku, zřídili v centru města spoustu dalších kontrol – byly na každém rohu. Z té první jsem se málem posrala strachy. Narazila jsem na ni zničehonic, když jsem zahrnula za roh. Došlo mi, že nebude vypadat dobře, když se jim takhle na očích pokusím zdrhnout, a tak jsem to navlíkla stejně jako předtím u brány –

prostě jsem si to štrádovala, mračila se, špulila pusu a tvářila se, že jim vidím až do žaludku a že jsou to vředi. Víš přece, jak se tety tvářej, když řekneš slovo *chlap*. Zabralo to skvěle, tady i na dalších kontrolách.

Ale v hlavě mi to šíleně šrotovalo. Věděla jsem, že mi nezbejvá moc času, než najdou tu babu a vyhlásej poplach. Brzy mě začnou hledat: falešná teta na útěku. Snažila jsem si na někoho vzpomenout, pořád jsem v duchu probírala všechny lidi, co znám. Nakonec jsem si zkusila vybavit co nejvíc z našeho seznamu předplatitelů. Samozřejmě jsme ho hned zkraje zničily – vlastně jsme ho nezničily, rozdělily jsme si ho mezi sebe a každá si zapamatovala kus, a teprve pak jsme ho zničily. Tehdy jsme ještě používaly poštu, ale už jsme na obálky nedávaly naše logo. To by bylo strašně riskantní.

Takže jsem se snažila vybavit si svoji část seznamu. Nebudu ti prozrazovat jméno, který jsem si nakonec vybrala, protože je nechci dostat do maléru, pokud v něm už nelítaj. Možná už jsem to všechno vyklopila. Těžko si pamatuješ, cos řekla, když to do tebe šili. Řekneš jim, co chtěj slyšet.

Vybrala jsem si je, protože to byli manželé, a mohli si bejt jistější než svobodní, a rozhodně víc než homosexuálové. Taky jsem si vzpomněla na značku vedle jejich jména – Q, což znamenalo kvakeři. Značily jsme si u lidí vyznání, pokud teda nějaký měli, kvůli demonstracím. Podle toho se dalo odhadnout, kdo se na co dostaví. Nemělo například smysl zvat někoho označenýho KAT na akci za povolení potratů, teda ne že bysme jich poslední dobou zrovna tolik organizovaly. Pamatovala jsem si i jejich adresu. Zkoušely jsme se navzájem z adres, bylo důležitý pamatovat si je přesně, včetně směrovacího čísla.

Tou dobou jsem dorazila na Massachusettskou třídu a konečně jsem zjistila, kde jsem. A věděla jsem taky, kde bydlej oni. Teď mi vrtalo v hlavě něco jinýho: když ty lidi uviděj, že se k jejich baráku blíží teta, co když prostě zamknou a budou se tvářit, jako že nejsou doma? Ale musela jsem to zkusit tak jako tak, byla to moje jediná naděje. Říkala jsem si, že střílet po mně nejspíš nebudou. To už bylo asi pět

odpoledne. Byla jsem utahaná z tý chůze, hlavně z tý tetovský, vojenský, jako když spolkněš pravítka, a od snídaně jsem nejedla.

Samozřejmě jsem neměla ponětí, že tenkrát v prvních letech se o tetách a o středisku skoro vůbec nevědělo. Nejdřív to bylo tajný, za ostnatým drátem. Lidem by mohlo vadit, co tam prováděj, dokonce i tehdy. Takže i když lidi občas nějakou tetu zahlídli, nevěděli vlastně, k čemu ty ženský sloužej. Nejspíš si mysleli, že jsou to nějaký vojenský ošetřovatelky. Už tenkrát se radši na nic neptali, pokud nemuseli.

Takže ty lidi mě hned pozvali dál. Otevřít mi přišla paní. Oznámila jsem jí, že dělám dotazník, aby se netvářila překvapeně, kdyby nás někdo pozoroval. Ale jakmile jsem byla uvnitř, sundala jsem si z hlavy šátek a řekla jsem jim, kdo jsem. Mohli zavolat policii nebo co já vím, uvědomuju si, že jsem strašně riskovala, ale věř mi, že jsem neměla na vybranou. Každopádně nikam nezavolali. Dali mi oblečení, nějaký její šaty, a spálili ten tetovskej úbor a její průkaz u nich v kotli – věděli, že se to musí udělat hned. Nebyli z tý mý návštěvy zrovna nadšený, to bylo jasný, byli z toho dost nervózní. Měli dvě malý děti, který ještě nechodily do školy. Nedivila jsem se jim.

Došla jsem si na záchod, to ti byla teda úleva. Vana plná umělohmotnejch rybiček a tak. Pak jsem seděla nahoře v dětským pokoji a hrála si s děckama, měly tam nějaký kostičky, zatímco jejich rodiče seděli dole a rozhodovali se, co se mnou udělaj. Tou dobou už jsem neměla strach – vlastně jsem se cítila docela klidná. Smířená s osudem, dalo by se říct. Pak mi ta paní udělala sendvič a kafe a pán povídá, že mě vezme k jinejm lidem. Telefonovat si netroufli.

Ty druhý byli taky kvakeři, ale u nich to bylo za prachy, protože byli přestupní stanice na Únikový cestě pro ženy. Když ten první chlap odešel, prohlásili, že se mě pokusej dostat za hranice. Nebudu ti říkat jak, protože některý stanice jsou možná ještě v provozu. Každá byla ve spojení vždycky jen s jednou, tou další v pořadí. To mělo svoje výhody – bylo to lepší, pokud tě chytili –, ale taky nevýhody, protože když některou stanicí skřípli, celej řetězec se zastavil, dokud nenavázali kontakt s nějakým kurýrem, kterej zařídil alternativní trasu. Ale bylo to líp organizovaný, než by sis myslela. Povedlo se jim infiltrovat do pár

užitečnějších míst: jeden působil například na poště. Měli k dispozici řidiče s takovou tou šikovnou malou dodávkou. Přes most a do centra města jsem se dostala v poštovním pytlí. To už ti můžu prozradit, protože ho krátce nato dostali. Skončil na Zdi. Člověku se tyhle věci donesou; divila by ses, kolik se toho tady dovíš. Říkej nám to sami velitelé – asi si myslíš, proč ne, stejně to nemáme komu vyžvanit, leda mezi sebou, a to se nepočítá.

Vykládám ti to, jako by to byla hračka, ale ani náhodou. Celou dobu jsem byla podělaná strachy až za ušima. Nejhorší bylo, že jsem věděla, že ty lidi kvůli mně riskují život, i když nemusí. Ale tvrdili mi, že to dělají z náboženských důvodů a že si to nemám brát osobně. To mi trochu pomohlo. Každé večer se tiše modlili. Napřed jsem si na to nemohla zvyknout, protože mi to až moc připomínalo ty sračky ve středisku. Zvedal se mi z toho kufr, pokud mám být upřímná. Musela jsem se překonat a přesvědčovat se, že tohle je něco úplně jiného. Nejdřív jsem to nesnášela. Ale nejspíš z toho čerpali sílu. Věděli zhruba, co je čeká, když je chytí. Ne dopodrobna, ale věděli to. Tou dobou už začali něco z toho ukazovat v televizi – procesy a tak.

To bylo předtím, než naplno spustili zátahy na ostatní náboženské skupiny. Pokaždě člověk říkal, že je křesťan a žije v manželství, teda samozřejmě v prvním, nechávali ho ještě víceméně na pokoji. Nejdřív se soustředili na ostatní. Teprve když je měli jakžtakž pod kontrolou, pustili se do dalších.

Žila jsem v ilegálně tak osm nebo devět měsíců. Posílali mě z jednoho bezpečného úkrytu do druhého, tenkrát jich ještě bylo víc. Ne všichni byli kvakeři, někdo ani nebyl věřící. Byli to prostě lidi, kterejm se nelíbilo, co se děje.

Málem se mi povedlo zdrhnout za čáru. Převezli mě až do Salemu a pak v nákladáku se slepicema do Mainu. Myslela jsem, že se z toho smradu pobleju: dovedeš si představit, jaký to je, když na tebe sere celej nákladák slepic, kterejm se dělá blbě z toho harcování? Odtamtud mě chtěli dostat přes hranice – ne autem ani nákladákem, to už skoro nešlo, ale lodí podél pobřeží. Dozvěděla jsem se to až ten večer;

vždycky ti další krok prozradili až úplně na poslední chvíli. Dávali si bacha.

Takže nevím, co se stalo. Možná měl někdo nahnáno, nebo někdo zvenčí dostal podezření. Anebo za to mohla ta loď, třeba si říkali, že ten chlápek vyplouvá moc často s tou kocábkou v noci na moře. Tou dobou už se to tam určitě hemžilo Očima, jako všude v okolí hranic. Každopádně nás sebrali, když jsme vystupovali ze zadních dveří u přístavu. Já a ten chlap, i s jeho ženou. Byl to starší pár, kolem padesátky. On bejval rybář, lovil humry, než rybolov tam na pobřeží dopad, jak dopad. Nevím, co se s nima pak stalo, protože mě naložili do jinýho auta.

Myslela jsem, že je to můj konec. Anebo že pomažu zpátky do střediska do spárů tety Lydie s tím jejím ocelovým lanem. Víš, jak si v tom libovala. Předstírala, jak miluje hříšníka a nenávidí hřích, ale ve skutečnosti se v tom vyžívala. Uvažovala jsem, že to skoncuju sama, a asi bych to i udělala, kdybych měla příležitost. Ale posadili ke mně dozadu dva, co mě hlídali jako ostříži; moc toho nenamluvili, jen tam seděli a čuměli na mě s kamennejma ksichtama, jak to oni uměj. Takže smůla.

Jenže nakonec jsme neskončili ve středisku. Jeli jsme někam jinam. Nebudu ti radši vykládat, co se dělo potom. Nechce se mi o tom mluvit. Můžu ti jenom říct, že mi na těle nezanechali žádný stopy.

Když bylo po všem, pustili mi video. Víš, o čem bylo? O životě v koloniích. V koloniích se tráví čas odklizením. Jsou teďka dost posedlí čistotou. Někdy jsou to jenom mrtvoly, po bitvě. Nejhorší to bejvá v městskéjch ghettech, tam je nechávaj ležet dýl, bejvaj už hodně v rozkladu. Tyhle pánové nemaj rádi, když se někde povalujou mrtvoly, maj strach z moru, nebo co já vím. Takže ženský v koloniích pracujou ve spalovnách. Ale ostatní kolonie jsou ještě horší, tam jsou toxický skládky a radioaktivní odpad. Počítaj, že tam vydržíš maximálně tři roky, než ti odpadne nos a odloupne se z tebe kůže jako gumová rukavice. Nenamáhaj se je tam moc živit nebo jim dávat nějaký ochranný oděvy, vyjde je to tak levnějc. Stejně jsou to většinou lidi, kterejch se chtěj zbavit. Prej existujou ještě jiný kolonie, co nejsou tak

hrozný, tam se pracuje na polích: bavlna, rajčata a tak. Ale ty mi v tom filmu neukazovali.

Jsou to hlavně starší ženský – určitě sis říkala, proč jich je tak málo k vidění –, no a pak služebnice, co prosraly svoje tři šance, a taky nenapravitelný případy, jako jsem já. My všechny jsme určený k likvidaci. Jsou samozřejmě sterilní. Když ne na začátku, tak po nějaký době strávený v tý hrůze určitě. A když si nejsou jistí, udělej ti takovej menší zákrok, aby nedocházelo k přehmatům. V koloniích dřou i chlapi, je jich asi tak čtvrtina. Ne všichni ‚zrádci pohlaví‘ končej na Zdi.

Všichni nosej dlouhý šaty, jako my ve středisku, akorát že šedý. Ženský i chlapi, aspoň podle záběrů v tom filmu. Nejspíš to má chlapy demoralizovat, když musej nosit šaty. Doprdle, mě by to teda demoralizovalo pořádně. Jak se to dá vydržet? To už se mi víc líbí tenhle ohoz.

Nakonec mi řekli, že jsem moc nebezpečná na to, aby se mi dostalo výsady návratu do Červenýho střediska. Prohlásili, že bych měla na ostatní špatnej vliv. Dali mi na vybranou: tohle, anebo kolonie. Teda, do hajzlu, snad jenom jeptiška by si vybrala kolonie. Je ti jasný, že nejsem žádná mučednice. Stejně už jsem si před lety nechala zašít vaječníky, takže mě ani nemuseli operovat. Tady nikdo nemá funkční vaječníky – chápeš, co by to znamenalo za problémy.

Takže jsem tady. Dostáváme dokonce krém na obličej. Měla by ses zkusit taky dostat. Měla bys dobrý tři nebo čtyry roky, než se tvoje kouzlo vytratí a pošlou tě na krchov. Strava není špatná, dostaneš i chlast a drogy, pokud chceš, a pracuje se jenom v noci.“

„Moiro,“ protestuju. „To přece nemyslíš vážně.“ Ted’ mě trochu děsí, protože z jejího hlasu číší lhostejnost, nedostatek vůle. Copak to s ní udělali, opravdu jí vzali něco – co? –, co bylo rozhodujícím prvkem její osobnosti? Ale jak od ní můžu očekávat, že bude věčně naplňovat mou představu o odvaze, kterou jsem do ní vkládala, že se podle ní bude pořádně řídit, když to sama nedělám?

Nechci, aby byla jako já. Aby se vzdala, přizpůsobila se, zachránila si kůži. V tom to nakonec celé je. Chci od ní rytířskost, drsnáctví, hrdinství, osamělý boj. Něco, co sama postrádám.

„O mě si nedělej starost,“ poznamená. Jistě uhodla něco z toho, co se mi honí hlavou. „Jsem pořád tady, vidíš, že jsem to já. A vůbec, podívej se na to takhle: není to tak špatný, je tu spousta ženskejch. Vlastně takovej lesbí ráj.“

Teď mě škádlí, vyzařuje nějakou energii, a hned je mi líp. „Oni vám to dovolí?“ divím se.

„Dovolí? Ty vole, podporujou to! Víš, jak tomu tady říkaj? U Jezábely. Tety si myslej, že jsme stejně všechny zatracený, už to s náma vzdaly, takže je jedno, jakejm neřestem se tady oddáváme, a velitelům je úplně putna, co děláme ve volným čase. A vůbec, ženský se ženskejma, to je vzrušuje.“

„Ale co ty ostatní?“

„Ber to tak,“ zachmuří se, „že nemaj chlapy příliš v lásce.“ Znovu pokrčí rameny. Možná je to rezignace.

~

Chtěla bych vyprávět něco jiného: chtěla bych vyprávět o tom, jak odtud Moira uprchla, tentokrát už nadobro. Anebo pokud bych nemohla vyprávět tohle, s radostí bych prohlásila, že vyhodila do povětří klub U Jezábely i s padesáti veliteli. Chtěla bych, aby svůj život završila něčím odvážným a velkolepým, nějakým skandálem, který by se k ní hodil. Ale pokud vím, nic z toho se nestalo. Nevím, jak skončila, nebo jestli vůbec skončila, protože pak už jsme se víckrát neviděly.

KAPITOLA TŘICÁTÁ DEVÁTÁ

Velitel má klíč od pokoje. Vyzvedl si ho na recepci, zatímco jsem na něj čekala na kytičkované pohovce. Lišácky mi ho ukazuje. Je na mně, abych pochopila.

Stoupáme skleněným půlvejcem výtahu podél balkonů ozdobených vinnou révou. Mám zároveň pochopit, že jsem vystavená na odiv.

Odemkne dveře do pokoje. Všechno vypadá stejně, navlas stejně jako tenkrát, kdysi dávno. Stejně závěsy s výrazným květinovým vzorem, sladěné s přehozem na posteli, oranžové vlčí máky na blankytné modři, i tenké bílé záclony, neosobní prádelník, noční stolky s hranatými rohy, lampičky i obrázky na zdech: ovoce v míse, stylizovaná zátiší s jablky, květiny ve váze, blatouchy a jestřábníky ladící se závěsy. Všechno je stejné jako tehdy.

Požádám velitele, ať chvíli počká, a jdu do koupelny. V uších mi zvoní z kouře, z ginu se mě zmocnila malátnost. Namočím ručník a přitlačím si ho na čelo. Po chvíli se rozhlédnu, jestli jsou tu malá balení mýdla. Jsou. Taková ta španělská, s obrázkem cikána.

Vdechuju vůni mýdla a dezinfekce, stojím v bílé koupelně a naslouchám vzdáleným zvukům tekoucí vody, splachování záchodu. Připadám si podivně útěšně, jako doma. Na záchodech je cosi uklidňujícího. Alespoň tělesné funkce zůstaly demokratické. Sere každé, ucedila by Moira.

Sedím na okraji vany a zírám na čisté ručníky. Kdysi by mi připadaly vzrušující. Znamenaly by chvíle po milování.

~

Viděla jsem tvoji mámu, řekla znenadání Moira.

Kde? zeptala jsem se. Vyburcovalo mě to, vyvedlo z míry. UVědomila jsem si, že jsem ji považovala za mrtvou.

Ne osobně, upřesnila. Byla v tom filmu o koloniích, co nám pouštěli. Byl to záběr zblízka, byla to určitě ona. Měla kolem sebe omotaný ten šedej hábit, ale poznala jsem ji.

Díkybohu, vydechla jsem.

Jak to, díkybohu? opáčila Moira.

Myslela jsem, že je mrtvá.

Bylo by lepší, kdyby byla, prohlásila Moira. Měla bys jí to přát.

~

Nevzpomínám si, kdy jsem ji viděla naposled. Splývá mi to s ostatními setkáními: byla to nějaká bezvýznamná návštěva. Asi se u nás zastavila, jak to dělávala – objevovala se u mě a zase mizela, jako kdybych já byla matka a ona dítě. Pořád v sobě měla tu bodrost. Někdy, když se zrovna stěhovala z jednoho bytu do druhého, si ke mně chodila přát. Možná si zrovna přišla něco vypůjčit: hrnec, fén. I to mívala ve zvyku.

Nevěděla jsem, že je to naposled, jinak bych si to zapamatovala líp. Nevzpomínám si ani, co říkala.

Týden nato, možná dva nebo tři, když najednou začalo jít tolik do tuhého, jsem jí volala. Ale nebrala to, tehdy ani později, když jsem to zkoušela znovu.

Neřekla mi, že se někam chystá, ale na tom by nebylo nic divného: většinou mě o svých plánech neinformovala. Měla vlastní auto a mohla ještě řídit.

Nakonec se mi podařilo dovolat se správci domu. Sdělil mi, že ji v poslední době neviděl.

Vyděsila jsem se. Napadlo mě, jestli třeba nedostala infarkt nebo mrtvici, nedalo se to vyloučit, ačkoli pokud mi bylo známo, žádnou nemocí netrpěla. Vždycky měla tuhý kořínek. Pořád ještě chodila jednou za čtrnáct dní do posilovny a plavat. Říkávala jsem kamarádkám, že je na tom zdravotně líp než já, a možná to byla pravda.

Zajeli jsme k ní a Luke přinutil správce, aby nám byt otevřel. Co když leží mrtvá na podlaze?! uhodil na něj. Čím déle ji tam necháte, tím to bude horší. Dovedete si představit ten zápach? Správce blekotal

něco o tom, že potřebuje povolení, ale Luke dovedl být neodbytný. Nesmlouvavě prohlásil, že nehodláme čekat ani se vracet s nepořízenou. Dala jsem se do pláče. Možná to nakonec zabralo.

Když ten chlap otevřel dveře, vládl v bytě chaos. Nábytek byl zpřevrácený, matrace rozpárané, zásuvky prádelníku vytažené, věci rozházené na podlaze. Matka tam však nebyla.

Zavolám policii, prohlásila jsem. Přestala jsem plakat – mrazilo mě od hlavy k patě a drkotaly mi zuby.

Nikam nevolej, zarazil mě Luke.

Proč ne? bránila jsem se. Zírala jsem na něj, teď už jsem dostala zlost. Stál tam ve zničeném obývacím a mlčky se na mě díval. Strčil si ruce do kapes, udělal takové to bezradné gesto, ke kterému se člověk uchýlí, když ho nic lepšího nenapadne.

Prostě nikam nevolej, opakoval tiše.

~

Tvoje máma je pěkná, říkávala Moira, když jsme byly na škole. Později: má šmrnc. A ještě později: je to kost.

Není to kost, oponovala jsem. Je to moje máma.

Kristova noho, odfrkla si Moira, měla bys vidět moji.

Myslím na matku, jak odklízí smrtelně jedovaté látky; tak jako kdysi v Rusku využívaly stařeny na úklid smetí. Až na to, že tohle smetí ji zabije. Pořád tomu nemůžu uvěřit. Ta její nestydatost, optimismus a energie i ten její šmrnc jí jistě pomůžou se z toho dostat. Něco vymyslí.

Ale vím, že to není pravda. Jsem jako dítě, které věří, že máma vyřeší všechny problémy.

Už jsem ji oplakala. Ale budu ji oplakávat znovu a znovu.

~

Přenáším se zpátky sem, do tohohle hotelu. Teď je mi souzeno být tady. Teď se na sebe v tomhle prostorném zrcadle pod bílým světlem dobře podívám.

Dívám se důkladně, pomalu a zpříma. Je ze mě troska. Řasenka se znovu rozmazala, navzdory Moirinu zásahu, nafialovělá rtěnka pustila, vlasy jsou nešťastně zplihlé. Pelichající růžové peří vypadá lacině jako

karnevalové třásně a třpytky ve tvaru hvězdiček částečně opadaly. Možná byly opadané už na začátku, a já si toho nevšimla. Jsem ztělesněná travestie, špatně nalíčená a ve vypůjčených šatech, pozlátka z druhé ruky.

Škoda že nemám kartáček na zuby.

Mohla bych tu stát a přemýšlet o tom, ale čas letí.

Musím být zpátky v domě do půlnoci, jinak se proměním v dýni – nebo to byl kočár? Podle kalendáře je zítra obřad, takže dnes v noci po mně bude Serena Joy vyžadovat pohotovost, a když tam nebudu, přijde na to proč – a co potom?

A velitel teď pro změnu čeká na mě: slyším ho, jak přechází po pokoji sem a tam. Teď se zastavil přede dveřmi do koupelny a odkašlal si, divadelní ehm. Pouštím kohoutek s horkou vodou, abych dala najevo připravenost, nebo něco, co k ní přinejmenším směřuje. Měla bych to rychle odbýt. Myju si ruce. Musím se vyvarovat nečinnosti.

Když vyjdu ven, leží na velké manželské posteli: všimnu si, že se zul. Lehnu si vedle něj, nemusí mi nic říkat. Nedělám to ráda – ale je příjemné se položit, jsem tak unavená.

Konečně sami, říkám si v duchu. Jenže já s ním nechci být sama, ne v posteli. Byla bych radši, kdyby tu s námi byla Serena. Radši bych hrála scrabble.

Moje mlčení ho však neodrazuje. „Takže zítra, ne?“ připomíná tiše. „Mohli bychom si to dát v předstihu.“ Otáčí se ke mně.

„Proč jste mě sem přivedl?“ ptám se chladně.

Teď mě hladí po těle, od přídě po zád, jak se říká, kočičím pohybem po levém boku a dolů po levé noze. Zastavuje se u chodidla, prsty letmo obkrouží kotník jako náramek tam, kde mám tetování, jako by četl značku Bradlovým písmem, dobytčí cejch. Symbol vlastnictví.

Připomínám si, že to není zlý člověk – že je mi za jiných okolností dokonce docela sympatický.

Jeho ruka se zarazí. „Myslel jsem, že by se ti to mohlo líbit pro změnu takhle.“ Ví, že to nestačí. „Asi to byl takový experiment.“ Ani to nestačí. „Říkala jsi, že chceš vědět, jak to je.“

Sedne si a začne se rozepínat. Bude horší, když ho uvidím obnaženého, zbaveného veškeré moci šatů? Teď už má jenom košili; pak se pod ní bohužel objevuje menší pupek. Chomáče chlupů.

Stahuje mi jedno ramínko, druhou rukou vklouzne do peří, ale není to ono, ležím tu jako ptáček bez života. On není příšera, opakuju si. Nemůžu si dovolit hrdost či odpor, je spousta věcí, které je za daných okolností zapotřebí nechat stranou.

„Možná bych měl zhasnout,“ ozve se velitel, vylekaný a nepochybně zklamaný. Než stiskne vypínač, na chvíli ho zahlédnu. Bez uniformy vypadá menší, starší, jako něco vysušeného. Problém je v tom, že se k němu nedokážu chovat jinak než obvykle. Obvykle jsem nehybná. Určitě bychom spolu mohli zažít víc než tuhle marnost a ubohost.

Hraj to! křičím na sebe v duchu. Pamatuješ si přece, jak se to dělá! Honem, ať je to odbyté, jinak tu ztvrdneš celou noc! Pohni se trochu. Kruť tělem, vzdychej, ať je to slyšet! To je to nejmenší, co můžeš udělat.

XIII.

NOC

KAPITOLA ČTYŘICÁTÁ

Noční vedro je horší než ve dne. I když je puštěný větrák, nic se nehýbe a ze stěn sálá nashromážděné teplo jako z trouby po pečení. Jistě bude brzy pršet. Proč si to přeju? Nepřinese to nic než další vlhkost. V dálce se blýská, ale nehřmí. Vidím to, když se dívám z okna, slabý záblesk jako fosforescence z rozbouřené mořské vody, kdesi za oblohou, která je zatažená, příliš nízká a matně šedivá, infračervená. Reflektory jsou vypnuté, což je neobvyklé. Výpadek proudu. Anebo to zařídila Serena Joy.

Sedím potmě; nemá smysl svítit a dávat na odiv, že jsem ještě vzhůru. Jsem opět zcela oblečená ve svém červeném hábitu, smetla jsem ze sebe flitry a setřela rtěnku toaletním papírem. Doufám, že není nic vidět, doufám, že to ze mě není cítit, ani z něj.

O půlnoci je tady, jak slíbila. Slyším ji, slabé ťukání, slabé šoupání tlumené kobercem na chodbě, ještě než zaklepe. Nic neříkám, ale následuju ji zpátky do haly a po schodech dolů. Umí chodit rychleji, je silnější, než jsem si myslela. Její levá ruka svírá zábradlí, možná bolestivě, ale drží se, dbá o rovnováhu. Myslím si: kouše se do rtu, trpí. Opravdu to dítě hodně chce. Když klesáme, vidím nás dvě, modrou a červenou siluetu, v letném rybím oku. Já a můj doplněk.

Jdeme ven přes kuchyň. Je prázdná, zůstalo svítit jen tlumené noční světlo – má v sobě klid prázdných nočních kuchyní. Z šera vystupují těžkopádné tvary mís na odkapávači, stíny plechových dóz a kameninových nádob. Nože jsou uklizené v dřevěném držáku.

„Nepůjdu s tebou ven,“ šeptá. Je zvláštní slyšet ji šeptat, jako by byla jedna z nás. Manželky obvykle neztišují hlas. „Projdeš tady těmi dveřmi a zahneš doprava. Tam jsou další dveře, jsou otevřené. Jdi nahoru po schodech a zaklepej. Očekává tě. Nikdo tě neuvidí. Já budu sedět tady.“ Takže na mě počká, kdyby se něco semlelo: kdyby se Cora

s Ritou z neznámého důvodu probudily a vyšly ze svého pokoje vzadu za kuchyní. Co jim napovídá? Že nemohla usnout. Že si chtěla ohřát trochu mléka. Bude jistě dost pohotová, aby lhala přesvědčivě, to je mi jasné.

„Velitel je nahoře v ložnici,“ ujišťuje mě. „Takhle pozdě dolů nepůjde, nikdy nechodí.“ To si jenom myslí.

Otevřu dveře z kuchyně, vykročím, chvíli čekám, abych se rozkoukala. Už tak dlouho jsem nebyla v noci sama venku. Ted' zahřmělo, bouřka se přibližuje. Jak to zařídila se strážemi? Mohli by mě zastřelit jako zlodějku. Doufám, že je nějak uplatila: cigaretami, whisky, anebo možná všechno vědí o tomhle jejím hřebčíně, možná když tohle nevyjde, zkusí příště je.

Dveře do garáže jsou odsud jen pár kroků. Přejdu trávník, moje pohyby jsou neslyšné, bleskurychle otevřu a vklouznu dovnitř. Na schodech je tma, že nevidím na krok. Po hmatu hledám cestu vzhůru, schod po schodu: je tu koberec, představuju si, že má houbovou barvu. Tohle dřív určitě býval samostatný byt, pro studenty nebo pro mladé svobodné jedince, kteří si vydělávají. Podobné tady mívala řada velkých domů. Říkalo se jim garsoniéra. Těší mě, že si to ještě pamatuju. *Samostatný vchod*, psalo se v inzerátu a znamenalo to, že si člověk mohl dopřát nerušený sex.

~

Zdolám poslední schod, zaklepu na dveře. Otevře mi osobně, koho jiného jsem čekala? Je tu rozsvícená lampa, jenom jedna, ale jde z ní tolik světla, že zamžikám. Dívám se za něj, vyhýbám se mu pohledem. Je to pokoj pro jednoho, s ustlanou rozkládací postelí, na druhé straně kuchyňský kout a další dveře, které vedou zřejmě do koupelny. Je to strohý pokoj, vojenský, minimalistický. Žádné obrázky na stěnách, žádné květiny v květináčích. Táboří tu. Deko na posteli je šedá a je na ní nápis US.

Ustoupí stranou, abych mohla projít. Má na sobě košili a v ruce drží zapálenou cigaretu. Cítím z něj kouř, naplňuje horoucí vzduch v místnosti. Mám chuť se svléknout a vykoupat se v něm, vetřít si ho do kůže.

Žádné úvody: ví, proč jsem tady. Ani nic neříká, jaképak cavyky, dostal to za úkol. Odstoupí ode mě a zhasne lampu. Venku se zablyskne, jako při startu – téměř žádná pauza – a pak zahřmí. Ten muž stvořený z temnoty mi rozepíná šaty, nevidím mu do tváře a sotva popadám dech, sotva se držím na nohou, a už na nich nestojím. Cítím na sobě jeho ústa, jeho ruce, nemůžu se dočkat a on už se pohybuje, láska, po takové době, znovu ožívám ve své kůži, objímám ho, padám a všude kolem mě je voda, donekonečna. Věděla jsem, že už se to nemusí opakovat.

~

To jsem si vymyslela. Takhle to nebylo. Bylo to takhle.

Zdolám poslední schod, zaklepu na dveře. Otevře mi osobně. V pokoji svítí lampa; mžikám. Hledím mu přes rameno, je to pokoj pro jednoho, postel je ustlaná, strohá, vojenská. Žádné obrázky, ale na dece je nápis US. Má na sobě košili, v ruce drží cigaretu.

„Na,“ vybidne mě, „dej si čouda.“ Žádné úvody, ví, proč jsem tady. Aby mi to udělal, aby mě přefíknul, tak se tomu kdysi říkalo. Vezmu si od něj cigaretu, zhluboka potáhnu, podám mu ji zpátky. Naše prsty se téměř nedotknou. I tak málo kouře stačí, aby se mi zatočila hlava.

Mlčí, jen se na mě dívá, bez úsměvu. Bylo by lepší, přátelštější, kdyby se mě dotkl. Připadám si hloupá a ošklivá, i když vím, že nejsem ani jedno. Ale stejně, co si vlastně myslí, proč něco neřekne? Možná si myslí, že se tahám s kdekým, U Jezábely, s velitelem nebo s jinými. Štve mě, že mi dokonce záleží na tom, co si myslí. Přejděme k věci.

„Nemám moc času,“ ozvu se. Je to těžkopádné a neobratné a nevyjadřuje to, co si myslím.

„Mohl bych to jenom stříknout do láhve a ty by sis to tam nalila sama,“ prohlásí. Neusmívá se.

„Nemusíš být tak hnusný,“ ohradím se. Možná si připadá využíváný.

Možná ode mě něco chce: nějakou emoci, uznání toho, že je taky člověk, a nejenom semeník. „Vím, že je to pro tebe těžké,“ zkusím to.

Pokrčí rameny. „Platí mě za to,“ povzdychne si. Pitomá mrzutost. Ale stále se nepohne.

Platí mě za to, polož se, zlato, rýmuju si v duchu. Takže takhle to uděláme. Nelíbily se mu ty šminky a flitry. Takže budeme drsní.

„Chodiš sem často?“ začne.

„A co tady takový slušný děvče vůbec dělá,“ odpovídám. Oba se usmějeme – to už je lepší. Dáváme tím najevo, že hrajeme. Co jiného bychom v takové situaci mohli dělat?

„Zakázané ovoce nejlíp chutná.“ Citujeme staré filmy ze zašlých časů. Jenže ty filmy byly vlastně už tehdy staré: takový způsob konverzace pochází z doby mnohem dřívější, než byla ta naše. Ani moje matka tak nemluvila, alespoň co jsem ji pamatovala. Možná tak ve skutečném životě nemluvil nikdo, možná to byl od začátku výmysl. Ale stejně je to úžasné, jak člověku snadno opět vytane na myslí tohle uhozené a falešně veselé sexuální škádlení. Teď chápu, k čemu je mu dobré, k čemu mu to bylo odjakživa dobré: aby si zachoval vlastní jádro nedotčené, uzavřené, chráněné.

Teď je mi smutno, protože způsob, jakým spolu mluvíme, je nekonečně smutný: dozněla hudba, vybledlé papírové růže, obnošený satén, ozvěna ozvěny. Všechno odumřelé, nemožné. Bez varování se dám do pláče.

Konečně ke mně přistoupí, obejmě mě, pohladí po zádech, drží mě tak, aby mě utěšil.

„No tak,“ chlácholí mě. „Nemáme moc času.“ Bere mě kolem ramen a vede mě k rozloženému lůžku, pokládá mě. Dokonce nejprve odhrne deku. Začne mě rozepínat, pak hladit, políbí mě na spánek. „Žádná romantika,“ šeptá. „Platí?“

Kdysi by to znamenalo něco jiného. Kdysi by to znamenalo: *žádné závazky*. Teď to znamená: *žádné hrdinství*. Znamená to: neriskuj kvůli mně život, kdyby na to přišlo.

A tak to probíhá. A tak dál.

Věděla jsem, že už se to nemusí opakovat. Sbohem, říkála jsem v duchu už tenkrát, sbohem.

Ale nehřmělo při tom, to jsem si přimyslela. Abych přehlušila ty zvuky, za které se stydím.

Ani takhle to nebylo. Nejsm si jistá, jak to vlastně bylo – jak přesně. Zmůžu se nanejvýš na rekonstrukci: prožitek lásky je vždycky pouze přibližný.

V průběhu toho jsem si však vzpomněla na Serenu Joy, jak sedí dole v kuchyni. Myslí si: póvl. Roztáhnou nohy před kdekým. Stačí jim dát cigaretu.

A později jsem si pomyslela: tohle je zrada. Ne ta věc, k níž došlo, ale moje reakce. Byl by v tom nějaký rozdíl, kdybych věděla s jistotou, že on je už po smrti?

Přála bych si, abych se nemusela stydět. Přála bych si být bezostyšná. Přála bych si být v nevědomosti. Pak bych nevěděla, jak málo toho vím.

XIV.
LIKVIDACE

KAPITOLA ČTYŘICÁTÁ PRVNÍ

Přála bych si, aby tenhle příběh vypadal jinak. Aby byl civilizovanější. Přála bych si jevit se v něm v lepším světle, ne-li šťastnější, tak aspoň aktivnější, méně váhavá, méně rozptylovaná hloupostmi. Přála bych si, aby byl ucelenější. Přála bych si, aby byl o lásce nebo o náhlých prozřeních důležitých v životě člověka, nebo třeba i o západech slunce, ptácích, bouřkách nebo sněhu.

Možná v jistém smyslu o tom všem je, jenže mezitím do něj vstupuje tolik jiných věcí, tolik šeptání, spekulací o druhých lidech, tolik klepů, které nelze ověřit, tolik nevyřčených slov, tolik chození po špičkách a tajnůstkářství. A je v něm třeba přečkat tolik času, času těžkého jako smažené jídlo nebo hustá mlha – zničehonic i všechny tyhle krvavé události jako exploze na ulicích, které jinak působí spořádaně, důstojně a náměsíčně.

Mrzí mě, že je v tomhle příběhu tolik bolesti. Mrzí mě, že je roztržštěný, jako tělo po přestřelce nebo rozmetané výbuchem. Ale není v mých silách ho změnit.

Snažila jsem se do něj vložit i něco pěkného. Například květiny, neboť co bychom si bez nich počali?

Ale stejně bolí, když ho musím znovu a znovu vyprávět. Jednou to stačilo: nestačilo mi to snad tenkrát jen jednou? Ale já pokračovala dál v tomhle smutném, hladovém a špinavém, v tomhle kulhavém a zmrzačeném příběhu, protože přece jen chci, abyste si ho vyslechli, tak jako já si vyslechnu ten váš, pokud budu mít někdy možnost, jestli se setkáme nebo jestli uprchnete, v budoucnosti, v nebi, ve vězení či v ilegalitě; nebo kdekoli jinde. Všechna ta místa mají společné to, že jsou mimo tento svět. Tím, že vám vůbec něco vyprávím, aspoň věřím, že existujete, svou vírou vás přivádím k existenci. Tím, že vám vyprávím tenhle příběh, si vaši existenci přeju. Vyprávím, tedy jste.

A tak budu pokračovat. Silou vůle se přinutím pokračovat. Dostávám se k části, která vám vůbec nebude po chuti, protože jsem se v ní nechovala slušně, a přesto se pokusím nic nevynechat. Po všem, co jste prožili, si zasloužíte všechno, co mi zůstalo, což není mnoho, ale zahrnuje to i pravdu.

~

Toto je tedy můj příběh.

Vracela jsem se k Nickovi. Znovu a znovu, sama, bez Serenina vědomí. Nikdo mě o to nežádal, nemůžu nabídnout žádnou výmluvu. Nedělala jsem to kvůli němu, ale čistě kvůli sobě. Dokonce jsem to ani nebrala tak, že se mu dávám, protože co jsem mohla nabídnout? Nepřipadala jsem si štědrá, ale vděčná, pokaždé když mě pustil dál. Nemusel.

Začala jsem se kvůli tomu chovat lehkovážně, hloupě jsem riskovala. Když jsem odcházela od velitele, zamířila jsem nahoru jako obvykle, ale pak jsem prošla chodbou a vrátila se dolů po zadním schodišti pro marty a vyšla přes kuchyni ven. Pokaždé když jsem za sebou slyšela cvaknout kuchyňské dveře, málem jsem se obrátila – znělo to tak kovově, jako past na myši nebo puška –, ale nevrátila jsem se. Rychle jsem přeběhla těch pár metrů osvětleného trávníku, pátrací reflektory byly opět zapnuté, a čekala jsem přitom, že se do mě každou chvíli zaryjí kulky ještě dřív, než uslyším ránu. Po hmatu jsem stoupala po temném schodišti a nakonec se opřela o dveře, kde jsem cítila, jak mi v uších duní krev. Strach je mocný povzbuzující prostředek. Potom jsem tiše zaklepala: žebrákovo zaklepání. Pokaždé jsem čekala, že bude pryč – nebo ještě hůř, čekala jsem, že řekne, že nesmím jít dál. Mohl namítnout, že už kvůli mně nechce dál porušovat pravidla a riskovat krk. Nebo ještě hůř, že už o mě nemá zájem. To, že ani jedno z toho neudělal, jsem vnímala jako nejneuvěřitelnější laskavost a štěstí.

Říkala jsem vám, že to bylo zlé.

~

Probíhá to takto.

Otevře mi dveře. Má na sobě košili vytaženou z kalhot, v ruce drží kartáček na zuby nebo cigaretu, případně skleničku a něco v ní. Spoléhá na vlastní zásoby, nejspíš z černého trhu. Vždycky něco drží v ruce, jako by žil svůj život tak jako jindy a neočekával mě, nečekal na mě. Možná mě opravdu neočekává ani nečeká. Možná vůbec nemá ponětí o budoucnosti, nebo se nenamáhá či neodvažuje si ji představovat.

„Není moc pozdě?“ ptám se.

Zavrtí hlavou, jako že ne. Tou dobou už je mezi námi jasno, že nikdy není moc pozdě, ale já se v rámci zdvořilostního rituálu přece ptám. Cítím se pak víc svou paní, jako kdybych měla na vybranou a mohla se rozhodnout tak či onak. Poodstoupí, já vejdu dovnitř a on zavře dveře. Potom přejde pokoj a zavře okno. Pak zhasne světlo. Teď už toho spolu moc nenamluvíme. Už jsem napůl svlečená. Povídání si necháváme na potom.

Když jsem s velitelem, zavírám oči, i když ho jen líbám na dobrou noc. Nechci ho vidět zblízka. Ale teď, tady, nechávám pokaždé oči otevřené. Byla bych ráda, kdyby někde svítilo světýlko, třeba svíčka v láhvi, nějaká ozvěna vysokoškolských časů, ale cokoli takového by znamenalo příliš velké riziko; musím se proto spokojit s pátracím reflektorem, tou září pronikající zespodu filtrem jeho bílých závěsů, které jsou z téže látky jako ty moje. Chci vidět všechno, co je z něj k vidění, chci ho nasát, vtisknout si ho do paměti, uschovat si ho, abych z toho obrazu mohla později žít: linie jeho těla, strukturu jeho tkáně, lesk potu na jeho nahé kůži, jeho podlouhlý, cynický a neproniknutelný obličej. To jsem měla dělat s Lukem – měla jsem dávat lepší pozor na detaily, znamínka a jizvy, osobité rýhy, ale neudělala jsem to, a teď mi v paměti bledne. Den co den, noc co noc je jeho obraz bledší a moje nevěra zjevnější.

Pro tohohle bych si oblékla růžové peří s fialovými hvězdičkami, kdyby si to přál; nebo cokoli jiného, třeba i králičí ocásek. Ale on si podobné ozdoby neřádá. Pokaždé se milujeme tak, jako bychom nade vši pochybnost věděli, že je to naposled: pro každého z nás, s kýmkoli,

navždycky. A když se pak sejdeme příště, je to znovu jako překvapení, prémie, dárek.

Být tady s ním znamená bezpečí: je to jeskyně, kde se k sobě choulíme, zatímco venku zuří bouře. To je samozřejmě iluze. Tenhle pokoj je jedním z nejnebezpečnějších míst, kde bych se mohla nacházet. Kdyby mě tu nachytali, neměla bych sebemenší šanci, ale mně už je všechno jedno. A jak je možné, že mu takhle důvěřuju, což je samo o sobě šílenství? Jak si můžu myslet, že ho znám nebo že vím sebedemní o něm či o tom, co ve skutečnosti dělá?

Snažím se všechna takhle nepříjemná našeptávání vyhnat z hlavy. Příliš žvaním. Vykládám mu věci, které bych si měla nechat pro sebe. Vyprávím mu o Moře, o Glenově – ale ne o Lukovi. Chtěla bych mu vyprávět o té ženě z mého pokoje, mé předchůdkyni, ale neodvážím se. Žárlím na ni. Jestli byla přede mnou i tady, v jeho posteli, nechci to vědět.

Prozradila jsem mu své pravé jméno, takže mám pocit, že jsme známí. Chovám se jako pitomec. Měla bych mít víc rozumu. Dělán si z něj modlu, svatý obrázek.

Zato on toho moc nenamluví: už žádné nezávazné řeči ani vtípky. Téměř na nic se neptá. Zdá se lhostejný vůči většině toho, co mu říkám, jako by ho zajímaly jen možnosti mého těla, ale sleduje mě, když se rozpovídám. Sleduje mou tvář.

Nedovedu si představit, že by mě někdo, ke komu cítím takovou vděčnost, mohl zradit.

Žádný z nás nevyšlovl slovo *miluju*, ani jednou. Bylo by to pokoušení osudu: byla by to romantika, přineslo by to smůlu.

~

Dnes jsou tu jiné květiny, sušší, ostřejší, květiny pozdního léta: kopretiny, gerbery, které nás posílají na dlouhý svah vedoucí k podzimu. Zahlédnu je v zahradě, když se procházím s Glenovou sem a tam. Poslouchám ji na půl ucha, už jí nedůvěřuju. To, co mi šeptá, mi připadá neskutečné. A k čemu by mi to teď vůbec mohlo být?

Mohla by ses vetřít v noci k němu do pracovny, navrhuje. Prohledat mu stůl. Musí tam mít papíry, poznámky.

Zamyká si ho, mumlám.

Mohli bychom ti obstarat klíč, naznačuje. Copak se nechceš dozvědět, co je zač, co dělá?

Jenže velitel už mě teď tolik nezajímá. Musím vyvíjet značné úsilí, abych mu svou lhostejnost nedávala najevo.

Dělej všechno dál přesně tak, jak jsi to dělala dřív, radí mi Nick. Neměň zvyky. Jinak to poznají. Líbá mě a neustále mě sleduje. Slibuješ? Neprozrad' se.

Pokládám si jeho dlaň na břicho. Povedlo se to, říkám. Cítím to. Ještě pár týdnů, a budu to vědět s jistotou.

Vím, že přání je otcem myšlenky.

Bude ti za to líbat ruce, říká. A ona taky.

Jenže je tvoje, připomínám. Ve skutečnosti bude tvoje. Chci to tak.

Ale dál to nerozebíráme.

Nemůžu, odpovídám Glenově. Mám strach. A stejně bych to neuměla, přišli by na mě.

Skoro se ani nenamáhám předstírat, že mě to mrzí, taková lenost se mě zmocnila.

Mohli bychom tě odtamtud dostat, šeptá ona. Dokážeme lidi dostat ven, když je to nutné, když jsou v nebezpečí. V bezprostředním nebezpečí.

Skutečnost je taková, že už nechci pryč, nechci uprchnout a překročit hranici, za kterou je svoboda. Chci být s Nickem, tady, kde je pro mě dosažitelný.

Když si to přiznávám, je mi hanba. Ale je v tom přece ještě něco víc. I teď vnímám to přiznání jako určitý druh chvástání. Je v tom pýcha, neboť ukazuje, v jaké krajnosti jsem žila, a jak bylo tudíž všechno omluvitelné. Jak to stálo za to. Je to jako příběhy o nemoci a o tom, jak jste se na pokraji smrti uzdravili – jako příběhy z války. Potvrzuje to jejich vážnost.

Taková závažnost ve vztahu k muži by mi dřív připadala nemožná.

Jsou dny, kdy k věci přistupuju s chladnější hlavou. Nepředstírala jsem sama před sebou, že je to láska. Připomínala jsem si: Zařídila jsem si tady nějaký život. Tak musely uvažovat ženy osadníků a ženy,

které přežily válku, pokud ještě měly muže. Lidstvo je tak přizpůsobivé, říkávala moje matka. Je opravdu k neuvěření, na co všechno si lidé dokážou zvyknout, jen když si to můžou alespoň trochu vynahradiť.

Teď už to nebude trvat dlouho, poznamenává Cora, když mi vydává měsíční příděl menstruačních vložek. Nebude, usmívá se na mě lišácky, ale také vědoucně. Ví o tom? Vědí s Ritou, co provádím, jak se v noci plížím po jejich schodišti? Přestala jsem být ostražitá, bývám snad zasněná, usmívám se bezdůvodně nebo si přejíždím prsty po tváři, když si myslím, že se nedívají?

Glenova už to se mnou vzdává. Už tolik nešeptá a povídá si víc o počasí. Necítím kvůli tomu žádnou lítost. Spíš úlevu.

KAPITOLA ČTYŘICÁTÁ DRUHÁ

Vyzvání zvon. Slyšíme ho zdaleka. Je brzo ráno, a dnes jsme vyšly bez snídaně. Když přijdeme k hlavní bráně, řadíme se do dvojic a proudíme dovnitř. Početný kontingent těžkooděnců, speciálně vyzbrojené jednotky andělů – prilby s vypouklým hledím z tmavého plexiskla, v nichž připomínají brouky, dlouhé obušky, plynové pistole –, to vše tvoří kordon podél vnější strany Zdi. To pro případ, že by propukla hysterie. Háky na Zdi jsou prázdné.

V rámci našeho obvodu probíhá likvidace, pouze pro ženy. Likvidace se konají vždycky pro každé pohlaví zvlášť. Její termín byl oznámen včera. Člověk se o ní vždycky dozví teprve den předem. Nemá tak dost času, aby si na ni zvykl.

Za vyzvánění zvonu kráčíme po cestičkách, kudy kdysi chodili studenti, podél bývalých učeben a kolejí. Je zvláštní být zase tady. Zvenčí není patrná žádná změna, až na to, že na většině oken jsou stažené rolety. Ty budovy teď patří Očím.

Řadíme se na širokém trávníku před bývalou knihovnou. Bílé schodiště vedoucí k hlavnímu vchodu je stále stejné, ani vchod se nezměnil. Na trávníku je vybudované dřevěné pódium, podobné tomu, jaké se dřív používalo na jaře k promócím. Vzpomínám si na klobouky, pastelové klobouky, které na sobě měly některé matky, i na černé hábity, jež si oblékli studenti, a pak na ty červené. Ale tohle pódium je přece jen trochu jiné, stojí na něm totiž tři dřevěné kůly opatřené oprátkami.

Před pódium je umístěný mikrofon. Televizní kamera se diskrétně krčí stranou.

Na něčem podobném jsem dosud byla jen jednou, před dvěma lety. Ženské likvidace se nekonají příliš často. Už nejsou tolik zapotřebí. Poslední dobou se chováme tak vzorně. Nechci vyprávět tenhle příběh.

~

Zaujímáme svá místa v obvyklém pořadí: manželky a dcery na skládacích dřevěných křesílcích vzadu, ekonomamanželky a marty po stranách a na schodišti ke knihovně, zato služebnice vpředu, kde je na nás dobře vidět. Nesedíme na křesílcích, ale klečíme, a tentokrát máme polštářky, červené, sametové, bez nápisu, dokonce ani VÍRA tam není zapotřebí.

Počasí se naštěstí vyvedlo: není příliš horko a na obloze je pár mráček. Bylo by hrozné tady klečet v dešti. Možná proto nás zvou až na poslední chvíli: aby věděli, jaké bude počasí. To je koneckonců dost pádný důvod.

Klečím na svém červeném sametovém polštářku. Snažím se myslet na večer, na milování ve tmě, ve světle odrážejícím se od bílých stěn. Myslím na to, jaké je to být v objetí.

Před první řadou polštářků leží dlouhé lano, které se vine jako had mezi jednotlivými řadami dál až ke křesílkům, v meandrech, jako velmi prastará, líná řeka zabraná z ptačí perspektivy až k prameni. Lano je silné, hnědé a je cítit dehtem. Jeho přední konec vede na pódium. Je jako roznětka, je jako provázek na balonku.

Vlevo na pódii stojí ženy určené k likvidaci: dvě služebnice a jedna manželka. Manželky v takové roli působí neobvykle, a proti své vůli na ni se zájmem hledím. Zajímalo by mě, čeho se dopustila.

Umístili je sem předtím, než otevřeli brány. Všechny sedí na skládacích dřevěných židlích jako promované studentky, které mají dostat vyznamenání. Ruce mají složené v klíně, zdánlivě v klidu. Mírně se kolébají, nejspíš jim něco píchli nebo jim dali spolykat prášky, aby nevyváděly. Je lepší, když vše probíhá hladce. Jsou k těm židlím připoutané? Těžko říct, pod všemi těmi vrstvami látky.

Teď se k pódii blíží oficiální průvod a stoupá po schůdcích vpravo: tři ženy, vpředu jedna teta, za patami má dvě likvidátorky v černých pláštích s kápí. Za nimi pochodují ostatní tety. Šepot v našich řadách

umlká. Trojice se rozestaví, otočí se k nám, teta uprostřed a po stranách dvě likvidátorky ve smutečních hábitech.

Je to teta Lydie. Kolik let už jsem ji neviděla? Začínala jsem si myslet, že už existuje jenom v mé hlavě, ale teď tu stojí, o něco starší. Mám dobrý výhled, vidím prohlubující se brázdy po stranách jejího nosu, doživotně vyryté zamračení. Pomrkává, nervózně se usmívá a rozhlíží se napravo i nalevo, sleduje obecnost, zvedá ruku a roztržitě si upravuje šátek na hlavě. Z reproduktorů se ozve divný, chroptivý zvuk: odkašlala si.

Zmocňuje se mě chvění. Nenávist mi zaplavuje ústa jako sliny.

Vyšlo slunce a pódium i účinkující jsou náhle ozářeni jako vánoční betlém. Vidím vrásky pod očima tety Lydie, bledost sedících žen, chloupky na lanu ležícím na trávě přede mnou, stébla trávy. Přimo přede mnou roste pampeliška v barvě vaječného žlutku. Mám hlad. Zvonení ustává.

Teta Lydie vstane, uhladí si oběma rukama sukni a vykročí dopředu k mikrofonu. „Dobré dopoledne, dámy,“ říká a na okamžik se z reproduktorů ozve uširvoucí pískání. Je to neuvěřitelné, ale z našich řad je slyšet smích. Je těžké se nesmát, způsobuje to napětí a popuzený výraz ve tváři tety Lydie, když upravuje zvuk. Tahle akce má mít důstojný průběh.

„Dobré dopoledne, dámy,“ pronáší znovu, tentokrát plechovým a bezbarvým hlasem. Říká *dámy*, a ne *děvčata*, protože jsou tu i manželky. „Jistě všechny víme, jaké nemilé okolnosti nás sem dnes přivádějí, přestože bychom jistě v tomto krásném počasí raději dělaly něco jiného, alespoň pokud se mě týče, ale povinnost je tvrdý pán, nebo snad přesněji řečeno paní, a právě proto jsme se tu dnes sešly.“

Pokračuje tímto stylem ještě několik minut, ale já neposlouchám. Už jsem takových projevů vyslechla dost: stejné fráze, stejné slogany, stejné výrazivo – pochodeň budoucnosti, kolébka potomstva, úkol, jež máme před sebou. Člověku se nechce věřit, že po téhle řeči nebude následovat zdvořilý potlesk a na trávníku se nebudou podávat koláčky a čaj.

To byla předehra, říkám si v duchu. Teď přejde k věci.

Teta Lydie se hrabe v kapse, vytáhne zmuchlaný kousek papíru. Nápadně dlouho ho uhlazuje a pročítá. Dává nám to sežrat, abychom jasně viděly, co si může dovolit, nechává nás v tichosti sledovat, jak čte, blýská se svým výsavním postavením. Nechutné, napadne mě. Už aby to bylo za námi.

„V minulosti,“ rozohní se teta Lydie, „bývalo zvykem předčítat před vlastní likvidací podrobný výčet zločinů, kterých se odsouzení dopustili. Zjistili jsme však, že po takovémto zveřejnění, zejména v televizním přenosu, pokaždé následuje příval, neřkuli záplava navlas stejných zločinů. Rozhodli jsme se proto, že bude v zájmu nás všech, když s touto praxí skončujeme. Likvidace proběhne bez dalších okolků.“

Z našich řad se ozývá kolektivní mručení. Zločiny ostatních jsou naší tajnou posunkovou řečí. Jejich prostřednictvím si ukazujeme, čeho bychom mohly být vposledku schopny. Není to populární rozhodnutí. Z výrazu tety Lydie by to však nikdo nepoznal: usmívá se a pomrkává, jako kdyby vyvolala aplaus. Teď se musíme spolehnout samy na sebe, na vlastní dohady. Co ta první, kterou teď zvedají ze židle ruce v černých rukavicích spočívající na jejích ramenou: četla si? Ne, za to se pouze usekává ruka, při třetím dopadení. Necudnost, nebo dokonce usilování o život velitele? Či spíš velitelovy manželky, což by bylo pravděpodobnější. To spíš. Pokud jde o manželku, ta může být odsouzena v zásadě jen za jedinou věc. Smějí nám udělat téměř cokoli, jen nás nesmějí zabít, tedy ne legálně. Ani pletací jehlicí, ani zahradnickými nůžkami, ani nožem odcizeným z kuchyně, a zejména ne, když jsme těhotné. Mohlo by to samozřejmě být cizoložství. I to se stává.

Nebo pokus o útěk.

„Charlesova,“ oznamuje teta Lydie. Tu neznám. Obžalovanou přivádějí dopředu: kráčí, jako by se na to usilovně soustředila, co noha nohu mine, určitě je pod vlivem prášků. Na ústech má omámený, špatně nasazený úsměv. Jedna strana obličeje se jí stahuje, nekoordinovaně mrkne směrem ke kameře. To do televize samozřejmě nepustí, není to přímý přenos. Dvě likvidátorky jí svazují ruce za zády.

Za mnou je slyšet, jak někdo zvrací.

Proto jsme dnes nedostaly snídani.

„To byla určitě Janine,“ šeptá Glenova.

Není to poprvé, co vidím, jak ženě přetahují bílý pytel přes hlavu, zvedají ji na vysokou stoličku, jako by jí pomáhali nastoupit do autobusu, podepřou ji tam, jemně jí přetáhnou smyčku kolem krku jako ornát a pak tu stoličku odkopnou. Není to poprvé, co slyším, jak všude kolem mě stoupá dlouhý povzdech, jako když se vypouští nafukovací matrace; není to poprvé, co vidím tetu Lydii položit dlaň na mikrofon, aby nebylo slyšet zvuky vycházející zpoza jejích zad. Není to poprvé, co se současně s ostatními nakláním dopředu a dotýkám se lana před sebou, oběma rukama cítím chlupaté lano, na žhavém slunci lepkavé od dehtu, a pak si kladu ruku na srdce na důkaz jednoty s vykonavatelem rozsudku, na důkaz svého souhlasu, své spoluviny na smrti této ženy. Není to poprvé, co vidím kopající nohy a ty dvě v černém, jak je vzápětí popadnou a táhnou celou svou vahou dolů. Už to nechci vidět. Dívám se raději na trávu. Popisuju lano.

KAPITOLA ČTYŘICÁTÁ TŘETÍ

Všechna tři těla tam visí, i s bílými pytli přes hlavu vypadají zvláště napjatá, jako kuřata pověšená za krk ve výloze řeznictví, jako ptáci s přistřiženými křídly, jako nelétaví ptáci, ztroskotaní andělé. Je těžké od nich odtrhnout oči. Pod lemem šatů se komíhají nohy, dva páry červených střevíců, jeden pár modrých. Nebýt těch lan a pytlů, vypadalo by to jako scéna z nějakého tanečku či baletu, zachycená na fotografii: nad zemí. Vypadají naaranžovaně. Vypadají jako z nějaké estrády. To jistě teta Lydie nechala dát tu modrou doprostřed.

„Dnešní likvidace je u konce,“ oznamuje právě do mikrofonu. „Ale...“

Obracíme se k ní, posloucháme, sledujeme ji. Vždycky si uměla vychutnávat dramatické pauzy. Naše řady se zavlní, zachvějí. Možná se ještě něco chystá.

„Ale můžete si stoupnout a utvořit kruh.“ Usmívá se na nás shůry, velkoryse a štědře. Chystá se nám něco věnovat. *Udělit*. „Tak, hezky ukázněně.“

To mluví k nám, ke služebnicím. Některé manželky už odcházejí, některé dcery jakbysmet. Většina publika však zůstává, ale drží se vzadu, stranou, pouze přihlížejí. Netvoří součást kruhu.

Dva strážci vystoupili a navíjejí tlusté lano, aby nepřekáželo. Ostatní odnášejí polštářky. Nyní chodíme kolem dokola po travnatém prostoru před pódiem, některé bojují o přední místa, blíž ohnisku, jiné se zase stejně usilovně prodírají do středních řad, kde budou chráněny. Bylo by chybou držet se v podobné skupině příliš nápadně vzadu: člověk by tak dostal cejch vlažnosti, nedostatku zápalu. Rodí se tu energie, ozývá se hučení, chvění připravenosti a hněvu. Těla jsou napjatá, oči se víc lesknou, jako by se zaměřovaly.

Nechci být vpředu ani úplně vzadu. Nevím jistě, co se tu chystá, ale tuším, že to nebude nic, čemu bych chtěla přihlížet zblízka. Ale Glenova mě drží za loket a táhne mě s sebou, a najednou jsme ve druhé řadě, před námi jen tenký plot těl. Nechci to vidět, a přece se nestahuju zpátky. Něco jsme sice zaslechly, ale věřila jsem tomu jen napůl. Navzdory všemu, co už vím, se mi nechce věřit, že by zašli takhle daleko.

„Znáte pravidla kolektivní poprav,“ pronáší teta Lydie. „Počkáte, až zapískám na píšťalku. Potom už je na vás, co provedete, dokud nezapískám znovu. Jasně?“

Ozve se hlučení, beztvary souhlas.

„Tak dobrá,“ zvolá teta Lydie. Kývne. Zpoza pódia vystoupí dva strážci, jiní než ti, co odnášeli lano. Mezi sebou napůl vedou a napůl vlečou třetího muže. I on má na sobě uniformu strážců, ale je bez klobouku, uniformu má špinavou a potrhanou. Tvář má zbrázděnou ranami a podlitinami, hlubokými červenohnědými podlitinami, až je opuchlá a boulovatá; je na ní strniště neoholených vousů. Už nevypadá jako obličej, spíš jako nějaká cizokrajná zelenina, znetvořená cibule nebo hlíza, něco, co se nevyvedlo. I z místa, kde stojím, ho cítím: páchne výkaly a zvratky. Světlé vlasy mu padají do obličeje, spleené, ale čím? Zaslhlým potem?

Zírám na něj s odporem. Vypadá jako ožrala. Vypadá jako ožrala, který se popral. Proč sem vodí opilce?

„Tento muž,“ hřímá teta Lydie, „je odsouzen za znásilnění!“ Hlas se jí chvěje zuřivostí a zároveň trochu vítězoslavně. „Původně to byl strážce. Zneuctil uniformu. Zneužil důvěry, kterou mu skýtal jeho postavení. Jeho společník v neřesti už byl zastřelen. Jak víte, za znásilnění je trest smrti. Deuteronomium 22, 23-29. Mohla bych ještě dodat, že jejich obětí byly dvě z vás a byly k tomu přinuceny zbraní. Navíc to bylo brutální. Nebudu urážet vaše uši podrobnostmi, snad jen připomenu, že jedna z těch žen byla těhotná a dítě zemřelo.“

Z našich řad stoupá vzdech: proti své vůli cítím, jak zatínám pěsti. Takové násilí, to už je příliš. A to dítě, po tom všem, co musíme

vytrpět. Je to pravda, vyvolává to krvežíznivost, chce se mi trhat, škrábat, rvát.

Strkáme se dopředu, otáčíme hlavou ze strany na stranu, rozšiřují se nám nozdry, větríme smrt, díváme se jedna druhé do tváře a vidíme stejnou nenávist. Zastřelení je příliš mírný trest. Muž omámeně otáčí hlavou – slyšel vůbec, co říkala?

Teta Lydie chvíli vyčkává, pak se lehce usměje a zvedne pěst'alku ke rtům. Slyšíme ten zvuk, ostrý a stříbřitý, ozvěnu dávných volejbalových zápasů.

Dva strážci pouštějí ruce třetího muže a ustupují dozadu. Zapotáčí se – dali mu sedativa? – a zhroutí se na kolena. Oči má v naběhlém obličejí zúžené na škvírky, jako by tu na něj bylo příliš světla. Drželi ho ve tmě. Zvedá jednu ruku k tváři, jako by se chtěl přesvědčit, že tu ještě je. Všechno se odehraje rychle, ale působí to zpomaleně.

Nikdo se nepohne. Ženy na něj hledí s hrůzou: jako kdyby byl polomrtvá krysa vlekoucí se po podlaze kuchyně. Mžouravě se po nás rozhlíží, po kruhu rudých žen. Jeden koutek úst se mu zvedá, neuvěřitelné – úsměv?

Snažím se pohlédnout do jeho nitra, za rozmlácený obličej, jak asi ve skutečnosti vypadá. Je mu kolem třiceti. Není to Luke.

Ale mohl by to být on, vím to. Mohl by to být Nick. Víím, že at' spáchal cokoli, nesmím se ho dotknout.

Něco říká. Vychází to z něj ztěžka, jako by měl rozedřené hrdlo a napuchlý jazyk, a přesto slyším, jak říká: „Neudělal jsem...“

Dav se vrhá kupředu, jako kdysi diváci na rockových koncertech, když otevřeli brány, ta naléhavost námi probíhá jako vlna. Vzduch je nabitý adrenalinem, všechno je teď dovoleno, a to je svoboda, cítím ji i ve svém těle, vrávorám, všechno je náhle rudé, ale ještě než ho zasáhne ten příboj látky a těl, probíjí se Glenova kupředu, odstrkuje lokty ženy před námi, napravo, nalevo, a pádí k němu. Strčí do něj ze strany a povalí ho na zem, načež ho vztekle kopne do hlavy, jednou, dvakrát, třikrát – ostrými, bolestivými, dobře mířenými ranami. Teď jsou slyšet zvuky, lapání po dechu, hluboký zvuk připomínající vrčení, výkřiky, a

červená těla se valí vpřed a už nic nevidím, zastínily ho paže, pěsti, nohy. Odněkud se ozve vysoký skřek, jako od vyděšeného koně.

Držím se vzadu, snažím se udržet na nohou. Něco mě udeřilo zezadu. Potácím se. Když znovu získám rovnováhu a rozhlédnu se, vidím manželky a dcery na křesílcích, jak se naklánějí dopředu, a tety na rampě, jak se zájmem hledí dolů. Odtamtud jistě mají lepší výhled.

Už se z něj stalo *to*.

Glenova stojí opět vedle mě. Působí přísně a neproniknutelně.

„Viděla jsem, co jsi udělala,“ obořím se na ni. Znovu se mi vrací cit: šok, rozhořčení, znechucení. Takové barbarství. „Proč jsi to udělala? Ty! Myslela jsem, že jsi...“

„Nedívej se na mě,“ zašeptá. „Sledujou nás.“

„To je mi jedno.“ Zesiluju hlas, nemůžu si pomoci.

„Ovládej se,“ šeptá. Dělá, že mě odstrkuje, moje rameno i paži, a přitom skloní tvář k mému uchu. „Nebud' hloupá. Nikoho neznásilnil, byl to politický vězeň. Byl to jeden z našich. Zbavila jsem ho vědomí. Aby se netrápil. Copak nevíš, co s ním dělají?“

Jeden z našich, opakuju si v duchu. Strážce. Zdá se to neuvěřitelné.

Teta Lydie znovu zapíská na píšťalku, ale mstitelky nepřestanou okamžitě. Dva strážci se vrhají mezi ně a odstrkují je od toho, co zbylo. Některé leží na trávě v místech, kde je někdo v zápalu boje praštil nebo kopl. Jiné omdlely. Trousí se pryč po dvojicích, po trojicích nebo samy. Vypadají omámeně.

„Najděte si každá svou partnerku a seřaďte se zpátky do útvaru,“ velí teta Lydie do mikrofonu. Málokdo ji vnímá. Jedna žena kráčí směrem k nám, jako by hledala cestu po tmě hmatem: Janine. Na tváři má krvavou šmouhu a zakrvácené jsou i bílé chlopně na jejím čepci. Zářivě se usmívá. Oči jí těkají.

„Nazdar,“ prohodí. „Jak se máte?“ V pravé ruce něco pevně svírá. Je to chomáč světlých vlasů. Zachichotá se.

„Janine,“ oslovím ji. Ale ona je mimo, tentokrát už úplně, už jí není pomoci, vzdaluje se.

„Přeju pěkný den,“ usměje se a kráčí kolem nás směrem k bráně.

Dívám se za ní. To je konec, říkám si. Necítím k ní ani lítost, přestože bych měla. Cítím zlost. Nejsem na to hrdá, ani na nic jiného. Ale o tohle tady přece jde.

~

Moje ruce jsou cítit po teplém dehtu. Chci se vrátit do domu, jít nahoru do koupelny a důkladně se vydrbat hrubým mýdlem a pemzou, abych z kůže smyla sebemenší stopu po tom zápachu. Dělá se mi z něj špatně.

A zároveň mám hlad. Je to zřůdné, ale je to tak. Z té smrti mi vyhládlo. Možná je to tím, že mě vyprázdnila, anebo je to reakce mého těla, abych zůstala naživu a dál opakovala tu jeho základní modlitbu: *jsem, jsem*. Stále ještě jsem.

Chtěla bych si okamžitě zalézt do postele a milovat se.

Napadá mě slovo *libovat si*.

Polykala bych hřebíky.

KAPITOLA ČTYŘICÁTÁ ČTVRTÁ

Všechno se vrátilo k normálu.

Jak tomu můžu říkat *normál*? Ale ve srovnání s dnešním dopolednem je to normální.

K obědu byl tmavý chléb se sýrem, sklenice mléka, celerové tyčinky, hruškový kompot. Jako svačina do školy. Snědla jsem všechno, ne hltavě, ale vychutnávala jsem si každíčké sousto, tu pestrost chutí na jazyku. Teď jdu jako obvykle na nákupy. Dokonce se na to těším. V návratu ke každodenním činnostem spočívá jistá útěcha.

Vyjdu zadními dveřmi a kráčím po cestičce. Nick umývá auto, čepici má na stranu. Nedívá se na mě. Poslední dobou se jeden druhému vyhýbáme pohledem. Jinak bychom se jistě nějak prozradili, i tady venku, kde nás nikdo nesleduje.

Čekám na rohu na Glenovu. Má zpoždění. Konečně vidím, jak se blíží: silueta červenobílé látky, jako papírový drak, kráčí onou vyrovnanou chůzí, kterou jsme se všechny naučily dodržovat. Vidím ji a zprvu si ničeho nevšimnu. A potom, když dojde blíž, mám pocit, že je na ní něco divného. Vypadá nějak jinak. Je nejasným způsobem proměněná; není zraněná, nekulhá. Vypadá to, jako kdyby se scvrkla.

A pak, když přijde ještě blíž, spatřím, v čem to vězí. Není to Glenova. Je stejně vysoká, ale hubenější, a její tvář není růžová, ale béžová. Dorazí ke mně, zastaví se.

„Požehnaný buď plod,“ pronáší. Nehne ani brvou.

„Kéž ho Pán otevře,“ odpovídám. Snažím se nedat najevo překvapení.

„Ty budeš asi Fredova,“ ujišťuje se. Přisvědčím a vydáme se společně na cestu.

Co teď? uvažuju. V hlavě mi to šrotuje, to není dobrá zpráva, co se s ní stalo, jak to zjistit, aniž dám příliš najevo obavy? Nemáme mezi sebou uzavírat přátelství a spojenectví. Snažím se rozpomenout, kolik Glenově zbývá v jejím současném umístění času.

„Pán nám seslal pěkné počasí,“ zapředu.

„A my ho s radostí přijímáme.“ Její hlas působí klidně, uhlazeně, neproniknutelně.

První kontrolou procházíme mlčky. Je zamlklá, ale já také. Čeká, až začnu sama, až na sebe něco prozradím, anebo opravdu věří a uzavřela se ve vnitřním rozjímání?

„To Glenovu tak brzy přemístili?“ ptám se, i když vím, že ji nepřemístili. Vždyť jsem ji ještě dopoledne viděla. Řekla by mi o tom.

„Já jsem Glenova,“ odpovídá ta žena. Dokonalá replika. A nepochybně je to tak, ona je nová – a Glenova, ať je v tuhle chvíli kdekoli, už není Glenova. Nikdy jsem se nedozvěděla její skutečné jméno. Tak se člověk ztratí, v moři jmen. Teď by ji nebylo snadné najít.

Jdeme do Mléka a strdí a pak do Všelikého těla, kde koupím kuře a nová Glenova kilo a půl mletého. Jsou tu obvyklé fronty. Zahlédnu několik známých žen, vyměním si s nimi to nejnepatrnější pokývnutí, jehož prostřednictvím si dáváme najevo, že nás alespoň někdo zná, že existujeme. Před Všelikým tělem navrhuju nové Glenově: „Měly bychom se jít podívat ke Zdi.“ Nevím, co si od toho slibuju; snad abych vyzkoušela, jak bude reagovat. Musím zjistit, jestli patří k nám, nebo ne. Jestli ano, jestli se mi to podaří zjistit, pak mi možná bude schopná říct, co se s Glenovou ve skutečnosti stalo.

„Jak chceš,“ poznamená. Je to lhotejnost, nebo varování?

~

Na Zdi visí tři ženy z dnešního rána, pořád ještě v šatech a střevících, pořád s bílými pytli přes hlavu. Ruce jim rozvázali, takže jim ztuhle trčí po stranách. Ta modrá je stále uprostřed a červené ji obklopují, byť barvy už nejsou tak jasné; jako by mezitím vybledly, ošuntěly, jako propíchnutí motýli nebo tropické rybky leklé na souši. Ztratily lesk. Stojíme a beze slova na ně hledíme.

„Budiž nám to poučením,“ ozve se nakonec nová Glenova.

Já zprvu mlčím, protože se snažím uhodnout, co tím myslí. Může tím myslet, že je nám to poučením o nespravedlnosti a brutalitě režimu. V tom případě bych měla připojit *ano*. Anebo tím míní pravý opak, tedy že bychom se měly poučit a dělat, co se nám řekne, do ničeho se nemíchat, protože jinak nás stihne spravedlivý trest. Jestli to myslí takhle, měla bych pronést *budiž chvála*. Její hlas je stále klidný, bezvýrazný, nedá se z něj nic poznat.

Risknu to. „Ano.“

Nijak na to nereaguje, ale periferním viděním zahlédnu kmitnutí bílé látky, jako by na mě chvatně pohlédla. Po chvíli se obrátíme a vykročíme na dlouhou cestu nazpátek, stejnou nohou, jak je předepsáno, takže to vypadá, jako by naše kroky byly sladěné.

Říkám si, že bych snad měla s dalšími pokusy raději počkat. Teď je ještě brzy, abych na ni tlačila, abych sondovala. Měla bych tomu dát tak týden, dva, možná víc, pozorně ji sledovat, poslouchat, jakým tónem mluví, všímat si slov pronesených v nepozornosti, tak jako Glenova prozkoumávala mě. Teď když je Glenova pryč, jsem znovu ostražitá, moje liknavost je tatam, mé tělo už neslouží jenom k rozkoši, nýbrž cítí ohrožení. Nesmím se ukvapit, nesmím zbytečně riskovat. Ale potřebuju se to dozvědět. Držím se, dokud neprojdeme poslední kontrolou a zbývá nám jen několik bloků, ale pak už se nedokážu déle ovládat.

„Moc dobře jsem Glenovu neznala,“ nadnesu. „Myslím tu bývalou.“

„Ne?“ ona na to. To, že vůbec něco řekla, jakkoli opatrně, mě trochu povzbudí.

„Poznala jsem ji teprve v máji,“ dodám. Cítím, jak mě polévá horko a zrychluje se mi tep. Pohybuju se na tenkém ledě. Předně je to lež. A jak se teď dostanu k druhému klíčovému slovu? „Tuším, že to bylo prvního května. Takový to byl májový den.“

„Opravdu?“ prohlásí lehce, lhostejně, hrozivě. „Ten výraz si nepamatuju. Překvapuje mě, že ty ano. Měla by ses snažit...“ Odmlčí se. „Vymazat si podobné...“ Opět se odmlčí. „... reminiscence z hlavy.“

Teď mě polévá chlad, prosakuje mi kůží jako voda. To bylo varování.

Nepatří k nám. Ale ví o nás.

Zbývající část cesty procházím v hrůze. Zase jsem udělala hloupost. Víc než hloupost. Dosud mě to nenapadlo, ale teď chápu: jestli Glenovu chytili, možná při výslechu promluví, mimo jiné i o mně. Jistě promluví. Nebude mít na vybranou.

Ale já jsem nic neudělala, ubezpečuju se, skoro nic. Jenom jsem něco věděla. Jenom jsem to neoznámila.

Vědí, kde je moje dcera. Co když ji přivedou a začnou mi vyhrožovat, že jí přede mnou něco udělají? Nebo jí to opravdu udělají? Jímá mě děs při pomyslení, co by jí mohli udělat. Nebo Lukovi, co když mají Luka? Nebo mé matce, Moirě nebo vlastně komukoli? Dobrý Bože, nedopusť, abych čelila takové volbě. Nevydržela bych to, vím to. Moira měla pravdu. Řeknu jim, co budou chtít slyšet, udám kohokoli. Je to tak, první výkřik, byť jen zakňourání, a budu hotová, přiznám se k jakémukoli zločinu, skončím na háku na Zdi. Zatni zuby, říkávala jsem si, a vydrž. To je mi teď k ničemu.

Tohle se mi honí hlavou cestou k domu.

Na rohu se k sobě obracíme obvyklým způsobem.

„Pod Jeho okem,“ loučí se nová, zrádná Glenova.

„Pod Jeho okem,“ odpovídám a snažím se tvářit horlivě. Jako by mi taková komedie mohla pomoci, když už jsem zašla tak daleko.

Potom udělá něco zvláštního. Nakloní se ke mně, takže se naškrobené bílé chlopně našich čepců téměř dotýkají a já vidím zblízka její bledě béžové oči i jemné tkanivo vrásek na jejích tvářích, a bleskurychle zašeptá hlasem ševelicím jako uschlé listí. „Oběsila se. Po ranních popravách. Viděla, jak pro ni jedou. Bylo to tak lepší.“

Pak vykročí ulicí k domovu.

KAPITOLA ČTYŘICÁTÁ PÁTÁ

Chvíli stojím a nemůžu popadnout dech, jako by mě někdo nakopl.

Takže je mrtvá a já se nakonec nemusím bát. Udělala to, než pro ni přijeli. Cítím obrovskou úlevu. Jsem jí vděčná. Zemřela, abych já mohla žít. Plakat pro ni budu později.

Ledaže by ta žena lhala. Ta možnost tu vždycky je.

Zhluboka se nadechnu a vydechnu, lapám po kyslíku. Prostor přede mnou zčerná a opět se vyjasní. Už vidím na cestu.

Obrátím se, otevřu branku, chvíli se jí držím, abych získala rovnováhu, a vejdu. Je tam Nick, myje auto a pohvizduje si. Tváří se velmi odtažitě.

Dobrý Bože, modlím se v duchu, udělám všechno, co budeš chtít. Teď když jsi mě ušetřil, přestanu myslet na sebe, pokud si to přeješ: vyprázdním se, stanu se opravdu kalichem. Vzdám se Nicka, zapomenu na ostatní, přestanu si stěžovat. Přijmu svůj úděl. Obětuju se. Budu činit pokání. Zřeknu se všeho. Zapřu sama sebe.

Uvědomuju si, že to nemůže být správná cesta, ale stejně si to říkám. Všechno, co nás učili v Červeném středisku, všechno, čemu jsem se bránila, mě najednou zaplavuje. Nechci bolest. Nechci se stát tanečnicí, nohy ve vzduchu, hlavu bez tváře zapasovanou v obdélníku bílé látky. Nechci být loutka visící ze Zdi, nechci být anděl bez křídel. Chci dál žít, v jakékoli formě. Vzdám se svobodně svého těla ve prospěch druhých. Ať si se mnou dělají, co chtějí. Jsem bídná.

Poprvé cítím jejich skutečnou moc.

~

Kráčím podél záhonů, podél smuteční vrby k zadnímu vchodu. Vejdu dovnitř a budu v bezpečí. Ve svém pokoji padnu na kolena, vděčně nasaju z plných plic zatuchlý vzduch páchnoucí po leštěnce na nábytek.

Z hlavního vchodu vyšla Serena Joy: stojí na schodech. Volá na mě. Co po mně chce? Chce, abych šla s ní do salonu namotávat šedivou vlnu? Nedokážu udržet ruce bez hnutí, něčeho si všimne. Ale stejně k ní kráčím, protože nemám na vybranou.

Tyčí se nade mnou na nejvyšším schodě. Oči má vyvalené, ostře modré na pozadí svráštělé bílé tváře. Odvracím pohled od jejího obličejě a sjíždím jím k zemi – k jejím nohám, ke špičce hole.

„Já jsem ti důvěřovala,“ spustí. „Snažila jsem se ti pomoci.“

Pořád se jí neodvážím vzhlednout do očí. Prostupuje mě pocit viny, načapali mě, ale při čem? Ze kterého z mých mnoha hříchů mě obviňuje? Jediný způsob, jak to zjistit, je být zticha. Kdybych se teď začala omlouvat za to či ono, byla by to chyba. Mohla bych na sebe prozradit něco, co vůbec netuší.

Třeba o nic nejde. Třeba je to kvůli sirce, kterou mám schovanou pod matrací. Svěším hlavu.

„Tak co?“ vyhrkne. „Nemáš mi k tomu co říct?“

Pohlédnu na ni. „K-k čemu?“ vykotám. Jakmile to vyslovím, už slyším, jak drze to zní.

„Tak se podívej!“ vyštěkne. Vytahuje volnou ruku zpoza zad. Drží v ní svůj zimní plášť. „Byla na něm rtěnka,“ ukazuje. „Jak ses mohla chovat tak sprostě? Já jsem mu to *říkala*...“ Pouští plášť, drží ještě něco, její ruka je kost a kůže. Odhodí to také. Na zem se snesou fialové flitry, svezou se po schodech jako had a zalesknou se na slunci. „Za mými zády,“ spílá mi. „Mohlas mi nechat aspoň něco.“ Takže ho přece jen miluje? Zvedá hůl. Mám dojem, že mě uhodí, ale neudělá to. „Seber si ten odporný hadr a mazej do svého pokoje. Jsi stejná jako ta před tebou. Coura. Skončíš jako ona.“

Hrbím se, zvedám se. Za mými zády si Nick přestal hvízdát.

Mám chuť se otočit a rozběhnout se k němu, vrhnout se mu do náručí. To by byla hloupost. Nemůže pro mě nic udělat. Stáhla bych ho s sebou.

Kráčím k zadnímu vchodu, do kuchyně, odložím košík, jdu nahoru. Chovám se spořádaně a klidně.

XV.
NOC

KAPITOLA ČTYŘICÁTÁ ŠESTÁ

Sedím ve svém pokoji u okna a čekám. Na klíně mi leží hrst pomačkaných hvězdiček.

Možná je to naposled, co musím čekat. Jenže nevím, na co vlastně čekám. Na co čekáš? říkávalo se. Myslelo se tím: *Pospěš si*. Neočekávala se žádná odpověď. Proč čekáš, to je jiná otázka, a ani na tu nedovedu odpovědět.

A přitom to není tak docela čekání. Je to spíš vyčkávání. Vyčkávání bez napětí. Konečně není žádný čas.

Upadla jsem v nemilost, což je opak milosti. Měla bych se tím spíš trápit.

Připadám si však klidná, pokojná, prostoupená netečností. Nedovol, aby tě ti hajzlové zničili. Opakuju si to pro sebe, ale nedává to žádný smysl. Mohla bych stejně dobře prohlašovat: Nedovol vzduch. Nebo: Nedovol být.

Tak bych to asi řekla.

~

V zahradě nikdo není.

Přemýšlím, jestli bude pršet.

~

Venku se pomalu smráká. Nebe už je narudlé. Brzy se setmí. Už se trochu setmělo. Netrvalo to dlouho.

~

Mohla bych udělat řadu věcí. Mohla bych třeba podpálit dům. Mohla bych svázat do uzlu nějaké oblečení a ložní prádlo a škrtnout ukrytou sirkou. Kdyby to nechytlo, byl by konec. Ale kdyby to chytlo, aspoň by se něco stalo, můj odchod by provázela nějaký signál. Trocha plamenů,

keré by se snadno uhasily. A mezitím bych mohla využít oblak dýmu a udusit se.

Mohla bych roztrhat prostěradlo na pruhy a umotat z něj nějaké lano, přivázat jeden konec k noze postele a zkusit rozbít okno. Keré je z nerozbitného skla.

Mohla bych jít za velitelem, padnout mu k nohám s rozcuchanými vlasy, jak se říkávalo, obejmout mu kolena, přiznat se, plakat, zapřisáhat. *Nolite te bastardes carborundorum*, mohla bych říct. Ne jako modlitbu. Představuju si jeho černé, vyleštěné střevíce, nevyzpytatelné boty, keré mají vlastní hlavu.

Nebo bych si mohla upevnit smyčku z prostěradla kolem krku, pověsit ji na hák ve skříni, napřít se celou vahou dopředu a udusit se na ní.

Mohla bych se schovat za dveřmi, počkat, až přijde, až se přibelhá chodbou s rozsudkem, pokáním, trestem, vrhnout se na ni, srazit ji k zemi a kopnout ji silně a přesně do hlavy. Abych ukončila její trápení a svoje taky. Abych ukončila naše trápení.

Ušetřilo by to čas.

Mohla bych sejít klidným krokem dolů po schodech a ven hlavním vchodem na ulici a tvářit se přitom, že vím, kam mám naměřeno, schválně, jak daleko bych se takhle dostala. Červená je tak dobře vidět.

Mohla bych zajít do Nickova pokoje nad garáží jako dřív. Mohla bych přemýšlet, jestli mě pustí dál a poskytne mi úkryt. Teď když ho skutečně potřebuju.

~

Zvažuju všechny ty možnosti lenivě. Každá mi připadá stejně těžká jako ostatní. Žádná se nezdá lepší než jiné. Dostavila se únava, cítím ji v těle, v nohách a v očích. To člověka nakonec vždycky dostane. Víra je jenom slovo, vyšívané.

~

Dívám se ven, jak přichází soumrak, a představuju si, jaký by byl v zimě. Padal by sníh, jemně a hravě by pokrýval všechno měkkým křišťálem, jako mlhavé měsíční světlo před deštěm, keré rozostřuje

siluety a smazává barvy. Říká se, že když pomine první pocit chladu, je umrznutí bezbolestné. Člověk si lehne do sněhu, jako když děti dělají andělíčka, a usne.

Cítím za sebou její přítomnost, přítomnost své předchůdkyně, své dvojnice, jak se otáčí pověšená na lustru v kostýmu z peří a hvězdiček, jako pták zasažený v letu, jako žena proměněná v anděla, než ji najdou. Tentokrát ji najdu já. Jak jsem si mohla myslet, že jsem tady sama? Vždycky jsme tu byly dvě. Tak už to ukonči, pobízí mě. Tohle melodrama už mě nebaví, už mě nebaví být zticha. Nemáš koho chránit, tvůj život nikomu k ničemu není. Chci, aby už skončil.

~

Když vstávám, zaslechnu černou dodávku. Slyším ji dřív, než ji spatřím: splývá se soumrakem, vyloupne se z vlastního zvuku jako jeho zbytnění, jako sraženina noci. Vjede na příjezdovou cestu a zastaví. Rozeznávám v šeru bílé oko a dvě křídla po stranách. Ta barva musí být fluorescentní. Od jejího stínu se odlepí dva muži, stoupají po schodech k hlavnímu vchodu, zazvoní. Slyším vyzvánění dole v hale, bim bam, jako duch podomní prodavačky parfémů.

Takže nakonec přijde něco daleko horšího.

Ztrácela jsem čas. Měla jsem vzít věci do svých rukou, dokud to ještě šlo. Měla jsem v kuchyni ukrást nůž, dostat se nějak k nůžkám na šití. Nebo sebrat zahradnické nůžky, pletací jehlici – svět je plný zbraní, stačí jen hledat. Měla jsem dávat pozor.

Ale teď už je pozdě, už slyším jejich kroky na mdle růžovém běhounu na schodech: těžký, tlumený dusot, tep na spáncích. Stojím zády k oknu.

Očekávám někoho cizího, ale v záblesku světla v otevřených dveřích se objeví Nick. Nedokážu si to srovnat v hlavě, ledaže by byl jedním z nich. Vždycky tu byla ta možnost. Nick jako soukromé Očko. Špinavou práci dělají špinaví lidé.

Ty hajzle! křičím v duchu. Otvírám pusou, abych to vyslovila nahlas, ale on přistoupí těsně ke mně a zašeptá naléhavě: „Neboj se. Je to Mayday. Běž s nimi.“ Osloví mě mým pravým jménem. Proč by to mělo něco znamenat?

„S nimi?“ Vidím, že za ním stojí dva muži, stropní světlo na chodbě proměňuje jejich hlavy v lebky. „Ty ses snad zbláznil.“ Moje nedůvěřivost visí nad ním jako temný anděl varující mě, abych na něj nedala. Téměř ho vidím. Proč by nemohl znát Mayday? Všechny Oči ho jistě znají – určitě ho vymlátili, vykroutili a vytloukli z mnoha těl, z mnoha úst.

„Důvěřuj mi,“ šeptá ta slova, která sama o sobě nikdy nebyla amulet. Neení v tom žádná záruka.

Ale chytám se té nabídky. Nic jiného mi nezbyvá.

~

Vedou mě dolů po schodech, jeden přede mnou a druhý za mnou. Jdeme beze spěchu, na chodbě se svítí. Jak to navzdory strachu působí obyčejně. Vidím odsud hodiny. Neukazují žádný konkrétní čas.

Nick už s námi není. Možná sešel po zadním schodišti, aby si ho nevyšimlil.

Serena Joy stojí v hale pod zrcadlem a nevěřicně hledí nahoru. Velitel je za ní, dveře do salonu jsou otevřené. Jeho vlasy jsou šedivější než jindy. Vypadá ustaraně a bezmocně, ale už se ode mě odtahuje, dává ode mě ruce pryč. Ať pro něj jinak znamenám cokoli, v tuto chvíli znamenám i neštěstí. Jistě se kvůli mně pohádali – určitě mu to dala pěkně sežrat. Nemůžu si pomoci, ale je mi ho líto. Moira má pravdu, jsem měkota.

„Co provedla?“ ptá se Serena Joy. Takže ona je nezavolala. Ať už na mě chystala cokoli, měla to být pomsta soukromějšího charakteru.

„To nesmíme říct, paní,“ oznámí ten přede mnou. „Nezlobte se.“

„Musíte mi ukázat povolení,“ ozve se velitel. „Máte zatykač?“

Teď bych mohla začít ječet, chytit se zábradlí, zříct se důstojnosti. Mohla bych je zastavit, aspoň na chvíli. Jestli jsou skuteční, zůstanou, a jestli ne, utečou. Nechají mě tady.

„Ne že bychom ho potřebovali, pane, ale všechno je podle rozkazu,“ oznámí znovu ten první. „Vyzrazení státních tajemství.“

Velitel si přikládá ruku na čelo. Co jsem vykládala a komu, a který z jeho nepřátel na to přišel? Možná i z něj se teď stane bezpečnostní

riziko. Stojím nad ním, shlížím k němu: zmenšuje se. Už mezi nimi proběhly čistky a jistě budou následovat další. Serena Joy zbledla.

„Ty mrcho,“ vrčí. „Po všem, co pro tebe udělal.“

Z kuchyně se tlačí Cora s Ritou. Cora se dala do pláče. Byla jsem její naděje, a já ji nechala na holičkách. Teď zůstane navždycky bezdětná.

Dodávka čeká na příjezdové cestě, zadní dvoukřídle dveře dokořán. Ti dva mě berou každý z jedné strany za loket a pomáhají mi dovnitř. Nemám tušení, jestli tohle je můj konec, nebo nový začátek: vydala jsem se do rukou neznámých lidí, protože nemůžu jinak.

A tak vcházím do temnoty uvnitř; anebo do světla.

HISTORICKÉ POZNÁMKY

HISTORICKÉ POZNÁMKY K PŘÍBĚHU SLUŽEBNICE

Částečný přepis jednání Dvanáctého sympozia badatelů v oboru dějin Gileádu, pořádaného v rámci Konference Mezinárodní historické společnosti dne 25. června 2195 na Univerzitě Denay v Nunavitu

Předsedající: profesorka Maryann Srpek Měsíce, katedra antropologie bělošského etnika, Univerzita Denay, Nunavit

Hlavní řečník: profesor James Darcy Pieixoto, ředitel Archivu dvacátého a jednadvacátého století, Cambridgeská univerzita, Anglie

SRPEK MĚSÍCE:

Jsem ráda, že vás zde dnes můžu všechny přivítat, a těší mě, že jste se na přednášku profesora Pieixota dostavili v tak hojném počtu. Bude to jistě velmi zajímavý a hodnotný příspěvek. V Asociaci pro výzkum Gileádu se domníváme, že toto období si zaslouží větší pozornost, jelikož ve svém důsledku změnilo mapu světa, zejména na naší polokouli.

Ale ještě než přistoupíme k tématu, dovoluji mi několik organizačních poznámek. Výprava na ryby proběhne zítra podle plánu a ti z vás, kdo jste si s sebou nevezli vybavení proti dešti a repelent, si můžete vše potřebné zapůjčit za drobný poplatek na recepci. Přírodovědná procházka a zpěvy v dobových kostýmech pod širým nebem se odkládají na pozítří, neboť náš neomylný profesor Johnny Věrný Pes nás ujistil, že se do té doby umoudří počasí.

Dovoluji, abych vám připomněla i ostatní akce pořádané Asociací pro výzkum Gileádu, které jsou vám v rámci našeho dvanáctého sympozia na této konferenci k dispozici. Zítra odpoledne vystoupí

profesor Gopal Chatterjee z Katedry západní filozofie na Univerzitě Baroda v Indii s příspěvkem na téma „Prvky Krišny a Kálí ve státním náboženství raného Gileádu“. Ve čtvrtek dopoledne nás čeká prezentace profesorky Sieglindy Van Burenové z Katedry vojenské historie na Univerzitě San Antonio v Republice Texas. Profesorka Van Burenová si pro nás připravila nesmírně podnětnou a bohatě dokumentovanou přednášku, jejíž název zní „Varšavská taktika: Politika obklíčení městského centra v gileádských občanských válkách“. Obě tyto přednášky si jistě nikdo z vás nebude chtít nechat ujít.

Musím také připomenout našemu hlavnímu řečníkovi – i když to jistě není zapotřebí –, aby dodržel časový rámeček, protože bychom rádi nechali prostor pro dotazy a nikdo z nás jistě nechce zmeškat oběd jako včera. (*Smích.*)

Profesora Pieixota vám nemusím představovat, všichni ho velice dobře znáte, a pokud ne osobně, pak prostřednictvím jeho rozsáhlého díla. Mimo jiné zmiňme publikaci „Zákony přepychu v průběhu staletí: Analýza dokumentů“ a slavnou studii „Írán a Gileád: Dvě monoteokracie na sklonku dvacátého století – pohled prostřednictvím deníků“. Jak jistě víte, spolu s profesorem Knotlym Wadem rovněž z Cambridgeské univerzity se postaral o transkripci, komentář a vydání rukopisu, o němž bude vzápětí řeč. Jeho přednáška má název „Problémy autenticity v *Příběhu služebnice*“.

Profesor Pieixoto.

Potlesk.

PIEIXOTO:

Děkuji vám. Jak předdeslala naše půvabná paní předsedající, nesmíme zmeškat oběd, a já souhlasím, rozvláčná přednáška na lačný žaludek by byla jistě nestravitelná. (*Smích.*)

Ale teď vážně. Jak napovídá název mého kratičkého příspěvku, chtěl bych se dnes zabývat problémy spojenými s takzvaným rukopisem, který je dnes již všeobecně znám pod jménem *Příběh služebnice*. Říkám „takzvaným“, neboť to, co máme před sebou, není

původní podoba díla. Když bylo objeveno, přísně vzato to vůbec nebyl rukopis a nebyl nijak označen. S názvem „Příběh služebnice“ přišel profesor Wade, zčásti na počest velkého Geoffreyho Chaucera – ale ti z vás, kdo znají profesora Wadea neformálně tak jako já, budou jistě souhlasit, když řeknu, že každá slovní hříčka je záměrná a že narážka na lechtivou atmosféru *Povídek canterburských* vystihuje takřikající jádro pudla společnosti, o které naše sága pojednává. (*Smích, potlesk.*)

Předmět našeho zájmu – nechce se mi používat výraz *dokument* – byl nalezen v oblasti někdejšího města Bangor na území, které se před nástupem gileádského režimu nazývalo stát Maine. Víme, že toto město bylo významnou přestupní stanicí na trase, kterou naše autorka nazývá „Únikovou cestou pro ženy“. Z tohoto důvodu mu naše asociace věnovala už od samého začátku velkou pozornost.

Doličný předmět v původní podobě tvořila kovová krabice z výstroje americké armády, pocházející přibližně z roku 1955. Tato skutečnost by sama o sobě nemusela mít zvláštní význam, neboť víme, že tyto krabice se často v rámci „přebytečné výstroje“ odprodávaly, a byly tudíž nepochybně běžně dostupné. V této krabici zalepené páskou, kterou se kdysi lepily poštovní balíky, bylo zhruba třicet magnetofonových kazet, jaké se používaly přibližně do osmdesátých až devadesátých let dvacátého století, než je plně nahradily kompaktní disky.

Připomínám, že to nebyl první objev tohoto druhu. Jistě jste slyšeli např. o „Pamětech A. B.“, nalezených v jedné garáži na předměstí Seattlu, a o „Deníku P.“, který byl náhodou vykopán při hloubení základů nového domu nedaleko míst, kde stávalo město Syracuse ve státě New York.

Já i profesor Wade jsme byli tímto novým objevem nadšeni. Naštěstí se nám už před pár lety podařilo s pomocí jednoho vynikajícího specialisty na zastaralé technologie rekonstruovat zařízení na přehrávání takovýchto pásků a okamžitě jsme se pustili do pečlivé transkripce.

Celý nález tvořilo úhrnem asi třicet kazet, na nichž se v různém poměru střídala hudba a mluvené slovo. Obecně lze konstatovat, že na

každé kazetě jsou na začátku dvě nebo tři písně, nepochybně jako kamufláž, načež se hudba přeruší a začne vyprávění. Promlouvající ženský hlas podle našich expertů na hlasovou identitu patří ve všech případech jedné a téže osobě. Kazety byly označeny autentickými dobovými názvy, pocházejícími pochopitelně z období před začátkem raného Gileádu, neboť s nástupem režimu byla veškerá světská hudba zakázána. V souboru se vyskytovaly například čtyři kazety s názvem „Elvis Presley: Zlatá éra“, tři „Litevské lidové písně“, trojice označená „Divokej George to vzdává“, dvakrát „Mantovaniho romantické smyčce“, jakož i několik dalších titulů objevujících se pouze jednotlivě: k mým nejoblíbenějším patří „Twisted Sister v Carnegie Hall“.

Obaly byly tedy sice autentické, ale ne vždy odpovídaly kazetám s danými písněmi. Kromě toho nebyly kazety seřazeny v žádném konkrétním pořadí, ale volně rozházeny na dně krabice, nebyly dokonce ani očíslovány. Proto jsme s profesorem Wadem museli seřadit mluvené pasáže do posloupnosti, v jaké byly podle našeho názoru vysloveny; jak jsem však už při jiných příležitostech uvedl, veškeré tyto úpravy jsou věcí dohadů a je třeba chápat je jako pořadí přibližné, dokud je další výzkumy nepotvrdí.

Jakmile jsme měli v ruce přepis – a museli jsme ho několikrát revidovat vzhledem k problémům s přízvukem, nesrozumitelným dobovým narážkám a archaismům –, bylo třeba rozhodnout, jaké povahy je vlastně onen materiál, který jsme tak pracně získali. Nabízelo se několik možností. Za prvé mohlo jít o padělek. Jak víte, vyskytla se už řada takových padělků, za něž nakladatelé zaplatili značné částky ve snaze vydělat na senzačnosti podobných příběhů. Zdá se, že některá dějinná údobí se pro ostatní společnosti a pro budoucí generace rychle stávají zdrojem nepříliš poučných legend a pramenem pokryteckého sebeuspokojení. Dovolíte-li na tomto místě malou editorskou odbočku, musím konstatovat, že podle mého názoru bychom neměli nad obyvateli Gileádu vynášet ukvapené mravní soudy. Dnes už pochopitelně víme, že podobné soudy jsou z definice závislé na naší vlastní kultuře. Gileádská společnost byla navíc pod značným

tlakem, a to nejen demografickým, a podléhala faktorům, které nás dnes už našťestí nemusejí trápit. Naším úkolem není odsuzovat, nýbrž porozumět. (*Potlesk.*)

Ale nyní zpátky k tématu: takovéto pásky je nicméně velmi obtížné přesvědčivě padělat, a jak nás ujistili experti, kteří je zkoumali, samotné kazety jsou nepochybně autentické. Nahrávka jako taková, tedy přehrání hudebního pásku mluveným slovem, je zjevně stará nejméně sto padesát let.

Předpokládáme-li tedy, že pásky jsou pravé, jak přistupovat k vlastnímu vyprávění? Je zřejmé, že nemohlo být nahráno v době, o níž pojednává, neboť mluví-li autorka pravdu, neměla by k dispozici žádné nahrávací zařízení ani kazety, ani by je neměla kde ukrýt. Navíc je vyprávění charakteristické jistým prvkem odstupu, který podle mého soudu vylučuje synchronní záznam. Je prodchnuto vzpomínkami na prožité emoce, popisované ne-li v klidu, pak alespoň *post facto*.

Měli jsme za to, že pokud by se nám podařilo zjistit totožnost vypravěčky, mohlo by se nám následně také podařit vysvětlit, jak tento dokument – v zájmu stručnosti mu tak budu říkat – vlastně vznikl. Za tímto účelem jsme zahájili pátrání na dvou frontách.

Nejprve jsme se pokusili s přispěním starých plánů města Bangor a další dochované dokumentace identifikovat obyvatele domu, jenž v té době v místě objevu stával. Vycházeli jsme z domněnky, že šlo nejspíš o takzvaný úkryt na Únikové cestě pro ženy v daném období a že naše autorka se v něm několik týdnů či měsíců skrývala, řekněme na půdě či ve sklepě, a v té době měla možnost nahrávky pořídit. Nemůžeme samozřejmě také vyloučit, že kazety se na místo nálezu přesunuly později. Doufali jsme, že se nám podaří vystopovat potomky těchto hypotetických obyvatel, kteří by nás mohli dovést k dalším materiálům: například k deníkům či nějakým rodinným příběhům předávaným z generace na generaci.

Tato stopa vedla bohužel do ztracena. Nelze vyloučit, že tito lidé, pokud skutečně byli článkem ilegálního řetězce, byli odhaleni a zatčeni, a v takovém případě by veškerá dokumentace s nimi spojená byla zničena. Pustili jsme se proto do boje na jiném poli. Prohledali

jsme dobové záznamy ve snaze porovnat známé historické osobnosti s osobami, které vystupují v našem vyprávění. Dochované záznamy z oné doby jsou sporadické, neboť gileádský režim měl ve zvyku vymazávat vlastní počítače a ničit tištěné dokumenty, poté co proběhlo několik čistek a převratů, ale některé tištěné materiály se přece dochovaly. Mnohé z nich byly propašovány do Anglie pro účely propagace různých organizací na záchranu žen, kterých byla v té době na Britských ostrovech celá řada.

Nedělali jsme si iluze, že se nám podaří identifikovat vypravěčku. Z jejího vyprávění je zřejmé, že patřila k první vlně žen odvedených pro reprodukční účely a přidělených těm, kdo vykazovali potřebu takových služeb a mohli si je díky elitnímu postavení nárokovat. Režim si hned zkraje vytvořil zásobu takových žen jednoduše tím, že prohlásil veškerá druhá manželství a nemanželské svazky za cizoložství, zatkl příslušné ženy a pod záminkou, že jsou mravně nezpůsobilé, jim odebral děti, které již měly, a poskytl je k adopci bezdětným párům z horních vrstev, které chtěly získat potomky jakýmkoli způsobem. (Ve středním období byla tato politika rozšířena na veškerá manželství uzavřená mimo státní církve.) Vysoce postavení muži si tak mohli vybírat z řad žen, jež prokázaly rozmnožovací schopnost tím, že už porodily alespoň jedno zdravé dítě, což byla nepochybně žádoucí vlastnost v době prudce klesající porodnosti, s níž se potýkalo bělošské etnikum. Tento fenomén byl tehdy patrný nejen v Gileádu, ale ve většině bělošských zemí na severní polokouli.

Důvody tohoto poklesu dnes nejsou zcela zřejmé. Klesající reprodukční schopnost jistě částečně souvisela s širokou dostupností nejrůznějších druhů antikoncepčních prostředků i dosažitelností interrupce v období těsně před nástupem gileádského režimu. Neplodnost byla tedy do jisté míry záměrná, což by vysvětlovalo rozdílné statistické údaje mezi bělošskými a nebělošskými etniky; neobjasňuje to však veškerou neplodnost. Nemusím vám připomínat, že lidstvo v té době čelilo syfilidě kmene R a epidemii AIDS, které po svém rozšíření mezi běžnou populaci vyřadily mnoho mladých, pohlavně aktivních lidí z reprodukčního cyklu. Stále častěji docházelo

k spontánním potratům, rodily se mrtvé či deformované děti, kterýžto trend se přičítá nejružnějším haváriím jaderných elektráren a sabotážím, jež byly pro tu dobu typické, ale také únikům ze skladů chemických a biologických zbraní a legálních či ilegálních skládek toxického odpadu, kterých byly tisíce – v některých případech se tyto látky prostě vylévaly do kanalizace –, a rovněž nekontrolovanému užívání insekticidů, herbicidů a jiných postřiků.

Ať už to však způsobilo cokoli, dopady byly značné a gileádský režim nebyl jediný, kdo na ně v té době reagoval. Například Rumunsko v osmdesátých letech předběhlo Gileád v tom, že zakázalo veškeré formy zabraňování početí a zavedlo povinné těhotenské testy pro všechny ženy, přičemž kariérní postup a zvyšování mzdy byly vázány na plodnost.

Potřeba služeb, které bychom mohli nazvat reprodukčními, byla zjevná už v předgileádském období, kdy ji nedostatečně naplňovaly metody „inseminace“, „asistované reprodukce“ a využívání „náhradních matek“, kterým se za tuto službu platilo. Gileád zakázal první dvě zmíněné metody jako protináboženské, třetí však legitimizoval a uplatňoval násilně, neboť se mělo za to, že má svůj předobraz v bibli – sériovou polygamií běžnou v předgileádském období proto nahradil starší formou simultánní polygamie, jež se vyskytovala jak v raném starozákonním období, tak v devatenáctém století v bývalém státě Utah. Dějinná skutečnost nás učí, že žádný nový systém nedokáže nahradit starší, aniž do sebe včlení řadu prvků toho předchozího, jak dokládají pohanské prvky ve středověkém křesťanství a vznik ruské KGB z carské tajné policie, která jí předcházela, a Gileád nebyl v tomto směru žádnou výjimkou. Jeho rasistická politika byla například pevně zakotvená v předgileádském období, a rasistické obavy poskytl gileádskému převratu do jisté míry i emocionální oporu, která mu umožnila tak markantně uspět.

Naše autorka byla tudíž jednou z mnoha, a je třeba na ni nahlížet v širokém kontextu dějinného okamžiku, jehož byla součástí. Co dalšího však o ní víme kromě věku, jistých fyzických rysů, jež by se mohly vztahovat ke komukoli, a místa pobytu? Velmi málo. Šlo zřejmě o

vzdělanou ženu, pokud lze absolventa tehdejší severoamerické univerzity nazvat vzdělaným. (*Smích, několik záupnění.*) Ale takové ženy se vyskytovaly takřikajíc na každém rohu, takže nám to mnoho nepomůže. Nepovažuje za vhodné sdělit nám své původní jméno, je ovšem zřejmé, že veškeré oficiální záznamy o něm byly zničeny při jejím nástupu do Rekvalifikačního střediska Ráchel a Ley. „Fredova“ nám nic neříká, neboť stejně jako v případě „Glenovy“ a „Warrenovy“ šlo o patronyma odvozená od křestního jména příslušného pána. Každá žena obdržela takové jméno při nástupu do domácnosti určitého velitele a při odchodu jí bylo opět odebráno.

Ostatní jména zmiňovaná v dokumentu jsou pro účely identifikace a ověření autenticity rovněž bezcenná. Žádného „Luka“ ani „Nicka“ se nám najít nepodařilo, a podobné to bylo i s „Moirou“ a „Janine“. Je vysoce pravděpodobné, že šlo beztak o krycí jména, která měla chránit své nositele pro případ, že by se kazety dostaly do nepovolaných rukou. To by potvrdovalo naši hypotézu, že nahrávky byly pořízeny na území Gileádu, a nikoli vně za účelem zpětného propašování přes hranice pro potřeby ilegální organizace Mayday.

Po vyloučení výše uvedených stop nám tedy zbyla poslední možnost. Domnívali jsme se, že pokud by se nám podařilo vypátrat nejasnou postavu „velitele“, dosáhli bychom alespoň nějakého pokroku. Měli jsme za to, že tak vysoce postavený člověk se nejspíš účastnil jednání prvních, přísně utajených Institutů synů Jákobových, kde se utvářela filozofie a struktura Gileádu. Tyto instituty vznikly krátce poté, co supervelmoci uznaly, že v závodech ve zbrojení nastala patová situace, a podepsaly mezi sebou tajnou Dohodu o rozdělení sfér vlivu, jež jim ponechala volné ruce k potlačování stále četnějších povstání v rámci vlastních hranic. Oficiální záznamy z jednání Synů Jákobových však byly zničeny po Velké čistce ve středním období, která vedla k diskreditaci a likvidaci řady původních architektů Gileádu – jisté informace nám nicméně zprostředkoval šifrovaný deník Wilfreda Limpkina, jednoho ze zúčastněných sociobiologů. (Jak víme, sociobiologickou teorii přirozené polygamie uplatňoval režim jako

vědecké ospravedlnění některých svých bizarnějších praktik, podobně jako předchozí ideologie využívaly darwinismus.)

Z Limpkinových záznamů vyplývá, že existují dva potenciální kandidáti, tedy dva muži, jejichž jména obsahují prvek „Fred“: Frederick R. Waterford a B. Frederick Judd. Ani u jednoho se nám nedochovaly fotografie, ale Limpkin popisuje druhého zmíněného pána jako nafoukance a – cítuji –, „člověka, který nezná jinou předehru než ve smyslu hudebním“. (*Smích.*) Sám Limpkin přišel o život brzy po vzniku Gileádu a jeho deník se nám zachoval pouze díky tomu, že pisatel předvídal svůj konec a poslal ho švagrové do kanadského Calgary.

Jak Waterford, tak Judd vykazují charakteristiky, které do našeho příběhu zapadají. Waterford studoval obor průzkum trhu a podle Limpkina přišel s podobou povinných ženských krojů i s myšlenkou, že by služebnice měly chodit v červené, k níž ho zřejmě inspirovaly stejnokroje německých válečných zajatců v pracovních táborech v Kanadě za druhé světové války. Podle všeho se staral rovněž o propagaci „kolektivních poprav“, jejichž název pravděpodobně odvodil z tělocvičného programu populárního někdy v poslední třetině století – obřad s lanem naopak vychází z lidového obyčeje praktikovaného na anglickém venkově v sedmnáctém století. Výraz „likvidace“ pochází možná taktéž z jeho hlavy, byť záhy po upevnění moci Gileádu se tento výraz rozšířil z původního neutrálního kontextu na obecné označení pro odstraňování politických odpůrců. Jak jsem už předeslal, jen málo myšlenek gileádského režimu bylo skutečně originálních či nových; jeho genialita spočívala v syntéze.

Naproti tomu Judd se očividně zajímal méně o vnější prezentaci a více o taktiku. To on navrhl, aby Synové Jákobovi použili málo známý materiál CIA o destabilizaci cizích vlád jako strategickou příručku pro vlastní účely, a zároveň sestavil první černé listiny prominentních „Američanů“ té doby, určených k likvidaci. Má se za to, že byl i hlavním strůjcem masakru v americkém Kongresu, který nepochybně vyžadoval maximální infiltraci do bezpečnostního systému budovy a bez kterého by nikdy nebylo možné zrušit ústavu. Kromě toho byl

iniciátorem plánu na repatriaci Židů, v jehož důsledku nejedna plně naložená loď převážející Židy prostě skončila na dně Atlantiku v honbě za maximálním ziskem. Podle toho, co o Juddovi víme, by mu něco takového nedělalo vrásky. Byl zastáncem tvrdé linie a Limpkin mu připisuje výrok: „Udělalí jsme chybu, že jsme je naučili číst. Příště už se to nestane.“

Pokud Waterford vymyslel pojem kolektivní popravy, pak Judd je strůjcem jejich podoby; tvrdil, že je to nejen obzvlášť děsivý a účinný způsob, jak se zbavit podvratných živelů, ale zároveň poslouží i jako ventil pro ženský živel v Gileádu. Obětní beránci byli užiteční ve všech dobách – a pro tyto služebnice, jindy tak přísně kontrolované, muselo být zadostiučiněním dostat čas od času možnost roztrhat nějakého muže na kusy holýma rukama. Tato praxe si získala takovou oblibu a byla tak účinná, že se z ní ve střední éře stala pravidelná záležitost: konala se čtyřikrát do roka, vždy o slunovratech a dnech rovnodennosti. Najdeme v ní odezvy rituálů plodnosti raných kultů bohyně Země. Jak jsme se dozvěděli včera odpoledne při panelové diskusi, Gileád byl sice svou formou nepochybně patriarchální, ale v jeho obsahu najdeme i prvky matriarchátu, podobně jako v některých vrstvách společnosti, z nichž vzešel. Jak architekti režimu dobře věděli, při zavedení účinného totalitního systému, neřkuli jakéhokoli systému je nutné nabídnout nějaké výhody a svobody alespoň omezenému počtu privilegovaných osob výměnou za ty, které ztratí.

V této souvislosti mi dovoluete několik poznámek k ženskému dozorovému orgánu, jehož příslušnice se nazývaly „tety“. Judd – podle Limpkinova deníku – se od počátku domníval, že nejlepší a nejúspornější způsob, jak držet ženy pod kontrolou pro reprodukční a jiné účely, nabízí využití dalších žen. V dějinách k tomu byla řada precedentů: podobný rys vlastně nechyběl žádné násilně nebo jinak ustavené říši, která ovládala domorodce za pomoci příslušníků jejich vlastního kmene či národa. V případě Gileádu existovala celá řada žen ochotných působit jako tety – buď proto, že upřímně věřily v „tradiční hodnoty“, jak samy říkaly, anebo výměnou za výhody, které jim tato služba skýtala. Kde jsou vlivné pozice omezené, tam se i trocha moci

nad druhými stává lákadlem. Svou roli tu sehrály i negativní motivace: bezdětné, neplodné či starší ženy, které nebyly provdané, se mohly službou v řadách tet vyhnout násilnému přesídlení do nechvalně proslulých kolonií, které tvořily mobilní populace využívané především jako nahraditelné čety na odklizení toxického odpadu, byť při troše štěstí mohl člověk skončit i u méně nebezpečné práce, jako bylo sklizení bavlny nebo ovoce.

S myšlenkou jako takovou tedy přišel Judd, ale její realizace nese Waterfordův rukopis. Kdo jiný ze Synů Jákobových by přišel s nápadem, aby si tety vybíraly jména podle komerčních produktů pro ženy z období před Gileádem, ve snaze působit povědomým a uklidňujícím dojmem – názvy kosmetických řad, dortů v prášku, mražených dezertů, a dokonce léčivých přípravků? Byl to geniální nápad, který potvrzuje naši domněnku, že Waterford byl ve svých nejlepších letech velmi vynalézavý. Totéž se dá svým způsobem prohlásit i o Juddovi.

Dotyční pánové byli bezdětní, a měli tedy nárok na řadu služebnic. V naší společné stati „Pojem ‚sémě‘ v raném Gileádu“ jsme si s profesorem Wadem pohrávali s myšlenkou, že oba – tak jako řada jiných velitelů – se dostali do styku s virem působícím sterilitu, který byl vyvinut v rámci utajených genetických pokusů s příušnicemi ještě před Gileádem a jenž měl být přidán do kaviáru určeného pro nejvyšší představitele vlády v Moskvě. (Po Dohodě o rozdělení sfér vlivu bylo od experimentu upuštěno, neboť se mělo za to, že virus je špatně ovladatelný, a tudíž příliš nebezpečný, byť někteří navrhovali rozptýlit ho nad Indií.)

Judd ani Waterford však neměli manželku jménem „Pam“ ani „Serena Joy“. Druhé zmíněné jméno je navíc zřejmě poněkud škodolibým výtvozem autorčiným. Juddova manželka se jmenovala Bambi Mae a Waterfordova Thelma. Paní Waterfordová však kdysi působila jako televizní osobnost typu, který autorka popisuje. Víme to od Limpkina, který na její adresu činí několik uštěpačných poznámek. Režim sám však všechny podobné odchylky od ortodoxie, jichž se manželky členů elity v minulosti dopustily, velice pečlivě zakrýval.

Většina faktů hovoří pro Waterforda. Víme například, že uvízl – zřejmě krátce po popisovaných událostech – v jedné z prvních čistek, že byl obviněn z liberálních sklonů, z držení rozsáhlé a nepovolené sbírky heretických obrázkových a literárních materiálů a z přechovávání podvratného živilu. To bylo ještě předtím, než režim začal procesy utajovat a přestal je vysílat v televizi, takže tyto události byly v Anglii zachyceny prostřednictvím satelitních antén a jejich videozáznam máme nyní k dispozici v našich archivech. Záběry Waterforda na nich nejsou příliš zřetelné, ale je zřejmé, že měl šedivé vlasy.

Pokud jde o podvratný živel, který měl Waterford u sebe přechovávat, mohla jím být samotná „Fredova“, neboť ta se svým útekem do této kategorie zařadila. Pravděpodobnější však je, že šlo o Nicka, který nepochybně dopomohl „Fredově“ k útěku, což dokládá už sama existence kazet. Způsob provedení nasvědčuje tomu, že byl členem ilegální organizace Mayday, která nebyla totožná s Únikovou cestou pro ženy, ale byla s ní ve spojení. Úniková cesta sloužila pouze jako záchranná síť, kdežto Mayday byla polovojenská organizace. Je známo, že řada členů Mayday pronikla až na nejvyšší pozice mocenské struktury Gileádu, a umístění jednoho z nich jako řidiče do Waterfordovy domácnosti bylo nepochybně skvělým kouskem, a to dvojnásob, neboť „Nick“ musel být současně příslušníkem tajné policie (takzvaných Očí), jak to bývalo u takových řidičů a osobních sluhů běžné. Waterford by o tom samozřejmě věděl, ale jelikož všichni vysoce postavení velitelé byli automaticky i důstojníky Očí, nevěnoval tomu patrně velkou pozornost a nenechal se vyvést z míry tím, co považoval za drobné prohřešky. Stejně jako většina velitelů v raném Gileádu, kteří se později stali obětí čistek, považoval své postavení za neotřesitelné. Ve středním Gileádu si už počínali obezřetněji.

Toto vše jsou pouhé dohady. Pokud uvažujeme správně – to jest pokud „velitelem“ byl skutečně Waterford –, zůstává řada nejasností. Některé za nás mohla vyřešit sama anonymní autorka, kdyby zvolila jiný způsob uvažování. Kdyby měla instinkt reportérky nebo špiónky, mohla nám podat řadu cenných informací o fungování gileádské říše.

Co bychom dnes dali alespoň za dvacet stránek z obsahu Waterfordova soukromého počítače! Musíme však být vděční za každý drobek, který nám bohyň Historie milostivě zanechá.

Pokud jde o konečný osud naší vypravěčky, zůstává obestřen tajemstvím. Propašovali ji přes hranice Gileádu do tehdejší Kanady a dostala se odtud do Anglie? To by bývalo bylo moudré, neboť tehdejší Kanada si nechtěla mocného souseda znepřátelit, a tak často docházelo k raziím a repatriaci takových uprchlíků. Je-li tomu tak, proč si nevezla nahrávku s sebou? Možná se vydala na cestu narychlo, možná se obávala, že ji u ní najdou. Je ovšem také možné, že byla znovu dopadena. Jestli se však skutečně dostala až do Anglie, proč svůj příběh nezveřejnila, tak jako to udělalo po útěku ze země tolik jiných? Možná se bála pomsty na „Lukovi“, za předpokladu, že byl ještě naživu (což není pravděpodobné), či dokonce na své dceři, neboť gileádský režim se neštítit podobných opatření a používal je jako pojistku proti negativní publicitě v zahraničí. Nejednou se totiž stalo, že neopatrný uprchlík obdržel v expresním vzduchotěsném balíku, například v plechovce od kávy, zásilku v podobě ruky, ucha nebo nohy. Anebo patřila k těm uprchlým služebnicím, které se vzhledem ke své dřívější existenci po útěku jen obtížně adaptovaly na život ve vnějším světě. Je možné, že se podobně jako ony uzavřela do sebe. Nic z toho se nedovíme.

Můžeme se také pouze dohadovat, co vedlo „Nicka“ k zorganizování jejího útěku. Můžeme se domnívat, že jakmile bylo odhaleno spojení autorčiny spolčnice Glenovy s organizací Mayday, ocitl se v ohrožení i on, neboť Fredovu by nepochybně čekal výslech. Trestry za nepovolené sexuální styky se služebnicí byly tvrdé a zachránit ho nutně nemusela ani jeho příslušnost k tajné policii. Gileádská společnost byla extrémně komplikovaná a každý přestupek mohli skrytí nepřátelé uvnitř režimu využít proti tomu, kdo se ho dopustil. Mohl ji samozřejmě zabít vlastnoručně, což by snad býval rozumnější postup, ale lidské srdce vždy hraje svou roli, a jak víme, oba se domnívali, že s ním možná čeká dítě. Který gileádský muž by odolal možnosti otcovství, takové cennosti, takového uznání?

Místo toho povolal záchranný tým Očí, jehož členové mohli být agenti, či nikoli, ale v každém případě podléhali jeho rozkazům. Je možné, že si tím přivodil vlastní pád. Ani to se nikdy nedovíme.

Dostala se naše vypravěčka bezpečně ven a vybuodovala si nový život? Anebo ji našli v její skrýši na půdě, zatkli a poslali do kolonií nebo do klubu U Jezábely, či dokonce popravili? Náš dokument, byť svým způsobem výmluvný, o těchto věcech mlčí. Můžeme sice vyvolat Eurydiku z říše mrtvých, nedokážeme ji však přimět, aby nám zodpověděla naše otázky – a když se k ní otočíme, zahlédneme ji pouze na okamžik, než nám unikne z dosahu a zmizí. Jak vědí všichni historikové, minulost je jedna velká temnota plná ozvěn. Můžeme z ní zaslechnout hlasy, ale slova, jež pronášejí, jsou prosycená tmou, z níž vycházejí; a ať se snažíme sebevíc, nedokážeme je zpravidla v jasnějším světle naší doby přesně dešifrovat.

Potlesk.

Máte nějaké dotazy?

EDIČNÍ POZNÁMKA

Citace ze Starého a Nového zákona jsou upraveny podle znění ekumenického překladu Bible (Česká biblická společnost, Praha 1991).

OBSAH

PŘEDMLUVA	7
I. NOC	15
II. NÁKUPY	18
III. NOC	47
IV. ČEKÁRNA	52
V. ODPOLEDNÍ KLID	77
VI. DOMÁCNOST	86
VII. NOC	108
VIII. ZROZENÍ	113
IX. NOC	147
X. DUCHOVNÍ SVITKY	152
XI. NOC	193
XII. U JEZÁBELY	199
XIII. NOC	261
XIV. LIKVIDACE	267
XV. NOC	290
HISTORICKÉ POZNÁMKY	296
EDIČNÍ POZNÁMKA	311